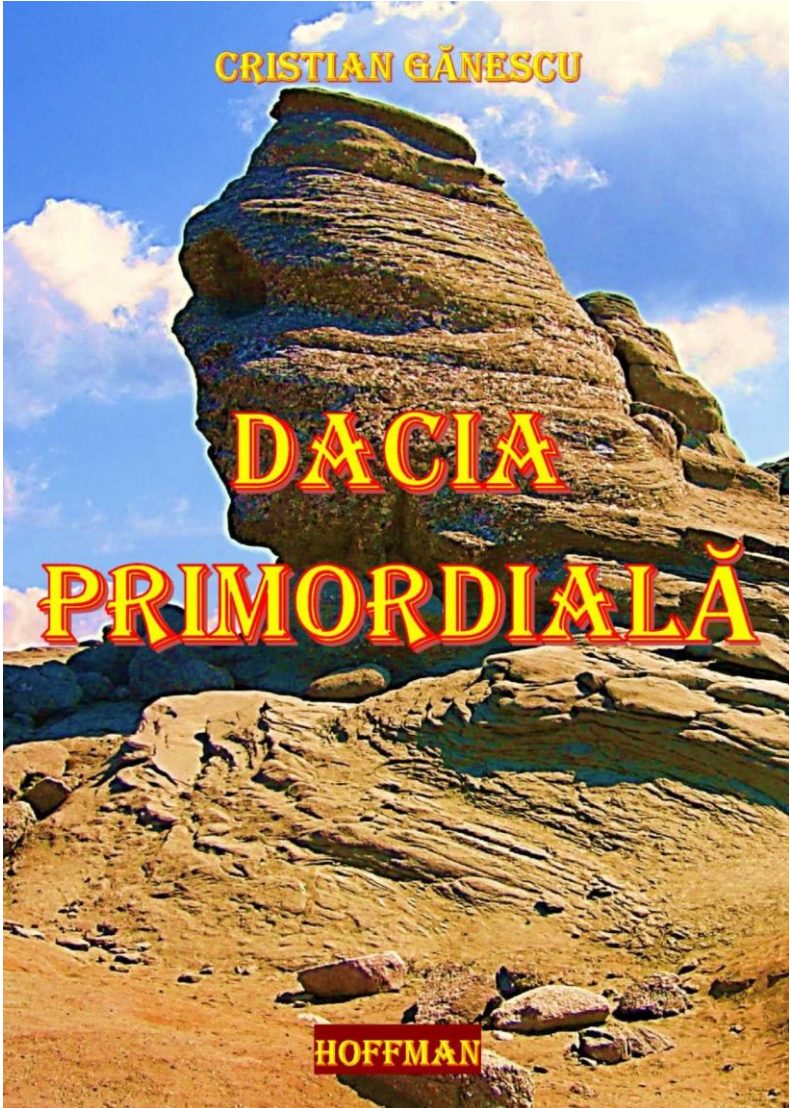

**CRISTIAN GĂNESCU
DACIA PRIMORDIALĂ**

CRISTIAN GĂNESCU

**DACIA
PRIMORDIALĂ**

EDIȚIA A II-A

☞ HOFFMAN ☞

2023

© Cristian Gănescu

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN

Tel: 0740.984.910

contact@editurahoffman.ro

www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GĂNESCU, CRISTIAN

Dacia primordială / Cristian Gănescu. - Caracal : Editura Hoffman, 2023

ISBN 978-606-46-1993-8

94

Distribuitor:

Oltenia Star SRL, Craiova, Str. Câmpia Islaz 85

biz.craiova@gmail.com

Cărțile se pot cumpara de pe www.cab.ro

Telefon: 0723663100

Inițierea neofiților geto-daci în “locuința subterană” a templului lui Zalmoxis se realiza sub supravegherea marelui preot, care era în același timp supremul hierofant al cultului. În locuința subterană, inițierile se realizau într-o cameră specială denumită *camera inițierii*, unde se afla fie un pat din lemn, fie un altar din piatră acoperit cu blana unui urs. Neofiții se întindeau pe pat sau pe altar ca și cum ar fi murit - de fapt, inițierea era înțeleasă ca o moarte urmată de o nouă naștere. Marele preot și ajutoarele sale, preoții mai mici în rang, aveau rolul de a induce neofiților întinși pe patul inițierii o transă; această transă se realiza fie prin ingerarea unor poțiuni magice realizată din plante de tipul mătrăgunei, fie prin inspirarea fumului de cânepă, fie prin repetarea unor formule rituale de tipul mantrasurilor. Transa avea rolul de a permite sufletului neofitului să se separe de trup. Din punct de vedere parapsihologic (psihotronic), transa implica la neofiți fie fenomenul de decorporare voluntară - *out of body experience* (ieșire în afara trupului), fie ceea ce poartă numele de *traveling clairvoyance* (clarvedere călătoare). În starea de suflet decorporat neofiții aflau prin propria lor percepție că au un suflet (“dublu” eterat), care se poate separa de trup, iar aceasta era prima învățătură importantă cu caracter transcendențial pe care o obțineau. În a doua etapă, neofiții îl întâlneau (ca suflete decorporate) pe zeul Zalmoxis, iar în etapa a treia se translatau, printr-un fel telescopare a sufletului, în enclava personală din văzduh a acestuia. Prin “gaura de vierme” zeul cobora la nivelul palierului cuantic material pentru a se materializa în *adyton*, iar neofiții

urcau, ca suflete decorporate, în enclava din văzduh. Senzația neofiților era de urcare rapidă de-a lungul unui horn îngust, ca într-un lift de mare viteză din zilele noastre. Neofiții nu puteau accesa decât enclava zeului propriu, astfel că nu aveau acces în enclavele altor zei. Aflați în stare decorporată, neofiții stăteau față în față cu zeul, îl vedeau, vorbeau în mod direct cu el, auzeau sfaturile sale. Și, aspect foarte important, cu acest prilej aflau istoria personală a zeului; aflau, povestit chiar de zeu, ce a făcut acesta pentru supușii săi de-a lungul timpului, aflau cine sunt dușmanii săi, aflau cine sunt zeii aliați, aflau motivul pentru care au fost făcute alianțe între zei și altele asemenea. Într-un cuvânt, aflau “mersul lumii”. Nu în cele din urmă, neofiții învățau prin ce mijloace pot lupta în mod eficient împotriva zeilor inamici; totodată învățau prin ce mijloace pot lupta în mod eficient împotriva slujitorilor acestora din palierul material. Fiecare om botezat în numele zeului era însemnat printr-un tatuaj; aceasta este de fapt originea tatuajelor. Promisiunea finală din partea zeului era acordarea tuturor supușilor săi după moarte în enclava din văzduh, ceea ce echivala cu obținerea “nemuririi”. Nemurirea implica unirea mistică (în suflet) cu zeul, ceea ce înseamnă că zeul se cala cu duhul său peste sufletul neofitului, acțiune care este echivalentă cu o posedare. Așadar, neofiții aflau că nemurirea se dobândește în urma unei inițieri. Acesta este și sensul frazei lui Herodot, care afirma că geții *se fac* nemuritori, frază care a fost tradusă eronat în epoca modernă (verbul *áthanatizein* folosit de Herodot nu înseamnă *se cred* nemuritori, ci *se fac* nemuritori).

PROLOG
HAVILAH, ANAGRAMA VLAHIEI

❧ Fisonul ❧

Potrivit concepției istoriografice moderne, istoria a început cu *prima știre scrisă*. Tot ce a precedat prima știre scrisă intră în domeniul preistoriei, epocă pe care, de obicei, istoriografia o tratează laconic.

Prima știre scrisă cu privire la existența unor comunități în spațiul carpato-dunăreano-pontic datează din anul 514 înainte de Iisus Hristos, fiind furnizată de istoricul grec Herodot, care scria despre expediția armatelor lui Darius, regele perșilor, în nordul Dunării. Datorită faptului că prima consemnare istorică scrisă datează din anul 514 înainte de Iisus Hristos, printr-o convenție, istoriografia a stabilit că la acea dată a început istoria strămoșilor românilor; foarte rar și, cu mare precauție istoriografia prezintă informații cu privire la ceea ce s-a petrecut anterior.

Și totuși, poate în mod paradoxal și destul de puțin verosimil pentru opinia deja încetățenită în epoca modernă, se poate afirma că ceea ce s-a petrecut anterior primei știri scrise are o importanță decisivă pentru înțelegerea istoriei ulterioare și chiar actuale a poporului român.

Deși poate părea multora exagerat, prima știre scrisă cu privire la istoria locuitorilor din arealul carpato-dunăreano-

pontic nu a fost furnizată de vreun istoric grec sau roman, ci de Vechiul Testament. De fapt, poate uimitor, arealul carpato-dunăreano-pontic a fost primul habitat de pe suprafața pământului menționat în Vechiul Testament.

Pentru a lămuri subiectul trebuie făcut recurs chiar la textul Vechiului Testament (Geneza ; cap 2), care afirmă următoarele: “Un râu ieșea din Eden și uda grădina; și de acolo se împărțea și se făcea patru brațe. Numele celui dintâi este Pison (Fison); el înconjoară toată țara Havila, unde se găsește aur. Aurul din țara aceasta este bun; acolo se găsește și bedelion și piatră de onix. Numele râului al doilea este Ghihon; el înconjoară toată țara Cuș. Numele celui de al treilea este Hidechel (Tigrul): el curge la răsăritul Asiriei. Al patrulea râu este Eufratul.” (1)

Dintre cele patru brațe ale râului ce “ieșea din Eden” menționate de Vechiul Testament, Tigrul și Eufratul au fost identificate cu ușurință încă din antichitate cu fluviile omonime ce izvorăsc din podișul Anatoliei, Turcia de astăzi, străbat Iraquel, pentru a se vărsa în Golful Persic. Ghihonul a fost identificat cu Nilul, iar Pisonul - Phisonul sau Fisonul - a fost identificat cu Dunărea. Doi mari scriitori creștini, Efrem Sirul (d. 373) și Clement din Alexandria (cca. 150-215 era creștină), au identificat fără nici un dubiu la vremea lor Fisonul cu Dunărea, denumit în vechime Istros sau Danubius.

De altfel, indiferent sub ce denumire a fost cunoscut în antichitate, Dunărea a fost dintotdeauna considerată un fluviu sfânt. Deloc întâmplător, înainte de a porni la război, dacii beau din apa Dunării.

În mod firesc, se pune problema cum de încă mai există în zilele noastre cele patru brațe ale fluviului unic ce izvora odinioară din Eden, dat fiind faptul că, de-a lungul timpului, s-au produs modificări substanțiale în ceea ce privește

configurația geografică și hidrografică a pământului. Deși în zilele noastre nu există nici un fel de informații precise cu privire la configurația geografică și, în special, hidrografică din acea perioadă, o serie de indicii de natură științifică permit totuși o analiză de ansamblu a acestui aspect. Mai mult decât atât: dacă informațiile de natură științifică sunt corelate cu informațiile furnizate de sursele antice, în special cu cele furnizate de Vechiul Testament, atunci analiza devine mult mai coerentă.

Atât din punct de vedere al Vechiului Testament, cât și din punct de vedere științific, există doar trei posibilități cu privire la acest aspect: cele patru brațe ale râului ce ieșea din Eden (care avea probabil dimensiunea unui fluviu) fie au dispărut de pe suprafața pământului, fie și-au modificat configurația, fie s-au translatat în subteran. Dintre cele trei posibilități, a doua și a treia au cele mai multe șanse de a fi adevărate atât din punct de vedere științific, cât și din punctul de vedere al Vechiului Testament, astfel că identificarea, de către autorii antici, a celor patru brațe ale fluviului unic ce izvoră din Eden cu fluviile omonime din zilele noastre nu pare defel un exercițiu gratuit de imaginație.

De exemplu, cercetări subacvatice realizate în perioada 2010-2013, au indicat faptul că sub strâmtoarea Bosfor curge la o adâncime de 70 de metri un fluviu subacvatic. Acest fluviu subacvatic, care are în unele locuri un kilometru lățime, cu maluri înalte, se pierde în cele din urmă chiar înainte de a ajunge la limita platoului continental al Turciei. Probabil că de acolo pornește mai departe, urmând de asemenea o matcă subterană, străbătând o parte din teritoriul Turciei de astăzi, dar conturul său complet nu a fost detectat. Fluviul subteran a fost descoperit întâmplător în urma unor cercetări ce urmau să detecteze traseele optime pe unde puteau fi amplasate cablurile intercontinentale de internet.

Fluviul subteran a fost descoperit pentru prima oară de oamenii de știință de la Universitatea din Leeds, care au folosit un robot subacvatic denumit Autosub 3, lung de 7 metri, în formă de torpilă. Caracteristicile fluviului sunt impresionante: lungimea măsurată a fluviului subteran este de 60 km, adâncimea de până la 35 metri, lățimea de un kilometru; fluviul curge cu viteza de 6 kilometri pe oră, are un debit de 22000 metri cubi pe secundă, are maluri clar conturate, lunci și cascade, se mișcă în curenți ce se rotesc în sens invers curenților de pe uscat, transportă sedimente, iar apa are o salinitate superioară apei mării. (15)

După cum menționa prestigioasa revistă “New Scientist”, mai mulți cercetători în domeniu - dintre care trebuie menționat Jeff Peakall, savant (sedimentolog) de la Universitatea din Leeds - au ajuns la concluzia că, dacă ar fi fost situat la suprafață, dat fiind volumul impresionant de apă transportat pe secundă, fluviul subacvatic ar fi trebuit plasat între primele șase fluvii ale lumii. În mod cert, acest fluviu subacvatic a curs odinioară la suprafața pământului, astfel că trebuie luată în considerare producerea în trecut a unor evenimente geologice de mare amploare, care au avut forța să-l translateze la mare adâncime. Aceste evenimente geologice nu se puteau produce decât în timpul sau imediat după potopul menționat în Vechiul Testament.

Translatat în subteran de stihiiile dezlănțuite, fluviul continuă să curgă și astăzi în matca sa, precum odinioară. Oricum, până la deplina elucidare științifică a subiectului, se poate doar presupune că fluviul subacvatic ce curge pe sub Bosfor și foarte probabil pe sub Marea Neagră, este unul dintre cele patru brațe ale râului (sau fluviului) menționat în Vechiul Testament, ce izvora din Eden și uda pământul înainte de potop. De fapt, fluviul subteran poate să fie chiar o porțiune din vechiul Fison.

Fisonul, precum a fost menționat, a fost identificat în antichitate cu Dunărea. Se știe, fiind o evidență științifică, că Dunărea izvorăște la suprafața pământului sub vârful Kendel situat la 1241 metri altitudine, în Munții Pădurea Neagră din Germania, sub forma a două râulețe denumite Brigach și Breg. Totuși, s-ar putea ca, uneori, evidențele să înșele. Cercetări recente au evidențiat faptul că Dunărea nu izvorăște decât în mod aparent din Munții Pădurea Neagră. Dunărea doar se manifestă la suprafața pământului în Munții Pădurea Neagră, dar adevăratul izvor subteran trebuie să fie situat în altă parte. Mai mulți cercetători germani și austrieci bănuiesc, nu fără temeii, că Dunărea nu are cum să se formeze din râulețele Brigach și Breg. Debitul celor două râulețe este atât de firav încât nu poate susține nici măcar plutirea unei bărcuțe de hârie. De aceea, principalul izvor al Dunării trebuie căutat, afirmă respectivii cercetători, într-un labirint de peșteri subacvatice și subterane foarte adânci și complicate, situat în apropierea orașului german Donaueschingen, aflat la 36 de kilometri mai jos de izvoarele celor două râulețe.

Cercetătorii consideră că, de fapt, Dunărea iese pentru prima oară la suprafața pământului în apropierea orașului german Donaueschingen (la altitudinea de 678 de metri), chiar în curtea unui castel denumit Fürstenberg, unde se află o fântână, sau mai exact spus, o grotă foarte adâncă ce este legată de sistemul de peșteri subterane menționat. În orice caz, scafandrii germani nu au găsit capătul aceluia labirint de peșteri și cavități subterane, astfel că nu și-au dat seama de unde provine cu adevărat debitul de apă ce formează Dunărea.

Din acel labirint de peșteri subacvatice pornesc de fapt două fluvii importante, nu doar unul singur: unul o ia spre nord, iar celălalt spre est. Cel care se îndreaptă spre nord este

Rinul, iar cel ce se îndreaptă spre est este Dunărea. Rinul și Dunărea par să aibă, așadar, aceeași origine subterană, astfel că, cel puțin teoretic, pot fi considerate două ramificații ale unui fluviu care a fost cândva situat la suprafață, dar care a fost translatat în subteran datorită unor evenimente geologice de mare amploare.

Fisonul este așadar Dunărea. Ghionul este Nilul, iar celelalte două brațe sunt Tigrul și Eufratul. Acestea sunt cele patru brațe ale fluviului unic ce izvora cândva din Eden.

Această opinie merită o abordare mai detaliată întrucât poate limpezi multe aspecte obscure din trecutul umanității, astfel că nu trebuie considerată fantezistă. De altfel, nici un savant modern nu poate ști cu exactitate care este configurația subterană și subacvatică actuală a fluviilor și a râurilor de pe mapamond - cum și unde izvorăsc. Savanții știu doar locurile unde apa penetrează suprafața pământului. Cert este că analiza rețelei hidrografice actuale nu trebuie redusă doar la aspectele manifeste, ci trebuie să ia în calcul și configurația subterană și subacvatică a fluviilor și a râurilor, pentru a-i înțelege amploarea.

Așadar, textul Vechiului Testament ce semnalează existența celor patru brațe ale fluviului unic nu trebuie analizat simbolic sau metaforic, ci *ad litteram*; doar astfel poate fi înțeles în mod corespunzător. Vechiului Testament lasă să se înțeleagă că fluviul unic s-a separat în patru brațe chiar în Eden, astfel că nu are de ce să constituie o surpriză faptul că o ramificație a fluviului unic a fost detectat în apropierea strâmătorii Bosfor, unde continuă să curgă cu un debit impresionant prin vechea matcă, astăzi subacvatică.

Iar dacă Fisonul a fost identificat încă din antichitate cu Dunărea, înseamnă că Țara Havilah pe care o "înconjoară" - pentru a folosi expresia din Vechiul Testament - este chiar arealul carpato-danubiano-pontic.

Cel care a semnalat pentru prima oară (pe plan mondial), în epoca modernă, identificarea dintre Țara Havilah și teritoriul carpato-danubiano-pontic este un autor român care semnează cu (pseudonimul ?) *S. Coryll*, în lucrarea intitulată *Valahia în Cartea Genezei*. Dacă autorul citat are sau nu dreptate în totalitate, rămâne o temă de cercetat în viitor; oricum, intuiția și efortul său de a evidenția aceste aspecte merită nu numai consemnate, ci și deplinul nostru respect. În lucrarea citată, S. Coryll consideră că fluviul Fison trebuie identificat cu Dunărea, iar Țara Havilah trebuie identificată cu arealul carpato-danubiano-pontic. Pentru a-și argumenta deducțiile, autorul citat face trimitere la o carte veche, apărută prin secolul al cincilea după Iisus Hristos, scrisă în limba greacă de un autor anonim. Cartea, intitulată "*Despre cele patru fluvii ale Paradisului*", identifică dintru început Fisonul cu Dunărea, indicând și cele două denumiri sub care era cunoscută în antichitate: Danubius și Istros. Trei capitole din totalul de șase ale cărții - mai afirmă autorul citat - se referă la fluviul Fison-Dunăre. În același context, autorul îl citează pe un scriitor din secolul al șaselea, pe nume Pseudo-Caesarios, care afirma textual că "danubienii sunt numiți și fisoniți." (7)

De asemenea, autorul menționat aduce în discuție un fragment din Cântul al XIII-lea al Iliadei lui Homer, în care sunt menționați locuitorii arealului carpato-danubiano-pontic. Fragmentul din Iliada îl menționează pe Zeus, aflat în acel moment la Troia, care, cu "ochii luminoși" (adică printr-o formă de clarvedere specific zeiască), privește peste Peninsula Balcanică, de la sud spre nord; el îi vede astfel, în ordine, pe traci, pe moesi și pe *avi*. Se știe că tracii, în perioada respectivă, locuiau mai ales în partea de sud a Munților Balcani și pe versanții sudici ai acestora, deci este firesc ca dinspre Troia (aflată pe coasta vestică a Turciei),

Zeus să-i observe primii pe traci. Apoi îi vede pe moesii care au locuit Moesia, care se întindea între Munții Balcani și Dunăre. În al treilea rând, Zeus i-a văzut pe *avi*. *Avi*, potrivit descrierii lui Homer, nu puteau locui decât dincolo de Dunăre, în actualul areal carpato-danubiano-pontic. Despre *avi*, Homer afirmă că “sunt cei mai drepți dintre oameni”. Concluzia autorului citat este cât se poate de exactă: “așa cum tracii au dat numele lor zonei în care trăiau, aceasta fiind Tracia, iar, după moesi, țara lor s-a numit Moesia, și țara *avi*-lor trebuie să se fi numit cumva după numele lor, *Avila* sau *Havila*. Că Homer avea cunoștință de aceste nume e de la sine înțeles, din moment ce “ochii luminoși” ai lui Zeus țineau să vadă țări și popoare.” (7)

La fel de interesante sunt și celelalte constatări ale autorului care semnează cu pseudonimul S. Coryll. Înainte de toate, S. Coryll deplânge faptul că denumirea *Havilah* și localizarea exactă a acestui ținut au trecut neobservate de autorii români. Apoi, constată faptul că prin numele *avi*, adică de locuitori ai Țării *H-avi-lah*, Homer nu înțelegea doar un trib, ci tot poporul ce locuia acea țară. În al treilea rând, autorul citat remarcă cu deplină îndreptățire asemănarea frapantă dintre caracterizarea lui Homer cu privire la *avi*, pe care i-a considerat “cei mai drepți dintre oameni”, și caracterizarea lui Herodot cu privire la geți: “cei mai drepți dintre traci”. Aceste caracterizări sunt, evident, în consonanță cu etimologiile cuvintelor *rohman* și *blajin*, care-i desemnau pe “Cei albi”.

Cea mai senzațională afirmație a autorului care semnează S. Coryll este următoarea: “*e vizibil de la prima privire că Havila este anagrama perfectă a cuvântului “Vlahia”*”. Argumentația autorului citat este la fel de interesantă și inedită: “Ajunși aici trebuie să spunem că, din întreg vocabularul limbii române, cuvântul cel mai ciudat

este tocmai acela de valah. Nimeni nu știe nici când, nici de unde, nici cum a apărut acest cuvânt. Lui nu i se poate stabili o evoluție cum ar fi aceea de la romanus la român. Care e etimonul său ? Termenul ce a stat la originea cuvântului “vlah” trebuie să fi avut un prestigiu deosebit pentru că altfel nu se poate explica extraordinara forță de iradiere a acestui nume, din Caucaz până la Vatican și din Sinai până în Germania, fără a mai vorbi de aria culturală bizantină. Pentru că întâlnim cuvântul la cronicarul armean Moise Comen (sec. IX - “țara blak”), în Cântecul Nibelungilor (sec. X - “vlachi”), la cronicarul bizantin Georgios Kedrenos (sec. XI-XII - “blachi”), în cronică rusă “Povestirea vremurilor de demult” (sec. XI - “vlahi”), la cronicarul bizantin Joanes Kinnamos (sec. XII - “blachi”), la notarul Anonimus (sec. XII - “blachi”), în Bula papală (din 1234 - “valati”).” (7)

Anagrama Havila - Vlahia mai are o explicație, spune autorul citat: “în textul ebraic al Facerii numele țării de lângă Fison apare scris Havilah. În ebraică, articolul hotărât proclitic *ha* fuzionează cu cuvântul pe care-l determină, exact cum se întâmplă cu articolul hotărât enclitic în limba română. În cuvântul *Havilah*, prima silabă, *ha*, a fost simțită cu timpul ca articol, numele propriu-zis înțelegându-se a fi *Vilah*. Adaptat la structura limbii romanice orientale, el și-a trecut “articolul” *ha* de la începutul la sfârșitul său, unde acesta a devenit articolul hotărât feminin *a*. În felul acesta, în modul cel mai firesc și respectând întru totul normele lingvistice, *haVilah* a devenit *Vlahia*. Sunetul *l* așezat lângă consoană s-a păstrat, altfel, dacă ar fi fost intervocalic (ca în Valahia, formă târzie, cultă) s-ar fi transformat în *r*. Nu putem exclude însă nici posibilitatea ca fenomenul să fi parcurs traseul în sens invers. Să fi existat, adică, încă din vechime, denumirea de “*Vlah*”, pe care evreii au scris-o articulat și iotacizând litera *v*: “*Havilah*”. (7)

Într-adevăr, toate sursele documentare ale antichității afirmă că Fisonul trebuie identificat cu Dunărea, așa cum a fost argumentat anterior; de asemenea, trebuie acceptat faptul indubitabil că denumirea Havilah a desemnat numele țării sau, mai exact spus, al teritoriului carpato-danubiano-pontic în vremurile străvechi. Nu la fel de corect este însă artificiful etimologic propus de S. Coryll (“articolul” *ha* trecut de la începutul la sfârșitul cuvântului, unde acesta a devenit articolul hotărât feminin *a*). Se observă foarte clar că termenul “havilah” este un cuvânt compus, în care “*lah*” înseamnă țară sau ținut, iar “*avi*” este numele prin care au fost desemnați locuitorii acesteia.

Etimologia este în fond foarte simplă: *Havilah* înseamnă *Țara avilor*. Sensul original al cuvântului compus “*avi*” este “*ăia vii*” sau “*cei vii*”, adică “cei ce au în ei viață divină”; altcumva spus “Cei curați”, “Cei puri” sau “Cei blajini”. Folosirea literei *h* la început nu trebuie să surprindă, dat fiind faptul că se cunoaște foarte bine că, de exemplu, zânele pădurii, denumite Iele, erau desemnate în legende și prin apelația “Hăle Frumoase”; litera *h* alipită cuvântului “*ăle*” desemna tocmai sacralitatea Celor Frumoase. Aceasta înseamnă că *avi* este un cuvânt străvechi care se folosea în arealul carpato-danubiano-pontic de strămoșii poporului român, care s-a păstrat aproape neschimbat în limba română până în ziua de astăzi; acest cuvânt a fost redat în textul ebraic al Vechiului Testament fără traducere, doar prin transcriere fonetică.

Așadar, arealul carpato-danubiano-pontic era cunoscut de istoricii din acea perioadă ca o țară a oamenilor drepți, blajini sau “*vii*”, în care se găsea foarte mult aur. Și nu orice fel de aur, ci aur “bun”. Din punct de vedere spiritual, se poate afirma că “aurul bun” a fost în legătură directă cu puritatea spirituală a avilor, după principiile alchimiei

operative. Textul Genezei este, în acest caz, foarte clar: “Numele unuia era Fison; acesta înconjoară toată țara Havila, în care se află aur, iar aurul din țara aceea este bun” (Geneza; capitolul 2; 11-12). Sigur că aurul din acea țară era “bun”, căci a fost creat după principiile creației lui Dumnezeu, din excedentul de bunătate și puritate spirituală al avilor; nu era aur “rău”, creat din lăcomie și răutate, precum aurul alchimiștilor lacomi din Evul Mediu (perioadă cuprinsă în mod convențional între anul 476, anul căderii Romei și anul 1789, anul revoluției franceze), care săvârșeau opera alchimică doar cu scopul de a se îmbogăți.

Concluzia este că denumirea “*avi*” folosită de Homer în Iliada are o semnificație similară termenului folosit de Moise în Vechiul Testament (unele cronologii afirmă că ieșirea din Egipt a triburilor evreiești conduse de Moise a avut loc în jurul anului 1250 înainte de Iisus Hristos). Homer l-a citat pe Zeus, care în acea perioadă se afla la Troia. Iliada descrie războiul troian care a avut loc în jurul anului 1280 înainte de Iisus Hristos. Așadar este vorba despre o perioadă relativ contemporană cu cea în care a trăit Moise, cel care a scris Geneza. Atât Moise, cât și personajul care a vorbit prin gura lui Homer, erau contemporani cu cei denumiți *avi*.

Havila se traduce așadar prin “*țara avi-lor*”, iar termenul “*avi*” a fost, evident, un calificativ care-i desemna pe “Cei vii”, “Cei puri” sau “Cei blajini” (nonviolenți), adică pe cei ce au primit mai târziu numele de *rohmani*. Cu timpul, calificativul a devenit nume și apoi renume al întregii populații care a locuit teritoriul carpato-danubiano-pontic. În cele din urmă, cuvântul *havi* a devenit *avi* prin pierderea literei *h*.

Într-o epocă ulterioară, cuvântul *avi* a devenit *abi*. Cuvântul “*abi*” a format apoi baza cuvântului grecesc *abioi*, cuvânt care figurează de asemenea, în textele unor geografi

și istorici ai antichității, precum Strabon. De fapt chiar și cuvântul *abioi* are sensul de “viu”. Analizând termenul *abioi*, scriitorul român Constantin Daniel constata faptul că trebuie pus în legătură cu termenul grecesc *a-bios*: “care este compus din *a* privativ și *bios*, “viață”, ceea ce este absurd, fiindcă *abioi* nu poate însemna “cei fără viață”, întrucât aceștia ar fi morți și n-ar putea figura într-o epopee, fiind oameni în carne și oase. Altă interpretare ar fi aceea că *a* ar avea o funcție intensivă și astfel *abioi* ar însemna “cei bogați”, *bios* fiind interpretat cu sensul de avere.” Sensul este așadar foarte clar: chiar și în limba greacă cuvântul *abioi* îi desemna pe “Cei vii” (bogați nu în averi, ci în viață). Litera *a* nu este privativă, ci intensivă sau augmentativă. (48)

Strabon i-a identificat, la timpul său, în mod greșit, pe *abioi* cu sciții care locuiau în Transilvania. *Abioii* (avii) locuiau într-adevăr și în Transilvania, dar nu erau sciți. *Abioii* ce locuiau arealul carpato-danubiano-pontic pe timpul războiului troian, așa cum a precizat Homer, nu aveau cum să fie sciți. Sciții au pătruns în teritoriul carpato-danubiano-pontic abia prin secolul al șaptelea sau al șaselea înainte de Iisus Hristos.

O dovadă solidă a faptului că termenul arhaic *lah* se traduce prin “țară” a fost descoperită recent în Peninsula Sinai, acolo unde împăratul bizantin Iustinian (care a condus Imperiul roman de răsărit între anii 527 și 565) a trimis un grup de ostași originari de la nordul Dunării, din Valahia, pentru a apăra drumurile ce duceau de la țărmurile Golfului Persic până în Peninsula Sinai. De-a lungul domniei sale, împăratul Iustinian a construit nu mai puțin de 90 de biserici, printre care Mănăstirea Rugului Aprins de la poalele Muntelui Sinai - denumită ulterior Sfânta Ecaterina.

Având origini dace, fiind născut în localitatea Tauresium din Iliria, lângă actualul oraș Skopje din

Macedonia, împăratul Iustinian a purtat numeroase războaie în Persia, Africa și Italia, el fiind cel care a eliberat Roma de sub dominația ostrogoților. Iustinian s-a bazat în demersurile sale militare, administrative și politice pe sprijinul ostașilor din Peninsula Balcanică, în special pe sprijinul etnicilor geți, daci și traci care locuiau între Munții Balcani și Munții Carpați, astfel că nu trebuie să fie considerată o surpriză trimiterea în Peninsula Sinai a unui contingent de ostași de la nordul Dunării, a căror misiune era să apere diferite obiective militare, administrative și religioase. Printre aceste obiective s-a numărat și Mănăstirea Rugului Aprins, care a fost construită chiar pe locul în care, potrivit Vechiului Testament, Moise a văzut “rugul arzând”; pe Muntele Sinai, Moise a primit de la Dumnezeu Tablele Legii.

După terminarea misiunii, ostașii valahi trimiși de împăratul Iustinian au rămas în acele locuri, inițial pentru a apăra mănăstirea, iar apoi pentru a o servi, motiv pentru care în unele documente au fost denumiți “robi”. În secolele ce au urmat, valahii s-au convertit la islam, fiind desemnați prin apelativa *gebalieh*. Ei sunt menționați de mai multe ori în descrierile călătorilor care au vizitat de-a lungul secolelor mănăstirea de la poalele muntelui Sinai.

Astfel, după cum informează jurnalista Mădălina Bănică într-un articol dedicat acestui subiect, “călătorul și exploratorul elvețian John Lewis Burckhardt scria în cartea sa *Călătorii în Nubia*, publicată la Londra, în anul 1822, următoarele: “când Iustinian a clădit mănăstirea, a trimis un grup de sclavi originari de pe țărmurile Mării Negre. Ei mărturisesc în chip unanim pogorârea lor din robii creștini, de unde îi și numesc ceilalți beduini “fiii creștinilor”. Se căsătoresc numai între dâșșii, alcătuind o comunitate aparte, din vreo sută și douăzeci de oameni înarmați. Sunt o rasă muncitoare și robustă, iar fetele lor au faima de superioară

frumusețe asupra tuturor beduinilor”. În anul 1841, alt cercetător, profesorul american Edward Robinson, afirma următoarele, citându-l pe egumenul de atunci al mănăstirii: “Iustinian, zidind mănăstirea, trimisese o sută de prizonieri valahi. În cursul vremii, cum năvăliseră arabii și răpiseră mănăstirii multe din posesii, urmașii acestor valahi au devenit musulmani și au adoptat obiceiurile arabe”. La rândul său, profesorul Edward Henry Palmer, în cartea “Deșertul Exodului”, apărută în anul 1872, remarcă prezența valahilor în Sinai, oferind amănunte suplimentare: “acest trib se zice a fi de obârșie europeană, trăgându-se dintr-o colonie de robi valahi, așezați de Iustinian să păzească mănăstirea. *Ei înșiși cred să fi venit dintr-o țară numită “Llah”*. În prezent, mai afirmă jurnalista citată, “beduinii *gebalieh* ajută la treburile administrative ale lăcașului, un număr mic dintre ei fiind angajați permanenți ca bucătări, lucrători, trapezari, grădinari”. (17)

Așadar, chiar și după atâtea sute de ani, beduinii *gebalieh* sunt conștienți că strămoșii lor au venit dintr-o țară numită “Llah” - care nu este alta decât *H-avi-lah*, *Țara avilor*, adică Valahia. În acest context, poate fi dedus că denumirea *avi* - folosită implicit de Moise în cadrul cuvântului compus *Havilah*, cât și explicit de Homer în Iliada - desemnează atât o populație, cât și un calificativ. Mai corect spus, desemnează un nume acordat unei populații prin reliefaarea unei însușiri - un calificativ care a devenit nume și apoi renume. În textul Iliadei, cel care a făcut propriu-zis referirea la locuitorii denumiți *avi* a fost Zeus, dar nu se poate ști dacă Homer i-a atribuit lui Zeus aceste afirmații sau dacă Zeus a grăit prin gura lui Homer. Despre *avi*, Homer afirmă că “*sunt cei mai drepți dintre oameni*”. (16)

Despre viața poetului grec Homer nu se cunosc prea multe amănunte; nici măcar perioada în care a trăit nu se

cunoaște cu exactitate. Unii autori afirmă că existența sa s-a desfășurat în secolul al VIII-lea înainte de Iisus Hristos. Herodot, destul de bine informat, consideră că Homer a trăit cam cu 400 de ani înaintea epocii sale, adică în jurul anului 850 înainte de Iisus Hristos, ceea ce întărește convingerea istoricilor moderni că orașul său natal a fost Smyrna, întemeiat de ionieni cam în acea perioadă. De altfel, este posibil ca numele Homer, în grecește *Homeros*, să fi fost inițial un calificativ, care s-ar traduce prin “fiul ostaticului”; tradiția afirmă că exista în perioada respectivă un fel de confrerie sau breaslă denumită *Homeridae*, care s-ar traduce prin “fiii ostaticilor”, cu referire la urmașii prizonierilor de război ai grecilor, care nefiind recrutați pentru războaie, aveau misiunea de a compune și memora, versificate, sub forma unor poeme epice sau “cânturi”, fapte de arme și evenimentele istorice importante. Evident că, inițial, în lipsa transmiterii acestora prin scris, poemele erau compuse, transmise și memorate oral de persoane special pregătite în acest sens. Așadar, persoana cunoscută în istorie prin numele Homer a fost unul dintre “fiii ostaticilor”.

Lingviștii moderni au stabilit că poemele lui Homer, Iliada și Odiseea, au fost inițial formulate oral, fiind consemnate în scris mult mai târziu. Lingviștii afirmă că structura și vocabularul celor două poeme conțin fraze versificate cu o anumită tipologie, formulate atent, ce se repetă de mai multe ori, ceea ce denotă nu numai transmiterea orală, ci și faptul că au fost compuse pe loc. Deși, potrivit tradiției, Homer a fost orb, chiar la începutul Iliadei a menționat, în mod explicit, că prin gura sa vorbesc Muzele, adică niște fături invizibile muritorilor (Muzele erau fiicele lui Zeus și ale Mnemosynei).

Referirea lui Homer la *avi* are o însemnătate deosebită. Afirmatia că avii “sunt cei mai dreپți dintre oameni” este

asemănătoare cu cea formulată de cel supranumit părintele istoriei, Herodot, care afirma după câteva sute de ani că “geții sunt cei mai viteji și mai înțelepți dintre traci”.

Nici referințele geografului antic Strabon nu sunt prea diferite, el folosind tot un superlativ atunci când i-a denumit *abioi* pe autohtonii agatârși (care nu erau sciți, precum afirmă majoritatea istoricilor) care locuiau odinioară în Transilvania. Nu este prea dificil de remarcat că termenul *abi-oi* se trage din cuvântul *avi*; aceasta înseamnă că, la un moment dat, *avi* a devenit *abi*, prin înlocuirea literei **v** cu litera **b**; mai mult ca sigur litera **v** a devenit **b** datorită traducerii termenului original în limba greacă; conform cursurilor de limba greacă, a doua literă a alfabetului grecesc, litera **B β** adică **Beta** care se citește **Vita**, corespunde literei **v** din alfabetul românesc.

Analizând termenul **abioi**, cercetătorul român Constantin Daniel remarcă la rândul său că *a-bioi* are sensul “cei vii”, în limba greacă “*bios*” însemnând evident “viață”. “Cei vii” sau “cei foarte vii” este un superlativ, fiind echivalent cu denumiri similare de genul “cei puri, “cei blânzi”, “cei blajini” sau “cei nonviolenți”. (19)

☞ Potop după potop ☜

Diluviul planetar denumit potop este suficient de bine argumentat din punct de vedere geologic și arheologic, astfel că trebuie luat în considerare cu cea mai mare seriozitate. Noile cercetări și analize în domeniul geologiei și paleontologiei confirmă faptul că potopul s-a produs într-o perioadă relativ recentă a istoriei umanității, lăsând urme vizibile în straturile pământului.

Una dintre concepțiile apărute în ultimul sfert de veac în domeniul paleontologiei și arheologiei și cunoscută sub

numele de *catastrofism* afirmă că arhitectura geologică a pământului s-a modificat foarte rapid, nu în milioane de ani precum afirmă concepția geologică clasică. Printre modificările produse rapid trebuie menționate deriva continentelor, schimbarea polilor magnetici ai Terrei și orogeneza (ridicarea munților). Concepția catastrofistă a fost promovată la finele secolului XX de un grup de savanți de la principalele universități americane, reunit într-un grup de studii multi-disciplinare denumit *Intelligent design*, condus de savantul Henry M. Morris. Ulterior, un număr de aproximativ 700 de savanți și profesori universitari (“gulere albe”) din cele mai prestigioase universități americane, canadiene și australiene s-au alăturat grupului inițial, ceea ce a dus la fondarea unui institut de cercetare prestigios, denumit “*Institute for Creation Research*”.

Sintetizând concepția formulată de cercetătorii reuniți sub egida *Intelligent design*, savantul Henry M. Morris, care până la sfârșitul vieții sale a fost unul dintre promotorii cei mai activi ai teoriei catastrofismului, afirma că teoria evoluționistă promovată de geologia și paleontologia clasică conține multe erori. În opinia sa, teoria catastrofică este singura care poate explica în mod unitar trecutul pământului și actuala structură geologică. Henry M. Morris a militat permanent pentru reconsiderarea efectelor celui mai mare eveniment catastrofic produs vreodată, care a fost potopul. Biblia, afirma Henry M. Morris, nu este doar o scriere religioasă, ci și una istorică și, mai mult decât atât, este o scriere științifică, iar precizările referitoare la potop nu trebuie interpretate simbolic, ci în primul rând științific.

Astfel, afirmația Vechiului Testament că în răstimpul potopului a plouat neîncetat patruzeci de zile și patruzeci de nopți, reprezintă un adevăr științific care trebuie interpretat *ad litteram*. Tot *ad litteram* trebuie înțelese și celelalte

precizări ale Vechiului Testament care afirmă că “apele au ajuns din ce în ce mai mari și toți munții înalți, care sunt sub cerul întreg, au fost acoperiți”. (23)

Potopul a fost de-o violență extremă, culminând cu acoperirea cu apă și mâl a întregului glob terestru, chiar și a celor mai înalți munți. Henry M. Morris consideră că în răstimpul diluviului a fost eliberată o uriașă cantitate de energie subterană. Concomitent, s-a produs fenomenul de schimbare a polilor și, probabil, de înclinare a axei pământului. Consecințele au fost radicale; potopul a declanșat orogeneza (ridicarea munților), redistribuirea uscatului pe suprafața oceanului planetar, precum și schimbarea locației polilor. După potop locațiile, acoperite până atunci cu vegetație tropicală ale noilor poli au fost acoperite cu calote polare.

Profesorul Frank Hibben de la Universitatea din New Mexico detaliază subiectul, afirmând că “în mâlurile din Alaska zac fragmente răsucite de animale și copaci, amestecate cu lentile de gheață, straturi de turbă și mușchi. Bizoni, cai, lupi, urși, lei, turme întregi de animale par să fi murit laolaltă, răpuse de o putere unică. Asemenea mormane de trupuri animale pur și simplu nu se formează în urma vreunor fenomene naturale obișnuite”. La rândul său, savantul Charles Hapgood completează tabloul: “mamuți și bizoni deopotrivă au fost sfâșiați și stâlciți. Într-un loc, se află piciorul și umărul unui mamut. În apropiere zac gâtul și țeasta unui bizon, având vertebrele expuse, tendoanele și ligamentele intacte. Animalele au fost pur și simplu sfârtcate în bucăți și aruncate pe suprafețe întinse ca niște păpuși de paie, deși unele dintre ele cântăreau câteva tone. Printre grămezile de oase sunt amestecați și copaci frânți, răsuciți și îngrămădiți în mormane încâlcite; și totul este acoperit de un mâl de nisip fin, înghețat bocnă”. (24)

În opinia savantului Henry M. Morris, modelul catastrofic este singurul ce poate explica trecutul pământului: “modelul cataclismic, cu magazia lui de uriașă energie subterană eliberată brusc în timpul potopului, pare a fi singurul capabil să explice sursa de energie (care a provocat aceste modificări n.n.). Este plauzibil ca deriva să fi avut loc odată cu continua activitate tectonică și vulcanică, ca un alt efect ulterior al marelui potop. Toate aceste fenomene pe care noi le-am numit *catastrofism rezidual* - formarea munților, glaciațiuni, pluviațiuni, activități vulcanice și posibil deriva continentală, împreună cu altele - reprezintă fazele de retragere ale marelui potop. Ele trebuie să se fi petrecut cu mare intensitate în fazele de încheiere ale potopului precum și probabil secole de-a rândul după potop. Astfel, lanțurile muntoase actuale ale pământului s-au format în timpul potopului și ulterior.” (32)

Chiar și după ce apa potopului s-a retras în adâncuri, multe zone de pe suprafața pământului au rămas inundate. După potop, configurația geografică a globului terestru, dispunerea continentelor și configurația oceanului planetar erau relativ asemănătoare cu cele de astăzi. Totuși, în prima perioadă de după retragerea apelor în adâncuri, configurația geografică a Europei era destul de diferită de cea actuală. După cum indică cercetări geologice de dată recentă, în partea centrală și estică a continentului european s-au format trei mări interioare destul de întinse : Marea Panonică, Marea Getică (Carpatică) și Marea Neagră.

Prima mare interioară era situată pe teritoriul unde astăzi se află Câmpia Panonică (mare parte din teritoriul Austriei și Ungariei); unii savanți au denumit această întindere de ape Marea Panonică, dar alții au preferat denumirea Lacul Panonic, considerând că întinderea de ape avea dimensiuni prea mici pentru a fi denumită mare.

A doua mare interioară se afla pe teritoriul actual al României, mai exact spus în zona sudică. Dinspre vest spre est, întinderea de ape începea în zona Cazanelor-Portile de Fier și se termina aproape de Balta Brăilei, iar dinspre sud spre nord întinderea de ape începea aproape de actuala matcă a Dunării și se termina aproape de poalele Munților Carpați. Apele mării înconjurau Carpații Occidentali, Meridionali și o parte din cei Orientali ca un inel. Munții Carpați se ridicau direct din apele mării. Întrucât nu are un nume unanim acceptat, acestei mări i se poate da denumirea de Marea Getică sau Marea Carpatică. Deși unii savanți consideră că Marea Panonică era unită cu Marea Carpatică, datele recente indică faptul că, cel puțin la început, Marea Panonică a fost despărțită de Marea Carpatică.

A treia mare interioară era Marea Neagră, care era mult mai mică decât în prezent. Elementul de legătură dintre Marea Carpatică și Marea Neagră era tot fluviul Dunărea, a cărui matcă era destul de lată dincolo de Balta Brăilei. Dunărea se vărsa în Marea Neagră mult mai la est decât se varsă actualmente; evident, în acea perioadă încă nu exista Delta Dunării. După cum indică cercetări geologice de dată recentă, în acea perioadă Marea Neagră nu comunica cu Marea Mediterană - nu existau strâmtoarele Bosfor și Dardanele. Între Marea Mediterană și Marea Neagră exista un istm - o limbă de pământ - ce nu permitea comunicarea dintre ele. De asemenea, Marea Mediterană era separată de Oceanul Atlantic. Între Marea Mediterană și Oceanul Atlantic exista un lanț de munți; stânca Gibraltar este o reminiscență a aceluia lanț muntos.

Toate aceste informații au fost confirmate de cercetări geologice recente. Există chiar și o serie de hărți, realizate de un grup de cercetători care indică, cu relativă precizie, limitele acestor mări interioare și posibilele modificări ale

acestora de-a lungul secolelor. Hărțile au fost lansate la “The second international conference: Atlantis hypothesis” - Athena 2008; la această conferință, din partea română au participat activ un colectiv condus de M. Țicleanu, P. Constantin, R. Nicolescu. (92)

Această configurație a sud-estului continentului european a dăinuit o perioadă de timp după potopul din vremea lui Noe, dar a fost spulberată brusc într-o bună zi, când s-a produs un nou diluviu - de data aceasta un diluviu zonal. Este foarte posibil ca într-o perioadă destul de scurtă de timp să se fi produs nu unul, ci mai multe diluvii zonale - adică o succesiune de două sau chiar de trei diluvii mai mici -, dar în cele ce urmează va fi menționat doar unul singur datorită faptului că este dificil de estimat ce efecte au produs fiecare. Oricum, ele s-au produs într-o perioadă relativ scurtă de timp, iar efectul final a fost modificarea semnificativă a configurației geografice a Europei și, în special, a bazinului mediteraneean.

Până acum vreo treizeci-patruzeci de ani era greu de dovedit din punct de vedere științific că au existat Marea Panonică și Marea Carpatică, după cum era greu de dovedit că la un moment dat s-a produs un diluviu zonal. Situația s-a modificat în ultimii ani grație unor echipe de cercetători care au studiat amănunțit fundul Mării Negre. Debutul cercetărilor s-a produs în anul 1985, când o expediție bulgaro-rusă a investigat fundul Mării Negre, descoperind un vas din nisip și argilă, perfect rotund, cu o vechime estimată la peste 8000 de ani, pe care cercetătorii l-au botezat “castronul lui Noe”. Rezultatele cercetărilor au fost publicate ulterior în analele institutelor de cercetări marine de la Constanța, Varna și Sevastopol.

A doua cercetare detaliată a Mării Negre a fost realizată în perioada 1997-2001, de hidrologul William Ryan

și de geologul Walter Pitman, amândoi profesori la Universitatea Columbia (SUA). Beneficiind de aparatură sofisticată, echipa de oceanografi americani a confirmat faptul că într-un trecut deloc îndepărtat, Marea Neagră a fost o mare interioară, de apă dulce, fără legătură cu Marea Mediterană. Între Marea Neagră și Marea Mediterană, afirmă autorii citați, exista un istm; diferența de nivel între cele două mări era de aproximativ 150 de metri.

Cei doi cercetători sunt de părere că diluviul s-a produs datorită surpării istmului ce separa Marea Neagră de Marea Mediterană, moment ce a coincis cu formarea strîmtorilor Dardanele și Bosfor. Echipa de cercetători a descoperit, de asemenea, pe fundul Mării Negre, sedimente specifice apelor dulci, precum și sedimente specifice apelor sărate. Apa sărată, fiind mai grea, s-a lăsat la fund, iar apa dulce, fiind alimentată și de apa râurilor, s-a ridicat la suprafață. Până la adâncimea de aproximativ 200 de metri apa Mării Negre este dulce, iar la fund este sărată, adică lipsită de oxigen. Rezultatul cercetărilor din Marea Neagră confirmă așadar producerea, într-un trecut nu foarte îndepărtat, acum câteva mii de ani, a unui diluviu devastator. (26)

Una din constatările echipei de cercetători condusă de William Ryan și Walter Pitman a fost că, cu peste 7000 de ani în urmă, datorită faptului că nivelul Mării Negre era cu 150 metri mai jos decât nivelul actual, platforma continentală a adăpostit primii agricultori europeni. “Când apele Mediteranei au depășit altitudinea cea mai joasă a istmului Bosforului, apa marină a format o scurgere (actuala strâmtoare) care a umplut în mod catastrofal bazinul pontic, în câteva luni, printr-o cascadă gigantică, obligând agricultorii să-și părăsească brusc așezările. După diluviu aceste populații s-au răspândit în Anatolia și în Mesopotamia”. (26)

A treia expediție semnificativă în Marea Neagră a avut loc în anul 1999, fiind sponsorizată de National Geographic Society și condusă de Robert Ballard, cel care a descoperit în 1985, în Oceanul Atlantic, vestigiile Titanicului. În urma unor teste, echipa de cercetători condusa de Robert Ballard a descoperit că diluviul din Marea Neagră s-a produs în urmă cu 6820 - 7460 de ani. Robert Ballard afirmă că “diluviul a produs o catastrofă în regiunea Mării Negre, care aproape că și-a dublat suprafața într-un interval foarte scurt de timp, ceea ce a făcut ca aproximativ 150.000 de kilometri pătrați de uscat să fie inundați”. Prestigiosul ziar *Washington Post* constata că “cercetătorii conduși de Ballard au descoperit malul lacului, cu nisip și dune, la 80 - 110 metri mai jos decât litoralul actual al Mării Negre. Malul lacului s-a conservat foarte bine, pentru că a fost acoperit cu o enormă masă de apă într-un timp foarte scurt. Potrivit calculelor cercetătorilor, apa Mediteranei a venit ca o cascadă într-un lac, cu o viteză de 80-100 de kilometri pe oră, nivelul noii mări ridicându-se cu 15 centimetri pe zi, ea ajungând așa cum este acum în numai 30 de ani”. (27)

Concluziile oferite de echipele de savanți americani sunt cât se poate de binevenite, alăturându-se celorlalte cercetări de aceeași factură. Cu un singur amendament: diluviul menționat de savanții americani a fost identificat în mod eronat cu potopul din vremea lui Noe, descris în Vechiul Testament. Potopul din Marea Neagră a fost de fapt doar un diluviu zonal care s-a produs *după* potopul din vremea lui Noe. În timpul potopului din vremea lui Noe, apele au acoperit întregul pământ, inclusiv cei mai înalți munți; în schimb, al doilea diluviu a afectat doar Europa centrală și răsăriteană și bazinul mediteraneean.

Înainte de al doilea diluviu, partea de sud a României actuale, mai cu seamă porțiunea cuprinsă între

Porțile de Fier și Balta Brăilei și între Dunăre și Munții Carpați, era acoperită de ape - de ceea ce savanții de astăzi denumesc Marea Carpatică (Getică).

Deloc întâmplător, geografii greci ai antichității considerau că în zona cuprinsă între Dunăre și Munții Carpați începe Oceanul ce înconjoară pământul - denumit “Okeanos”. După toate probabilitățile, Munții Carpați se ridicau direct din Marea Getică. Același lucru se poate afirma și despre munții din Dobrogea.

☞ Terra incognita: Hiperboreea ☜

Atât zona Munților Carpați (Occidentali, Meridionali și Orientali până în Ucraina transcarpatică), cât și zona Dobrogei formau pentru călătorii străini din antichitate - mai ales pentru cei greci - o *terra incognita* aproape inaccesibilă, ale cărei culmi muntoase păreau să atingă cerul.

Vechii greci denumeau regiunea de la nordul Dunării prin termenul “hiperboreea”; *stricto sensu*, prin “hiperboreea” era desemnat ținutul unde suflă vântul înghețat de nord trimis de zeul Boreas. De altfel, puțini navigatori greci din antichitate au ajuns în călătoriile lor în aceste locuri, iar rapoartele pe care le-au prezentat în epocă erau aproape neverosimile. Unul dintre călătorii greci ce au ajuns pe aceste meleaguri pare să fi fost argonautul Iason, cel despre care barzii Greciei antice afirmă că a plecat din Argos (cetate din Peloponez) în căutarea “lânei de aur”. Potrivit miturilor grecești, Iason a ajuns într-o zonă unde, atunci ca și acum, apa se scurgea vijelios printre stânci amenințătoare. Acea zonă poate fi identificată cu albia actualului fluviu Dunărea din zona Cazanelor. Probabil că în acea perioadă de timp, zona Cazanelor făcea legătura dintre cele două mări interioare.

În acest context trebuie inserată informația furnizată de scriitorul Nicolae Densușianu, că pentru a desemna Dunărea (denumire care a început să fie folosită după epoca lui Iulius Caesar), autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic au folosit două denumiri: Donaris pentru segmentul de până la Porțile de Fier și Istros pentru segmentul de la Porțile de Fier până la vărsarea în mare. Grecii denumeau zona Dunării de la Cazane prin expresia *Coloanele lui Achilles*, datorită stâncilor ce ieșeau amenințătoare din apă; de asemenea, denumeau zona din dreptul Porților de Fier prin expresia *Fântâna lui Achilles*, iar segmentul cuprins între Porțile de Fier și Marea Neagră prin expresia *Okeanos Potamos*. (30)

Ceea ce în ziua de astăzi poartă numele de Câmpia Română era înaintea celui de-al doilea potop acoperită de ape, iar zona Dobrogei, ce se întindea dincolo de Balta Brăilei, era presărată de munți înalți. Munții Dobrogei - în special Munții Măcinului - sunt acum pitici datorită, pe de-o parte eroziunii produse în timpul celui de-al doilea diluviu, iar pe de altă parte datorită ridicării Oceanului planetar.

Potrivit legendelor populare românești, în zona Dobrogei sau, mai exact spus, în apropierea țărmurilor Mării Negre de astăzi s-a aflat în antichitate o insulă, Insula Albă sau, după cum o numeau grecii, Insula Leuce; unii cercetători au identificat Insula Albă cu Insula Șerpilor, dar este mult mai probabil ca insula denumită în legende Leuce să fi fost o altă insulă, mult mai mare, care s-a scufundat în răstimpul celui de-al doilea potop.

Subiectul a fost analizat și de cercetătoarea Aurora Pețan într-un pertinent articol dedicat “potopului din Marea Neagră”, în care afirmă că, la începutul secolului al XX-lea, marina țaristă rusă ce sonda fundul Mării Negre a descoperit o vale scufundată ce pornește din dreptul brațului Sf. Gheorghe al Dunării și se continuă spre Crimeea; cei ce au

făcut această descoperire au concluzionat că această vale a fost, de fapt, vechea albie a Dunării. De asemenea, cercetătoarea citată mai afirmă că, în perioada în care Dunărea curgea prin albia cea veche, nu exista Marea Azov, iar Insula Șerpilor era doar un deal sau un munte mai mic pe Malul Dunării. La rândul lor, fluviile Nistru, Nipru și Bug se vărsau direct în Dunăre. Oricum, diferența dintre fostul și actualul nivel al Mării Negre era de cel puțin 100 de metri. “Cercetări geologice - afirmă Aurora Pețan în studiul citat - au evidențiat și faptul că la un moment dat, destul de recent, s-a produs o catastrofă diluviană ce a modificat cursul fluviului Dunărea și configurația Mării Negre”. (28)

Deși aceste descoperiri de pe tărâmul geologiei ar fi trebuit să influențeze în mod major concepția istoriografiei, aceasta nu s-a întâmplat. Singura cercetătoare frapată de faptul că există o neconcordanță istoriografică inexplicabilă a fost o specialistă în domeniul arheozoologiei, pe nume Alexandra Bolomey, care se întreba prin anul 1978 de ce în Dobrogea lipsește cultura neolitică Criș, răspândită în restul teritoriului României, în Bulgaria și în Serbia. Alexandra Bolomey și-a pus, de asemenea, problema de ce în Dobrogea neoliticul începe doar cu cultura Hamangia; răspunsul parțial pe care l-a dat cercetătoarea menționată a fost că trebuie să se fi produs la un moment dat o revărsare de proporții a Dunării, ce a produs un hiatus de civilizație în zonă. (28)

Evident, informațiile din articolul citat se referă de fapt la cel de-al doilea diluviu, nu la potopul din vremea lui Noe. Tot astfel, informațiile din rapoartele celor doi cercetători americani menționați anterior, William Ryan și Walter Pitman. Cei doi cercetători americani au dat drept posibilă cauză a celui de-al doilea diluviu surparea istmului ce separă Marea Neagră de Marea Mediterană, ce a dus la formarea strâmtorilor Bosfor și Dardanele. Totuși, este mult mai

logică ipoteza potrivit căreia formarea strâmtorilor Bosfor și Dardanele să nu fi constituit cauza diluviului, ci doar un efect secundar. După modul de desfășurare ulterioară a evenimentelor este mult mai probabil ca diluviul să fi fost provocat de un eveniment catastrofal produs în zona centrală sau vestică a continentului european, care a dus la declanșarea unor reacții în lanț.

Urmarea celui de-al doilea diluviu a fost că apele din Marea Panonică s-au vărsat în Marea Getică, iar apoi în Marea Neagră. Revărsarea a fost extrem de violentă, astfel că apele au creat o spărtură în limba de pământ ce despărțea Marea Neagră de Marea Mediterană, formându-se strâmtorile Bosfor și Dardanele. Consecința a fost că apa din Marea Mediterană a crescut foarte mult, inundând ținuturile riverane. Procesul de translație al apelor pare să fi fost asemănător cu cel produs atunci când un lighean plin cu apă este scuturat zdravăn, iar apa se varsă într-un lighean alăturat. Astfel, în prima etapă a diluviului, apele din Marea Panonică au năvălit în Marea Carpatică, care s-a supradimensionat foarte mult; în a doua etapă, apele din Marea Carpatică s-au revărsat în Marea Neagră, care la rândul ei s-a extins foarte mult. În a treia etapă a diluviului, apa din Marea Neagră a năvălit în Marea Mediterană prin spargerea istmului ce le separau, formând cele două strâmtori, Bosfor și Dardanele, iar apoi inundând în mod sever ținuturile riverane. Datorită faptului că Marea Neagră s-a extins și a crescut în volum, apa nu s-a mai reîntors în Câmpia Panonică și în Marea Carpatică. Astfel, după cel de-al doilea diluviu, au dispărut cele două mări central și est europene - Panonică și Carpatică.

După diluviu, ținuturile care s-au aflat sub apele Mării Panonice și ale Mării Carpatice au devenit câmpii, fluviul Dunărea s-a așezat în matca sa cunoscută astăzi, formându-și

o deltă, iar Marea Neagră și-a fixat țărmurile în limitele actuale. Marea Mediterană a crescut extrem de mult, astfel că a inundat țărmurile riverane - inclusiv coastele Greciei, Italiei, Franței și Spaniei -, iar în cele din urmă a făcut o breșă (sau a lărgit breșa existentă) în zona unde se afla lanțul muntos a cărui reministență este Stânca Gibraltar de astăzi, făcând conexiunea cu Oceanul Atlantic.

De-a lungul secolelor au circulat, într-o formă sau alta, numeroase mențiuni punctuale referitoare la configurația geografică a Europei înainte de cel de-al doilea potop. Astfel, misticul austriac Jakob Lorber afirma în cartea “Casa Domnului”, scrisă în anul 1864, că înainte de “marele potop”, pe teritoriul Europei “existau două mări interioare principale. Cea din nord ocupa marele bazin care pornea din actuala Mare Neagră și străbătea întreaga Rusie europeană și țările baltice, iar în partea opusă câmpiile actualei Turcii europene, până la așa-numita Poartă de Fier. A doua mare interioară, care nu avea nici o legătură cu prima și care mai există și astăzi sub numele de Mediterana, nu avea nici ea comunicare cu vreun ocean.” (29)

Trebuie ținut cont de faptul că Jakob Lorber a scris cartea în anul 1864, iar cunoștințele sale erau cele ale epocii; astfel, prin “Rusia europeană”, autorul a desemnat zona septentrională a Ucrainei de astăzi, iar prin “Turcia europeană” a desemnat teritoriul sudic al României, care în acea perioadă făcea parte din Imperiul Otoman. Tot astfel, Porțile de Fier desemnează așezarea cu același nume; autorul avea cunoștință de faptul că lângă Porțile de Fier se afla insula Ada Kaleh, scufundată cu ocazia construirii barajului hidrocentralei Porților de Fier în anul 1970.

Un alt autor care a oferit informații prețioase referitoare la potop este Gheorghe Khedrinul, în cartea Hronograful, publicată pentru prima oară în jurul anului 1000 la

Constantinopole și păstrată până în epoca modernă într-o variantă rusească. În Hronograful, scriitorul Gheorghe Khedrinul afirmă că după marele potop “au mai fost și alte potopuri, dar nu peste tot pământul”. Cel dintâi potop de după “marele potop”, scrie Hronograful (fila 7), s-a produs “în hotarele Aticești în zilele împăratului Aghig, cel de-al doilea în Tesalia în zilele împăratului Deucalion”. (31)

Cel mai celebru text ce se referă în mod direct la cel de-al doilea potop este însă dialogul Timaios, scris de filosoful grec Platon în jurul anului 360 înainte de Iisus Hristos. În dialogul menționat, filozoful Platon pune în gura personajului Solon atenianul o serie de informații pe care acesta le-a aflat de la un bătrân preot egiptean din orașul Sais: “voi nu vă amintiți decât de un singur potop, deși au fost mai multe. Voi nu știți că cel mai frumos și cel mai bun neam omenesc s-a născut pe meleagurile voastre, neam din care te tragi și tu și întreaga ta cetate de acum, căci din el a mai dăinuit o mică sămânță”. Platon era convins că acel potop s-a produs cu 8000 de ani înainte de epoca în care a trăit. Platon era de asemenea informat că dincolo de Marea Mediterană, implicit dincolo de Coloanele lui Herakles (Stâncile Gibraltar), exista pe atunci “o insulă mai mare decât Lybia și Asia la un loc”, denumită Atlantida, unde “s-a construit prin puterea regilor săi un mare și vrednic de mirare regat”. În urma unor “puternice cutremure și inundații, într-o singură zi și în crâncena noapte care a urmat, insula Atlantida a dispărut, scufundându-se în mare.” (6)

Dialogul Timaios se referă, evident, la un potop local, întrucât, afirmă Platon, “căci au fost mai multe”. Diluviul local, afirmă Platon, a scufundat insula Atlantida. Scufundarea Atlantidei s-a produs, afirmă Platon, în perioada cuprinsă între anii 8000 și 8500 înainte de Iisus Hristos, dar această estimare este cât se poate de relativă întrucât se

bazează pe viteza de scurgere *actuală* a timpului. În schimb, în Hronograful său, Gheorghe Khedrinul folosește o cronologie diferită, plasând potopul în jurul anului 2240 de la Facerea lumii (aceeași sursă afirmă că Iisus Hristos s-a născut în anul 5508 de la Facerea lumii).

Mulți cercetători consideră că legendara Atlantida era amplasată undeva în Marea Neagră, în timp ce alții optează pentru Insula Santorini (Thera) din Marea Mediterană, dar textul lui Platon este destul de explicit: localizarea corectă este dincolo de Stâncile lui Herakles, adică dincolo de Gibraltar, în apele Oceanului Atlantic. Totuși, afirmația care plasează Atlantida undeva în Marea Neagră conține o doză mare de adevăr în sensul că nu numai pe insula Atlantida, ci și în ținuturile riverane Mării Mediterane și Mării Negre au fost întemeiate cetăți impresionante, similare celor menționate de Platon în dialogul său. De fapt, în acea perioadă de timp au fost construite cetăți impresionante în multe alte locuri de pe suprafața pământului, nu numai pe insula Atlantida: în Creta, în Grecia continentală, la Atena, la Micene, la Troia, în vestul continentului european, în nordul Africii, în India și, evident, în arealul carpatodanubiano-pontic. În toate aceste locații s-au dezvoltat focare de civilizație relativ asemănătoare, în care predominau statui și construcții ciclopice.

În consecință, este mult mai corectă folosirea expresiei “epoca atlanteeană” cu privire la forma specifică de civilizație și de cultură ce s-a dezvoltat în acea perioadă pe toată suprafața pământului locuit. În dialogul Timaios, scris în jurul anului 360 înainte de Iisus Hristos, filosoful grec Platon a identificat cauza ce a declanșat al doilea diluviu: cataclismul ce a dus la scufundarea insulei Atlantida.

Spre deosebire de Platon, cercetătorii moderni au atribuit declanșarea diluviului altor cauze, mult mai mărunte.

Doar obsesiva identificare a cataclismului ce a dus la scufundarea Atlantidei cu potopul din vremea lui Noe i-a împiedicat pe cercetătorii moderni să înțeleagă corect la ce se referea Platon. Datorită textului lui Platon, evenimentele declanșării celui de-al doilea diluviu devin limpezi. Epicentrul catastrofei s-a produs pe insula Atlantida, aflată în Oceanul Atlantic, adică în vestul extrem al Europei, unde au avut loc, afirmă filosoful grec, “puternice cutremure și inundații, într-o singură zi și în crâncena noapte care a urmat.” Firește, un eveniment de o asemenea amploare a declanșat un efect în lanț de-a lungul și de-a latul globului terestru, cu precădere în emisfera nordică.

Scufundarea bruscă a unei insule de o asemenea mărime trebuie să fi generat valuri tsunami de mari dimensiuni ce s-au abătut asupra Europei. Nu trebuie excluse declanșarea unor fenomene geologice și geofizice extreme, precum înclinarea axei terestre și modificarea poziției polilor pământului. În cele din urmă, apele din Marea Panonică s-au revărsat în Marea Carpatică, iar cele din aceasta au năvălit în Marea Neagră. Din această cauză nivelul Mării Negre a crescut extrem de mult, astfel că s-a surpat vechiul istm ce o separa de Marea Mediterană. Au fost afectate toate zonele riverane, constituindu-se un hiatus de habitat și civilizație.

Așadar, identificarea ce se face aproape în mod unanim între potopul din vremea lui Noe și diluviul ce a dus la dispariția Mării Panonice și a Mării Getice este incorectă. Este vorba despre evenimente diferite ce s-au produs, la scara istoriei, la un interval relativ mare de timp. Dacă potopul din vremea lui Noe a dus la inundarea și, implicit, la acoperirea cu apă a întregului pământ, chiar și a munților cei mai înalți, al doilea potop a fost doar unul zonal.

Toate aceste evenimente au afectat, într-un fel sau altul, Țara Havila, care, cu mult înainte de potopul din vremea lui

Noe (și, implicit, cu mult timp înainte de epoca în care a trăit Moise, autorul Genezei), era străbătută de Pison (Fison), unul dintre cele patru fluvii izvorâte din Eden. În Țara Havila se găsea, după cum afirmă Vechiul Testament, “aur bun”, “bedelion și piatră de onix”.

Dat fiind faptul că Havila este anagrama Vlahiei, iar Fisonul este Dunărea, este evident că evenimentele menționate au inclus într-un fel sau altul arealul carpato-danubiano-pontic. Perioada desfășurării evenimentelor: *înaintea primei știri scrise.*

DACO-CARPO-GEȚII

☞ Karpodacii ☞

După opinia majorității istoricilor contemporani, geto-dacii au reprezentat ramura de nord a tracilor, numerosul popor menționat de autorii antici, inclusiv de Herodot, cel supranumit “părintele istoriei” (care a trăit în secolul al V-lea înainte de Iisus Hristos), care afirma textual că “geții sunt cei mai viteji dintre traci”.

Tracii erau împărțiți în zeci de triburi care, la începutul erei creștine, ocupau un spațiu impresionant - cam toată Europa de sud-est. În acest context, mulți istorici străini - est și vest-europeni, în special unguri și ruși - preferă denumirea de traci nordici atunci când se referă la geto-daci.

Unii istorici autohtoni neagă însă apartenența geto-dacilor la marele trib al tracilor. Geto-dacii “or fi fost într-adevăr, rude relativ apropiate ale tracilor, dar limbile sunt diferite, nu se potrivesc sută la sută”, afirma istoricul român Neagu Djuvara. “Nu avem la geto-daci aceleași nume de localități, nu avem aceleași nume de regi ca la traci. Un neam erau deci acești geto-daci, alt neam, mai la sud erau tracii, unde sunt Bulgaria și Turcia de astăzi, și alții ilirii, mai la vest unde e Albania și unde a fost Jugoslavia.” (9)

Civilizația materială a geto-dacilor, afirmă la rândul său istoricul român Ion Horațiu Crișan, s-a deosebit

substanțial de cea a tracilor propriu-ziși (care locuiau teritoriul de sud al Bulgariei actuale). Ea s-a format într-o perioadă îndelungată, începând cel puțin de la pragul dintre mileniul al III-lea și al II-lea înainte de Iisus Hristos într-un areal foarte vast: râul Tisa la nord, Munții Balcani la sud, Pontul Euxin și Nistrul (Niprul sau Donul) la est, cursul mijlociu al Dunării la vest. (10)

Arheologia confirmă faptul că în partea de sud a Dunării geto-dacii au fost vecini cu triburile trace; totuși, tracii și dacii n-au împărtășit aceleași obiceiuri, n-au avut aceeași limbă și n-au avut aceeași religie. Arheologia confirmă, de asemenea, faptul că, cel puțin în prima fază, epicentrul vetrelor de civilizație ale geto-dacilor era situat pe versanții destul de greu accesibili ai Munților Carpați: apuseni, meridionali și orientali, cu precădere în apropierea marilor râuri. Marile edificii religioase ale geto-dacilor au fost construite, cu puține excepții, în munți, la altitudini mai mari de 500 metri.

O lungă perioadă de timp nici grecii, dar nici romanii n-au avut acces în vetrele de civilizație ale geto-dacilor și, cu atât mai puțin, în marile lor edificii religioase, astfel că informațiile pe care le-au vehiculat au fost fragmentare și, în consecință, inexacte. Faptul că autorii antichității greco-romane nu au fost atât de bine informați cu privire la geto-daci este confirmat de multitudinea descoperirilor arheologice din ultima jumătate de secol, care uneori le contrazic.

Descoperirile arheologice realizate pe teritoriul României confirmă prezența, încă din cele mai vechi timpuri, între Munții Balcani, Munții Carpați, Tisa și Nistru, a unei populații autohtone, indiferent de denumirea ce li s-a conferit de-a lungul vremurilor, precum și continuitatea sa neîntreruptă până în ziua de astăzi. Această populație

autohtonă era împărțită în triburi, fiecare trib având propria sa denumire, astfel că este destul de greu de desemnat printr-o denumire globală.

Actualmente, titulatura de geto-daci este acceptată în mod formal de majoritatea istoricilor; în schimb, denumirea de daco-geți pare să fi devenit prohibită. Mulți istorici străini nu sunt de acord cu ea; unii dintre ei o resping, considerând-o cam fantezistă. Această opinie pare să aibă susținători și printre cercetătorii din interiorul țării, motiv pentru care unii istorici de frunte, precum Alexandru Vulpe, recomandă, cel puțin când este vorba despre izvoarele literare, denumirea de geto-daci. Evident, nu este nimeni obligat să asculte de astfel de îndemnuri. Ele sunt simple convenții, mai cu seamă că în enumerare nu au fost incluși carpii, care par să-i fi depășit numeric atât pe daci, cât și pe geți; în arealul delimitat de Munții Carpați Orientali și Nistru au fost descoperite nu mai puțin de 150 de cetăți locuite de carpi. Fără a ține cont de recomandările discutabile ale unor istorici aflați în criză de idei, generate uneori de raționamente politice obscure, în continuare va fi folosită fie titulatura unificatoare de “daco-carpo-geți”, fie titulatura cu caracter general de “autohtoni din arealul carpato-danubiano-pontic”, cu precizarea că aceștia nu au avut prea multe în comun cu cei denumiți traci de istoriografia modernă.

Asupra denumirilor aflate astăzi în uz, de geto-daci și/sau daco-geți mai trebuie făcute câteva precizări. Încă din antichitate, datorită scrierilor unor autori greci și romani, care nu erau atât de bine informați precum se consideră în ziua de astăzi, s-au creat multe confuzii, care n-au fost elucidate complet nici în ziua de astăzi. Confuziile, ce s-au perpetuat până în epoca modernă, au fost exploatate mai ales de istoricii maghiari promotori ai teoriei discontinuității poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic. Acești

istorici au ca punct de plecare mai vechea concepție pseudoistorică și ultratendențioasă a istoricului maghiar Robert Roessler (1836-1874).

Teoria lui Robert Roessler, care a fost promovată, deloc întâmplător, chiar în momentele de vârf ale emancipării politice a românilor din Transilvania, susținea retragerea, după anul 271 după Iisus Hristos, a întregii populații din Dacia la sudul Dunării și formarea acolo a poporului român. Românii, afirma Robert Roessler, au revenit în spațiul carpato-danubiano-pontic abia după poposirea maghiarilor în Câmpia Panonică. În opinia istoricilor maghiari, consecința acestei teorii este cât se poate de simplă: maghiarii, proveniți de prin stepele Euroasiei, au găsit în Transilvania un loc viran, lipsit total de locuitori, pe care l-au “civilizat” și stăpânit în mod natural, potrivit dreptului primului venit.

De-a lungul a aproape o sută cincizeci de ani de dispute istoriografice româno-maghiare, teoria lui Robert Roessler a fost scoasă de mai multe ori de la naftalină, îmbogățită și adăugită în funcție de diferite conjuncturi politice, de epigoni mai mult sau mai puțin “inspirați” - evident “inspirați” de comenzi politice. Actualmente, prăfuita teorie pseudoistorică a lui Roessler nu mai este băgată în seamă de nimeni, motiv pentru care istoriografia maghiari caută cu îndârjire o nouă teorie care să o înlocuiască.

Denumirile acordate locuitorilor din arealul carpato-danubiano-pontic au fluctuat în mod constant de-a lungul antichității, atât la autorii greci, cât și la cei romani. Cele mai vechi scrieri grecești i-au denumit geți, iar autorii latini de mai târziu i-au denumit daci. Se pare că, pentru prima oară, termenul de *dac* a fost folosit pe timpul lui Iulius Caesar, iar cel de *Dacia* de către istoricii Tacit și Agrippa.

Pe timpul geografului grec Strabon, care a trăit între anii 63/60 înainte de Iisus Hristos și 21/26 ai erei creștine, denumirea de geți era aplicată cu precădere locuitorilor dintre Munții Balcani și Dunăre, iar denumirea de daci era aplicată celor care locuiau la nord de Dunăre. În cartea a VII-a a “Geografiei” sale, Strabon afirmă că “elinii i-au socotit pe geți de neam tracic. Aceși geți locuiau pe un mal și pe celălalt al Istrului, ca și misii, care sunt și ei traci - acum ei se numesc moesi.” A existat, mai spune Strabon, “și o altă împărțire a teritoriului, chiar din cele mai vechi timpuri: căci pe unii îi denumesc daci, iar pe ceilalți geți. Geții sunt cei care se întind spre Pont și spre răsărit, iar dacii locuiesc în partea opusă. Dacii au aceeași limbă ca și geții”. (11)

La rândul său, istoricul roman Dio Cassius (Lucius Claudius Cassius Dio, născut în 155/163 - decedat după anul 229), în cartea sa “Historia Romana”, afirmă următoarele, sintetizând ceea ce se știa pe timpul său cu privire la acest subiect: “Eu îi numesc daci pe oamenii pomeniți mai sus, cum își spun ei înșiși și cum le zic și romanii, măcar că știu prea bine că unii dintre greci îi numesc geți, fie pe drept, fie pe nedrept. Căci eu îmi dau bine seama că geții locuiesc dincolo de Haemus, de-a lungul Istrului”. Dio Cassius era bine informat cu privire la istoria Romei și a vasalilor imperiului, dat fiind faptul că a scris în limba greacă nu mai puțin de 80 de volume referitoare la perioada cuprinsă între epoca lui Aeneas (Enea) și anul 229 al erei creștine.

Un alt istoric al antichității, Trogius Pompeius (Gnaeus Pompeius Trogius care a trăit în secolul I înainte de Hristos) preciza la rândul său că “dacii sunt de același neam cu geții” sau că sunt “o mlădiță” a acestora, iar istoricul Pliniu cel Bătrân (Gaius Plinius Secundus / Plinius Maior care a trăit în secolul I după Hristos) îi menționa pe “geții, pe care romanii îi numesc daci”. (12)

Până pe timpul regelui Burebista, autorii greci și romani nu erau informați foarte exact cu privire la existența dacilor, care locuiau în nordul Dunării, majoritatea informațiilor referindu-se la cei pe care îi denumeau geți, adică în special la cei ce trăiau în Dobrogea și de-o parte și de alta a Dunării. Cel puțin până în perioada expansiunii Imperiului Roman, dacii nu au constituit subiectul unei analize amănunțite din partea autorilor greci și romani, iar despre carpi, cel mai numeros trib din arealul carpato-danubiano-pontic, informațiile lipsesc cu desăvârșire, deși au fost menționați laconic de cel puțin trei mari istorici antici: Ptolemeu, Zosimos și Herodot.

Ptolemeu și Zosimos au folosit în scrierile lor denumirea “karpodacai”, în traducere carpo-daci, iar Herodot a folosit denumirea “kallipidai”.

❧ Oecumena arhetipală ❧

Istoriografia consemnează că între secolele al cincelea dinainte de Iisus Hristos și sfârșitul primului secol de dinaintea erei creștine, strămoșii poporului român - daco-carpo-geții - stăpâneau deja un spațiu foarte vast; acest spațiu poate fi definit prin termenul de *oecumenă arhetipală*.

Cercetarea istoriografică a reliefat faptul că *oecumena arhetipală* - spațiul vital sau habitatul-macă - ocupată de strămoșii poporului român era delimitată, în mare, de reperele geografice deja enunțate: Munții Balcani la sud (unii autori vorbesc despre țărmurile Mării Egee), Nistrul (unii autori vorbesc despre linia Niprului sau chiar a Donului) și Pontul Euxin (Marea Neagră) la est și sud-est, râul Tisa și versanții Carpaților nordici (din Bucovina, teritoriul Ucrainei de astăzi, și Polonia) la nord, câmpia Panoniei și Dunărea mijlocie la vest și teritoriul actual al Serbiei, Muntenegrului

și Bosniei la sud-vest (unii autori vorbesc despre malurile Mării Adriatice). Acest spațiu a fluctuat, de-a lungul acestor secole, în funcție de diferite conjuncturi politice.

Oecumena arhetipală ocupată de strămoșii poporului român a cunoscut cea mai mare expansiune pe timpul regelui Burebista, care a domnit cu aproximație între anii 82 și 44 înainte de Iisus Hristos. După asasinarea regelui Burebista, datorită expansiunii în creștere a Imperiului roman, *oecumena arhetipală* a scăzut considerabil. Oricum, de-a lungul întregii istorii a daco-carpo-geților *oecumena arhetipală* avea în mijloc podișul Transilvaniei și era delimitată de ținuturile muntoase, de Dunăre și de Marea Neagră, precum o cetate este delimitată de ziduri de apărare, de palisade și de șanțuri cu apă. Totuși, în acea perioadă fluviul Dunărea nu reprezenta o graniță; daco-geții locuiau atât în partea nordică a fluviului, cât și în partea sudică. Nici Munții Carpați nu reprezentau granițe, deși în vremuri de război au constituit bariere naturale în calea populațiilor cotropitoare.

Inițial, strămoșii poporului român erau împărțiți în mai multe triburi, care adesea se războiau între ele. Cu timpul, datorită atacurilor unor populații străine aflate în căutarea unui habitat mai primitiv, triburile s-au aliat în uniuni. După cum indică cercetările numismatice și arheologice, înainte de unificarea realizată de regele Burebista la mijlocul primului secol de dinaintea nașterii Mântuitorului Iisus Hristos, daco-carpo-geții erau împărțiți în patru sau (uneori) în cinci mari uniuni de triburi.

Uniunile de triburi ocupau zone destul de întinse, după cum urmează: prima mare uniune de triburi se afla în Muntenia, cu capitala undeva în apropierea Bucureștiului. A doua se afla pe teritoriul Olteniei actuale, cu capitala undeva pe Valea Jiului. A treia uniune de triburi ocupa zona

Moldovei de sud, între Buzău și Siret, cu capitala la Dumbrăveni. În fine, a patra uniune de triburi ocupa sudul Transilvaniei și Valea Mureșului. Fiecare trib și-a păstrat independența în cadrul uniunii. Este posibil ca, de-a lungul timpului, în funcție de diferite conjuncturi sociale, economice, politice sau religioase, unele triburi să se fi retras din uniuni sau să fi revenit în cadrul lor atunci când au considerat necesar.

Pe toată perioada existenței triburilor independente și apoi a uniunilor de triburi, societatea daco-getă a fost structurată după principii tribale și gerontocratice. Structurarea tribală și gerontocratică a societății dace s-a prăbușit parțial după unificarea realizată de regele Burebista, când a fost format regatul. Prăbușirea relațiilor tribale și gerontocratice s-a datorat preeminenței unei noi clase sociale, clasa războinicilor, a căror îmbogățire rapidă bazată pe acumularea prăzilor luate în campaniile militare a generat o nouă distribuire a puterii și o nouă stratificare a populației.

În primul secol al erei creștine s-au produs două populări forțate, destul de masive, ale ținutului sud-dunărean - a teritoriului actual al Bulgariei, cu precădere între Dunăre și Balcani - cu locuitori din nordul fluviului. Aceste populări au fost ordonate de romani; prima populare a ținutului sud-dunărean cu locuitori din nordul fluviului s-a produs în anul 4 după întruparea lui Iisus Hristos, când generalul roman Aelius Catus a strămutat 50.000 de locuitori din nordul Dunării în nou înființata provincie Moesia, iar a doua s-a produs între anii 57 și 67, când au fost strămutate peste 100.000 de suflete. Toți acești locuitori, bărbați, femei și copii, au fost mutați la sudul Dunării din zonele de câmpie ale Daciei - în special din Oltenia, Muntenia și Banat.

Dunărea nu a fost, nici în acea perioadă, graniță între locuitorii din nord și locuitorii din sud, ci mai degrabă un ax

vital în jurul căruia comunități bine structurate și înrudite etnic își desfășurau existența. Abia după ocuparea unei porțiuni din Dacia de către armatele romane, Dunărea a devenit graniță. Evident, o graniță politică, nu una etnică.

Daco-carpo-geții au intrat în atenția istoricilor greci și romani abia începând cu secolul al cincelea înainte de Iisus Hristos, dar foarte puțini dintre aceștia au reușit să pătrundă în teritoriul situat la nord de Dunăre și să-i viziteze la ei acasă. Abia în perioada târzie a antichității câțiva istorici de marcă au reușit să pătrundă la nordul Dunării. Unul dintre scriitorii care a pătruns în arealul daco-carpo-geților situat la nord de Dunăre și, mai cu seamă, care a locuit o perioadă de timp acolo, a fost istoricul roman Dio Chrysostomos, un învățat exilat în Dacia pe vremea împăratului roman Domițian.

Dio Chrysostomos a trăit spre sfârșitul primului secol creștin și începutul celui de-al doilea. Se știe despre el că a călătorit în multe țări, inclusiv în Egipt. Cu timpul a îmbrățișat doctrina filosofilor stoici, la modă pe vremea sa. Despre el, contemporanii afirmă că “spune adevărul fără frică”, motiv pentru care a fost prigonit de împăratul Domițian (împărat între anii 81-96) și a fost nevoit să se refugieze în Dacia, unde s-a făcut agricultor. Reîntors la Roma, Dio Chrysostomos a dobândit o mare faimă pe timpul împăratului Traian. Dio Chrysostomos a scris o carte amănunțită despre civilizația daco-geților, cu titlu prezumtiv “Istoria Daciei”, așa cum a observat-o cu ochii lui, în mod direct, nu “din auzite” precum mulți alți scriitori ai antichității.

Se știe că scriitorii antici făceau cu mare grijă diferența între scrierile istoriografice realizate în urma observației directe și scrierile realizate “din auzite”, obținute în urma audierii unor călători care tranzitaseră teritoriul respectiv.

Vechii greci denumeau prin termenul “autopsia” ceea ce au observat în mod direct, acesta fiind chiar sensul original al cuvântului. În schimb, scrierile realizate pe baza declarațiilor unor martori erau desemnate prin expresia “din auzite”. Bunăoară, Herodot afirma că a obținut informațiile despre geți “din auzite”, de la niște greci din Pont. În schimb, Dio Chrysostomos a scris cartea despre Dacia în urma observației directe (“autopsia”). Din păcate, cartea lui Dio Chrysostomos s-a pierdut în negura timpului și a istoriei.

Trebuie remarcat în acest context și faptul că, de-a lungul timpului, s-au pierdut multe scrieri antice ce tratau despre teritoriul stăpânit de seminția daco-carpo-geților. Actualmente, concepția istoriografică oferă explicația că istoricii antichității nu erau prea interesați de Dacia, de aici rezultând sărăcia informațiilor. Totuși, această afirmație trebuie privită nu numai cu mare rezervă, ci chiar ca pe o afirmație complet eronată. Motivul este foarte simplu: lista cărților pierdute sau distruse ce conțineau informații prețioase cu privire la istoria daco-carpo-geților este destul de lungă. Dacă ar fi vorba despre o carte, două, mai treacă-meargă, dar este vorba despre zeci.

Recent, cercetătoarea Aurora Pețan a reeditat o lucrare apărută la finele secolului al XIX-lea, intitulată “Scrieri vechi pierdute atingătoare de Dacia”, al cărei autor, Alexandru Papadopol-Calimah, neglijat total de istoriografie, a adunat nu mai puțin de 282 de paragrafe extrase din scriitorii antichității ce ofereau informații prețioase cu privire la seminția daco-carpo-geților; din nefericire, marea majoritate a acestor scrieri s-a pierdut. Așa cum precizează cercetătoarea Aurora Pețan în prefața cărții citate, în comparație cu ceea ce a mai rămas din scrierile istoricilor antici care s-au referit la daco-carpo-geți și poate fi studiat în ziua de astăzi, procentul pierderilor depășește 90%. “Este

posibil, afirmă Aurora Pețan, să nu se fi scris despre nici un alt neam al Europei din afara lumii greco-romane atâta cât s-a scris despre daci”. (13)

Printre cărțile pierdute, menționate în studiul citat, în afara lucrării lui Dio Chrysostomos, figurează cartea *Dacica* sau *De bello Dacico* scrisă chiar de împăratul Traian, cartea *Getica* scrisă de Criton, medicul personal al lui Traian, și lucrarea lui Apollodor din Damasc despre construirea podului de la Drobeta. În afara acestora, cercetătoarea Aurora Pețan enumeră operele istoricilor de curte ale lui Traian, cel puțin patru la număr, care au scris despre războiul cu dacii; o biografie a lui Traian scrisă de Tacitus; edictul lui Traian în care erau înfățișate operațiunile militare și cheltuielile celor două războaie cu dacii; scrierile lui Pliniu cel Tânăr, prieten cu Traian, despre același subiect; poemul lui Caninius, prieten al lui Plinius, care a scris în versuri istoria războaielor romanilor cu dacii; biografia lui Traian scrisă de Plutarh; capitolele referitoare la Dacia dintr-o istorie scrisă de Ammianus Marcellinus; istoria scrisă de Dio Cassius despre războaiele duse de Domițian împotriva dacilor și despre expedițiile lui Traian în Dacia. (13)

În mod cert, multe scrieri ce ofereau informații prețioase cu privire la daci și la istoria lor au fost pierdute din cauze obiective: precaritatea suportului pe care au fost scrise, întreruperea lanțului de copiiști care transmiteau și răspândeau aceste scrieri (în lipsa tiparului, descoperit abia un mileniu și jumătate mai târziu), condițiile improprii de depozitare etc. La acestea mai poate fi adăugată cenzura politică specifică antichității și, apoi, a Evului mediu, care a condus la distrugerea deliberată a unor scrieri sau a unor biblioteci întregi, uneori prin arderea în piața publică.

Cauzele ce pot fi considerate (mai mult din politețe) “obiective” nu explică însă totul, mai cu seamă că nu este

normal și nici logic ca din anumite scrieri să se fi pierdut doar capitolele sau fragmentele referitoare la daci; teoria coincidențelor poate fi aplicată doar până la un anumit punct, nu însă și la procentul global de 90% din materialul documentar. Rămâne doar varianta eliminării deliberate a informațiilor referitoare la locuitorii din arealul carpato-danubiano-pontic. Această variantă nu poate fi negată în totalitate, tot astfel cum nu poate fi negată în totalitate nici “teoria coincidențelor”.

Iar dacă varianta eliminării deliberate nu poate fi negată în totalitate, înseamnă că în viitor trebuie să ne așteptăm la surprize mari, căci dacă a existat, de-a lungul timpului, eliminarea deliberată a unor informații cu privire la daci, înseamnă că aceste informații sunt extrem de fierbinți și pot aduce atingere sistemului de valori și de înțelegere a lumii promovată de puternicii zilei.

De fapt, și în ziua de astăzi, puternicii zilei au devenit, sunt și rămân puternici datorită faptului că au creat un sistem artificial de valori și de înțelegere a lumii, care le permite să rămână la putere.

❧ Tăblițele de la Tărtăria ❧

Perioada neolitică s-a desfășurat în arealul carpato-danubiano-pontic între mijlocul mileniului al șaptelea și a doua jumătate a mileniului al treilea.

Săpăturile arheologice indică faptul că la începutul mileniului al șaptelea înainte de Iisus Hristos, pe teritoriul României au apărut primele așezări stabile, concomitent cu coagularea progresivă a populației în ginți constituite după principii matrilineare.

Neoliticul românesc a început cu cultura Criș. Cele mai importante locații unde au fost descoperite vestigiile ale

culturii Criș sunt cele de la Glăvăneștii Vechi (comuna Andrieșeni, județul Iași), unde au apărut prima dată dovezile extinderii acestei culturi, Perieni (lângă Bârlad), Valea Lupului (Iași). În Transilvania s-au descoperit vestigiile la Leț, comuna Boroșneu Mare, la Bedehaza - Sf. Gheorghe, Cosmeni (lângă Sf. Gheorghe), Cipău (lângă Luduș), iar în Oltenia la Verbița (lângă Plenița). (37)

Ulterior, cultura Criș s-a răspândit pe o arie foarte mare în sud-estul Europei, acoperind întreaga Peninsulă Balcanică, din Bulgaria, unde este denumită "Kremikovci", după o localitate din apropierea orașului Sofia unde s-au descoperit vestigiile, până în Serbia unde este denumită "Starcevo", după o localitate aflată pe stânga Dunării, nu departe de Pancevo. De asemenea, cultura Criș s-a extins spre vestul Europei, spre Ungaria și Slovacia, spre est până pe cursul mijlociu al Bugului sudic și spre sud, cuprinzând zone din Grecia până în Peloponez, atingând Corintul, și până în Anatolia (Asia Mică). Cultura Criș lipsește însă în sud-estul Olteniei și, mai ales, în Dobrogea.

În afara culturii Criș, cele mai importante culturi neolitice ce s-au succedat pe teritoriul României au fost culturile Boian, Vădastra, Hamangia, Vinča-Turdaș și Cucuteni. Toate aceste culturi se caracterizează prin ceramică pictată într-o mare varietate de nuanțe și prin motive decorative complexe din care nu lipsesc formele geometrice și spiralele. De asemenea, un rol important l-au avut statuetele de lut ce reprezintă personaje feminine, aspect ce i-a determinat pe istorici să presupună preeminența unui "cult al unei zeițe-mamă". (38)

Cele mai impresionante artefacte descoperite de arheologi pe teritoriul României - și emblematice pentru perioada neolitică - sunt fără îndoială vasele de ceramică specifice culturii Cucuteni, realizate dintr-un material foarte

fin, bine frământat, de diferite forme. Cultura Cucuteni (după numele unui sat de lângă Iași, unde au fost descoperite primele artefacte în anul 1884), care s-a dezvoltat cu aproximație între anul 5200 și 3200 înainte de Iisus Hristos, a fost de departe cea mai dezvoltată formă de civilizație a neoliticului, devansând cu un mileniu formele de civilizație din Orientul apropiat - Egipt, Mesopotamia și Fenicia. În perioada de apogeu, civilizația Cucuteni se întindea pe o suprafață de aproape 350000 km pătrați, întinzându-se pe teritoriile actuale ale României, Moldovei și Ucrainei.

De asemenea, emblematice pentru perioada neolitică sunt și cele două statuete descoperite la Cernavodă în 1956, intitulate “Gânditorul” și “Femeie șezând”, specifice tipului de cultură și civilizație Hamangia ce s-a dezvoltat în Dobrogea. Spre deosebire de alte așezări neolitice, cele specifice culturii Hamangia nu erau fortificate, fiind formate din locuințe de tip bordei și destul de rar de suprafață. Ceramica culturii Hamangia era realizată din pastă de lut amestecată cu nisip și scoică pisată. Cele mai multe figurine ceramice erau reprezentări de femei, ceea ce denotă preeminența cultelor zeițelor-mamă, la fel ca în cazul celorlalte culturi neolitice de pe teritoriul României.

Începând cu mijlocul perioadei neolitice s-a produs o creștere semnificativă a așezărilor sedentare, care au devenit din ce în ce mai întinse, apte de a adăposti o populație în creștere rapidă. Boom-ul demografic a fost însoțit de o mai bună organizare a societății, de o alegere mai ingenioasă a locurilor de amplasare a așezărilor, care au fost dispuse cel mai adesea în apropierea surselor de apă, în special a râurilor, fiind apărate de șanțuri, valuri de pământ sau palisade.

La rândul lor, locuințele au devenit din ce în ce mai confortabile, fiind dotate cu cele trebuincioase traiului zilnic.

La Cucuteni, de exemplu, cercetările arheologice au evidențiat existența unor locuințe rectangulare cu podeaua din trunchiuri de copaci lipite cu lut.

Exemplul standard al unui oraș neolitic a fost cel descoperit în localitatea Parța, unde au fost evidențiate din punct de vedere arheologic locuințe de formă rectangulară din bârne de lemn lipite cu lut. În centrul așezării neolitice era o piață centrală, un templu cu altar pentru jertfe și o statuie a unei zeițe-mamă; de obicei statuia zeiței-mamă era însoțită de statuia unui zeu-moș. În perioada existenței cultelor dedicate zeitelor-mamă s-a practicat cu precădere înhumarea, cu un bogat inventar funerar. În arealul culturii Hamangia, mormintele erau decorate cu statuete antropomorfe stilizate.

În a doua parte a neoliticului, necropolele au început să fie amplasate în afara așezărilor (unele necropole numărău 400 de morminte), dar au fost descoperite și morminte de înhumare sub locuințe, cele mai multe fiind de copii sau cranii izolate.

Una din culturile cele mai reprezentative și mai bine cercetate ale perioadei neolitice a fost Vinča-Turdaș, care a fost specifică întregii zone balcanice; perioada de înflorire a acestei culturi a fost între anii 5700-4500. Urme ale acestei culturi au fost descoperite nu numai pe teritoriul României, ci și în Bulgaria, Serbia, Kosovo, Grecia, Macedonia (situri arheologice principale: Belogradchik, Crkvine, Drenovac, Gomolava, Gornja Tuzla, Pločnik, Rudna Glava, Selevac, Tărtăria, Turdaș, Vinča-Belo Brdo, Vratsa, Vršac).

Cultura Vinča-Turdaș a fost caracterizată prin creșterea fără precedent a populației, prin apariția unor așezări de mare întindere, precum cele descoperite în Serbia și Bulgaria. De fapt, denumirea acestei culturi provine de la situl Vinča-Belo Brdo, descoperit în 1908 de arheologul sârb Miloje Vasić

într-o suburbie a oraşului Belgrad. În perioada neolitică timpurie, acolo era o aşezare ce se întindea pe nu mai puţin de 29 de hectare şi număra până la 2500 de locuitori.

Locuitorii aşezărilor de tip Vinča practicau o economie mixtă bazată pe cultivarea culturilor de cereale cu randament ridicat (grâu, ovăz, in şi orz), creşterea animalelor pentru hrană, piele şi lână, foloseau plugul tras de bovine; locuitorii aveau îmbrăcămintea din stofă ţesută din in şi din lână, formată din tunici deschise la gât şi fuste decorate artistic.

Locuitorii aşezărilor preistorice de tip Vinča practicau o formă de metalurgie incipientă, inclusiv o metalurgie a cuprului; cele mai vechi obiecte de cupru descoperite până în prezent provin din aşezările culturii Vinča-Turdaş. Dintre artefactele cu rol cultic cele mai impresionante sunt figurinele zoomorfe şi antropomorfe de zei şi zeiţe, pe care încă sunt vizibile o serie de semne misterioase pe care arheologii nu s-au decis dacă să le considere simboluri naive sau cea mai veche formă de scriere din lume.

Dintre artefactele atribuite culturii Vinča-Turdaş de pe teritoriul României fac parte cele trei tăbliţe de lut ars (teracotă) de la Tărtăria, judeţul Alba, descoperite de profesorul clujean Nicolae Vlăssă în anul 1961.

Tăbliţele de lut ars de la Tărtăria au fost descoperite într-o groapă cu cenuşă, unde se mai aflau câteva statuete din lut şi alabastru ce reprezentau probabil zei şi oase de om dezmembrate şi calcinate. Alături a mai fost descoperită o brăţară realizată dintr-o scoică rară pe aceste meleaguri, numită *Spondylus*, ce se găseşte actualmente doar pe ţărmurile Mediteranei.

Detaliile acestei descoperiri de excepţie au ridicat ulterior mai multe semne de întrebare, care au fost prezentate de unii istorici cu vădită rea voinţă. De altfel, descoperirea de la Tărtăria figurează destul de rar în cărţile de istorie.

Cauzele acestor semne de întrebare au fost generate de modul oarecum neprofesionist în care s-a produs descoperirea vestigiilor.

Istoria descoperirii este destul de bine cunoscută: în anul 1961, Nicolae Vlăsa, cercetător la Universitatea din Cluj, a deschis un șantier arheologic la Tărtăria, Gura Lunii, situat actualmente foarte aproape de șoseaua ce leagă localitatea Sebeș de Orăștie. Era ultima zi de săpături, iar profesorul Vlăsa era ajutat de o echipă de săpători tocmită ad-hoc, între care se numărau și copiii de la școala generală din localitate. Cu puțin timp înainte de încheierea programului de lucru, unul dintre săpători a descoperit material arheologic într-o groapă ovală, nu prea mare. Fără să-și dea seama de importanța descoperirii, profesorul Vlăsa a venit la locul respectiv, a fotografiat groapa, apoi a însărcinat pe unul dintre elevi să degajeze materialul arheologic, după care s-a deplasat la o altă groapă pentru a inventaria materialul adunat. Elevul a luat obiectele din groapă și le-a învelit pur și simplu într-o hârtie. Ulterior, toate artefactele descoperite la Tărtăria au fost transportate la Cluj pentru a fi inventariate și analizate corespunzător.

Mai târziu, când le-a analizat cum se cuvine la Cluj, profesorul Vlăsa și-a dat seama că tăblițele descoperite au o importanță excepțională. Într-o primă fază, după spălările de rutină realizate în laborator, datorită faptului că erau acoperite cu o pulbere alburie, profesorul Vlăsa a decis să introducă tăblițele în acid clorhidric diluat, pentru a le curăța. Evident, în urma unui astfel de tratament, tăblițele au devenit friabile. Pentru a nu se deteriora rapid, profesorul Vlăsa a decis apoi introducerea tăblițelor în lac, pentru a le impregna atât la suprafață cât și în adâncime. Tocmai aceste tratamente realizate în extremis de către profesorul Vlăsa au generat suspiciunile legate de descoperire; tratate astfel, tăblițele n-

au mai putut fi datate prin mijloacele arheologice clasice: metoda carbonului radioactiv și metoda termoluminiscentei. Unii confrăți ai profesorului Vlăsa au mers atât de departe încât l-au acuzat pe acesta că a fabricat și plantat în situl de la Tărtăria vestigii arheologice false pentru a-și proba teoriile. (39)

Faptul că s-a lucrat total neprofesionist în situl arheologic de la Tărtăria este în afara oricărei îndoieli, dar de aici și până la acuzele de fals este cale lungă. Mai cu seamă că, ulterior, unul dintre foștii elevi ai școlii din sat care a lucrat în calitate de săpător la șantierul arheologic condus de profesorul Vlăsa și-a amintit faptul că el și câțiva colegi de-ai lui au văzut cum au fost scoase vestigiile din groapă și împachetate în hârtie, fără însă a le cunoaște importanța.

Faptul că detractorii descoperirilor de la Tărtăria s-au pripit făcând afirmații de fals este demonstrat de faptul că, aproape un deceniu mai târziu, au fost descoperite inscripții asemănătoare în două locații din Bulgaria, iar acestea, în nici un caz, nu au fost “plantate” de profesorul Vlăsa. Oricum istoriografia mondială nu vrea să audă de descoperirile de la Tărtăria nici în ziua de astăzi, deși între timp s-au înmulțit argumentele arheologice ce le probează autenticitatea.

Două dintre tăblițele de la Tărtăria prezintă reprezentări stilizate de animale, copaci și obiecte, iar cea de-a treia, de formă rotundă, prezintă o scriere sau, mai exact spus, un sistem de comunicare elaborat care are sens și semnificație; pe tăblița rotundă sunt patru grupuri de semne pictografice despărțite prin două linii care, împreunate, formează o cruce.

Prima tăbliță înfățișează un spic între doi țapi. Cei doi țapi și spicul au fost interpretați de către arheologi ca fiind o reprezentare a ocupațiilor predilecte ale celor ce le-au compus: creșterea animalelor și agricultura, ceea ce denotă

faptul că este vorba despre o populație sedentară. A doua tăbliță prezintă o imagine compozită destul de complexă în care sunt reunite reprezentări schematice ori stilizate de animale și obiecte. A treia tăbliță, și cea mai importantă, este împărțită în sectoare. În fiecare sector sunt scrijelite imagini și semne simbolice, care au fost interpretate de către arheologi ca fiind fie pictograme, fie totemuri (sau una și alta). Scrierea pictografică de pe cea de-a treia tăbliță este asemănătoare cu scrierea de pe un vas ritual descoperit în orașul sumerian Djemdet-Nasra. Vestigiile descoperite în localitatea sumeriană sunt ulterioare tăblițelor de la Tărtăria cu două milenii și mai bine. (40)

Pentru datare și analiză, directorul Muzeului de Istorie Cluj, profesorul Gheorghe Lazarovici, a trimis osemintele calcinate descoperite în groapa de la Tărtăria la Iași și la Roma. Analizele de la Iași au evidențiat faptul că o parte din osemintele descoperite la Tărtăria au aparținut unei femei care suferea de osteroporoză, care a decedat în jurul vârstei de 55-60 de ani. Celelalte oseminte prelevate din groapa de la Tărtăria au aparținut unui animal care a servit ca jertfă ritualică. La Roma, în schimb, au fost efectuate analize în vederea datării cu carbon reactiv. Rezultatul analizelor de la Roma este spectaculos și nu lasă urme de îndoială: vechimea osemintelor este de 6325 ani.

Profesorul Gheorghe Lazarovici a confirmat astfel interpretarea profesorului Vlassa, conchizând că este vorba despre o groapă rituală, în care au fost sparte mai multe obiecte și jertfite, prin ardere, unul sau mai multe animale. Alături a fost depus scheletul persoanei pe care analizele de la Iași și Roma au identificat-o ca fiind o femeie; femeia avea un rang religios destul de înalt, fiind vorba probabil despre o preoteasă. Profesorul Lazarovici mai presupune că, după deces, trupul femeii a fost lăsat în aer liber o perioadă

lungă de timp, cel mai probabil 7 ani, pentru a se descărna; există, în acest sens paralelisme grăitoare în culturile amerindiene, unde scheletele eroilor și oamenilor importanți erau agățate în copaci pentru ca tinerii ce le păzeau dedesubt să absoarbă calitățile pe care aceștia le-au avut în viață. (41)

Profesorul Gheorghe Lazarovici, care a fost ajutat în demersul său de unul dintre cei mai importanți arheologi din Europa, italianul Marco Merlini, este de părere că tăblițele au avut un caracter mistico-religios, servind săvârșirii unui ritual. Astfel, tăblița dreptunghiulară, care era purtată de femeia-preoteasă la încheietura mâinii stângi, cuprinde mai multe registre imagistice. În centrul tăbliței se afla un om (probabil este vorba chiar despre femeia-preoteasă), sprijinit într-un toiag, care veghează o turmă de cerbi sau căprioare, la marginea unei păduri (frunze stilizate), precum un păstor își păzește turma. Alături, în cadrul aceleiași tăblițe dreptunghiulare, se află o cupă situată deasupra unui vas, sugerând vărsarea unui lichid drept ofrandă. Lângă cupă se află reprezentarea schematică a unui taur; în opinia profesorului Lazarovici, taurul reprezintă un zeu. Este de menționat că, de exemplu, la vechii sumerieni, zeii principali erau reprezentați în mod similar, prin coarne de taur sau prin reprezentări schematice de tauri. Alături, se mai află o altă cupă și un simbol necunoscut, greu de interpretat.

La rândul ei, tăblița rotundă, împărțită în patru secțiuni sau câmpuri, are, în opinia profesorului Lazarovici următoarele semnificații: liniile paralele sunt legate de un sistem calendaristic. În cele două câmpuri de jos apar săgeata dublă, o cupă, forma unui pom, comparat de profesorul Nicolae Vlăssă cu pomul vieții, și un scaun.

Există mai multe tălmăciri ale celei de-a treia tăblițe, fiecare cercetător încercând să-și aducă propria contribuție la descifrarea sensului general. Astfel, unii cercetători au

remarcat faptul că majoritatea pictogramelor ce apar pe cea de-a treia tăbliță se regăsesc în alfabetele ulterioare, apărute până aproape de anul 500 înainte de Iisus Hristos. În consecință, primul grup (dreapta sus) conține două semne ce corespund literelor actuale H și D sau P. Al doilea grup (stânga sus) este compus dintr-o line orizontală tăiată de 5 linii verticale inegale (crescătoare sau descrescătoare, în funcție de perspectiva din care sunt privite); această pictogramă corespunde vechiului semn sumerian și egiptean **ȘU** sau **SE**, iar dedesubt se află un grup de semne liniare **D D o C**. În câmpul din dreapta jos se află două grupuri de semne așezate pe verticală, care ar corespunde literelor actuale **E V C**. Câmpul din stânga jos conține semnele arc cu săgeată, apoi vechiul semn **Z**.

Unii cercetători au ajuns la concluzia că în preistorie se folosea un mod de citire circular, astfel că au dedus că cel mai bun sens de interpretare ar fi cel antiorar, începând cu câmpul din dreapta jos a tăbliței. Astfel, pictograma ce conține semnul **ȘU** a fost identificat cu numele unui zeu, care a fost denumit ulterior, potrivit grafiei actuale, Shane / Șhane sau Shuane / Șhuane. Pictograma zeului Șane / Șuane apare și pe vasele sumeriene descoperite în localitatea Djemdet-Nasra, unde poartă numele Usmu.

❧ Vatra vechii Europe ❧

Indiferent care a fost semnificația precisă a scrierii pictografice, existența tăblițelor de la Tărtăria indică existența, în mileniul al șaselea, în podișul Transilvaniei, a unei comunități numeroase, structurată ierarhic; indică, de asemenea, existența unei așezări sedentare, existența unui zeu principal și a unui sacerdot al său și, nu în ultimul rând, a unui ritual.

Semnificația tăblițelor de la Tărtăria a fost astfel sintetizată de Romulus Vulcănescu: “inventatorii scrierii sumeriene au fost, oricât de paradoxal, nu sumerienii, ci locuitorii Balcanilor. Sumerienii au fost doar elevi buni, preluând scrierea pictografică de la popoarele balcanice și apoi dezvoltând-o în scriere cuneiformă”. (40)

Și cercetătoarea americană de origine lituaniană Marija Gimbutas consideră că cultura Vinča-Turdaș, a fost “vatra vechii Europe” sau “vatra Europei străvechi”. Autoarea menționată este convinsă că cultura Turdaș-Vinča a făcut parte dintr-o cultură neolitică danubiană unitară, care a devenit temelia tuturor celorlalte civilizații ale Europei. Marija Gimbutas afirmă că purtătorii acestei forme de cultură și civilizație danubiene vorbeau o limbă preindoeuropeană. Cultura și civilizația danubiană a intrat în declin, mai afirmă autoarea citată, datorită invaziei triburilor proto-indoeuropene care au migrat dinspre stepele nord-pontice și caspice. Fiind războinici de temut, invadatorii proto-indoeuropeni au adus ca element de noutate înmormântarea morților sub o movilă funerară denumită **kurgan** (termen turco-tătar ce poate fi tradus prin “gorgan” sau “tumul”), motiv pentru care civilizația acestora a fost denumită “civilizația kurganelor”. (41)

Urmele difuzării scrierii de la Tărtăria pot fi identificate cu destulă precizie datorită unor importante descoperiri arheologice pe teritoriul Bulgariei, semn că purtători ai scrierii din centrul Transilvaniei au migrat la un moment dat spre sudul continentului european. Urme ale scrierii pictografice străvechi au fost descoperite pe câteva sigilii de lut ars în sud-estul Bulgariei, pe colina de la Karanovo, dar și la Gracianița în nord-vestul aceleiași țări. Aceste vestigii datează din mileniul al treilea de dinaintea erei creștine, fiind așadar cu peste două milenii și jumătate

mai recente decât scrierea de la Tărtăria. Vestigiile de la Turdaș, Karanovo și Gracianița nu au fost însă singurele de acest fel descoperite în sud-estul Europei; multe alte vestigii întregesc tabloul general al unei epoci pierdute în negura istoriei. Astfel, mai multe vestigii remarcabile au fost descoperite în Serbia actuală, pe malul Dunării, în apropierea Porților de Fier, în Țara Luanei, zona Buzăului și în Basarabia (Moldova de peste Prut), pe malul Nistrului. Toate aceste vestigii confirmă faptul că, departe de a fi fost un fals “plantat” de profesorul Nicolae Vlăssă, sistemul pictografic de scriere de pe tăblițele de la Tărtăria are corespondențe atât la nord, cât și la sud de Dunăre.

De fapt, situația s-a repetat pe malul sârbesc al Dunării, în localitatea Lepenski Vir, situată cam în dreptul Porților de Fier, unde au fost descoperite, în anul 1965, de o echipă de arheologi sârbi (iugoslavi) conduși de academicianul Dragoslav Srejovic, mai multe vestigii arheologice cărora, la început, nu li s-a acordat importanța cuvenită. Descoperitorii au crezut inițial că au descoperit un mic sat din perioada neoliticului. Ulterior, datorită bogăției vestigiilor, cercetătorii sârbi și-au dat seama că este vorba despre o formă de civilizație și cultură care depășește cu mult nivelul unui mic sătuc din perioada neoliticului. Printre vestigiile descoperite la Lepenski Vir figurează morminte cu inventar funerar remarcabil care indică existența unor ritualuri de înmormântare complexe, unelte de piatră, corn sau os, mici bijuterii, sculpturi în piatră și tăblițe pe care era incizat un sistem bine elaborat de comunicare și o scriere asemănătoare cu cea de la Tărtăria. Datarea acestor vestigii este clară: ele aparțin mileniului al șaptelea înainte de Iisus Hristos. (42)

Câțiva ani mai târziu, în 1970, în localitatea Vlasec, situată la doar 3 kilometri de Lepenski Vir, arheologii sârbi au descoperit vestigii similare. Din păcate, arheologii sârbi

nu au avut prea mult timp la dispoziție pentru a face o analiză arheologică amănunțită datorită faptului că în scurt timp terenul respectiv a fost acoperit de apele Dunării.

Ulterior, în anul 2002, tot datorită scăderii apelor Dunării, un pescar a descoperit în dreptul aceleiași localități mai multe vestigii, între care și un artefact de inestimabilă importanță: un jertfelnic pe care era vizibilă o scriere asemănătoare celei de la Lepenski Vir și Tărtăria. Aproape la unison, specialiștii sârbi și-au exprimat convingerea că scrierea de pe jertfelnic demonstrează că începând cu mileniul al șaptelea a existat o scriere cunoscută pe o arie extrem de largă în sud-estul Europei.

Descoperirile arheologice de la Lepenski Vir au impulsivat reconsiderarea unor vestigii descoperite anterior. Astfel, arheologii sârbi și-au amintit subit de confratele Miloje Vasic, care descoperise în anul 1908, lângă Belgrad, în localitatea Vinča, vestigii arheologice similare. Aceste vestigii constau din tăblițe pe care erau înscrise semne asemănătoare cu cele descoperite ulterior la Tărtăria și Lepenski Vir. La momentul respectiv, Miloje Vasic le-a considerat în mod corect drept ceea ce erau: semnele unei scrieri neolitice. (42)

Faptul că pe o rază de câteva sute de kilometri, atât în nordul, cât și în sudul Dunării au fost descoperite vestigii arheologice asemănătoare i-a determinat pe arheologii sârbi să vorbească despre o cultură specifică, pe care au denumit-o Lepenski Vir. În perimetrul amintit au mai fost descoperite vestigii în cel puțin nouă locații: cinci pe teritoriul României și patru pe teritoriul fostei Iugoslavii. Pe teritoriul României au fost descoperite vestigii la Schela Cladovei, Razvrata, Ostrovul Banatului, Icoana și Veterani-Terasa.

Abia după descoperirea jertfelnicului de la Vlasec, cercetarea istoriografică mondială a admis că trebuie

reconsiderată concepția cu privire la începuturile scrierii și, implicit, cu privire la debutul civilizației omenești. Unul dintre cercetătorii recunoscuți pe plan mondial, Harald Haarmann, expert în paleografie în SUA, și-a exprimat satisfacția că a putut vedea în sfârșit o descoperire originală de o asemenea importanță.

Aceste opinii concordă cu cele formulate de decenii de cercetătorii români în domeniu. Profesorul în lingvistică Ariton Vraciu arăta încă în anul 1980 că semnele descoperite la Vinča sunt asemănătoare cu cele descoperite la Troia, iar profesoara Ioana Crișan afirmă că semnele descoperite în locațiile menționate pot fi regăsite în motivele populare ale dacilor.

Principalele elemente decorative ale artei populare românești, aprecia autoarea citată, precum X-ul, E-ul, B-ul, D-ul, M-ul, copacul, cercul, spirala, liniile paralele sunt simboluri ce reprezintă idei religioase și metafizice, fiind folosite după principiile magiei.

PELASGII, CEI NĂSCUȚI DIN PĂMÂNTUL NEGRU

☞ Euhemerismul ☞

Mitologia grecească menționează mai multe linii genealogice și seminții de oameni care au trăit în străvechime pe teritoriul Europei.

Printre acestea trebuie evidențiată linia genealogică sau mai degrabă seminția provenită dintr-un rege din vechime pe nume Pelasgos. Membrii acestei seminții au fost desemnați în antichitate prin numele de pelasgi.

Referitor la urmașii lui Pelasgos există mențiuni în scrierile mai tuturor mitografilor antichității, dintre care trebuie menționați Homer, Hesiod, Herodot, Pausanias, Diodor din Sicilia, Eschil, Apollodor.

De fapt, pelasgii au fost menționați pentru prima oară în poemele homerice, aceștia fiind considerați aliați ai troienilor în războiul contra grecilor. Homer afirmă că pelasgii locuiau un teritoriu fertil denumit Larisa, bucurându-se de prosperitate.

Mitografii greci afirmau că pelasgii, al căror cap de linie genealogică a fost Pelasgos, “au fost născuți din pământul cel negru, pe culmile munților cei mai înalți”, că sunt “asemenea zeilor”, și că au o istorie îndelungată ce se întinde înainte de diluviul din timpul lui Deucalion.

Pelasgii au intrat în atenția publicului românesc datorită scriitorului român Nicolae Densușianu (1846-1911), care afirma în cartea sa de căpătâi *Dacia Preistorică*, apărută postum în anul 1913, că pelasgii sunt strămoșii dacilor și, implicit, ai poporului român de astăzi.

Deschizător de drumuri și de orizonturi, Nicolae Densușianu a elaborat în *Dacia preistorică* o concepție vastă care are și în ziua de astăzi atât susținători înfocați, cât și contestatari înverșunați. Oricum s-ar pune însă problema, datorită impactului mediatic pe care l-a avut în ultimul secol, vasta lucrare a lui Nicolae Densușianu nu trebuie ignorată sau ocolită de nici un cercetător care se apleacă asupra preistoriei Daciei. Nu de altceva, dar pentru orice cercetător al domeniului există pericolul de a o... rescrie. Pericolul cel mare este însă de a o rescrie prost, așa cum o fac în ziua de astăzi mulți corifei sau epigoni eșuați ai maestrului.

Dat fiind faptul că vasta lucrare a lui Nicolae Densușianu nu trebuie ignorată, în paginile următoare vor fi prezentate pe scurt, aproape telegrafic, principalele idei ale concepției sale. Cu amendamentul că acel calificativ de “Biblie a poporului român”, acordat fără discernământ de unii corifei lipsiți de har și de înțelepciune, nu se potrivește în nici un fel lucrării *Dacia preistorică*.

Una din constatările de excepție ale autorului *Daciei preistorice* este că miturile antice, mai ales cele grecești, sunt o sursă valoroasă de informații cu privire la trecutul imemorial al umanității. De fapt, Nicolae Densușianu considera că nu numai în miturile grecești, ci și în tradițiile, legendele și basmele populare românești pot fi regăsite multe informații valoroase cu privire la istoria străveche. Multe informații valoroase, afirma Nicolae Densușianu, “sunt cuprinse în colindele religioase autohtone, dar altele le aflăm din cânteceleroice populare.” (30)

Istoria pelasgilor a început, transpus în termenii actuali, la începutul epocii neolitice, în perioada cuprinsă între anii 7000 - 6500 înainte de Iisus Hristos, când, afirmă Nicolae Densușianu, triburile pelasge au poposit în arealul carpato-danubiano-pontic, venind din nordul Mării Negre și centrul Asiei. “Pelasgii au fost cei dintâi care au adunat laolaltă în societate familiile și triburile răspândite prin caverne, prin munți și păduri, au fost cei dintâi care au întemeiat orașe și au format primele state, au fost cei dintâi care au dat supușilor lor legi după care să se ghideze.” Autorul *Daciei preistorice* nu uită să identifice arealul carpato-danubiano-pontic cu “locurile acelea frumoase și fericite numite Câmpul Elysiului (Elizee), unde se retrăgeau la bătrânețele lor eroii lumii vechi și unde favoriții zeilor trăiau un veac de aur și o viață eternă”. (30)

Istoria timpurie a civilizației pelasgilor este acoperită de “întunericul vechimii”, afirmă Nicolae Densușianu. Grecii considerau că pelasgii sunt cei mai vechi oameni de pe Pământ, motiv pentru care le-au atribuit epitetul de “divini, *dioi*, adică oameni cu calități supranaturale, asemenea zeilor”. Cu mult timp înaintea apariției civilizației grecești, dar și a oricărei alte civilizații cunoscute, pelasgii au constituit cel mai mare imperiu al antichității. “Ei reprezintă tipul original al popoarelor așa-numite arice (ariene), care au introdus în Europa cele dintâi beneficii ale civilizației”. (30)

Marele Imperiu pelasg a avut centrul politic și religios în centrul Transilvaniei, în zona care, ulterior, s-a numit Ardeal (denumirea autohtonă Ardeal exista încă din secolul al VII-lea sub forma *Țara Ardil*, dar a fost preluată ulterior de maghiari, după anul 900 al erei creștine și redenumită *Erdely*). În perioada de maximă expansiune, afirmă autorul *Daciei preistorice*, Imperiul pelasg stăpânea o mare parte din Europa, nordul Africii și Orientul apropiat. Pelasgii au fost

prima populație de pe suprafața planetei care a pus bazele religiei, moralității și credinței în nemurire. Tradițiile grecești, afirmă Nicolae Densușianu, au atribuit pelasgilor “cel dintâi cult al zeilor în Europa. Grecii, de altă parte, după cum știm, au împrumutat principalele lor divinități de la pelasgi”. (30)

La un moment dat, o parte dintre triburile pelasgilor ce locuiau arealul carpato-danubiano-pontic au migrat în sudul Europei, inclusiv în Grecia continentală și insulară, ajungând până în Orientul apropiat. Pelasgii au colonizat teritoriile grecești înainte de potopul din timpul vieții lui Deucalion (diluviul local ce a afectat continentul european, care însă nu trebuie identificat cu potopul menționat în Vechiul Testament), întemeind cetăți și orașe. În migrația lor, triburile pelasge au dus cu ele fundamentele religiei, ale moralității și ale credinței în nemurire. “Aceste colonii de păstori munteni, coborâți de pe înălțimile Carpaților, mai duseră totodată cu ei și memoria cea sfântă a divinității supreme venerate în patria lor”. (30)

Adept al concepției euhemeriste, Nicolae Densușianu consideră că zeii au fost oameni muritori, venerați după moarte pentru fapte de eroism. Euhemerismul este, de fapt, o concepție antică promovată de un autor grec pe nume Euhemer din Mesena, care a trăit cu vreo trei secole înainte de Iisus Hristos; potrivit concepției euhemeriste, zeii au fost oameni divinizați după moarte pentru faptele lor mărețe din timpul vieții. Adoptând perspectiva concepției euhemeriste, Nicolae Densușianu considera că prin cultul pe care l-au promovat în arealul grecesc, pelasgii n-au făcut altceva decât să-și onoreze regii prin construirea unor artefacte megalitice, pe care, în spiritul vremurilor în care a scris, le-a denumit *simulacre*. În același spirit al euhemerismului pe care l-a promovat, Nicolae Densușianu considera că “diferiți monarhi

ai acestei lumi depărtate, admirați pentru binefacerile lor și temuți pentru puterea lor extraordinară, începură să fie considerați ca zei, li se înstitui un cult public, iar după moarte, ei au fost adorați ca o providență”. Majoritatea zeilor grecilor și-au avut originea în arealul carpato-danubiano-pontic, conchide autorul citat. (30)

Primul mare zeu cinstit de populația pelasgă a fost Uranos. Cunoscut și sub denumirile “Megas Uranos” sau “Cerus Magnus”, Uranos a fost primul mare rege al Imperiului pelasg. Denumit uneori “Munteanul”, Uranos a fost monarhul care a început munca de civilizare a oamenilor. Uranos a fost, mai afirmă autorul *Daciei preistorice*, “întemeietorul marelui imperiu pelasg în Europa și Africa, cel dintâi care a guvernat lumea și căruia, pentru meritele sale cele mari față de genul omenesc, preoții instituiți de dânsul îi atribuiră calități și onori divine.” (30)

După Uranos a domnit Saturn, sub a cărui guvernare s-a propagat folosirea pe scară largă a agriculturii și dezvoltarea primelor elemente de civilizație și cultură. Saturn i-a determinat pe oameni să abandoneze viața sălbatică, i-a adunat în societate, le-a dat legi după care să se comporte; el este “începătorul și propagatorul fericirii omenești”. “În vechea teologie cosmogonică, numele de onoare al lui Saturn era *pater, deus parens*, adică tată al zeilor, al oamenilor și al tuturor forțelor naturii, întocmai după cum aceleași predicate le avuse mai înainte Cerul (*Cerus manus*)”. Saturn era în antichitate nu numai zeul cerului, ci și al lumii subterane, adică al infernului, motiv pentru care a fost denumit “*Deus Manus* sau *Manes*”, termeni identici cu termenul latin *mani*, acordat spiritelor defuncților. Saturn a primit epitetul *tartaros*, care era denumirea lumii subpământene la greci (Tartar sau Hades). Datorită faptului că Saturn a fost denumit în antichitate

“Zeul Moș”, Nicolae Densușianu consideră că acesta este unul și același cu cel desemnat de vechii daci prin numele Zalmoxis. “Același titlu de Zeul-moș îl avea Saturn și la daci”. În sprijinul acestor afirmații, autorul Daciei preistorice citează opinia istoricului antic Diogene Laerțios, care afirma că geții numesc pe Saturn, Zamolxis. Tot astfel, “numele Zamolxis nu putea fi altceva decât un simplu epitet hieratic al lui Saturn. Din punct de vedere al etimologiei și al sensului, cuvântul Zal-mox-is în limba dacilor nu însemna altceva decât Zeul-moș” - conchide autorul citat.

După Saturn a domnit zeul Joe (Jupiter), fiul lui Saturn, care și-a alungat tatăl în Tartar. În cele din urmă, afirmă Nicolae Densușianu, Imperiul pelasg s-a divizat în două regate: partea de nord a intrat sub conducerea lui Typhon, iar partea de sud sub conducerea lui Jupiter, identificat cu Osiris. Tiphon a fost denumit în vechime Ahriman, afirmă autorul *Daciei preistorice*, iar locuitorii imperiului ce-l conducea au primit denumirea alternativă de arimi. Cei doi conducători s-au războit pentru dominație. Typhon a fost înfrânt și alungat de zeul Jupiter (pe care autorul *Daciei preistorice* l-a identificat cu zeul egiptean Osiris), care a întreprins o incursiune la nordul Dunării de alungare a acestuia. Războiul dintre Typhon și Osiris a fost îndelungat și foarte violent. În cele din urmă Osiris a triumfat. Fiind înfrânt, atât Typhon, cât și populația sa de arimi au dispărut din istorie.

Incursiunile lui Osiris la nordul Dunării au fost reflectate nu numai în miturile egiptene și grecești, ci și în multe legende populare românești, în care zeul egiptean a fost denumit Ostrea. De asemenea, Nicolae Densușianu este de părere că unul dintre eroii marcanți ai basmelor și legendelor populare, uriașul sau “jidovul” Iovan Iorgovan, denumit uneori Novac, a fost unul din generalii lui Osiris.

După alungarea lui Typhon și după sfârșitul domniei lui Jupiter, peste poporul pelasg a domnit Hermes, denumit Sarmis, întemeietorul științelor divine și umane deopotrivă, echivalentul zeului Thoth al vechilor egipteni. Dat fiind faptul că termenul Sarmis face parte din cuvântul compus Sarmizegetusa, concluzia pentru Nicolae Densușianu a fost evidentă: “Sarmizegetusa a fost reședința lui Hermes”.

După Hermes, peste Imperiul pelasg a domnit zeul Marte, denumit Ares de greci, considerat zeul războiului, dar și al dreptății. Despre Marte, Homer afirmă că era regele oamenilor dreپți, care i-a învățat pe oameni cum să confecționeze arme din metal, i-a învățat meșteșugul armelor și diferite tehnici de luptă. La rândul său, Herodot era de părere că Marte-Ares a domnit peste Scythia, iar Vergiliu afirma că a fost protectorul câmpiilor getice. Bazat fiind pe aceste informații, Nicolae Densușianu afirma că Marte a fost o lungă perioadă de timp zeul “național” al dacilor. Informația cu privire la preeminența zeului Marte în arealul carpato-danubiano-pontic a circulat până în secolul al șaselea al erei creștine, astfel că a ajuns și la urechile lui Iordanes, cronicarul cel mai exponențial al goșilor, care afirma că Marte s-a născut pe pământurile geșilor, strămoșii săi. Iordanes era convins că goșii sunt aceiași cu geșii.

Lui Marte i-a succedat Hercules, ale cărui arme erau arcul, paloșul și buzduganul, care a avut doi fii: pe Agathysus, care a domnit în zona Mureșului și pe Schytes, care a domnit la nordul Pontului Euxin. După Hercules a urmat la domnia regatului pelasg Apollo, care era originar din Insula Leuce, identificată de Nicolae Densușianu cu Insula Șerpilor, aflată în Marea Neagră.

O altă constatare importantă a autorului *Daciei preistorice* a fost că “divinităților primitive pelasge” li s-au construit “simulacre” megalitice gigantice, adică artefacte

litice monumentale. Printre artefactele de mare însemnătate din istoria pelasgilor se numără altarele ciclopice de pe Muntele Caraiman, Columna cerului de pe Vârful Omu, Columnele lui Hercule din apropierea Cazanelor Dunării, simulacrul lui Hercule aflat în albia râului Cerna, obeliscul de la Polovraci, columna de aur închinată principalelor zeități pelasge Uranos, Saturn, Jupiter și multe altele.

Cele mai importante simulacre megalitice gigantice au fost însă construite, afirmă Nicolae Densușianu, pe “vârfurile cele mai înalte ale munților, dealurilor și promontoarelor. În munți, se aflau templele și altarele lor, aici li se aduceau sacrificii, după un rit arhaic misterios, aici se celebrau festivitățile religioase, adunările pentru înțelegerile comune ale diferitelor triburi și târgurile lor”. Simulacrele megalitice de pe vârfurile munților au fost cioplite în forme gigantice, afirmă Nicolae Densușianu, “cu intențiune, ca prin dimensiunile lor enorme să se exprime totodată puterea și majestatea acestei divinități”. Muntele sfânt al dacilor, afirmă Nicolae Densușianu, a fost Masivul Bucegi. Fiecare stâncă de pe platoul Bucegilor “se pare că a reprezentat o anumită figură, fiindcă natura nu putea să dea acestor pietre forme atât de neobișnuite. Timpul însă a distrus aproape toate formele acestor misterioase figuri”. (30)

Babele din Munții Bucegi au fost, în opinia autorului *Daciei preistorice*, “trei altare gigantice, grupate toate la un loc în forma unui triunghi. Fiecare altar e format din o singură bucată de stâncă și toate trei ne prezintă aceeași formă caracteristică a altarelor din epoca miceniană”. Formele relativ regulate ale altarelor indică faptul că nu sunt opera unei acțiuni dizolvante a apei sau a unei simple eroziuni și cu atât mai puțin a ghețarilor din trecutele epoci geologice. Lângă altare “zeii depuneau jurământul de fidelitate unii față de alții”. (30)

În opinia autorului *Daciei preistorice* construcțiile ciclopice din Munții Bucegi, care sunt asemănătoare ca formă cu altarele miceniene, au fost ridicate de ciclopi (care nu trebuie însă identificați cu titanii care au fost prezenți în timpul războiului dintre Saturn și Jupiter, dar nici cu giganții, eroii unui alt război, denumit gigantomahia). Ciclopii, afirmă Nicolae Densușianu, se distingeau prin “statura gigantică, locuiau munții cei înalți din nordul Traciei, într-o țară extraordinar de fertilă, aveau turme de oi și capre. Ciclopii au fost primii care au ridicat ziduri și artefacte la fel de gigantice ca ei”. În sprijinul afirmațiilor sale, autorul *Daciei preistorice* citează opiniile a doi învățați ai antichității: Eratosthene și Hygin. Primul afirma că “lângă acest altar, s-au legat zeii cu jurământ unii față de alții, când Joe (Jupiter) a plecat la război contra lui Saturn”. La rândul său, Hygin afirmă că altarele au fost făcute de ciclopi. Pe acest altar au depus dacii jurământ să lupte împotriva romanilor, conchide autorul *Daciei preistorice*, argumentându-și opinia și cu un citat preluat dintr-o scriere a poetului latin Papiniu Statin, care menționa “muntele cel sfânt al Daciei” și îl lauda pe împăratul Domițian că îi “alungase pe daci de pe creștetul acestui munte, unde ei se juraseră împreună”. Această opinie a fost împărtășită și de poetul latin Marțial care denumea triumful lui Domițian asupra dacilor un “triumf asupra hiperboreilor (*hyperboreus triumphus*)”; într-un alt fragment, același autor considera că victoriile lui Domițian au fost “un triumf asupra giganților (*Giganteus triumphus*)”. (30)

Un alt artefact litic spectaculos este situat chiar pe Vârful Omul din Masivul Bucegi, identificat de Nicolae Densușianu cu Muntele Atlas din țara hiperboreilor. Este vorba despre o impresionantă columnă sau coloană a cerului, pe care ar fi fost înlănțuit Prometheu. Nicolae Densușianu identifică columna de pe Vârful Omul cu ceea ce poetul grec

Eschil denumea *kion ouranou te kai hthonos*, în traducere “columna cerului și a pământului”, adică columna ce susține bolta înstelată a cerului sau polul nordic al universului. Departe, în Peloponez, mai afirmă autorul citat, “pe celebra Poartă a Leilor de la Micene, oraș întemeiat de pelasgi în timpul migrației spre sud, se află o emblemă celebră a antichității pe care sunt figurate columna și altarele din Munții Bucegi; prin această emblemă pelasgii au dorit să perpetueze amintirea artefactelor din Munții Bucegi”. (30)

Totuși, supliciul lui Prometeu a avut loc, afirmă autorul *Daciei Preistorice*, pe muntele cunoscut în ziua de astăzi sub denumirea Parâng. Prometheu a fost încătușat, afirmă autorul citat, “în Scythia, într-o regiune muntoasă nestrăbănută, pe niște stânci ce poartă numele de Caucaz (Carpați)”. În apropierea muntelui numit Pharang curgea râul denumit Oceanos Potamos, adică Istrul (Dunărea). (30)

Nicolae Densușianu mai constată că “numele vechi popular” al versantului denumit Caraiman, care se află în față cu muntele Babele, este însă Cărăman (*Caelius mons*). Ceea ce înseamnă că denumirea masivului din Munții Bucegi este identică cu cea a Munților Căliman” (situat în apropierea Ceahlăului). “Unul din vârfulurile munților poartă, în limba românească, numele de “Scaunul lui Dumnezeu”, iar în limba secuilor “Istenszeke”. Din punct de vedere al etimologiei, chiar și denumirea Ceahlău provine din forma arhaică, însă coruptă, *Caelius mons* - conchide autorul citat.

Pentru a-și argumenta afirmația, autorul *Daciei preistorice* o citează pe Regina Elisabeta, soția regelui Carol I al României, care în cartea sa “Poveștile Peleşului”, publicată cu pseudonimul Carmen Sylva, relatează o frumoasă legendă despre muntele Caraiman: “în timpurile străvechi, când cerul era mai aproape de pământ și era mai multă apă decât uscat, trăia în Carpați un uriaș numit

Caraiman. El avea putere să creeze ființe vii, să înverzească munții și câmpurile, să producă cutremur și furtuni. El a făcut ca marea să se retragă de pe câmpiile acestei țări și vocea sa răsuna ca tunetul. Cei dintâi oameni creați de Caraiman au fost la început buni și fericiți, în urmă ei deveniră răi și se răsulară în contra creatorului lor. Însă, Caraiman cutremură pământul, care-i înghiți cu toate animalele și casele lor”. (30)

Alt monument menționat de Nicolae Densușianu este templul lui Apollo din Insula Leuce, identificată cu Insula Șerpilor din Marea Neagră, care era locuită în acea perioadă de o “ramură” a pelasgilor denumită hiperboreeană. Deși acest templu a fost ulterior închinat lui Ahile, în vechime era dedicat cultului lui Apollo. Hiperboreii, afirmă Nicolae Densușianu, au fost o ramură a marelui neam pelasg, dat fiind faptul că Hyperboreu a fost fiul regelui Pelasg. Autorul *Daciei preistorice* îl citează pe Strabon care afirma că hiperboreenii, care “sunt blânzi și ospitali, religioși, superstițioși, iubitori de profeții (oracule) și de descântece, locuiau deasupra Pontului Euxin, a Istrului și a Adriei”. (30)

Alte artefacte spectaculoase sunt movilele funerare, denumite tumuli sau gorgane (Marija Gimbutas le-a denumit *kurgane*), sub care, în străvechime au fost înhumați eroi și regi care au săvârșit fapte mărețe; “aproape în fiecare județ al României - afirmă autorul *Daciei preistorice* - se află movile funerare, de dimensiuni colosale, care poartă numele de “Movilă mare” ori “Măgură mare”.

În cele din urmă, Imperiul pelasg s-a fărâmițat, iar apoi a dispărut din istorie, astfel că amintirea existenței sale nu mai figurează în istoria oficială. Doar câteva vestigii preistorice, care nu mai sunt recunoscute ca atare, precum și scurte fragmente din legendele populare românești ori din miturile grecești mai reamintesc gloria sa de odinioară.

❧ Deschizător de drumuri ❧

Marele merit al lui Nicolae Densușianu a fost coagularea unei concepții unitare prin intermediul căreia a încercat să dezvăluie istoria timpurie a locuitorilor din arealul carpato-danubiano-pontic - strămoșii poporului român de astăzi. Totodată, Nicolae Densușianu poate fi considerat promotorul protocronismului românesc.

Componenta *protocronistă* (*protos*: primul; *chronos*: timp), care ar trebui să fie o componentă esențială a concepției istoriografice românești, promovează caracterul preeminent al factorului autohton, proto-românesc (în sens larg), și continuitatea sa neîntreruptă în spațiul carpato-danubiano-pontic, atât din punct de vedere etnic, cât și din punct de vedere cultural și, mai ales, spiritual. Componenta protocronistă nu are însă nimic în comun cu exagerările ce apar deseori în lucrările unor autori exaltați care exagerează rolul factorului autohton în istoria lumii, după cum nu are nimic în comun cu ideea foarte dragă unor exponenți de frunte ai istoriografiei actuale, care afirmă fără nici un temei că protocronismul românesc este rezultatul ideologizat al propagandei comuniste din a doua jumătate a secolului XX.

Deși a fost adesea denaturat în vorbirea comună și i s-au alipit conotații ideologice sau politice tendențioase, dobândind astfel o încărcătură peiorativă, termenul trebuie să fie folosit în sensurile sale etimologice primare; astfel, din peiorativ, termenul protocronism trebuie să redevină un renume. Protocronismul adevărat nu are nimic în comun cu vreo ideologie sau cu vreo concepție politică, ci are de-a face, în mod direct, cu sufletul românilor. Originea protocronismului trebuie căutată în primul rând în sufletul românilor; din acest punct de vedere este irelevant faptul că, în anumite perioade istorice, unele persoane care-și atribuie

rolul de “formatori de opinie” (“influencer”) exploatează în folos propriu, într-un sens ori în altul, ideologizat sau politic, ideile protocroniste.

La temelia *Daciei preistorice* stau câteva intuiții excepționale, pe care autorul le-a dezvoltat și argumentat progresiv. Intuițiile sale pot fi comparate cu un sistem osos pe care, ulterior, a fost adăugată substanța cărnosă, formată din informații adunate cu migală și pasiune din domenii diverse: știință, mitologie, istoria religiilor, etnografie, arheologie, palenotologie etc.

Evident, informațiile folosite de autorul *Daciei preistorice* pentru a-și argumenta intuițiile geniale au fost cele ale epocii în care a scris. Bunăoară, în perioada în care Nicoale Densușianu a scris *Dacia preistorică*, mitologia comparată, etnologia și istoria religiilor erau în perioada de debut a constituirii ca discipline de sine stătătoare, iar cei mai mulți cercetători ai acestor domenii considerau că miturile și legendele sunt fantezii.

Dintre intuițiile excepționale ale autorului *Daciei preistorice* se detașează două. Prima este constatarea că tradițiile, legendele și basmele populare românești, precum și miturile popoarelor antice, sunt surse valoroase de informații cu privire la istoria timpurie a umanității. A doua este constatarea că multe dintre stâncile ce prezintă caracteristici atipice ori stranii de pe cuprinsul arealului carpato-danubiano-pontic, precum Babele și Sfinxul din Bucegi, sunt de fapt artefacte megalitice străvechi - “simulacre preistorice” ale unor zei din vechime, cioplite cu “intențiune” de oameni. Această opinie contrastează cu cea formulată de majoritatea istoricilor materialişti, care consideră și în prezent, o sută de ani după ce Nicolae Densușianu a redactat *Dacia preistorică*, că stâncile în cauză prezintă caracteristici atipice sau stranii doar datorită acțiunii “forțelor naturii”.

Trebuie totuși constatat, în egală măsură, că, în pofida concepției novatoare, pentru care merită respectul nostru, Nicolae Densușianu a avut mai multe erori de interpretare, care i-au viciat concepția și i-au tulburat în bună măsură înțelegerea corectă a subiectului. De aceea, păstrând respectul cuvenit pentru opera marelui înaintaș, este necesară, în spiritul adevărului și pentru înțelegerea trecutului, amendarea, în spiritul unei critici constructive, dacă se poate spune astfel (deși expresia este oarecum trecută la index), a unor elemente de bază ale concepției sale. În pofida faptului că a fost prima lucrare de mare anvergură scrisă în limba română care a evidențiat limitările istoriografiei de orientare materialistă și care a încercat să prezinte preistoria poporului român, în *Dacia preistorică* pot fi decelate mai multe erori - erori care, surprinzător, persistă în mod inexplicabil la mai toți epigonii săi din ziua de astăzi, deși aceștia au la dispoziție mai multe surse de informare decât avea maestrul acum o sută de ani.

Prima eroare a autorului *Daciei preistorice* ce a afectat demersurile sale ulterioare a fost recursul exagerat la factorul etimologic. Stabilirea unor relații etimologice dintre cuvinte și expresii preluate din limbi arhaice diferite, doar pe baza unei vagi asemănări fonetice, conduce deseori la concluzii și interpretări depărtate total de sensul textelor analizate. În acest context, trebuie remarcat cu onestitate că etimologiile cunoscute astăzi sunt înșelătoare, fiind bazate în principal pe factorul fonetic - pe forma de pronunțare -, care a diferit de la o regiune la alta, de la o seminiție la alta.

Deși în prezent mulți autori concep și scriu cărți doar pe baza analizelor etimologice ale unor cuvinte arhaice scoase din context - fie grecești, fie ebraice, fie latinești, fie din alte limbi -, procedura în sine este cea mai înșelătoare dintre toate analizele ce pot servi unor astfel de scopuri. Din

acest motiv, folosirea analizei etimologice în astfel de demersuri trebuie privită în cel mai bun caz cu multă circumspecție.

Din păcate, mare parte din analizele etimologice prezentate de Nicolae Densușianu sunt eronate, motiv pentru care au fost contestate cu vehemență în ultima sută de ani, probabil spre dezamăgirea acelor cititori de bună credință care simt că în *Dacia preistorică* este tratat un subiect fierbinte cu care intră în rezonanță mentală, intelectuală sau, poate, spirituală. Trebuie constatat cu onestitate că dacă sunt eliminate analizele etimologice eronate (dovedite ca fiind eronate de lingvistica modernă) din cartea *Dacia preistorică*, nu mai rămân decât intuițiile geniale ale autorului, care încă sunt percepute de o mare parte a publicului ca fiind “fierbinți”, semn că cititorii sunt în rezonanță mentală, intelectuală și spirituală cu ele.

A doua eroare a lui Nicolae Densușianu a fost neînțelegerea naturii zeilor. La întrebarea fundamentală cine au fost zeii și cum s-a ajuns ca oamenii din vechime să le atribuie o asemenea importanță încât să le dedice artefacte uluitoare atât prin dimensiuni, cât și prin complexitatea arhitectonică, autorul *Daciei preistorice* nu a oferit un răspuns adecvat. Nicolae Densușianu a rezolvat în felul său problema prin recursul simplist la vechea concepție euhemeristă (promovată de Euhemeros din Messine în secolul al III-lea înainte de Iisus Hristos), potrivit căreia zeii au fost oameni obișnuiți, onorați după moarte pentru faptele lor de eroism sau pentru servicii aduse semenilor.

Euhemerismul este doar o prelungire a concepției materialiste, fiind folosită în mod abuziv și supradimensionat de mulți dintre epigonii moderni ai lui Euhemeros, aflați în criză de idei. De altfel, concepția materialistă nu are decât două tipuri de răspuns la problema existenței zeilor. Primul

susține, cu minime variațiuni, că zeii au fost doar fantezii ale oamenilor din vechime, efortul ”științific” al cercetătorilor materialişti constând în detectarea presupuselor traume psihice de care sufereau oamenii preistorici. Al al doilea tip de răspuns presupune recursul la vechea concepție euhemeristă, pentru care zeii au fost oameni onorați sau “divinizați” după moarte pentru faptele lor mărețe.

O altă eroare a autorului *Daciei preistorice* este aprecierea că zeii menționați în scrierile mitice grecești și-au avut cu toții originea în arealul carpato-danubiano-pontic, ceea ce este eronat. Există una sau două excepții notabile, care constituie excepțiile de la regulă, dar sub nici o formă nu trebuie exagerat în ceea ce privește identificarea între zeii menționați în vechile scrieri grecești și zeii Daciei. Cea mai notabilă excepție este a zeului Apollon, a cărui origine trebuie situată undeva pe o insulă apropiată de țărmurile Dobrogei, care însă nu trebuie identificată cu Insula Șerpilor.

Nu este valabilă nici afirmația că Zalmoxis poate fi identificat cu vreun zeu menționat în vechile scrieri ale grecilor, tot astfel cum, în ziua de astăzi, președintele României nu are de ce să fie indentificat bunăoară cu președintele Greciei, deși amândoi îndeplinesc cam aceleași atribuții politice.

În fine, a cincea eroare a autorului *Daciei preistorice* a constat în absolutizarea și exagerarea rolului civilizator al seminției pelasgilor. În opinia lui Nicolae Densușianu, pelasgii au fost cea mai importantă seminție care a apărut pe suprafața pământului, pelasgii au construit toate artefactele litice ce încă există în munții României și, mai mult decât atât, de pe tot cuprinsul continentului european, pelasgii au fost promotorii culturii și civilizației mondiale în epoca preistorică, pelasgii au inventat scrisul etc. Ceea ce, evident, este o exagerare, care nu folsește nimănui. Nici măcar

poporului român. Realitatea istorică a fost mult mai complexă, iar pentru a o decela în mod corespunzător trebuie excluse încă de la început opiniile fără acoperire în realitatea documentară sau arheologică.

Oricum, chiar dacă au fost trecute laconic în revistă câteva dintre erorile autorului *Daciei preistorice*, vizibile pentru orice cercetător lipsit de prejudecăți, scopul acestor rânduri nu este evidențierea acestora, astfel că enumerarea se oprește în acest punct. Nicolae Densușianu a fost și rămâne un deschizător de drumuri în ceea ce privește cunoașterea preistoriei arealului carpato-danubiano-pontic, iar intuițiile sale geniale vor constitui mult timp un far călăuzitor pentru noile generații de cercetători.

Totuși, pentru a preîntâmpina orice înțelegere greșită a observațiilor critice trecute laconic în revistă, trebuie recurs la redefinirea subiectului. Fiind însă vorba despre un subiect de factură spirituală, trebuie precizat înainte de toate că acesta este opac din perspectiva concepției materialiste. De aceea necesită o oarecare familiarizare cu principalele paradigme ale concepției de orientare spirituală.

DESCHIDERA CARE RĂMÂNE DESCHISĂ

☞ Despre zei, numai de bine ! ☜

Istoria străveche a poporului român nu poate fi analizată în mod exclusiv dintr-o singură perspectivă; nu poate fi analizată în mod exclusiv din perspectiva istoriografică materialistă, după cum nu poate fi analizată unilateral nici din perspectiva euhemeristă promovată de Nicolae Densușianu în *Dacia preistorică*. Aceste perspective sau puncte de vedere sunt *deschideri care s-au închis*.

Istoria străveche a poporului român poate fi analizată cu mai mult succes din perspectiva concepției spiritualiste, întrucât aceasta înglobează și perspectivele enunțate anterior; în plus, perspectiva spiritualistă are o componentă spirituală implicită, care-i permite să analizeze, pe lângă artefactele arheologice ori sursele documentare (tradiții, mituri, legende, basme, colinde etc), și substratul spiritual al acestora.

Concepția spiritualist este o *deschidere care rămâne deschisă* întrucât ia în calcul atât artefactele materiale bine legendate din punct de vedere arheologic și istoriografic, cât și pe cele spirituale (tradiții, mituri, legende, basme, colinde etc). De asemenea, concepția spiritualistă ia în calcul atât viața, cât și moartea, atât spiritul, cât și materia, atât lumea de aici, cât și lumea de dincolo.

Trebuie însă reiterat faptul că concepția spiritualistă este total opacă din punctul de vedere al celor care au îmbrățișat concepția istoriografiei materialiste. După cum afirma teologul creștin Thomas De Aquino, “pentru cei fără credință, nicio explicație nu este posibilă”, iar concepția istoriografică materialistă excelează din acest punct de vedere.

Concepția spiritualistă pornește de la convingerea că lumea este creația lui Dumnezeu. Dumnezeu este cretorul absolut a tot ce există. Fiind creată de Dumnezeu, lumea are două aspecte distincte, unul “văzut”, iar celălalt “nevăzut”. Această afirmație are o susținere solidă chiar în primul verset din Crezul creștin: “Dumnezeu, Tatăl atotțitorul, făcătorul cerului și al pământului, al *văzutelor* tuturor și *nevăzutelor*”.

Aspectul “văzut” este, firește, lumea materială, iar aspectul “nevăzut” este alcătuit din mai multe paliere cuantice transfizice, care au fost denumite în epoca modernă astfel: infraeteric, eteric, astral, spiritual (varia: primul inel fluidic, al doilea inel fluidic etc.). Cel mai important palier transfizic în ceea ce privește analiza vechilor civilizații este palierul infraeteric, care a fost denumit “văzduh” în scrierile mitice. Pentru a desemna palierele cuantice transfizice (care sunt considerate “paralele” lumii materiale), scrierile creștine folosesc denumiri alternative: rai, iad, primul cer, al doilea cer, al treilea cer etc. Și această ultimă afirmație are o solidă susținere în scrierile creștine. Astfel, însuși Iisus Hristos afirmă în Noul Testament că “în casa Tatălui Meu sunt multe locașuri. Dacă n-ar fi așa, v-aș fi spus.” (Ioan 14, 2)

Precum lumea, omul are la rândul său un aspect “văzut”, trupul - vizibil prin intermediul organelor de simț - și un aspect “nevăzut” (invizibil) desemnat prin termenii moderni spirit, duh, suflet, aură sau orice prin altă denumire similară folosită în nomenclatorul exprimării publice. În

acest context are mai puțină importanță dacă autorii basmelor, legendelor și miturilor poporului român cunoșteau în detaliu sau doar în mod general alcătuirea și structura energetică-spirituală a ființei umane, dar este evident că au existat în toate epocile clarvăzători sau persoane “senzitive” care au perceput alcătuirea aspectului nevăzut al oamenilor.

Chiar și expresia generică “Făt Frumos”, folosită în basmele și legenele populare, nu indică câștigătorul vreunui concurs de frumusețe, ci o persoană cu o radiație luminoasă a sufletului sau a auri. La polul opus sunt vrăjitoarele, care datorită vrăjilor pe care le fac, din bătrâne și zbârcite devin tinere și apetisante; această transformare nu durează însă mult timp, dat fiind faptul că după o perioadă nu prea lungă acestea devin iarăși zgrițuroaice. Tot astfel, denumirea cetății antice Fețele Albe, aflată în apropierea Sarmizegetusei Regia indică faptul că acolo locuiau persoane cu radiația luminoasă a feței. Dat fiind faptul că dacii erau arieni, adică albi la față, devine evident că explicația profană a unor comentatori moderni că acolo locuiau un fel de oameni ai grotelor care vedeau lumina zilei foarte rar și deci erau cam albi (palizi) la față este cel puțin puerilă; la fel de puțin inspirată este și explicația că acolo locuiau preotese ale unei zeițe care locuiau în izolare, într-o grotă subpământeană. Semnificația denumirii indică pe de-o parte că acolo locuiau persoane cu o radiație luminoasă a feței, iar de cealaltă parte că existau persoane capabile să observe acest aspect.

Precum lumea (pe de-o parte) și omul (de cealaltă parte), cunoașterea are la rândul ei două aspecte diferite. Primul aspect se raportează la cunoașterea “celor văzute”, care se realizează prin intermediul organelor de simț, iar al doilea aspect se raportează la cunoașterea aspectului “nevăzut”. În antichitate această ultimă formă de cunoaștere a fost denumită “cunoaștere inițiativă”, iar în timpurile

moderne a fost denumită “cunoaștere paranormală” sau psihotronică. Cunoașterea antică de tip inițiativ a stat la baza apariției miturilor.

La rândul său, Pământul ca glob cosmic are două aspecte: un aspect “văzut”, material și un aspect nevăzut, energetic-spiritual. Dacă la nivel material, pământul are munți, oceane, mări etc, la nivelul aspectului nevăzut pământul are o structură invizibilă comparabilă - păstrând proporțiile - cu aura unui om. Pământul este străbătut de fluxuri, curenți sau râuri de energie, are centre de energie comparabile până la o limită cu *chakrele* de la nivelul corpului eteric al oamenilor, are propriile sale *nadisuri* de-a lungul cărora circulă energia.

Structura energetică a pământului a început să fie studiată atât prin metode cantitativ-statistice, cât și pe baze radiestezice ori geomantice încă din secolul al XVII-lea, iar concluziile cercetătorilor implicați au fost unanime: pământul este străbătut de fluxuri, curenți sau râuri de energie, denumite *stringuri* planetare, linii *ley* sau *nadisuri* terestre, formând o configurație complexă. La intersecția liniilor *ley* se află puncte nodale, comparabile cu *chakrele* corpului eteric uman. Cercetătorii domeniului au constatat că la nivelul structurii energetice a pământului există o plasă foarte subtilă de energie, denumită *rețeaua Hartmann*. Mai mult decât atât, pământul este intersectat în anumite locuri de *stringuri* energetice luminoase (ca un fel de “găuri de vierme”) ce provin din cer sau mai exact spus din văzduh.

Întrebarea destul de îndreptățită ce s-ar putea pune este dacă oamenii din antichitate și, implicit, locuitorii arealului carpato-danubiano-pontic, erau în cunoștință de cauză cu privire la toate aceste informații ce țin de cunoașterea inițiativă a globului terestru ? Răspunsul nu poate fi decât afirmativ, din moment ce templele, statuile gigantice și

celelalte artefacte au fost construite chiar în locurile unde se află locurile detectate în epoca modernă de radiesteziști ca fiind “fierbinți”.

Un alt aspect investigat de concepția spiritualistă se referă la ființele care populează palierele transfizice menționate: astral, eteric, infraeteric (“văzduhul”) sau, după formulările mai vechi, primul inel fluidic, al doilea inel fluidic, primul cer, al doilea cer, alt treilea cer etc.

Prima categorie de ființe care populează palierele transfizice ale lumii este formată, evident, din oamenii care trec prin poarta morții. Miturile, basmele și legendele poporului român afirmă că oamenii au o înfățișare specifică chiar după trecerea prin poarta morții, motiv pentru care îi denumesc strigoi, moroi, stafii sau fantome. De cele mai multe ori, în mituri, basme și legende, defuncții sunt descriși ca având trupuri eterizate, nemateriale, care nu sunt udate de ploaie, dar care se feresc de exemplu din fața barierelor formate din șiruri de lumânări aprinse. Miturile, basmele și legendele poporului român afirmă că defuncții păstrează aceeași fizionomie a chipului din timpul vieții și se prezintă cu aceleași haine din momentul morții (uneori cu aceleași haine din momentul înmormântării), cu particularitatea că fizionomia și înfățișarea lor se prezintă întotdeauna în stare “de har”, adică fără ridurile datorate bătrâneții.

De asemenea, în basmele, legendele și miturile poporului român există descrieri ale unor ființe transfizice atipice precum “Moșul pădurii”, “Muma pădurii”, “Păunașul codrilor”, “Zburători” și “Zburătoare” (un fel de zâne), “Setilă”, “Sfarmă Piatră”, “Păsări-lăți-lungilă” etc. Nu trebuie uitați, firește, nici zmeii, balaurii și alte lighioane atipice.

Un loc aparte în mitologia poporului român îl au “Ielele”, despre care legendele afirmă că în noaptea de

Sânziene se adună la răscrucile drumurilor sau prin poienile pustii ale pădurilor, fermecând și apoi sluțind călătorii singuratici.

O categorie aparte de ființe menționate de vechile mituri a fost formată din zei. Fără nici o îndoială, existența zeilor menționați în miturile și legendele antichității este unul dintre cele mai mari mistere ale cunoașterii. Elucidarea acestui mister, ce pare multor istorici un subiect imposibil de descifrat, este cheia de boltă a înțelegerii unei mari părți din istoria oamenilor.

Din perspectiva istoriografiei de orientare materialistă acest subiect nu va putea fi niciodată descifrat în mod corespunzător. Dacă nu va renunța la opinia că zeii sunt fantezii ale oamenilor primitivi, și, prin extensie, dacă nu va renunța la opinia că miturile sunt ficțiuni mito-poetice, concepția istoriografică nu va putea înțelege mare lucru din ceea ce s-a petrecut în antichitate. De asemenea, istoriografia nu va putea înțelege niciodată semnificația artefactelor (temple, obeliscuri, statui etc.) pe care oamenii din antichitate, pe care-i denuște “primitivi”, s-au ostenit, cu eforturi impresionante, să le construiască.

Este, firește, lăudabil efortul eroic al arheologilor de a inventaria cu minuțiozitate ruinele templelor și de a deduce, doar pe baza unor principii de ordin constructiv, la ce au folosit, dar în cele din urmă demersul lor nu folosește la nimic. Demersul concepției istoriografice de orientare materialistă se sfârșește brusc, fiind o limitare sau, cu alte cuvinte, o “deschidere care se închide”. “Deschiderea” nu poate surveni decât prin adoptarea unor principii de ordin spiritual.

Despre zei, numai de bine: există și fără consimțământul concepției istoriografice de orientare materialistă. Zeii au existat și încă există, astfel că nu sunt

ficțiuni, fantasmagorii sau plăsmuiri ale unor primitivi speriați de foșnetul pădurii, de trăznete sau fulgere. Zeii sunt ființe de natură spirituală, care se manifestă într-un mod asemănător (până la un punct) fantomelor. Zeii au corpuri subtile, eterice, de o substanțialitate elevată, întrucâtva asemănătoare cu cea din care sunt plăsmuite duhurile oamenilor. Zeii sunt duhuri decorporate, care au capacități de manifestare foarte mari tocmai datorită faptului că se folosesc de capacitățile acestora. Cu toate acestea, zeii nu sunt fantome ale unor regi din vechime sau, în sens larg, ale unor oameni defuncți. Ei doar se manifestă asemănător unor fantome care pentru scurt timp devin vizibile oamenilor întrupați, dar nu sunt fantome ale unor defuncți.

Despre zei se poate afirma că nu s-au întrupat în lumea materială, astfel că nu au fost născuți prin femeie (afirmație stranie, dar corectă în acest context), astfel că nu au avut experiențele vieții oamenilor întrupați, adică copilărie, tinerețe, maturitate, bătrânețe, moarte trupească; în consecință, afirmația fundamentală a concepției euhemeriste (a filozofului grec Euhemeros, care a trăit în secolul al III - lea după Iisus Hristos), folosită de autorul *Daciei preistorice* și de epigonii săi din prezent, nu stă în picioare: zeii nu au fost oameni divinizați sau onorați după moarte pentru faptele lor eroice. (93)

Zeii n-au fost onorați după moarte pentru simplul motiv că n-au murit niciodată. De altfel, manifestarea zeilor este încă un subiect învăluit în mister. Dacă s-ar spune că zeii s-au manifestat precum fantomele, afirmația ar fi în bună măsură corectă, dar cu toate acestea subiectul ar fi elucidat doar parțial. Deși nu s-au întrupat, zeii s-au manifestat în lumea materială prin fenomene denumite de parapsihologia modernă aport, aptraport sau asport. Uneori, manifestările unor astfel de ființe în palierul material au fost denumite

teofanii sau hierofanii. Ca opinie personală, cu privire la activitatea zeilor este greșită folosirea termenilor teofanie sau hierofanie, termeni ce pot fi aplicați doar în cazul manifestării lui Dumnezeu. Până în prezent doar două evenimente menționate în Vechiul Testament pot fi denumite teofanii sau hierofanii: cea din deșertul Madian și cea de pe Muntele Sinai, în care Dumnezeu s-a manifestat în fața omului Moise.

Problema zeilor este într-adevăr foarte complexă, astfel că necesită o analiză ceva mai amănunțită. Zeii nu au fost “trimiși” ai lui Dumnezeu sau “precursori” ai lui Iisus Hristos, precum afirmă unii analiști moderni cam optimiști. Zeii au fost și sunt o categorie distinctă de ființe transfizice, care s-au manifestat în mod independent de Dumnezeu. Zeii nu pot fi identificați sau confundați nici cu îngerii, precum afirmă unii comentatori cam exaltați. În marea lor majoritate, zeii nu trebuie identificați nici cu îngerii căzuți din ierarhia “fiilor întunericului”, dar nici cu dracii sau cu demonii. Zeii nu trebuie identificați nici cu extraterestrii, precum afirmă cu o nonșalanță naivă concepția paleoastronautică.

Locația predilectă de manifestare a zeilor este “văzduhul”, adică palierul cuantic infraeteric. Palierul transfizic infraeteric nu trebuie însă confundat sau identificat cu palierul eteric sau cu palierul astral (populat de ființe omenești defuncte). Cu atât mai mult, palierul cuantic infraeteric nu trebuie confundat nici cu “cerul” și cu atât mai puțin cu “cerul cerurilor”, acolo unde scrierile creștine afirmă că se află “Scaunul de Domnie” al lui Dumnezeu.

Bunăoară, *Cartea lui Enoch* (varianta slavonă) afirmă că lumea este alcătuită din nouă “ceruri” sau paliere cuantice paralele; primele opt “ceruri” sunt locuite de ființe îngerești de diverse categorii, iar în cerul al nouălea se află “Scaunul

de Domnie” al lui Dumnezeu. Văzduhul sau palierul infraeteric nici nu face parte dintre cele nouă ceruri “suprapuse”, fiind inferior acestora.

Ca poziționare, palierul infraeteric se află între palierul material și palierul astral, dar este mult mai apropiat de palierul fizic, drept pentru care se poate vorbi despre un cuplaj între palierul fizic și cel infraeteric. Într-un fel, se poate considera că palierul infraeteric face parte din palierul material, deși este invizibil. Din punct de vedere spațial s-ar putea spune că palierul infraeteric sau, după cum a fost denumit în epocile mai vechi, “văzduhul” înconjoară concentric globul terestru, fiind asemănător oarecum cu atmosfera, care este la fel de invizibilă. Deși văzduhul este un element transfizic iar atmosfera este un element fizic, comparația nu este doar metaforică, astfel că merită reținută.

Datorită capacităților spirituale de care dispun ca ființe decorporate (ca duhuri), zeii au realizat un fel de enclave personale în văzduh. Aceste enclave au fost denumite “lumi” în scrierile antichității - de exemplu “lumea lui Osiris” sau “lumea lui Ra” în scrierile egiptene, “lumea lui Zeus” în miturile grecești, “lumea lui Brahma” (Brahmaloka) în scrierile indiene etc. Într-un fel se poate afirma că enclavele zeilor “plutesc” în “văzduh” (infraeteric), precum norii plutesc în atmosfera terestră; norii de pe întinderea văzduhului transfizic pot fi comparați cu enclavele zeilor.

Pentru a se manifesta ca ființe decorporate la nivelul fizic, zeii au “formatat” culoare spațio-temporale între enclavele lor din văzduh și palierul material; aceste culoare spațio-temporale pot fi denumite *stringuri* transfizice sau “găuri de vierme”. Prin aceste culoare sau “găuri de vierme” energetice, al căror diametru nu depășește trei - patru metri, zeii se pot translata în palierul material, pentru a se manifesta fie prin materializări parțiale sau totale.

Întrebarea cea mai pertinentă ce se poate pune este de ce zeii au ales să se manifeste prin intermediul unor “găuri de vierme” și nu în mod direct, iar răspunsul este că nu se putea altcumva. Palierele cuantice ale lumii sunt independente unele față de altele (sunt “lumi” închise); nu se poate trece dintr-un palier cuantic în altul, astfel că zeii au ales varianta unor “scurtături” (*shortcut*); aceste *shortcuturi* sunt chiar “găurile de vierme”. (92)

Deloc întâmplător, la intersecția “găurilor de vierme” provenite din enclavele zeilor din văzduh cu palierul material, oamenii întrupați au construit statui gigantice, temple sau alte artefacte megalitice. Rolul artefactelor era de a indica că în acel loc există o “gaură de vierme” ce face conexiunea dintre palierul material și enclavele zeilor din văzduh. Culoarul spațio-temporal ce provenea dintr-o astfel de enclavă intersecta palierul material chiar în camera sacră a templului, denumită “camera zeului” sau *adyton*.

În antichitate, zeii nu s-au manifestat unitar, ci concurențial, atât între ei, cât și față de oameni. Ceea ce conta pentru zei în acea perioadă era ocuparea unui spațiu vital cât mai întins și, în final, dominarea pământului. Cu timpul s-au realizat alianțe între zei, astfel că au apărut mai multe facțiuni sau “familii” de zei. De aici a rezultat un război îndelungat, cunoscut în istoria spirituală a umanității sub diferite denumiri: războiul dintre “generații” de zei, titanomahia, gigantomahia etc. În aceste condiții a survenit o “cernere”, adică o selectare a zeilor; cei mai puternici au prosperat, iar ceilalți fie s-au pierdut în uitare, fie au devenit subordonați ai celor victorioși. Războaiele dintre zei s-au desfășurat simultan în văzduh și pe pământ. În văzduh s-au luptat zeii, iar pe pământ, s-au războit oamenii întrupați.

În prima epocă a dominației zeilor, statuile și celelalte artefacte construite de oameni la incidența găurilor de vierme

cu palierul cuantic material au fost realizate sau cioplite din piatră, motiv pentru care epoca în care au fost construite a primit numele de “epoca megalitică”. Scopul construirii din piatră a artefactelor a fost frica de un eventual potop, piatra rezistând cel mai bine scopurilor propuse. Dacă s-ar fi năruit artefactele litice, nimeni n-ar fi știut locul exact al poziționării “găurilor de vierme” ce fac legătura cu enclavele zeilor din văzduh.

În epoca megalitică, majoritatea artefactelor litice au fost construite pe culmile munților, la altitudini mai mari de 1000 de metri. În condițiile în care artefactele au fost construite în zonele joase, la câmpie, soluția vechilor constructori era fie să le construiască pe movile artificiale, fie să le facă cât mai înalte. Astfel a apărut gigantismul în artă. Ulterior, atunci când materialele de construcție au început să se găsească din belșug și posibilitățile tehnice s-au diversificat, oamenii au trecut la construirea templelor zidite.

Așadar, *despre zei, numai de bine*; nu numai că au existat și încă există - că au realitate ontologică -, dar au avut o influență covârșitoare asupra unei întregi epoci din istoria umanității. În antichitate, zeii se materializau cel mai adesea în mod total, comportându-se oarecum la fel ca oamenii întrupați, astfel că au intervenit deseori în mod brutal în istoria oamenilor. Materializându-se în lumea materială, un zeu se putea lupta cu sabia în mână cu un alt zeu sau chiar cu un om întrupat, iar dacă cineva este uimit de o asemenea afirmație trebuie să-și reamintească cazul descris în Vechiul Testament: lupta lui Iacob (om întrupat) cu o ființă necorporală. Un zeu materializat putea ucide ușor un om întrupat, dar putea fi ucis foarte rar. De fapt, un zeu putea fi ucis doar de un om întrupat a cărui putere ființială era (teoretic) egală cu cea a zeului. Un alt caz în care un zeu putea fi ucis era momentul în care începea să se

materializeze. Orice ființă necorporală este vulnerabilă atunci când începe să se materializeze și încă nu-și poate folosi în mod deplin puterile duhului; în acele momente delicate chiar și un copil poate ucide o astfel de ființă. Cel care reușea săucidă un zeu era convins că poate să-și însușească puterile magice ale acestuia. De fapt, cele mai secrete scrieri ale antichității nu au fost cele ce descriau existența zeilor și lumea de dincolo, care cel mai adesea erau considerate informații banale, ci cele care arătau punctele vulnerabile ale zeilor și modalitățile prin care aceștia puteau fi uciși. (92)

La eventuala întrebare “cine avea interesul să fie asasinat un zeu”, răspunsul este la fel de banal: toți. Motivul este de asemenea la îndemână: uneori, zeii se comportau ca niște satrapi. Dădeau porunci arbitrare altor zei sau oamenilor întrupați, iar cei ce nu le executau erau pasibili de pedepse grele. În antichitate, manifestările zeilor au generat o teroare greu de imaginat astăzi. De fapt, epoca sclavagistă a început în momentul în care zeii au început să intervină discreționar în istoria oamenilor întrupați. De aici au rezultat războaiele dintre zei pe de-o parte și dintre zei și oameni de cealaltă parte - menționate în miturile antichității.

Tot astfel, întrebarea “ce se întâmpla cu zeii dacă erau uciși în palierul material”, necesită un răspuns adecvat: și după ce erau uciși, zeii continuau să existe, dar din acel moment nu se mai puteau manifesta în lumea materială prin materializări parțiale sau totale de scurtă sau de mai lungă durată. De aceea, miturile antice, inclusiv cele grecești, sumeriene, egiptene, hitite, persane sau feniciene menționau fenomene sau evenimente care stârnesc zâmbete condescendente din partea istoricilor materialişti din ziua de astăzi: un zeu oarecare putea fi ucis, dar apoi reapărea sub ipostaza de *deus otiosus* (zeu retras din lume).

Evident că nu toți zeii antici s-au manifestat în mod discreționar, dar mulți au recurs la un astfel de comportament. De altfel, manifestarea zeilor poate fi caracterizată prin câteva trăsături definitorii: în primul rând, fiecare zeu dorea să aibă câți mai mulți supuși în palierul material, care să fie botezați în numele său. Fiecare om botezat în numele unui zeu era însemnat printr-un tatuaj; aceasta este de fapt originea tatuajelor. A doua trăsătură a fost tendința de a acapara un spațiu vital cât mai întins, iar a treia trăsătură a fost o foame continuă de energie.

Fiecare zeu se manifesta concurențial față de ceilalți zei, iar consecința a fost că zeii au început să se războiască între ei pentru obținerea celor trei forme de posesiune. Războaiele dintre zei se desfășurau simultan la nivelul văzduhului și la nivelul palierului material; în văzduh se luptau zeii și "curțile" lor, iar la nivelul lumii materiale se luptau oamenii întrupați. În acest context trebuie menționat că este eronată opinia concepției materialiste care afirmă că războaiele din antichitate au avut doar cauze politice sau economice. În antichitate, războaiele au fost duse la poruncile zeilor, scopul fiind cucerirea unor teritorii vitale. Cu cât avea mai mulți supuși întrupați, cu cât stăpânea teritorii mai vaste și avea mai multe temple, cu atât un zeu avea mai multă putere. Evident, era absolut necesar ca în teritoriile cucerite zeii să aibă temple în care să fie făcute ritualuri. Acesta este motivul pentru care, în cazurile unor cuceriri de teritorii, prima ocupație a învingătorilor era fie reformatarea vechilor temple, fie dărâmarea celor vechi și construirea unora noi.

În cazul refolosirii templelor mai vechi, preoții realizau o reformatare de ordin spiritual și energetic. Zeii învinși nu erau însă alungați (deși au existat și astfel de cazuri), ci declarați subordonați ai zeilor învingători, aspect ce nu

trebuie interpretat metaforic, ci cât se poate de concret. Concomitent, populația supusă era fie coborâtă la rangul de sclavi, fie obligată să plătească tribut, concomitent cu aducerea de ofrande în templele zeilor învingători.

Au existat însă și cazuri în care, datorită refuzului de a se converti și de a aduce ofrande în templele zeilor învingători, orașe și populații au fost șterse de pe fața pământului. Cel mai cunoscut caz a fost orașul mesopotamian Niniveh (Nineveh), care a fost șters de pe fața pământului tocmai în acest scop. Multe populații antice, care la vremea lor au construit focare de civilizație înfloritoare, au dispărut din astfel de motive (de exemplu : hitiții, hurriții, popoarele mării etc.).

Creștinii au avut, de asemenea, mari probleme existențiale datorită refuzului de a aduce ofrande în templele zeilor. Un astfel de refuz s-a concretizat prin inventarea colivei. Coliva a început să fie preparată la Constantinopole, pe timpul împăratului Iulian Apostatul (361-363) care, pentru a-i pedepsi pe creștini, a dat poruncă ca toate alimentele din piețe să fie stropite cu sângele animalelor jertfite zeilor. Arhiepiscopul de atunci al Constantinopolelui, Eudoxie, a primit în vis porunca de la un martir creștin pe nume Teodor, care murise cu vreo cincizeci de ani înainte, să comunice creștinilor să nu mănânce alimentele stropite cu sânge, ci să mănânce grâu fiert cu miere, practică ce s-a extins ulterior în toată creștinătatea. (46)

Inițial, fiecare zeu a stăpânit în lumea materială un teritoriu - un spațiu vital - relativ mic și avut un număr limitat de supuși. Stăpânirea unui spațiu vital de către un zeu presupunea construirea unor temple. Templele au fost astfel construite încât “camera zeului” sau *adytonul* să fie amplasată chiar pe locul unde “gaura de vierme” provenită din enclava zeului din văzduh intersecta palierul material.

De-a lungul “găurii de vierme”, fiind invocat de preoți în cadrul ritualurilor, zeul se putea translata magic la nivelul palierului material, chiar în *adytonul* templului, unde era observat de către supuși. Așadar, mai mulți supuși, un spațiu vital mai mare și mai multe temple însemnau creșterea puterii unui zeu; fiecare zeu s-a străduit să-și lărgască teritoriul vital în dauna celorlalți zei, fenomen caracterizat adeseori de unii istorici ca fiind o tendință spre universalitate sau ca fiind o tendință monoteistă.

La acest punct mai trebuie însă menționat un mic detaliu la fel de puțin înțeles din punctul de vedere al concepției materialiste: datorită puterii pe care o avea, un zeu nu acționa doar asupra supușilor săi din palierul material, ci și asupra mediului vegetal din arealul în care locuiau aceștia; de fapt, între zeu și oameni era realizată o alchimie magică amplă cu repercusiuni directe asupra mediului vegetal și animal. Zeul, așa cum afirmă vechile mituri, era responsabil de creșterea vegetației din arealul peste care domnea, de creșterea recoltelor, de creșterea pomilor fructiferi sau de sănătatea și înmulțirea turmelor de animale etc. S-au păstrat nenumărate descântece antice, total de neînțeles din punctul de vedere al concepției materialiste, în care un zeu oarecare erau rugat să acționeze asupra mediului vegetal și animal. De asemenea, zeul era rugat în cadrul ritualurilor din temple să acționeze în sensul asigurării bunăstării și prosperității supușilor săi. Legătura unui zeu aflat în enclava sa din văzduh cu supușii din palierul material se realiza, firește, prin intermediul ritualurilor din temple. (92)

Principiul ritualurilor era vechiul dicton “dau ca să dai” (*do ut des*): zeului i se aduceau ofrande și i se făceau sacrificii de animale pentru ca acesta, la rândul său, să asigure prosperitatea supușilor. Orice blocare a activității cultice era un adevărat dezastru pentru zeu și pentru supuși.

O reprezentare modernă a modului în care acționa un zeu oarecare poate fi regăsită în imaginea unui satelit plasat pe orbită circumterestră, la o altitudine relativ mică, din care este emis un fascicul laser în clădirea unui templu. Cu cât au fost construite mai multe temple, cu atât s-au format mai multe raze laser între satelit (enclava zeului) și suprafața pământului, arealul total devenind proprietatea zeului. O astfel de proprietate putea fi oricând cucerită, drept pentru care trebuia apărată de supuși. De aici necesitatea îngrijirii, hrănirii, educării și, nu în ultimul caz, a inițierii supușilor în “tainele” zeului. Teritoriul astfel stăpânit de un zeu era declarat regat, fiind condus de un rege și de un mare preot.

Fiecare regat sau areal de pe suprafața pământului a avut zeul său patron, a avut regii săi, a avut eroii săi, a avut liniile sale genealogice, a avut specificul său. În consecință, este imposibil ca zeii Greciei, ai Romei sau ai oricărui alt areal din antichitate să fi fost simultan și ai Daciei. Ca atribuții funcționale, zeii Daciei au fost, firește, asemănători cu zeii Greciei, cu zeii Egiptului, cu zeii Mesopotamiei, dar nu au fost aceleași entități, tot astfel cum președintele României nu este aceeași persoană cu președintele Greciei sau al Italiei, deși toți au cam aceleași atribuții funcționale.

Arealul carpato-danubiano-pontic a avut proprii săi zei, proprii săi eroi, care la rândul lor au avut propriile lor istorii. Aceste istorii au fost prezentate în basmele, miturile și legendele autohtone, care n-au fost copiate de la alte popoare. Evenimentele descrise în miturile și legendele românești reflectă o istorie autohtonă, care, într-adevăr, uneori, se aseamănă cu cea descrisă de exemplu în miturile Greciei antice, dar nu trebuie identificate.

Situația din antichitate nu diferă de situația din prezent; bunăoară, multe evenimente desfășurate în cele două războaie mondiale care au însângerat mapamondul în secolul

al XX-lea, luptele de partizani sau mișcările de eliberare de sub dominația nazistă sunt asemănătoare în desfășurarea lor, dar s-au produs în locații diferite, astfel că au avut protagoniști diferiți. Doar în acest context trebuie analizat subiectul referitor la succesiunea zeilor menționați în miturile grecești și indicați de autorul *Daciei preistorice* că ar fi domnit asupra arealului carpato-danubiano-pontic, adică Saturn, Jupiter, Zeus, etc.

A existat într-adevăr, o epocă în care peste ținuturile grecești a domnit Saturn, o altă epocă în care a domnit Jupiter, o alta în care a domnit Zeus și așa mai departe. Totuși, domniile zeilor din arealul carpato-danubiano-pontic nu au corespuns cu cele ale zeilor grecilor (sau au corespuns cu aproximație).

❧ Glissanda ❧

Adepii istoriografiei de orientare materialistă care nu înțeleg că zeii nu au fost fantezii născocite pentru “prostirea” populației, nu au nici o șansă să înțeleagă istoria străveche a lumii.

Informațiile cu privire la zei și, implicit, cu privire la relațiile dintre zei și oameni se constituie a fi cheia ce poate deschide poarta destul de strâmtă a înțelegerii epocilor trecute ; se constituie a fi, cu atât mai mult, cheia înțelegerii vestigiilor antichității: temple, statui, alte artefacte etc.

În arealul carpato-danubiano-pontic au “domnit” în mod succesiv sau simultan, de-a lungul antichității, mai mulți zei autohtoni. Din motive obscure, numele lor n-au fost reținute. Este posibil ca unele denumiri arhaice păstrate până în ziua de astăzi, în special denumiri ale unor forme de relief, să conțină numele unora dintre vechii zei autohtoni. Dintre numele susceptibile de a conține numele unor zei autohtoni

pot fi menționate Mureș (Mu-roș), Jiu, Olt, Prut, Caraiman, Ceahlău etc. Cel denumit Zalmoxis a fost doar ultimul dintre zeii autohtoni importanți, care însă nu a avut nimic de-a face cu Saturn, precum afirmă autorul *Daciei preistorice* și epigonii săi, ci mai degrabă cu a patra generație de zei, care l-a avut ca exponent pe Zeus. Cu toate acestea, Zalmoxis nu trebuie identificat cu Zeus, deși amândoi au domnit cam în aceeași perioadă.

Așadar, autorul *Daciei preistorice* și epigonii săi s-au înșelat, considerând că pe teritoriul României actuale s-au desfășurat evenimentele descrise în miturile grecești, egiptene sau din orice alt areal. Rămâne însă valabilă intuiția genială a autorului *Daciei preistorice* că miturile și legendele reflectă o istorie străveche, a cărei amintire s-a pierdut în colbul timpului. Rămâne valabilă, de asemenea, intuiția genială a autorului *Daciei preistorice* că multe stânci cu aspecte stranii din arealul carpato-danubiano-pontic și chiar de pe toată suprafața pământului au fost cioplite “cu intențiune” de oamenii preistorici pentru a-și onora zeii. Cu alte cuvinte, că stâncile cu aspecte stranii sunt artefacte litice sau “simulacre preistorice”, care aveau o semnificație religioasă precisă. Totuși, și această ultimă afirmație este un adevăr spus doar pe jumătate.

Artefactele litice - “simulacrele preistorice” - nu au fost cioplite **după** moartea personajelor reprezentate, ci **în timpul vieții acestora** și, mai ales, în răstimpul în care aceștia își îndeplineau atribuțiile funcționale. Un artefact litic - de exemplu o statuie sau o coloană a cerului - a fost construit în perioada de glorie a zeului respectiv pentru a indica pe de-o parte cine este stăpânul transfizic al teritoriului, iar de altă parte pentru a indica locul unde “gaura de vierme” provenită din enclava din văzduh a acestuia intersectează palierul material.

Prin intermediul artefactelor litice care au avut un vădit caracter magic, zeii au influențat o lungă perioadă de timp istoria umanității. În momentul în care un teritoriu stăpânit de un zeu era cucerit de un alt zeu, artefactele litice ce-l reprezentau pe zeul înfrânt erau parțial sau total demantelate, iar statuile erau ciuntite - de exemplu îi erau scoși ochii (să nu mai "vadă" în lumea aceasta). Așadar, nu eroziunea a distrus vechile artefacte litice, precum afirmă astăzi istoricii. Și, oricum, de la demantelarea artefactelor litice n-au trecut chiar atât de multe mii de ani de care savanții sunt atât de darnici în estimări, că doar nu dau din buzunar. Și, pentru a acorda o oarecare satisfacție concepției materialiste, se poate afirma că, într-adevăr, a existat și o eroziune naturală substanțială, provocată de stihiiile oarbe ale naturii, dar aceasta s-a datorat în principal celui de-al doilea potop și mai puțin trecerii timpului.

Alt subiect tratat de autorul *Daciei preistorice* a fost cel al strămoșilor poporului român, pe care i-a identificat cu pelasgii. Și această supoziție este complet eronată. De altfel, originea strămoșilor poporului român este subiectul cel mai slab tratat în *Dacia preistorică*. Rămâne și în acest caz, intuiția scipitoare a lui Nicolae Densușianu că istoria umanității a început în Munții Carpați, atribuind un rol preeminent seminției autohtone. Însă imediat după aceea, inexplicabil, contrazicându-se, autorul *Daciei preistorice* menționează seminția pelasgilor, despre care afirmă că a migrat de la nordul Mării Negre în arealul carpatodanubiano-pontic. Și mai uimitor este faptul că nici un epigon modern al maestrului nu s-a autosesizat, punându-și întrebarea banală ce caracteristici autohtone mai poate prezenta o populație care a migrat pe aceste melaguri.

Pentru a decela cu exactitate subiectul delicat al originii poporului român, trebuie făcut recursul cuvenit la

concepția spirituală, cu precizarea că și informațiile de acest tip sunt opace concepției materialiste. De altfel, de cele mai multe ori, cercetătorii moderni sunt tentați să considere fantezii atât informațiile consemnate în Vechiul Testament, cât și informațiile prezentate în miturile Greciei antice. Dacă despre Vechiul Testament nu este cazul să se facă nici un fel de speculație hazardată, întrucât, fiind redactat sub inspirația Duhului Sfânt, tot ce scrie acolo este adevărul adevărat, problema vechilor mituri grecești trebuie tratată cu multă atenție pentru că și acestea ascund multe enigme.

Doar o analiză realizată dintr-o perspectivă spirituală poate să facă cât de cât lumină cu privire la conținutul informațional ascuns în aceste mituri. Situația mitologiei grecești în ansamblul ei se prezintă la fel ca în cazul particular al Vechiului Testament, iar analiza textelor trebuie realizată *ad litteram*. Fiecare dintre ele trebuie interpretată în propriul sistem de referință.

Bunăoară, Vechiul Testament a fost scris de către evrei pentru evrei și este firesc să urmărească liniile genealogice și neamurile care au debutat după potop cu cei trei fii ai lui Noe. La rândul lor, miturile grecești au descris alte linii genealogice, care nu au nici o legătură cu cele menționate în Vechiul Testament. Precum Moise a indicat compatrioților săi în Geneza care le este originea, tot astfel au procedat miturile Greciei antice, care au indicat cu celeritate poporului elen care îi este originea. Sau, cel puțin, au indicat originea unora dintre liniile genealogice, semințiile și triburile care au locuit în străvechime Grecia și sudul Peninsulei Balcanice.

Concluzia miturilor grecești a fost că cel puțin o parte dintre strămoșii poporului elen au fost zei. Precum evreii s-au considerat a fi fost urmașii lui Adam, pe filiera Set-Noe-Sem, o parte dintre greci s-au considerat urmașii unor zei sau chiar a unor semizeii.

Una dintre liniile genealogice menționate de miturile grecești a fost într-adevăr cea provenită dintr-un rege antic denumit Pelasgos. Urmașii regelui Pelasgos au fost denumiți pelasgi.

La o analiză chiar și superficială poate fi remarcat că Pelasgos nu figurează în Vechiul Testament. Faptul că numele Pelasgos nu figurează în taboulul principalilor capi ai liniilor genealogice și neamurilor enumerate în Vechiul Testament indică faptul că urmașii săi fie nu au derivat din urmașii lui Noe, fie au apărut ulterior. În Vechiul Testament este, într-adevăr, menționat un urmaș al lui Noe, care are un nume fonetic apropiat de cel al lui Pelasgos. Aceasta a fost fiul lui Ever, pe nume Peleg. Genealogia prezentată de Vechiul Testament este următoarea: Noe - Sem - Ever - Peleg. Peleg menționat în textul Vechiului Testament a fost deci urmaș al lui Sem, adică a fost semit, deci nu are cum să fie identificat cu Pelasgos. Referitor la etimologia biblică a numelui Peleg, o scriere veche intitulată *Istoria Bisericească* consemna că în zilele lui Peleg “s-a despărțit” pământul; cu alte cuvinte: s-au diferențiat liniile genealogice care existau până în acel moment. La rândul său, *Hronograful* lui Gheorghe Khedrinul menționează că pe timpul lui Peleg s-au născut noi linii genealogice, altele decât cele menționate în capitolul al zecelea al Vechiului Testament. Cu alte cuvinte, “s-a despărțit pământul.” (31)

Evident, etimologia numelui Pelasgos (“născut din pământul negru”) diferă în mod radical de etimologia numelui Peleg (“despărțire”). Cele două denumiri au etimologii diferite, iar între cele două linii genealogice nu există nici o legătură. În acest context, trebuie remarcat iarăși că etimologiile cunoscute astăzi sunt înșelătoare, fiind bazate în principal pe factorul fonetic - pe forma de pronunțare -, care a diferit de la o regiune la alta, de la o seminție la alta.

Misterul liniei genealogice a regelui Pelasgos nici măcar nu este ascuns, fiind exprimat în nume. Despre urmașii lui Pelasgos, vechii mitografi greci afirmau că “au fost născuți din pământul cel negru, pe culmile munților cei mai înalți”, că sunt “asemenea zeilor”, și că au o istorie îndelungată ce a debutat înainte de diluviul din timpul lui Deucalion.

Unul dintre scriitorii antici care s-a referit la Deucalion a fost unul dintre marii clasici ai literaturii latine, Publius Ovidius Naso (decedat în anul 17 după Iisus Hristos la Tomis), care afirma în scrierea sa *Metamorfoze* că la un moment dat zeii au decis să inunde pământul prin potop; o singură pereche a scăpat de furia apelor, fiind înștiințată în prealabil de una dintre zeițele panteonului grecesc. Perechea era compusă din fiul lui Prometeus, pe nume Deucalion și soața sa, Pyrra. Îmbarcați pe o luntre fragilă, Deucalion și Pyrra au supraviețuit potopului, ajungând în cele din urmă pe Muntele Parnas din Grecia. După potop, Deucalion și Pyrra au întemeiat o nouă seminție de oameni printr-un procedeu cât se poate de original: au aruncat “pe propriile urme” niște pietre, iar din aceste pietre a apărut o seminție nouă de oameni; cele aruncate de Deucalion au fost bărbați, iar cele aruncate de Pyrra au fost femei. Pietrele, afirmă mitul citat, erau “oasele mamei pământ”, denumită Gee sau Gaia. (47)

Este evident din descrierea evenimentelor că autorul *Metamorfozelor* nu se referă la potopul din vremea lui Noe, ci la diluviul local ce a afectat doar Marea Neagră și Marea Mediterană. Însă mitul lui Deucalion este foarte interesant - chiar senzațional - datorită unui alt aspect inedit; culmea este că tocmai acest aspect a fost considerat fantezist de către istoricii materialişti. Aspectul inedit constă în faptul că prezintă o seminție nouă de oameni, apărută în urma unei operațiuni magice de aruncare a unor pietre “pe propriile

urme” de cei doi zămislituri, Deucalion și Pyrra. Pietrele, în acest caz, au fost asimilate oaselor mamei Terra. Legat de acest subiect poate fi menționat un procedeu destul de straniu practicat în străvechime, greu de analizat în ziua de astăzi, denumit *glissanda*.

Procedeuul *glissanda* era practicat de femeile care doreau să facă copii sau să nască fără probleme, motiv pentru care acestea se deplasau în zonele unde se aflau diverse artefacte litice, pentru a se freca de ele (*glissanda*) cu părțile sexuale, într-un fel de copulație stranie. Un astfel de ritual are legătură cu nașterea unor noi seminții sau linii genealogice de oameni, apărute în urma “metamorfozei” (termenul îi aparține scriitorului Publius Ovidius Naso) unor pietre în oameni. Procedeuul denumit *glissanda* era uzitat la Stonehenge, dar și în alte locuri de pe suprafața pământului unde erau amplasate menhire, dolmene, statui gigantice și obeliscuri din piatră.

Un astfel de artefact litic gigantic se află în Masivul Piatra Craiului. Artefactul litic gigantic, de forma unui phalus (penis) imens, care are o înălțime de aproape 16 metri, a fost descoperit în epoca modernă de un alpinist pe nume Nae Anghelide, în anul 1975. Alpinistul Nae Anghelide a murit chiar în acel an, într-un accident produs tot în Masivul Piatra Craiului; după decesul său, un traseu marcat din Masivul Piatra Craiului a primit numele “traseul Anghelide”, iar imensul phalus din piatră a fost desemnat prin expresia “degetul lui Anghelide”.

Phalusuri imense din piatră pot fi regăsite și în alte locuri de pe suprafața pământului; unul din locurile cele mai cunoscute este așa-zisa “Vale a Iubirii” din Cappadochia, Turcia de astăzi. Acolo există mai multe phalusuri de piatră care au servit, foarte probabil, aceluiași scop. Este demnă de o antologie a umorului explicația “științifică” ce se dă unor

astfel de phalusuri: că au fost create de natură în milioane și milioane de ani prin eroziunea rocilor vulcanice, iar unele ghiduri turistice precizează că este vorba, pur și simplu, despre “un omagiu adus de natură masculinității”.

Existența phalusurilor din piatră situate mai ales pe înălțimile munților demonstrează că procedeul *glissanda* - frecarea femeilor de un element litic pentru a naște în condiții dorite - nu este vorbă în vânt. Demonstrează, de asemenea, că în trecutul umanității a existat o epocă care a fost tratată necorespunzător de istoriografie: epoca megalitică. Demonstrează, în fine că, prin expresia “născuți pe culmile munților”, miturile au indicat locația unde au apărut pelasgii. Expresia “născuți din pământul negru pe culmile munților”, trebuie interpretată *ad litteram*.

Tot astfel, expresia “pelasgii sunt asemenea zeilor” este edificatoare, dar nu în sensul deformat în care au interpretat-o mulți comentatori din ziua de astăzi, care au dedus din această expresie că pelasgii sunt zei. Textul este cât se poate de clar: pelasgii sunt doar *asemenea* zeilor, dar nu sunt zei. Toate aceste exprimări trebuie înțelese *ad litteram*, nu metaforic ori simbolic.

❧ Întemeietorii: Babele și Moșii ❧

Etnogeneza poporului român a început cu mult timp înainte de epoca lui Pelasgos, prin formarea unor linii genealogice autohtone. Aceste linii genealogice au fost întemeiate de câțiva capi de linii genealogice, denumiți “Începători”, “Întemeietori” sau “Patriarhi” (sensul original al termenului “Patriarh” este de “Tată prim”).

Începătorii nu trebuie însă confundați ori identificați cu zeii. Înțelepciunea populară românească i-a desemnat prin titulatura de “Babe” și, uneori, de “Moșii”.

De fapt, primii Începători au fost denumiți “Babe”; abia urmașii lor au fost denumiți “Moși”. Destul de surprinzător, de-a lungul istoriei poporului român, unii bărbați au primit titulatura de “Babă”, ceea ce denotă faptul că în conștiința populară această titulatură avea și alt sens decât cel de femeie bătrână. Cel mai important bărbat care a primit această titulatură a fost unul dintre căpitani Voievodului Mihai Viteazul, pe nume Baba Novac.

În zorii istoriei, Babele au născut din “coapsa lor” fii și fiice. Abia progeniturile directe ale Babelor au fost desemnate prin termenul de Moși. La rândul lor, Moșii au avut fii și fiice. Împreună cu progeniturile lor, Moșii au întemeiat așezări sedentare denumite “moșii”.

Faptul că înțelepciunea populară românească a acordat primordialitatea Babelor în raport cu Moșii poate fi dedus în urma analizei celei mai importante sărbători a poporului român de dinainte de creștinare: sărbătoarea de Întâi Martie (“Ziua Mărțișorului”). La Întâi Martie, de “Ziua Mărțișorului”, strămoșii poporului român celebrau nu numai venirea primăverii și începutul anului agricol, precum consideră istoricii materialişti, ci în primul rând rememora actul creației lumii, sărbătoarea fiind oarecum echivalentă cu ceea ce se înțelege astăzi prin Anul Nou. Apoi, în primele nouă zile ale lunii Martie, strămoșii poporului român îi celebrau pe Întemeietorii denumiți Babe (“Zilele Babelor”), iar în următoarele nouă zile îi sărbătoreau pe Moși (“Zilele Moșilor”). Așadar, înțelepciunea populară celebra la începutul lunii martie nouă Babe și nouă Moși.

Liniile genealogice autohtone care s-au născut “din coapsa” (pentru a folosi exprimarea legendelor populare) celor nouă Babe primordiale sărbătorige la începutul lunii Martie s-a răspândit apoi nu numai în arealul carpato-danubiano-pontic, ci și în Europa și Eurasia.

În acest context nu poate constitui o surpriză concluzia revoluționară a unui studiu genetic întreprins în ultima perioadă de timp de o echipă internațională de oameni de știință care, în urma unei “analize întreprinse asupra a 22 de indicatori genetici, a demonstrat că aproape toți bărbații ce trăiesc actualmente în Europa pot fi împărțiți în zece categorii diferite, fiecare reprezentând o altă linie paternă. Probele provin de la un nou studiu al cromozomului masculin J, un haplogrup ADN al cromozomului Y, moștenit de fiu de la tată”. Cercetătorii menționați au concluzionat că “mai mult de 95% dintre bărbații europeni din ziua de azi sunt descendenții a 10 strămoși pe linie masculină”. (48)

Datorită faptului că, în arealul carpato-danubiano-pontic, cele mai multe așezări sedentare au fost situate pe culmile munților sau în păduri dese, forma de civilizație constituită sub directa îndrumare a Începătorilor (Babe și, ulterior, Moși) poate fi denumită de “munte-pădure”. În perimetrul focarelor de civilizație de “munte-pădure”, la îndemnul Începătorilor, au fost instituite reguli stricte de natură spirituală. Dacă mare parte dintre regulile ce trebuiau respectate pot fi regăsite astăzi în orice cod de conduită morală, inclusiv în Decalogul lui Moise, cuprinzând bunăoară interdicția de a ucide, de a fura, de a minți etc, unele reguli pot părea în ziua de astăzi destul de stranii.

Cele mai stranii reguli se refereau la procreație. Printre regulile impuse de Întemeietori era și cea referitoare la procreația în condiții de puritate trupească, mentală și spirituală, scopul fiind aducerea la întrupare a unor oameni cu caracteristici compatibile cu cele ale părinților. Împreunarea dintre părinți trebuia să se realizeze doar în anumite condiții, iar în restul timpului bărbații trebuiau să locuiască separat de femeile lor. Celebra relatare a istoricului Herodot cu privire la agatârșii din zona Transilvaniei se

referă de fapt la un astfel de focar de civilizație, în care bărbații locuiau uneori separat de femei. Femeile agatârșilor, afirma Herodot, “sunt în comun, ca să fie toți frați, și că, fiind atât de înrudiți, să nu aibă unii împotriva altora nici ură nici pizmă”. Probabil că, referitor la ultima afirmație, cel denumit părintele istoriografiei ori nu a priceput ce i-au spus călătorii ce vizitaseră acele locuri, ori nu a fost informat corespunzător. Exprimarea corectă ar fi trebuit să fie că femeile locuiesc separate de bărbați tocmai pentru a nu exista ispita ce ar fi dus la procreații nedorite. Prin procreație nedorită se înțelege aducerea la viață a unor progenituri cu apucături imorale.

Agatârșii au fost considerați de către Herodot de neam scitic, ceea ce constituie o altă inexactitate, justificată totuși în condițiile precarității transmiterii informațiilor în antichitate. Agatârșii au fost autohtoni din Transilvania, care n-au avut nimic de-a face cu sciții. Timp de câteva sute de ani, inclusiv în perioada vieții lui Herodot, sciții au dominat politic, militar și administrativ o porțiune destul de vastă din arealul carpato-danubiano-pontic, teritoriu cunoscut în epoca respectivă sub numele de *Scitia minor*. Sciții erau o populație nomadă, războinică și extrem de crudă, provenită de prin stepele de la nordul Mării Negre (unde se afla *Scitia major*), astfel că atribuirea unor caracteristici spirituale elevate acestora nu are temeii. Aceeași confuzie între autohtoni și sciți - datorată probabil tot precarității transmiterii informațiilor în antichitate - a făcut-o un alt mare istoric al antichității, Strabon, care, referindu-se tot la “sciții” din arealul carpato-danubiano-pontic, le-a acordat deloc metaforic denumirea *abioi* (a-bios), adică “vii” sau “plini de viață” (divină).

Revenind la cutumele ce compuneau corpusul de reguli promovate în moșiile Începătorilor - inclusiv regulile

referitoare la procreație -, trebuie precizat că acestea au fost perpetuate mult timp, fiind prezente atât în *Legile frumoase*, (*Belagine*) ce au stat la baza modelului de comportament al autohtonilor, cât și în corpusul de legi cu caracter administrativ și juridic cunoscut în Evul Mediu sub numele de *Legile pământului*, *Legile Rumânilor* sau *Jus Valachicum* (*Lex Antiqua Valachorum*).

Cei care nu respectau regulile instituite de Începători (Babe sau Moși) erau excluși de pe teritoriul moșiei, devenind paria, astfel că erau obligați să găsească rapid un alt loc unde să se stabilească. O dată cu trecerea timpului, cei excluși au întemeiat noi așezări și, implicit, au pus bazele unei noi forme de civilizație. Datorită faptului că, de cele mai multe ori, cei excluși au coborât din munți în zonele joase, nou constituita formă de civilizație poate fi denumită “de câmpie”. Dacă focarele de civilizație de “munte-pădure” aveau o puternică componentă sacrală și tradiționalistă, fiind bazate pe respectarea “legilor frumoase” (*Belagine*), focarele de civilizație de la câmpie au devenit moderniste, cosmopolite și deschise oricăror influențe. Dacă în focarele de civilizație de “munte-pădure” locuiau doar membrii liniilor genealogice formate “din coapsa” urmașilor direcți ai Întemeietorilor, în focarele de civilizație de la câmpie s-au adunat în devălmășie oameni din toate liniile genealogice.

Rezultatul melanjului haotic dintre linii genealogice nu a întârziat să apară: liniile genealogice au început să se războiască pentru cucerirea unor teritorii. O dată cu unirea liniilor genealogice în triburi, moșiile Întemeietorilor și-au încetat existența, astfel că ulterior, treptat, amintirea lor a dispărut din memoria oamenilor; doar unele legende și basme mai menționează existența unor “împărății dalbe”.

Artefacte litice magice susceptibile de a-i reprezenta pe Întemeietorii-Babe sunt extrem de puține; unul dintre

arteactele litice susceptibile de a reprezenta un Întemeietor-Babă (sau Întemeietor-Moș) este un imens versant cioplit ce reproduce un chip omenesc gigantic, care este situat în Munții Trascăului. Versantul cioplit se află în partea stângă a Mănăstirii Râmeț (se poate observa din parcare a mănăstirii doar de cei care își ridică ochii din pământ și privesc spre cer). Versantul cioplit în mod vădit “cu intențiune” (altfel nu ar reproduce un chip omenesc gigantic) ce poate fi denumit “Baba de la Râmeț” (sau după preferințe “Moșul de la Râmeț”), străjuiește semeț Valea Mănăstirii, chiar lângă râul Geoagiului, care se numea în limba dacă Germisara.

În vechile basme, legende și mituri ale poporului român, Întemeietorii denumiți uneori Babe, alteori Moși nu au fost desemnați prin numele pe care le-au purtat, ci prin epitete sau calificative. În prezent nu pot fi cunoscute numele prin care erau desemnați Întemeietorii. Cu toate acestea, nu este exclus ca cele mai cunoscute nume de Întemeietori (capi de linii genealogice) să se fi perpetuat neschimbate de-a lungul veacurilor și să fie cunoscute și în prezent. Printre acestea este imposibil să nu fi figurat unele denumiri ale unor teritorii, forme de relief, munți sau râuri - precum Jiu, Olt sau Carpați - sau chiar denumiri ale unor triburi autohtone, precum Rohman, Dachia, Thracicus, Carpicus, Geticus (sau denumiri asemănătoare fonetic).

Rohman, de exemplu, este un cuvânt arhaic care înseamnă “om luminos”, având aceeași rădăcină etimologică ca și supranumele acordat în antichitate Cavalerului trac: *Zeind-Roymenos* (“Sfântul Luminos”). Consecința logică este că cuvântul *rohman* și, prin extensie cuvântul derivat *român*, nu au legătură cu Roma și nici cu Imperiul Roman, după cum nu au legătură nici cu faptul că dacii au fost cuceriiți de legiunile romane conduse de împăratul Traian în urma unor războaie sângeroase desfășurate la începutul erei

creștine. Rohman pare să fi fost doar numele unuia dintre Întemeietorii poporului român. Este greu de înțeles de ce numele său a fost acordat la un moment dat întregului popor, deci și urmașilor altor Întemeietori, precum și teritoriului locuit de aceștia. Este posibil ca în perioada în care a fost acordat acest nume, urmașii din linia sa genealogică să fi fost majoritari, astfel că le-a fost ușor să-i impună numele.

Numele Ro(h)man a fost menționat în legenda “Roman și Vlahata” promovată în Evul Mediu de scrierea slavonă “Voskresenskaia letopis”, publicată pentru prima oară în limba română de istoricul Ion Bogdan în anul 1891, cu titlul “Cronica moldo-rusă”. Această cronică, care era cunoscută inclusiv la curtea lui Ștefan cel Mare, afirmă că Roman și Vlahata au fost doi frați care au întemeiat formațiuni statale nu numai în teritoriul carpato-danubiano-pontic, ci și în întreg arealul balcanic: Ro(h)man a întemeiat “rumânii” (caracterizate de către istoricul Nicolae Iorga ca fiind “populare”), iar Vlahata a întemeiat “vlahii”. (50)

Un alt nume de Întemeietor a fost *Dakia* sau *Dokia*. Urmașii săi au purtat, de asemenea, același nume, astfel că legenda Dochiei - cu toate variantele sale -, trebuie înțeleasă în acest context: este vorba despre o întreagă linie genealogică care a purtat acest nume. Legende cunoscute menționează fie o bătrână (Baba Dochia) care și-a pierdut oile pe Ceahlău, fie pe fiica lui Decebal, numită Dachiana care a fugit de Împăratul Traian și a fost prefăcută în stâncă.

Aceleași afirmații sunt valabile pentru traci care au avut un Întemeietor al cărui nume era apropiat fonetic de numele Thracicus, pentru carpi care au avut un Întemeietor denumit Charpicus și despre geți care au avut un Întemeietor pe nume Gethicus.

Basmelor și legendele poporului român menționează, de asemenea, existența unor “Împărății” (pe care istoriografia le

consideră de domeniul fanteziei) conduse de împărați cu nume de culoare: Împăratul Alb, Împăratul Roș, Împăratul Galben, Împăratul Negru, Împăratul Verde, precum și a unor personaje enigmatice denumite Făt Frumos, Harap (semnificația termenului “harap” este “negru”: în basme este folosită des expresia “negru ca un harap” sau “negru ca un arap”), Ileana Cosânzeana, dar și a unor ființe insolite, precum oameni spâni, zmei, căpcăuni, urici etc.

De asemenea, basmele și legendele poporului român menționează existența unor locații denumite Ostroave, care sunt situate pe Apa Sâmbetei, la “capătul pământului”. Fiecare Ostrov este condus, evident, de un împărat; există așadar un Ostrov alb împărțit de Împăratul Alb, un Ostrov roș(u) împărțit de Împăratul Roș (Roșu Împărat), un Ostrov galben împărțit de Împăratul Galben (Galben Împărat), un Ostrov negru împărțit de Împăratul Negru (Negru Împărat), un Ostrov verde, condus de Verde Împărat.

Codul acestor denumiri este străveziu: ostroavele erau teritorii locuite de oameni dintr-o anumită linie genealogică, iar Împărății erau conducătorii acestora. Astfel Împăratul Alb ce a împărțit Ostrovul alb nu putea să fie decât conducătorul unei “împărății” locuite de oameni cu aspect indo-european (arian). Ostrovul galben, împărțit de Galben Împărat nu putea să fie decât ținutul oamenilor blonzi (dacii erau cam blonzi), iar Ostrovul împărțit de Împăratul Roș este ținutul oamenilor cu tenul roșiatic-meridional (carpii erau “roșii” sau “roș”, oarecum asemănători cu pieile roșii din America). La polul opus, Împăratul Negru stăpânea ținutul oamenilor al căror ten era închis la culoare (pigmentul negricios). Cei din urmă au fost denumiți harapi sau arapi (“negru ca un arap”).

Este evident în acest context că denumirea “Harap Alb” folosită de inegalabilul povestitor care a fost Ion Creangă conține o contradicție de termeni: Negru - Alb.

EPOCA MEGALITICĂ

✿ Înainte și după cel de-al doilea potop ✿

În arealul carpato-danubiano-pontic, epoca megalitică a debutat la scurt timp după potopul din vremea lui Noe și a continuat până la declanșarea celui de-al doilea potop.

Precum a fost menționat, în acea perioadă de timp, configurația geografică a Europei și a Asiei Mici era destul de diferită de cea actuală. Arealul locuit de strămoșii poporului român era delimitat de cele trei mări interioare ce existau în centrul și sud-estul Europei: Marea Panonică, Marea Getică și Marea Mediterană. Cele mai importante focare de civilizație erau situate pe culmile Munților Carpați, în ținuturile riverane celor trei mări interioare, în special pe țărmurile Mării Negre (care era mult mai mică decât în prezent), în Dobrogea, inclusiv pe coastele Bulgariei, Georgiei și Turciei actuale. În toate aceste focare de civilizație a predominat o civilizație de tip megalitic, ce a culminat cu construirea unor artefacte litice impunătoare.

În acest areal vast, de-a lungul epocii megalitice s-au desfășurat două sau mai multe istorii “paralele”, care trebuie analizate separat și care, evident, au avut multe puncte comune. Astfel, pe de-o parte s-a desfășurat o istorie a Întemeietorilor și a urmașilor acestora care au locuit moșiile și obcinele tradiționale, iar pe de altă parte s-a desfășurat o

istorie a zeilor și a oamenilor care li s-au supus, menționată în mituri. În cazul zeilor a fost însă vorba despre o multitudine de istorii, căci fiecare zeu a avut istoria sa particulară.

Fiecare zeu a stabilit supușilor săi un teritoriu unde să locuiască, în care s-au dezvoltat focare de civilizație specifice. Punctul zero al teritoriului stăpânit de un zeu a fost marcat în epoca megalitică printr-un artefact litic și, ulterior, prin unul sau mai multe temple (dintre care unul principal). Artefactul litic și templul principal erau amplasate chiar în locul în care gaura de vierme provenită din enclava zeului din văzduh intersecta palierul material; ulterior, în jurul templului și artefactului litic au fost construite clădiri administrative (palatul regelui), militare și civile. Intermediari dintre zei și supușii lor erau preoții. Prin intermediul riturilor de invocare, preoții facilitau contactul dintre zeii transfizici și oameni.

Al doilea diluviu i-a surprins pe toți, fie că erau urmași ai Întemeietorilor, fie că erau supuși ai zeilor și i-au măturat de pe scena istoriei. Al doilea diluviu trebuie asociat cu evenimentele dramatice care au dus, cu aproximativ 8000 de ani înaintea erei creștine, la scufundarea insulei Atlantida - evenimente relatate, la vremea sa, de filosoful grec Platon. Scufundarea insulei Atlantida ("într-o zi și o noapte") a determinat formarea unor valuri uriașe de tipul tsunami, ce au măturat întreaga Europă. Dacă în timpul potopului din vremea lui Noe, apele au acoperit întregul pământ, fiind vorba despre un diluviu total, în cadrul celui de-al doilea potop apele au afectat doar emisfera nordică, cu repercusiuni dramatice asupra părții centrale și de est a Europei și, implicit, asupra ținuturilor riverane Mării Mediterane.

Dacă la potopul din vremea lui Noe nu au existat supraviețuitori în afara celor de pe arcă (menționați în

Geneza lui Moise), în răstimpul celui de-al doilea potop au supraviețuit acei oameni pe care cataclismul i-a surprins pe culmile munților. În urma celui de-al doilea diluviu, Marea Panonică și Marea Getică au dispărut, porțiunea cuprinsă între poalele Carpaților Meridionali și amplasamentul albiei actuale a Dunării a devenit câmpie, Dunărea s-a așezat în matca cunoscută în prezent, formându-și o deltă, iar Marea Neagră și-a fixat țărmurile în limitele actuale. S-au format strâmtoarele Bosfor și Dardanele, iar Marea Mediterană a început să comunice cu Oceanul Atlantic prin strâmtoarea Gibraltar.

Cel de-al doilea diluviu a avut repercusiuni asupra tuturor focarelor de civilizație riverane Mării Negre și Mării Mediterane. În urma diluviului au dispărut de pe scena istoriei foarte mulți oameni. Vechile artefacte ciclopice au fost erodate sau chiar distruse de furia apelor, astfel încât istoriografia din ziua de astăzi a ajuns să le considere stânci naturale erodate de forțele oarbe ale naturii.

După o perioadă relativ lungă de timp în care ecosistemul terestru s-a refăcut, arealul carpato-danubiano-pontic a fost repopulat de autohtonii care au supraviețuit pe culmile munților. Aceștia au coborât din zonele muntoase la câmpie. Astfel a început ceea ce istoriografia denuște *epoca neolitică*.

Istoriografia de orientare materialistă, care nu ia în calcul producerea vreunui potop, se mulțumește să constate destul de surprinsă că la începutul mileniului al optulea înainte de Iisus Hristos, adică la începutul neoliticului, populații relativ numeroase au coborât din munți și s-au așezat la câmpie, construind într-un răstimp foarte scurt temple, statui, obeliscuri și clădiri civile, adică artefacte extrem de complexe pentru presupusul nivel de primitivism atribuit oamenilor din acea perioadă.

Concepția istoriografică materialistă nu s-a aventurat să localizeze teritoriul unde acele populații au devenit numeroase și, implicit, care este originea lor, după cum nu s-a aventurat să deducă de unde oamenii “primitivi” au obținut informațiile tehnice care i-au ajutat să ridice edificii de o asemenea complexitate.

În epoca neolitică s-a modificat configurația etnică a locuitorilor din arealul carpato-danubiano-pontic, în sensul că oamenii de diferite seminții, etnii și linii genealogice au început să conviețuiască în aceleași regiuni și uneori în aceleași locații. Mai mult decât atât: s-au produs amestecuri etnice și s-au realizat sincretisme religioase, astfel că după câteva generații prea puțini oameni mai știau cu exactitate ce Întemeietori au avut sau căror zei să le aducă ofrande.

De-a lungul epocii neolitice, autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic, strămoșii românilor de astăzi, s-au unit în moșii, ginți, triburi și apoi în uniuni de triburi, în funcție de regiuni. În doar câteva secole, habitatul autohtonilor s-a extins de la țărmurile Mării Negre la Marea Adriatică, de la poalele Munților Balcani până în Ucraina septentrională, din Munții Tatra până la matca fluviului Don și nordul Peninsulei Crimeea. De altfel, primii locuitori ai Crimeei au fost oameni care și-au avut obârșia în Munții Carpați. Întotdeauna însă, centrul principal de putere (capitala, cum se spune astăzi) al locuitorilor din tot acest areal extrem de întins a rămas în Munții Carpați.

După ce ecosistemul s-a refăcut complet, teritoriul sudic și estic al României actuale - porțiunea ocupată odinioară de Marea Carpatică, ce se întindea cu aproximație, de la vest la est, din zona Porților de Fier până aproape de Balta Brăilei, iar de la nord la sud de la poalele Munților Carpați până la matca actuală a Dunării - a cunoscut o dezvoltare uimitoare în ceea ce privește flora și fauna.

În câteva sute de ani, datorită solului propice, întreaga zonă s-a transformat într-o uriașă pădure. De fapt, termenul actual de pădure nu poate desemna în mod corespunzător explozia vegetației din acea perioadă; un termen mult mai potrivit este cel de codru. Prin codru este desemnată o pădure sălbatică, foarte deasă. Codrul din acea perioadă era format din copaci uriași, foarte deși, cu coroane bogate, prin frunzișul cărora rar pătrundea vreă rază de soare. Într-un fel, se poate spune că acel codru se aseamăna, păstrând proporțiile, cu jungla amazoniană. Firește, vegetația era caracteristică unei zone temperate, dar desimea și dimensiunea copacilor făceau ca vechiul codru să semene cu o junglă. În codrul cu climat temperat, în care razele soarelui nu pătrundeau decât foarte rar, s-a format un efect de seră; vălătuci de abur sau, mai exact, nori compacți de înălțime joasă acopereau codrul în cea mai mare parte a timpului, iar solul era suficient de mocirlos pentru a nu permite străbaterea sa în bune condiții. Vălătucii de abur s-au menținut multe sute de ani, provocând o spaimă superstițioasă oricărui intruși. Norii compacți se formau chiar aproape de țărmul Dunării, astfel că orice călător care ajungea întâmplător la malul fluviului dinspre Munții Balcani avea impresia că, într-adevăr, acolo se află “marginea pământului”.

Reminiscente ale străvechiului mediu vegetal, format din codri foarte deși învăluiți în vălătuci de abur, au existat chiar și în timpul primelor incursiuni ale romanilor la nordul Dunării. Primul contact al armatelor romane cu mediul straniu de la nordul Dunării este edificator; în cartea “Războiul cu tracii”, istoricul roman Florus (în manuscrise apare sub numele Lucius Florus Anneus, fiind identificat datorită unor similitudini de stil cu poetul Publius Annus Florus, care a fost prietenul împărarului roman Hadrian)

afirma că un general roman pe nume Curio, în fruntea legiunilor pe care le conducea, “ajunsesse până la frontiera Daciei, dar s-a îngrozit de pădurile întunecoase ale acesteia”.

Tocmai datorită aspectului neospitalier al mediului, locuitorii de la nordul fluviului Dunărea, desemnați apoi prin numele de daci, au fost complet necunoscuți scriitorilor greci și romani ai antichității. De altfel, denumirea de daci nu exista înaintea anului 150 înainte de Iisus Hristos; scriitorii greci și latini ai antichității i-au cunoscut mai ales pe locuitorii de la sudul Dunării și din Dobrogea, pe care i-au denumit geți. Restul teritoriului era cvasinecunoscut călătorilor greci, fiind delimitat și protejat în partea de sud de Dunăre ca de un șarpe uriaș.

În acest teritoriu cât se poate de neprimitor în aparență, protejat de norii denși de abur, autohtonii și-au făcut așezări stabile, fără frica de a fi descoperiți sau atacați de venetici. Departe de zbuciumul războaielor, sclavagismului religios (datorat dominației zeilor) și politico-economic (datorat satrapilor întrupați) ce s-a înstăpânit cu repeziciune ca o umbră uriașă peste întreaga lume locuită, autohtonii au dezvoltat o formă de civilizație specifică. Această formă de civilizație s-a perpetuat multe sute de ani. Ea a început să dispară abia în perioada modernizării României.

Misterul locuirii îndelungate a autohtonilor într-un teritoriu aparent neprimitor este simplu de elucidat; o spune în felul său scriitorul român Romulus Vulcănescu, unul dintre cercetători exponențiali ai mitologiei poporului român. Codrii străvechi au reprezentat, afirmă autorul citat, “un sistem ecologic închis, ca o cetate inexpugnabilă, în care se poate pătrunde cu greu și rătăci ușor, în care întunericul ațâța teroare vegetală”. În interiorul codrilor - afirmă autorul citat - se aflau “locuri defrișate, în care erau dispuse nenumărate moșii, sate și obcine, în care se aflau case sau bordeie, curți

de arătură, țarcuri de animale domestice, ulițe, fântâni”. Moșiile amplasate pe întinderea aparent nesfârșită a codrului foarte des ce ocupa din străvechime și până la finele Evului Mediu teritoriul României, au fost desemnate de autorul citat printr-o formulare cât se poate de inspirată: “cetăți vegetale aflate în stare de veghe permanentă”. (40)

Nu numai că autohtonii au folosit “cetățile vegetale” în starea lor naturală, ci le-au și amenajat corespunzător. Moșiile erau închise ermetic cu mai multe rânduri de perdele artificiale de vegetație, între care erau dispuse capcane cu animale sălbatice, în special șerpi, țepuși înfipti vertical în gropi-capcane și altele. Este cunoscut din documentele antichității faptul că dacii își apărau teritoriul cu ajutorul albinelor sălbatice, ale căror cuiburi erau amplasate în scorburile copacilor situați în apropierea potecilor de acces spre moșiile situate în păduri. Albinele sălbatice erau sensibile la mirosul cailor, pe care-i atacau când aceștia, împreună cu călăreții, le călcau teritoriul.

Codrul a ocupat la un moment dat peste 90% din arealul carpato-danubiano-pontic, fiind atât de des și ermetic, încât nici romanii la vremea lor, nici turcii otomani n-au reușit să-i dea de capăt. Mai bine de o mie de ani codrul străvechi a fost defrișat cu încăpățănare din varii motive, astfel încât sudul României a ajuns așa cum se prezintă astăzi. O reminscență palidă a ceea ce exista odinioară mai poate fi regăsită în vestitul codru al Vlăsiei din Județul Teleorman; de altfel, denumirea Teleorman înseamnă “pădure nebună”. Cu singura deosebire că, actualmente, majoritatea copacilor din codrul Vlăsiei sunt tineri.

În moșiile - “cetățile vegetale” - răspândite în arealul carpato-danubiano-pontic s-a dezvoltat o civilizație materială a lemnului: case de lemn, mobilier de lemn, blide de lemn, linguri de lemn, pluguri din lemn etc. În cadrul acestei

civilizații a lemnului, la adăpostul codrului, poporul român s-a perpetuat o lungă perioadă de timp - o perioadă cât istoria de mare. Lemnul este un element perisabil, astfel că vestigiile acestei forme de civilizație au dispărut o dată cu vechiul codru. Concepția istoriografică materialistă face abstracție aproape total de această formă de civilizație a lemnului care se confundă cu istoria poporului român; prin această omisiune concepției istoriografice materialiste îi scapă chiar esențialul.

Tocmai datorită faptului că a existat această formă de civilizație a lemnului, autohtonii s-au perpetuat neîntrerupt de la cel de-al doilea potop până în prezent. Abia în acest context este binevenită și poate fi inserată opinia cercetătoarei americane (de origine lituaniană) Marija Gimbutas care aprecia că pe teritoriul actual al României s-a născut "vatra vechii Europe". Marija Gimbutas afirma că la debutul neoliticului, pe teritoriul actual al României a existat o civilizație "autohtonă" sedentară, egalitară și matrilineară, bazată din punct de vedere economic pe agricultură (în special, pe cerealicultură) și pe creșterea vitelor, iar din punct de vedere tehnologic pe prelucrarea pietrei, apoi a metalelor, a aramei și a aurului. În cadrul civilizației autohtone s-a dezvoltat scrierea; cele mai importante artefacte din acea perioadă sunt Tăblițele de la Tărtăria, scrierea de la Lepensky Vir (pe teritoriul Serbiei de astăzi, în apropierea Porților de Fier), pietrele scrise din Țara Luanei, Munții Buzăului și altele.

O lungă perioadă de timp, autohtonii nu au intrat în contact direct cu semințiile migratoare. Abia spre sfârșitul mileniului al treilea înainte de Iisus Hristos, dinspre nordul Mării Negre s-au revărsat în arealul carpato-danubiano-pontic mai multe valuri ale unei migrații uriașe ce aveau drept punct terminus vestul Europei. Istoriografia actuală a

definit aceste triburi ca fiind “proto-indoeuropene”. Inițial, migratorii proto-indoeuropeni doar au tranzitat teritoriul carpato-danubiano-pontic, dar ulterior au întemeiat așezări sedenare. Forma de civilizație adusă de proto-indoeuropeni era bazată din punct de vedere economic pe creșterea vitelor și, într-o proporție ceva mai mică, pe cerealicultură.

Comunitățile proto-indoeuropenilor erau mici și puțin stabile, fiind structurate ierarhizat pe baza unor principii patriliniare, dominate preponderent de războinici. Atât populațiile autohtone, cât și cele desemnate a fi fost proto-indoeuropene credeau în supraviețuirea postmortem a unei părți din ființa omenească, echivalentă sufletului, duhului sau spiritului. Această credință a fost concretizată prin construirea unor morminte tumulare denumite *kurgane*. Din acest motiv, civilizația proto-indoeuropenilor a fost denumită de Marija Gimbutas “civilizația kurganelor”. (37)

Opiniile într-adevăr revoluționare ale cercetătoarei americane capătă sens doar dacă este luată în considerare producerea celui de-al doilea potop. Ceea ce istoricii denumesc epoca neolitică a început după cel de-al doilea potop, atunci când mediul natural și condițiile climaterice au început să se normalizeze, iar supraviețuitorii au coborât din munți în zonele joase de câmpie în căutarea unui habitat propice găsirii hranei și locuirii în condiții optime.

Cât despre artefactele litice care astăzi se prezintă sub forma unor stânci cu aspecte stranii, se poate concluziona că au fost cioplite înainte de cel de-al doilea potop. Mai precis, au fost cioplite în perioada interdiluviană, care s-a încheiat în momentul scufundării Atlantidei - cu aproximativ 8000 de ani înaintea erei creștine.

În epoca neolitică, datorită hiatusului produs de cel de-al doilea potop, umanitatea a luat-o de la capăt din punctul de vedere al civilizației materiale. Indiferent cât de

dezvoltate erau meșteșugurile și tehnologiile de producere a bunurilor materiale înainte de cel de-al doilea potop, după hiatus umanitatea a fost obligată să o ia de la capăt. Același fenomen s-ar produce și astăzi, în condițiile în care ar avea loc un cataclism care ar afecta întreaga planetă; oamenii ar trebui să o ia de la început - ar trebui să fabrice oale și ulcele din lut, să se reîntoarcă la practicarea agriculturii și a creșterii animalelor cu mijloace rudimentare etc.

Un răspuns interesant ce necesită luare aminte, a fost dat nu demult de un turist englez care, după ce a vizitat un muzeu al satului din Maramureș, a afirmat că în cazul unui cataclism global, țăranii din acea zonă ar fi singurii care ar supraviețui.

❧ Brazda lui Novac ❧

Caracteristica epocii megalitice a fost construirea unor artefacte din blocuri mari din piatră sau cioplirea lor din stânci, tot astfel cum, de exemplu, caracteristica epocii prezente o constituie ridicarea zgârie-norilor.

Precum a fost menționat, cele mai multe artefacte litice ale căror vestigii încă există pe tot mapamondul au fost realizate între potopul din vremea lui Noe și cel de-al doilea potop. Actualmente, după cum afirmă arheologul Ivan Lissner, în întreaga lume au fost descoperite peste 40000 de monumente megalitice, răspândite pe tot mapamondul: din Norvegia, Danemarca și Suedia până în Irlanda și Anglia, din nordul Germaniei până în Spania și Portugalia, din România și Bulgaria până în Grecia și insulele Mediteranei, din Munții Caucaz până în India.

Unele dintre cele mai remarcabile artefacte litice - cele mai multe fiind stânci cioplite “cu intențiune”, precum afirma la vremea sa Nicolae Densușianu - se află în arealul

carpato-danubiano-pontic, dar nu sunt recunoscute ca atare. Despre artefactele litice cu aspect straniu din arealul carpato-danubiano-pontic, precum cele situate în Masivul Bucegi, pe Muntele Ceahlău sau pe Muntele Gugu, istoricii materialişti afirmă într-un mod destul de comic că sunt rezultatul eroziunii naturale produse de intemperii (ploi, vânturi, zăpezi). Totuşi, mai toate stâncile cu aspect straniu intră în categoria artefactelor litice. Faptul că, de-a lungul timpului, stâncile cioplite şi-au pierdut forma iniţială nu s-a datorat, evident, doar intemperiiilor (care, fireşte, au avut rolul lor), ci mai ales celui de-al doilea potop; mai precis, s-au datorat valurilor de tip tsunami produse în răstimpul celui de-al doilea potop, care au măturat chiar şi vârfurile celor mai înalţi munţi de pe continentul european.

În acest caz, Nicolae Densuşianu, datorită intuiţiei sale extraordinare, a avut perfectă dreptate când afirma că artefactele litice ciclopice de pe teritoriul României şi mai ales cele din Munţii Carpaţi au devenit modele pentru celelalte civilizaţii antice, în special pentru civilizaţia grecilor prehomeric. Intuiţia sa s-a oprit însă în acest punct, întrucât este o exagerare afirmaţia că artefactele litice au fost construite pe toată suprafaţa pământului de aceeaşi populaţie omniprezentă: pelasgii. Este vorba doar despre un model arhitectural cu caracter general al epocii megalitice.

Rămâne însă deschisă întrebarea în ce fel şi cu ce mijloace tehnice au fost construite artefactele gigantice din piatră, pe care nici inginerii moderni nu ar reuşi să le realizeze cu tehnica existentă atunci. Răspunsul este destul de simplu: a existat o breaslă (confrerie) care le-a construit. Această breaslă - să-i spunem internaţională - de meşteşugari şi constructori a fost alcătuită din oameni cu abilităţi speciale şi, foarte probabil, cu staturi uriaşe, care cutreierau pământul construind astfel de edificii. În miturile greceşti,

constructorii cetăților și artefactelor din piatră au fost identificați fie cu titanii, fie cu giganții, fie cu ciclopul (cei cu un singur ochi).

Unele mituri antice le-au atribuit uriașilor constructori tot felul de acțiuni rele. Nimic mai fals însă; deși aveau staturi uriașe (trei-patru metri), constructorii cetăților erau elevați spiritual, morali, foarte pricepuți în ceea ce făceau, buni cioplitori în piatră și foarte puternici din punctul de vedere al forței musculare. Dispuneau, de asemenea, de o tehnologie adaptată acelei epoci, cu ajutorul căreia au reușit să realizeze artefacte litice ciclopice. Așadar, enigma construirii unor artefacte uriașe din piatră pe toată suprafața pământului poate fi elucidată foarte ușor fără a recurge în mod obsesiv la pelasgi.

Rămâne, de asemenea, deschisă o altă întrebare, la fel de legitimă: de ce a fost aleasă piatra pentru construirea unor artefacte litice gigantice. Nici în acest caz, răspunsul nu este chiar așa de complicat, astfel că este la îndemâna oricui fără a necesita artificii scolastice: amintirea potopului din vremea lui Noe era destul de vie în perioada în care au fost construite, astfel că factorii de decizie au ales un material care să dănuie, indiferent ce cataclisme se vor abate asupra Terrei. Ceea ce de altfel s-a întâmplat atunci când s-a produs cel de-al doilea diluviu.

În acest sens mai multe tradiții antice afirmă că încă înainte de potopul din vremea lui Noe, oamenii aveau informații de natură esoterică (formulate ca un fel de “teorie a conspirației”) potrivit căroră lumea, așa cum era cunoscută la acea vreme, va cunoaște distrugerii însemnate, astfel că au ales să construiască edificiile cu caracter religios dintr-un material durabil: piatra. Ceea ce oamenii nu cunoșteau era dacă distrugerea va veni prin apă, adică printr-un potop, sau prin foc, printr-un mare incendiu universal denumit de vechii

filosofi greci prin termenul *apostasakis*. Distrugerea s-a produs însă sub forma unor diluvii succesive, dar oamenii din vechime nu aveau cum să prevadă că, uneori, nici piatra nu poate rezista intactă furiei apelor dezlănțuite.

Aceste aprecieri sumare pot fi completate cu mărturia prețioasă a scriitorului evreu Ioseph Flavius (latină: Titus Flavius Iosephus; ebraică: Iosef Ben Matityahu Hacoheh; n. 37 - d.100 era creștină) care consemna în scrierea sa *Antichități iudaice* că sursa primară a informațiilor referitoare la o iminentă distrugere a lumii a fost chiar Adam. Autorul menționat preciza că urmașii direcți ai lui Adam au descoperit “înțelepciunea lucrurilor cerești și a astrelor care împodobesc țaria. Pentru ca oamenii să nu rămână fără aceste descoperiri, fiindcă Adam le prezisese că toate erau sortite pieirii, fie prin pârjolul focului, fie prin prăpădul și năvala apelor revărsate, ei au înălțat două coloane: una făcută din cărămizi, iar alta din piatră. Pe amândouă au fost înscrise descoperirile lor, astfel încât, dacă potopul ploilor ar fi nimicit coloana din cărămizi, barem coloana din piatră, rămasă în picioare, să transmită oamenilor inscripțiile astronomice, înștiințându-i totodată că ele fuseseră săpate și pe coloana de cărămizi” - afirma Ioseph Flavius. (51)

În perioada scursă de la potopul din vremea lui Noe pînă la producerea celui de-al doilea diluviu, oamenii au cioplit nenumărate artefacte litice ciclopice. Datorită faptului că al doilea potop nu a avut forța celui din vremea lui Noe, fiind un diluviu zonal ce a afectat doar Europa și ținuturile riverane Mării Mediterane, din această perioadă s-au păstrat cele mai multe vestigii ale unor artefacte litice.

Dintre cele mai importante artefacte litice ciclopice realizate în arealul carpato-danubiano-pontic se numără Brazda lui Novac, Calea Sacră denumită “Liber Patris” și artefactele din Munții Carpați.

Astfel, Brazda lui Novac este un șanț de pământ ce străbate partea de sud a României actuale, din apropierea Porților de Fier până în zona Galațiului. Cu aproximație, traseul Brazdei era următorul: Hinova, Oravița, Dobrun, Craiova, Greci, Târgoviște, Buzău, Tulucești, Galați. “De-a lungul Munteniei și peste partea de jos a Moldovei, afirmă Nicolae Densușianu, se mai cunosc și astăzi urmele unui șanț adânc și de o lungime extraordinară, care tăia în două șesul dintre Carpați și Dunăre”. Brazda a fost menționată la vremea sa și de Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei*, care o denumea “Fossa Traiani imperatores” sau “Troian”, atribuind construcția sa, evident, împăratului Traian. Pe timpul prințului cărturar, șanțul era adânc de 12 coți, de unde se poate presupune, completează Nicolae Densușianu, că “dimensiunea din vremea construirii era încă o-dată pe atât de lat și adânc”. Nicolae Densușianu consideră că Brazda a fost trasă de zeul egiptean Osiris după victoria împotriva lui Typhon, cu scopul implementării agriculturii printre autohtoni. Originea acestei brazde, afirmă autorul citat, “se reduce astfel la timpurile primitive ale civilizației, când pentru prima oară, pe șesurile cele mai întinse, ocupate de triburile pastorale, s-a introdus agricultura”. (30)

Tradiția populară românească a atribuit construirea Brazdei unui viteaz din vechime, pe nume Novac, “din neamul jidovilor”, adică al uriașilor. Jidovul Novac, afirmă legendele populare, “a fost un om mare, negru, care a făcut un plug mare negru, la care a înhămat doi boi sau bivoli mari, negri și a tras brazda cea mare, neagră, pentru pomenire cât o fi cerul și pământul”. O altă legendă populară atribuie construirea Brazdei unui alt jidov (uriaș) pe nume Iovan Iorgovan, care a urmărit un balaur uriaș (un șarpe cu solzi și cu cap umanoid) care-i răpise iubita. Legenda populară afirmă că balaurul locuia într-o peșteră situată în

zona Cazanelor Dunării (variantă: balaurul locuia în zona Ponoare, Mehedinți, unde se află “Podul lui Dumnezeu”). Supărat că i-a furat iubita, Iovan Iorgovan l-a urmărit pe balaur până la malul Mării Negre. Dâra lăsată de balaur în fuga sa disperată este chiar Brazda.

În orice caz, trebuie respinsă ipoteza lui Nicolae Densușianu că Brazda lui Novac a fost construită doar în scopul introducerii agriculturii (ce fel de agricultură poate fi făcută de-a lungul unui șanț ?). Brazda lui Novac nu a fost construită nici cu scop militar (ce rol militar putea îndeplini un șanț de patru metri lățime ?), precum afirmă majoritatea istoricilor de orientare materialistă, care o identifică cu un șanț de apărare. De altfel, majoritatea istoricilor au atribuit construirea Brazdei legiunilor romane care, pentru a proteja teritoriul nord-dunărean, au realizat mai multe șanțuri dublate de valuri de pământ. Șanțurile de apărare au făcut parte dintr-un sistem de fortificații amplasate de-a lungul limesurilor (granițelor) imperiului roman. Cele mai importante sisteme defensive realizate de romani în arealul carpato-danubiano-pontic au fost *Limes Alutanus*, amplasată în partea de est a Oltului și *Limes Transalutanus*, amplasat în partea vestică a Teleormanului.

Totuși, Brazda lui Novac a fost săpată cu mult timp înainte de epoca în care Traian a pornit războaiele cu dacii, astfel că nu a avut un rol economic, dar nici un rol militar, ci a avut un rol eminent magic. Șanțul denumit Braza lui Novac a fost de fapt o linie de demarcație magică sau, mai corect spus, o graniță. Cei care au construit granița trebuie să fi fost locuitorii aflați la nord de șanțul denumită Brazda lui Novac, iar argumentul cel mai puternic în susținerea acestei afirmații este faptul că pământul ce a rezultat în urma săpării șanțului nu a fost aruncat pe ambele maluri, ci doar în partea de sud. Din acest punct de vedere, Brazda lui Novac poate fi

comparată cu un cerc magic. Trebuie precizat doar faptul că în cazul unui cerc magic, magicienii aflați în interiorul acestuia trasau conturul aruncând pământul în afară. În cazul Brazdei lui Novac valul de pământ rezultat a fost aruncat în partea de sud, ceea ce înseamnă că a fost săpat de locuitorii aflați la nord.

Mai trebuie menționat faptul că teritoriile considerate sacre în străvechime, precum cetățile sau templele, erau delimitate magic de regi sau preoți în cadrul unui ritual de întemeiere cu ajutorul unui plug - cel mai adesea se folosea un plug de aur. Pot fi menționate în acest context două exemple. Primul exemplu îl are ca făptuitor pe Romulus, întemeietorul Romei, care (în anul 753 înainte de Iisus Hristos) a trasat cu un plug perimetrul viitorului oraș, Roma; avertismentul lui Romulus a fost că va fi ucis cel care încalcă neinvitat perimetrul noului oraș. Primul care a încălcat perimetrul noului oraș a fost chiar fratele său, Remus, pe care Romulus l-a ucis în luptă pentru această nesăbuiță. Al doilea exemplu îl are ca făptuitor chiar pe împăratul Traian care, după cucerirea Daciei, a marcat cu un plug de aur perimetrul noii capitale a Daciei, Ulpia Traiana Sarmizegetusa (Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa). Și în acest caz, pământul rezultat a fost aruncat în afara perimetrului astfel delimitat.

Așadar, în mod asemănător cerurilor magice și, respectiv, în mod asemănător delimitării perimetrelor orașelor considerate sacre menționate anterior, Brazda lui Novac, indiferent cine a săpat-o, delimita magic un teritoriu. Este însă sigur că în perioada construirii, Brazda a fost săpată de cei aflați în partea de nord, care s-au delimitat magic de populațiile (probabil migratoare) aflate la sud.

Nu este exclus ca de-a lungul acestei granițe magice să fi fost construite diverse artefacte litice: statui, coloane ale

cerului, obeliscuri etc. Și iarăși trebuie menționat Nicolae Densușianu care afirma că în Munții Cernei, în zona Băilor Herculane și a Porților de Fier existau în antichitate mai multe șiruri de statui gigantice.

Una dintre statui prezintă un chip imens, cioplit în stâncă, cunoscut în prezent prin numele Sfinxul Bănățean, care este situat în apropierea gării din Băile Herculane. După aspectul chipului imortalizat în stâncă, Sfinxul Bănățean poate să fie unul dintre Întemeietori menționați anterior. Prezența Sfinxul Bănățean în imediata apropiere a Brazdei lui Novac pare să indice faptul că dincolo de aceasta, adică în partea de nord, se aflau moșiile Întemeietorilor denumiți Babe. Sfinxul Bănățean avea așadar rolul magic de a anunța orice venetic că, dacă trece granița denumită Brazda lui Novac, pătrunde pe “proprietatea privată” a unuia sau a mai multor Întemeietori.

Misterul este astfel rezolvat: Brazda lui Novac a fost construită de Întemeietorii denumiți Babe, Novac fiind chiar unul dintre ei. Nu este exclus ca Sfinxul Bănățean să-l fi reprezentat chiar pe Novac, Întemeietorul care, precum afirmă legendele populare menționate anterior, a fost un jidov, adică un “urieș”.

❧ Termini Liber Patris ❧

Un alt artefact litic de mare anvergură (și cam de aceeași factură cu Brazda lui Novac) a fost *Calea Sacră* denumită în antichitate *Termini Liber Patris*, *Exampaeos* sau, în traducere, *Calea Sacră a Părinților-Întemeietori*.

În opinia autorului *Daciei preistorice*, *Calea sacră* a fost un aliniament megalitic străvechi alcătuit din dale din piatră și din pietre înfipite vertical în pământ, ce se întindea din Basarabia până în Crimeea și apoi până în Rusia

meridională. *Calea Sacră* începea din zona Galațiului, străbătea actualul teritoriu al Republicii Moldova, pentru a se sfârși undeva pe teritoriul Rusiei. (30)

Relatări care atestă existența *Căii sacre* sunt destul de numeroase atât la cronicarii antichității cât și la cei din timpurile moderne. Astfel, poetul Ovidiu vorbea admirativ despre *Liber Patris* sau *Căile triumfale din Sciția*. Tot astfel, în lucrarea *Isthimian*, poetul grec Pindar (decedat în anul 438 înainte de Iisus Hristos, în orașul Argos, Grecia) scria că “atât dincolo de izvoarele Nilului, cât și în Țara Hiperboreenilor, există o mulțime de stâlpi itinerari, făcuți din piatră tăiată, înalți de câte o sută de picioare și așezați în șir, drept monumente ale unor fapte glorioase”. Iar în scrierea denumită *Pithya*, același Pindar scria : “nici dacă vei călători pe mare, nici dacă vei călători pe uscat nu vei putea afla calea cea demnă de admirație care duce la locul principal de adunare al hiperboreenilor.” (30)

La rândul său, istoricul roman Quint Curțiu Ruft, care a trăit pe timpul împăratului Vespasian, în lucrarea “*De Gentis Alexandri Magni*”, a menționat stâlpii lui Liber Patri atunci când s-a referit la incursiunile lui Alexandru Macedon împotriva sciților din nordul Mării Negre. După una din bătălii, spunea istoricul roman Ruft, sciții au început să se retragă în neorânduială, iar cavaleria lui Alexandru “i-a urmărit dincolo de stâlpii lui Liber Patri”. După Ruft, stâlpii lui Liber Patri erau, de fapt, lespezi de piatră așezate “în șir regulat, la mici intervale unele de altele”.

Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldavie*, scria că, pe timpul său, în apropierea Chișinăului, încă mai existau “o serie de lespezi foarte mari, dispuse în linie dreaptă în așa mod ca și când ele ar fi fost puse acolo prin activitatea omului”. Ceva mai târziu, pe la 1850, poetul Constantin Stamati scria că, în apropierea Chișinăului, “se puteau vedea

un șir de lespezi dispuse în linie dreaptă, îngropate pe jumătate în pământ.” Acest fapt a fost confirmat și de un ofițer din armata țaristă, care, într-o statistică geografică a Basarabiei, afirma că “s-au mai conservat lespezi îngropate pe jumătate în pământ, dar că țăranii din regiune le dezgroapă pentru trebuințele lor”. *Calea sacră* era, în opinia lui Nicolae Densușianu, “un aliniament construit pentru a indica direcțiunea drumurilor prin ținuturile mai puțin populate, prin care rătăceau neconținut nenumărate triburi de păstori, care-și transportau pe care, casele și familiile”. (30)

Totuși, *Căile sacre* denumite *Exampaeos* erau mai mult decât simple căi de comunicație. În antichitate, primeau numele de *Exampaeos* doar drumurile care făceau legătura între centrele religioase importante. De-a lungul *Căilor sacre* aveau loc procesiuni solemne. Ele erau marcate cu statui, iar de-a lungul lor existau temple, hanuri și locuri de popas pentru pelerini. În această categorie intră de exemplu drumul care ducea, în Grecia antică, la Delphi sau la Olimpia, drumul care lega Athena de Eleusius, drumurile din vechiul Egipt care legau Theba sau Memphisul de orașele și satele din jur, sau drumurile care legau orașele-cetăți din Mesopotamia. Ulterior, *Căile sacre* (sau porțiuni din ele) au devenit drumuri comerciale. La confluența *Căilor sacre* au înflorit orașe prospere.

În ultimii ani (în perioada 2018-2019), în mod cu totul remarcabil, arheologii români au descoperit chiar pe teritoriul Dobrogei vestigii ale unei ramificații a *Căii sacre* denumită *Termini Liber Patris* sau *Exampaeos*; din păcate, explicația ce a fost conferită acestei excepționale descoperiri arheologice a fost viciată de aceeași mentalitate materialistă ce caracterizează istoriografia: că drumul respectiv a fost construit de pirați. Totuși, este la mintea cocoșului că pirații nu construiesc drumuri. Nici măcar dacă beau un vapor plin

cu sticle de rom. Nici măcar Jack Sparrow și pirații săi din Caraibe n-ar construi un drum care să-i conducă pe alții la comorile lor. Nici cel mai beat pirat n-ar face așa ceva.

Mult mai probabil, drumul descoperit de arheologii români în Dobrogea este doar o ramificație din străvechea *Cale sacră* denumită *Liber Patris* ce lega arealul carpato-danubiano-pontic de Basarabia și mai departe de Munții Caucaz și, destul de probabil, de nordul Rusiei.

Nicolae Densușianu susținea că de-a lungul *Căii sacre* denumită *Liber Patris* s-a produs migrația triburilor pelasge dinspre nordul Mării Negre spre arealul carpato-danubiano-pontic. Totuși, este de la sine înțeles că, în acest caz, pelasgii nu ar trebui considerați autohtoni, ci migratori. De fapt, de-a lungul *Căii sacre* migrația s-a produs în sens invers. *Calea sacră* a servit în epoca megalitică migrației unor grupuri de oameni originari din arealul carpato-danubiano-pontic, conduși de Întemeietorii denumiți Babe, spre Eurasia.

Originea Întemeietorilor denumiți Babe trebuie căutată în Munții Carpați sau, în sens larg, în arealul carpato-danubiano-pontic, ceea ce înseamnă evident că migrația de-a lungul *Căii Sacre* s-a produs de la vest la est.

ÎN CĂUTAREA LUI ZALMOXIS

☞ Pe acoperișul lumii ☞

Cele mai impunătoare artefacte litice realizate în epoca megalitică au fost columnele și statuile cioplite în stâncă. Columnele, care sunt cele mai vechi artefacte litice cunoscute, aveau o formă vertical-alungită, asemănătoare cu cea a dolmenelor; adesea, pe colonne erau aplicate înscrisuri, basoreliefuri sau cel puțin un fel de ștampile de genul celor de la Tărtăria.

La rândul lor, statuile cioplite direct în stâncă îi reprezentau pe Întemeietorii-Babe, dar îi puteau reprezenta și pe zei. Nu se mai poate ști care statui îi reprezentau pe Întemeietori și care îi reprezentau pe zei. Întemeietorii-Babe nu trebuie confundați ori identificați cu zeii; au fost categorii diferite de ființe, deși în epoca modernă diferențele nu sunt atât de evidente.

Nici vorbă ca artefactele litice de tipul statuilor să fi reprezentat regi umani defuncți onorați pentru faptele lor glorioase. Artefactele litice de tipul statuilor nu au fost cioplite *după* decesul ființelor imortalizate în piatră, ci au fost realizate în perioada manifestării acestora; de fapt, statuile au fost cioplite în perioada de glorie a ființelor reprezentate. În concluzie, un artefact litic nu este un monument comemorativ, ci unul magic.

În cazul zeilor, atunci când au fost cioplite, artefactele litice au avut rolul de a marca locul exact de incidență cu palierul material al culoarului spațio-temporal (“gaura de vierme”) provenit din enclava transfizică a unui zeu. De asemenea, prin artefact, zeul respectiv era legat magic (energetico-informațional) de teritoriul cucerit (arealul vital) și de supușii săi. De fapt, un zeu se înstăpânea asupra locului respectiv doar prin formarea unei “găuri de vierme” ce făcea legătura dintre enclava sa transfizică (locul său de reședință din palierul infraeteric) și palierul material; precum un ac de acupunctură înțeapă un meridian, gaura de vierme personală a zeului “înțepa” locul de la nivelul palierului material.

Chiar în locul de incidență al găurii de vierme personale a zeului cu palierul material, oamenii au construit artefactele litice cu caracter magic. Statuile cioplite în piatră erau așadar un fel de indicatoare ce marcau un loc considerat sacru de oamenii din vechime. Orice loc sacru avea în componere, în afara statuii gigantice ce marca locul, un templu dedicat zeului și câteva clădiri auxiliare: o clădire pentru agape, o clădire pentru scriptorium și pentru bibliotecă, o clădire în care se făceau inițieri individuale, alte edificii anexă, precum și diverse edificii civile etc.

Denumirea de templu nu trebuie totuși să inducă idei preconcepute. Templele din arealul carpato-danubiano-pontic nu au de ce să fie comparate bunăoară cu cele grecești sau cu cele romane, care excelau prin dimensiuni impunătoare. Ceea ce conta la un templu nu era dimensiunea, ci eficiența ritualurilor și a inițierilor. În templele mici se realizau ritualuri de invocare a zeilor și inițieri mai eficiente decât în cele gigantice. În temple, la marile sărbători aveau loc și ceremonii publice ce implicau reprezentări scenice cu actori costumați corespunzător, procesiuni, aduceri de jertfe și, la final, agape - mese comune cu caracter ritualic.

Arhitectura unui templu din arealul carpato-danubiano-pontic era minimală; orice templu avea un pronaos denumit astăzi vestibul, un naos și o *cameră tainică a zeului*, adică un *adyton*. Templele grecești (vechii greci denumeau întregul templu prin termenul *naos*, în traducere *locuință*; cuvântul latinesc *templum* a apărut mai târziu) erau relativ similare: aveau un pronaos, un naos și un *opisthodomus* (unii cercetători afirmă că *opisthodomus* trebuie identificat cu *adytonul*, în timp ce alții consideră că acesta desemna doar partea din spate a templului). *Adytonul* sau *sanctuorumul* (*sanctum sanctorum*), era camera tainică a zeului.

Doar preoții de rang înalt aveau voie să intre în *adyton*. Enoriașii (oamenii de rând) nu aveau voie să intre decât în vestibul (echivalentul pronaosului). Ritualurile publice, aducerile de ofrande sau sacrificiile de animale aveau loc în afara templului. Unii aheologi identifică cel mai adesea naosul cu *adyton-ul*, ceea ce din punct de vedere spiritual este inexact. Adevăratul *adyton* era situat în partea din spate a naosului, precum este dispus altarul în bisericile creștine.

Cultul în temple avea scopul de a realiza contactul energetic-informațional (magic) dintre oameni și zeii din enclavele situate la nivelul “văzduhului”. Cultul facilita manifestarea zeilor în lumea materială. În mod concret, preoții realizau ritualuri însoțite de jertfe, în care invocau numele secret al zeului, invitându-l să se manifeste la nivelul palierului material. Locul de manifestare al zeilor era situat chiar în *adyton* (*sanctum sanctorum*). De-a lungul găurii de vierme zeii coborau din enclavele transfizice în *adyton*-urile templelor și se manifestau prin materializare, fiind observați de către preoți.

În străvechime, majoritatea templelor și statuilor gigantice au fost construite pe înălțimile inaccesibile ale munților datorită faptului că, în mod concret, palierul

infraeteric (văzduhul) putea fi accesat mai lesne. Enclavele zeilor erau situate pe întinderea palierului infraetericului precum norii pe cer. Și, de fapt, simpla observare a norilor pe cer poate genera oricărui privitor o idee generală cu privire la modul în care enclavele zeilor erau amplasate pe întinderea infraetericului.

Pentru oamenii obișnuiți, artefactele de pe culmile munților - temple sau statui - erau doar locuri de pelerinaj (dacă se poate spune astfel); oamenii obișnuiți locuiau la altitudini mai mici, în sate sau obcine, dar făceau pelerinaje regulate (periodice) pe înălțimile munților pentru a-și contacta zeii. Acesta este motivul pentru care, cu puține excepții, nu existau sate în locațiile izolate situate pe vârfurile munților unde erau amplasate artefacte litice. Oamenii urcau la munte la date calendaristice fixe, pentru a-și contacta zeii.

Urcarea rituală pe munte s-a practicat în antichitate pe tot cuprinsul României, perpetuându-se în unele locuri până în ziua de astăzi. Bunăoară, pe Muntele Găina, există și astăzi obiceiul urcării anuale la munte. Cercetarea istoriografică a reținut doar faptul că pe Muntele Găina se făcea negoț, dar în vechime trebuie să fi existat acolo un artefact - o coloană a cerului, templu sau o statuie -, ce facilita contactul cu zeul ce stăpânea acel teritoriu.

De asemenea, în cadrul urcărilor anuale pe Muntele Găina oamenii locului puneau la cale căsătorii. Căsătoriile se realizau sub directa supraveghere a zeului patron. Pe muntele Găina a existat chiar și un loc în care tinerii miri aveau posibilitatea de a se uni sexual. Pentru ca progeniturile să se nască în conformitate cu cerințele impuse, actul sexual ce avea drept rezultat procreația trebuia să se producă cu îndeplinirea strictă a unor ritualuri. Unirea sexuală a tinerilor miri se realiza într-o poieniță mai retrasă ce servea doar

acestui scop, iar la revenirea în cadrul comunității tinerele mirese trebuiau să arate tuturor lenjeria intimă pătată de sânge, semn că au fost virgine - că au păstrat “patul curat”.

Tradiția populară românească menționează că, în străvechime, pe Muntele Găina și-a avut locuința o zână (o zeiță). Astfel, o legendă publicată în anul 1931 în revista *Hyperion* (nr. 6), menționa că “de mult... tare de mult, pe vârful Găina, zidit pe patru mari stâlpi de aur, se ridica un palat mare, locaș de negrăit farmec al unei zâne frumoase”. Zânei - afirmă legenda citată - îi dăduse Dumnezeu, pentru bunătatea ei nemăsurată, o găină alba ca neaua și-i pusese pe cap o coroana mica de aur. Găina era hărăzită ca în fiecare zi să facă un ou de aur. Și când se mărita vreo fecioară din popor, îi dăruia zâna în ziua nunții și un ou de aur. În acest ou era închis întregul noroc al tinerilor căsătoriți și fericirea noului cămin”. Până într-o zi, când trei hoți au reușit să fure nu numai ouăle de aur, ci și găina, pe care în cele din urmă au ucis-o. Motiv de supărare pentru zână, care, spune legenda, “se îmbolnăvi de supărare, iar palatul ei se sfărâmă și acum se găsește risipit pe șeile Muntelui Găina”. (53)

Înainte însă de a pleca din lumea oamenilor și a “se înălța la cer”, zâna a rostit un blestem: “fecioarele să meargă în fiecare an, când e codrul încheiat, pe vârful muntelui, unde mi-a fost castelul și numai acolo să-și aștepte norocul, iubitul sau stăpînul, ca orice marfă aflată în târg.” De atunci mirii se pețesc pe Muntele Găina.

❧ Platoul Bucegilor ❧

Cele mai cunoscute artefacte litice cu caracter magic din arealul carpato-danubiano-pontic sunt cele amplasate în Munții Bucegi, pe “acoperișul lumii”, la o înălțime cuprinsă între 2200 și 2505 metri.

Dintre acestea cele mai impresionante sunt cele situate pe Vârful Omu și cele de pe platoul Babelor: Șarpele, Babele și Sfînxul.

Artefactele litice de pe platoul Munților Bucegi nu au fost însă construite simultan. Cioplirea stîncilor pentru a deveni artefacte cu caracter magic s-a produs în mod progresiv. Cioplirea artefactelor litice din Munții Bucegi s-a desfășurat după un “scenariu” cu caracter general în antichitate: după ce obținea victoria în cadrul unor războaie îndelungate duse cu alți zei și cu supușii întrupați ai acestuia, atât la nivelul văzduhului cât și la nivelul material, un zeu oarecare era declarat “rege al zeilor”. Devenit “rege”, zeului învingător i se construia un artefact litic - o statuie cioplită în piatră și un templu - prin care era consacrată câștigarea supremației.

Dacă, după o perioadă, zeul respectiv era înfrânt de un alt zeu și pierdea calitatea de “rege”, statuia sa era demantelată, templul era dărâmat, iar alături era cioplită statuia zeului învingător. Statuiei zeului alungat i se anula atributul magice fie printr-un ritual, fie prin demantelare - prin spargerea unei porțiuni - sau prin scoaterea ochilor etc.

Ordinea construirii (cioplirii) principalelor artefacte litice din Munții Bucegi pare să fi fost următoarea: primul și cel mai vechi artefact litic este grupul statuar situat pe Vârful Omu, la altitudinea de 2505 metri. Urmează, în ordine, artefactele litice construite pe Platoul Babelor, la înălțimea de 2205 metri, care, la rândul lor, au fost cioplite în perioade diferite: mai întâi au fost cioplite Babele, apoi Sfînxul, iar în cele din urmă Șarpele.

Primul artefact litic din munții Bucegi a fost așadar cel situat pe Vârful Omu. Pietrele masive ce pot fi și astăzi văzute în spatele cabanei de lângă Vârful Omu au făcut parte cândva dintr-un ansamblu arhitectonic străvechi,

format cel mai probabil dintr-un templu săpat în stâncă, ce avea plafonul destul de jos și un grup statuar format din două-trei piese. Actualmente nu se mai observă nimic din toate acestea datorită faptului că, din inconștiență, totul a fost distrus destul de recent prin folosirea dinamitei pentru a curăța locul în vederea ridicării cabanei. (54)

Bunăoară, pe timpul lui Alexandru Vlahuță situația era diferită, astfel că drumeții puteau observa ceva mai mult decât se poate observa în ziua de astăzi: “ne oprim - scrie Alexandru Vlahuță în *România pitorească* - la picioarele celor trei namile de stânci, înfipte în creștetul Omului - cea din mijloc, privită mai de departe, are într-adevăr ceva din chipul omenesc. În spatele lor e o colibă de piatră, unde te poți adăposti pe vreme rea. De jur împrejur, bolovani risipiți - te-ai crede pe ruinele unei cetăți fantastice.” (55)

Artefactul litic de pe Vârful Omu a fost remarcat și de Nicolae Densușianu la începutul secolului XX, care considera că acesta îl reprezintă pe zeul grec Atlas ce susține globul pământesc. Nicolae Densușianu a prezentat în *Dacia preistorică* și o fotografie sugestivă, de mare valoare documentară. De asemenea, scriitorul Silviu Dragomir a publicat recent o fotografie în care a încercat reconstituirea ansamblului arhitectonic. (54)

Complexul statuar de pe vârful Omu era format inițial din trei megaliti giganti; primul dintre megaliti înfățișa odinioară un cap omenesc, al doilea nu poate fi identificat cu exactitate, iar al treilea, poate surprinzător, înfățișa capul unei păsări, cel mai probabil al unui vultur. Capul umanoid îl reprezenta pe zeul ce patrona acel loc, iar capul de vultur reprezenta pe de-o parte animalul “totemic” prin care se manifesta acesta, iar de cealaltă parte indica faptul că în acel loc se realizau inițieri; fără nici o îndoială, inițiatii se identificau magic cu zeul patron și cu vulturul, adică

dobândeau capacitatea de “a zbura” - capacitate atribuită ulterior solomonarilor. De fapt, solomonarii Evului Mediu au fost demni urmași ai inițiaților geto-daci din antichitate.

Chipul reprezentat pe primul megalit de pe vârful Omu pare să fi fost al celui mai vechi zeu care s-a manifestat în arealul carpato-danubiano-pontic. Nu este exclus ca unul dintre numele prin care era cunoscut acesta să fi fost chiar acel misterios Gebeleizis, ortografiat uneori Beleizis sau Beleixis (lingvistul Ioan I. Rusu a propus varianta Zebeleizis). Zeul Gebeleizis a fost menționat laconic de istoricul Herodot într-un fragment destul de ambiguu. “Credința lor este ca ei nu mor - afirmă textual Herodot - ci că cel care piere se duce la Zalmoxis - divinitatea lor - pe care unii îl cred același cu Gebeleizis.” Comentând acest fragment, Mircea Eliade observa că din punct de vedere gramatical și stilistic textul este neglijent întocmit: “în ciuda mărturiei lui Herodot (exprimată, e adevărat, cu o uimitoare neglijență, din punct de vedere gramatical și stilistic), este greu să-i consideri pe Zalmoxis și Gebeleizis unul și același zeu. Structurile lor sunt diferite, cultele lor nu seamănă” (59)

Tot în Munții Bucegi, la o altitudine ceva mai mică, la înălțimea de 2205 metri, pe Platoul Babelor (platou denumit în epocile mai vechi “Podul Babelor”), pot fi admirate și astăzi vestigiile unor artefacte litice străvechi. Dintre vestigiile artefactelor litice presărate pe Platoul Bucegilor, cele mai proeminente și mai ușor de recunoscut sunt Babele, Sfinxul și Șarpele care însă par să fi fost cioplite într-o epocă ulterioară celor de pe Vârful Omu.

Potrivit surselor documentare existente, denumirea de Babe a fost acordată platoului destul de recent, probabil în jurul anului 1936, de un alpinist care a străbătut întâmplător zona destul de puțin cunoscută pe atunci a Platoului Bucegilor. Nu este exclus însă - de fapt, este foarte probabil -

ca denumirea de Babe să fi fost perpetuată din antichitate de ciobanii ce-și pășteau de secole turmele pe înălțimile Munților Bucegi, iar alpiniștii să o fi preluat de la aceștia. În acest din urmă caz, denumirea indică foarte limpede faptul că cei care au inițiat construirea acestui ansamblu arhitectural litic au fost acei Întemeietori denumiți Babe. Iar dacă artefactele denumite Babele sunt într-adevăr vestigiile ale unor altare ciclopice, așa cum afirmă Nicolae Densușianu, atunci devine evident gabaritul atât a celor care le-au construit, cât și al celor care s-au folosit de ele în timpurile preistorice. De altfel, altare cu aceeași formă au fost descoperite la Micene, modelul fiind exportat ulterior sub denumirea de “altar micenian”.

Artefactele denumite “Babele” au făcut parte cândva dintr-un complex arhitectonic, prin intermediul căruia oamenii au încercat să acceseze văzduhul transfizic. Accesarea se realiza în urma unor ritualuri de invocare, urmate de aduceri de jertfe, având drept scop menținerea în stare de funcțiune a unui canal energetic-informațional de tipul unei găuri de vierme.

Mai trebuie remacat doar faptul că, la origine, termenul *babă* nu au fost nume propriu, ci substantiv comun. Precum a fost menționat, în arealul carpato-danubiano-pontic au fost desemnați prin acest termen Începătorii (Tații Primi) de linii genealogice. Mult mai târziu, prin *babă* a fost desemnată o femeie bătrână. În afara limbii române, cuvântul “babă” poate fi regăsit și în câteva limbi moderne - de exemplu, în limba sanscrită și în limba turcă, unde “babo” sau “baba” înseamnă “tată” (în limba sanscrită, termenul a fost aplicat nu numai taților de trup, ci și maștrilor spirituali).

Faptul că, la origine, multe denumiri arhaice au fost substantive comune este valabil și pentru alte cuvinte. Printre acestea trebuie menționat termenul *kogaiomon*, muntele sacru

al dacilor, menționat de Strabon în scrierea sa *Geografia (Rerum Geographicum)*. Unii autori din ziua de astăzi consideră că kogaiononul trebuie identificat cu Masivul Bucegi, în timp ce alții consideră că trebuie identificat cu Muntele Ceahlău, cu Muntele Gugu, cu Munții Parâng, cu Munții Căpățâanii, cu Munții Rarău etc. Pare-se că au cu toții dreptate, în sensul că, la fel ca și cuvântul *babă*, *kogaionon* nu era nume propriu, ci un substantiv comun devenit ulterior calificativ. Termenul *kogaionon* nu desemna doar un singur munte sacru; orice munte care era ornat cu artefacte litice putea primi acest nume. Atât Munții Bucegi, cât și ceilalți munți, Muntele Ceahlăul, Muntele Gugu, Munții Rarău etc - pot primi calificativul *kogaionon*; adică erau munți sacri.

Al doilea artefact litic proeminent de pe Platoul Bucegilor este Sfinxul. Precum se prezintă în prezent, Sfinxul este o imensă sculptură în stâncă ce prezintă trei chipuri umane ce poartă pe cap căciuli dacice.

Primul dintre chipurile (cel mai fotografiat) Sfinxului este cel al zeului Zalmoxis, iar celelalte două sunt, cel mai probabil, ale fiului și ale soției sale. Cei trei au format în antichitate o triunitate. Înfățișarea Sfinxului ca o triunitate nu are nimic de-a face cu vreo "treime sacră" echivalentă cu Sfânta Treime creștină, precum afirmă în ziua de astăzi unii istorici cam exaltați, ci pur și simplu imortalizează în piatră o familie de zei formată din tata, mama și fiul. Zalmoxis a fost cel mai important și totodată cel mai mediatizat zeu care a domnit, în vremuri de mult apuse, asupra unei părți însemnate din arealul carpato-danubiano-pontic.

Sfinxul din Bucegi se înscrie într-un model arhitectural folosit pe scară largă în epoca megalitică, model alcătuit dintr-un templu și o statuie gigantică amplasată în imediata sa proximitate. Exemplul cel mai cunoscut al acestui model arhitectural este Sfinxul ce străjuiește marea piramidă de pe

platoul Giza. Precum Sfinxul de la Giza străjuiește ca un gardian marea piramidă, statuia lui Zalmoxis (și a familiei sale) străjuia un templu.

Așadar, Sfinxul din Bucegi a fost o statuie ciclopică, care era amplasată în fața unui templu. Date fiind caracteristicile cultului lui Zalmoxis, templul străjuit de statuie trebuie să fi fost subteran, adică era amplasat într-o grotă sau într-o cavitate subterană împărțită în mai multe încăperi, în care se ajungea printr-un sistem de trepte și culoare, dar nu trebuie exclusă nici existența unui templu suprateran, construit din piatră, trunchiuri de copaci și acoperit cu șindrilă. Templul suprateran era destinat cultului exoteric, iar cel subteran era destinat cultului esoteric.

Templele lui Zalmoxis nu erau construite în stilul celor grecești sau romane, cu încăperi de dimensiuni gigantice și cu multe sculpturi, ci erau mici și practice. Mulți istorici consideră că templele grecești sau din alte locuri erau mai elevate decât cele autohtone pentru că erau mai mari și mai artistic decorate. Ceea ce conta la temple era însă eficiența; uneori, în templele mici din punct de vedere arhitectural se desfășurau ritualuri de invocare ale zeului patron și inițieri la fel de eficiente precum în cele de dimensiuni gigantice.

Un alt aspect ce merită o analiză separată este faptul că chipurile statuiilor ce formează Sfinxul au găvanele ochilor goale, ceea ce denotă faptul că, la un moment dat, statuilor le-au fost demantelați ochii în mod ritualic. În mod cert, demantelarea ochilor unei statui este o acțiune magică, în care zeul era împiedicat să “vadă” în palierul material (“damnatio memoriae”). Spargerea unor porțiuni din statuile vechilor zei a fost o practică folosită pe scară largă de vechii egipteni, greci sau sumerieni; mai totdeauna, prin supușii lor, zeii învingători acționau magic asupra statuiilor și bazoreliefurile zeilor învinși, distrugând unele porțiuni prin

demantelare, pentru a împiedica entitățile transfizice să se manifeste prin ele. Sunt cunoscute bunăoară cazurile din Egiptul antic de demantelare ori de scoatere a ochilor statuilor faraonului Akhnaton, considerat eretic. Nu altceva se poate afirma despre statuile vechilor zei ai grecilor ce împodobesc în ziua de astăzi multe muzee ale lumii; unii istorici cred că statuile au fost descoperite sparte ori incomplete datorită unor cauze “obiective”, dar de fapt ele au fost mutilate intenționat prin demantelare la sfârșitul antichității de exponenții noilor forme religioase și lăsate în părăsire.

Un alt artefact litic de pe platoul Bucegilor este Șarpele sau, mai exact spus, Dragonul încolăcit. Dragonul încolăcit înfățișează un zeu arhaic despre care vechii inițiați afirmau că are capacitatea de a se putea manifesta oriunde dorea (putea transcende toate palierele “paralele” ale lumii, fără a avea nevoie de “găuri de vierme”). Miturile antichității afirmau că Dragonii au fost primii și cei mai puternici zei care s-au manifestat la începutul istoriei umanității. La acești zei-dragoni s-a referit înțeleptul antic Sanchoniaton, care a trăit în Fenicia pe timpul reginei babiloniene Semiramida, când afirma că promovează o doctrină “secretă” provenită de la dragonul-șarpe denumit de fenicieni *Agathodaemon* (“șarpele cel bun”), iar de inițiații egipteni Kneph. Inițiații egipteni considerau că zeul Kneph se manifestă printr-un șarpe cu chip de șoim. “Cea dintâi ființă - afirma Sanchuniaton - care a fost în mod eminentă divină este șarpele ce avea forma unui șoim, plin de toată grația; dacă deschidea ochii, el umplea orice lucru de lumină în primul ținut creat, care îi aparținea lui; dacă îi închidea, se făcea întuneric.” De aceea - afirma același Sanchuniaton -, egiptenii “au consacrat în sanctuare primele elemente reprezentate prin șerpi, cu sentimentul că aceștia erau zeii supremi și cauzele principale ale Universului”. (72)

Pe de altă parte, nu trebuie să fii mare specialist în geologie pentru a deduce că artefactele litice din Munții Bucegi - în special Sfinxul și Babele - prezintă urme ale unei eroziuni produsă de apele dezlănțuite și mai puțin ale unei eroziuni cauzată de vânt, ploaie și zăpadă. Sfinxul și Babele sunt acoperite cu un strat de nisip lutos foarte fin amestecat cu pietriș, semn că au fost izbite la un moment dat de un val sau de mai multe valuri uriașe de apă amestecată cu mâl, iar un astfel de fenomen s-a produs doar în răstimpul celui de-al doilea potop.

❧ Sfinxul ❧

Etimologia numelui Zalmoxis este discutată în ziua de astăzi cu aceeași pasiune ca în antichitate. Există două denumiri acordate acestui zeu: Zalmoxis și Zamolxis.

Dintre scriitorii antici, Herodot, Platon, Diodor, Apuleius, Iordanes și Porfiro au folosit termenul Zalmoxis, în timp ce Lucian și Diogenes Laertios au folosit denumirea Zamolxis. Filozoful antic Porfiro (decedat în jurul anului 305 după Iisus Hristos; discipol și editor al operei filozofului grec Plotin) considera la vremea sa că termenul Zalmoxis are o etimologie comună cu cuvântul trac *zalmos*, care înseamnă “blană de urs”. Exista chiar și o legendă, potrivit căreia, la naștere, peste Zalmoxis a fost aruncată o blană de urs. Peste veacuri, Nicolae Densușianu considera că numele Zalmoxis înseamnă “Zeul Moș”. La rândul său, Mircea Eliade afirma că termenul provine din limba frigiană, unde *zalmos* înseamnă lup. Rădăcina cuvântului *zelmo* a avut în antichitate o oarecare răspândire și în onomastică; astfel, particula indoeuropeană *zelmo* a intrat în compunerea unor nume proprii - de exemplu, Zalmodeghikos sau Zelmoutas, sensul fiind “strălucitor, luminos, sclipitor”. (58)

În schimb, etimologia numelui Zamolxis trebuie pusă în legătură în legătură cu termenii indoeuropeni *zamol*, *zam* sau *zemelen* care s-ar traduce prin “pământ”; unii lingviști consideră că din termenul arhaic *zemelo* sau *samol* a derivat peste veacuri cuvântul slav *zemlia*, care este folosit și astăzi cu sensul de “țară” sau “pământ”.

Cel care a oferit cele mai multe informații cu privire la Zalmoxis a fost istoricul antic Herodot. În *Istoriile* sale, care se constituie a fi lucrarea sa fundamentală, cel supranumit “părintele istoriei” a inserat un fragment consistent referitor la Zalmoxis, în care redă informațiile cunoscute în epoca sa. “Iată în ce chip se socot ei nemuritori: credința lor este că ei nu mor, ci că cel care pierde se duce la Zalmoxis - divinitatea lor - pe care unii îl cred același cu Gebeleizis. Tot în al cincilea an aruncă sorții, și întotdeauna pe acel dintre ei pe care cade sorțul îl trimit cu solie la Zalmoxis, încredințându-i de fiecare dată nevoile lor. Trimiterea solului se face astfel: câțiva dintre ei, așezându-se la rînd, țin cu vârful în sus trei sulite, iar alții, apucându-l de mâini și de picioare pe cel trimis la Zalmoxis, îl leagă de câteva ori și apoi, făcându-i vînt, îl aruncă în sus peste vîrfurile sulitelor. Dacă, în cădere, omul moare străpuns, rămân încredințați că zeul este binevoitor; dacă nu moare, atunci îl învinuiesc pe sol, hulindu-l că este un om rău; după ce aruncă vina pe el, trimit pe un altul. Tot ce au de cerut îi spun solului cât mai e în viață. Când tună și fulgeră, tracia despre care este vorba trag cu săgețile în sus, spre cer, și își amenință zeul, căci ei nu recunosc vreun alt zeu afară de al lor”. (8)

Cea mai onestă poziționare referitoare la informațiile lăsate posterității de Herodot ar fi că nici nu trebuie puse la îndoială, dar nici nu trebuie crezute pe deplin. Trebuie constatat doar faptul că Herodot a cules informațiile “din auzite” și, în consecință, trebuie tratate ca atare. Atât

Herodot cât și ceilalți istorici greci clasificau informațiile în două categorii: informațiile culese “din auzite”, pe care le preluaseră de la intermediari (care nu întotdeauna erau bine informați și coerenți), și din “observație directă”; precum a fost menționat, vechii greci desemnau “observația directă” prin termenul *autopsia*.

Așadar, Herodot a mai aflat (din auzite) “de la elenii care locuiesc în Hellespont și în Pont” că “acest Zamolxis, fiind om (ca toți oamenii), ar fi trăit în robie la Samos ca sclav al lui Pythagoras, fiul lui Mnesarchos. Apoi, câștigându-și libertatea, ar fi dobândit avuție multă și, dobândind avere, s-a întors bogat printre ai lui. Ca unul ce trăise printre eleni și mai ales alături de omul cel mai înțelept al Elladei, lângă Pythagoras, a pus să i se clădească o sală de primire unde-i găzduia și-i ospăta pe cetățenii de frunte; în timpul ospetelor, îi învăța că nici el, nici oaspeții lui și nici urmașii acestora în veac nu vor muri, ci se vor muta numai într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea parte de toate bunătățile. În tot timpul cât își ospăta oaspeții și le cuvânta astfel, puse să i se facă o locuință sub pământ. Când locuința îi fu gata, se făcu nevăzut din mijlocul tracilor, coborând în adâncul încăperilor subpământene, unde stătu ascuns vreme de trei ani. Tracii fură cuprinși de părere de rău după el și-l jeliră ca pe un mort. În al patrulea an se ivi însă iarăși în fața tracilor și așa îi făcu Zamolxis să creadă în toate spusese lui”.

În fragmentul citat, Herodot este însă sceptic că cele povestite de elenii din Hellespont și din Pont sunt întrutotul corecte. “Cât despre mine - afirmă Herodot -, nici nu pun la îndoială, nici nu cred pe deplin câte se spun despre el și locuința lui de sub pământ; de altfel, socot că acest Zamolxis a trăit cu multă vreme mai înaintea lui Pythagoras. Fie că Zamolxis n-a fost decât un om, fie că o fi fost (într-adevăr) vreun zeu de prin părțile Geției, îl las cu bine.” (8)

Referitor la Zalmoxis trebuie făcută încă de la început precizarea că nu a fost om întrupat, ci zeu. Întotdeauna zeii și-au ascuns numele - adevăratul nume -, fiind numiți de supuși și discipoli printr-un calificativ. De altfel, toate denumirile zeilor comunicate de cărturarii antichității desemnează un calificativ sau un atribut. Doar marii preoți cunoșteau numele real al zeului patron. Motivul nedivulgării numelui real este următorul: cei care cunoșteau numele real al unui zeu îl puteau invoca de câte ori doreau, ceea ce nu era în folosul respectivului zeu. De aceea, toate denumirile de zei redată în miturile antichității nu sunt numele reale, ci epitete sau calificative.

Afirmația este valabilă și în cazul adevăratului Dumnezeu - cu atât mai mult. În antichitate, nu mulți inițiați se puteau lăuda că știu Numele sacru, secret, al adevăratului Dumnezeu. Potrivit tradiției evreiești, doar Marele Preot al Templului lui Solomon din Ierusalim cunoștea Numele sacru, adevărat, al lui Dumnezeu, pe care avea voie să-l rostească o singură dată pe an, în șoaptă, în Sfinta Sfintelor, departe de urechile profanilor. Doar înainte de a muri, Marele Preot transmitea succesorului său Numele sacru al lui Dumnezeu.

În cazul zeilor, doar preoții principali ai templelor cunoșteau numele real al zeului-patron, pe care-l rosteau doar în cadrul ritualului de invocare. Prin rostirea numelui de către preoți, zeul aflat în enclava din văzduh devenea atent că este invocat și se transla instantaneu de-a lungul “găurii de vierme” la nivelul palierului material. În cadrul ritualului de invocare, rostirea numelui zeului era însoțită de jertfe pentru a înlesni translația acestuia din enclava situată în văzduh pe pământ, în *adyton*-ul templelor.

Zalmoxis nu face excepție de la regulă, iar în acest context are mai puțină importanță etimologia numelui său.

Oricum, nu acesta a fost numele său real; numele Zalmoxis reflectă doar denumirea unei manifestări particulare. Dintre toate etimologiile propuse de-a lungul timpului, opinia filozofului Porfiros este cea mai veridică. Porfiros afirma că numele Zalmoxis se trage din cuvântul trac *zalmos*, care înseamnă “blană de urs”. La naștere, afirma Porfiros, peste Zalmoxis a fost aruncată o blană de urs. Opinia lui Porfiros dezvăluie așadar că numele Zalmoxis se referă la manifestarea zeului sub înfățișarea de urs, iar ritualul acoperirii cu o blană de urs la naștere are un substrat concret, deși nu se referă la nașterea propriu-zisă a zeului. Acoperirea cu o blană de urs la naștere nu se putea referi decât la inițiații zeului; la finalul procesului inițierii, aceștia primeau ca semn distinctiv o blană de urs sau, mai corect spus, erau acoperiți cu o blană de urs.

Cât despre scopul ritualului sacrificării mesagerului care era aruncat vertical în sulițe (mesager care trebuia să fi fost inițiat), acesta nu putea fi altul decât menținerea comuniunii dintre discipoli și zeu. Ar fi o glumă să se afirme că, prin mesager, Zalmoxis era “informat” cu privire la cele ce se petrec pe pământ; ca zeu, datorită puterilor și capacităților pe care le avea, Zalmoxis știa totul înainte ca evenimentele să se producă în lumea materială. Ritualul avea alt scop: să mențină legătura și, mai mult decât atât, să perpetueze, prin sângele mesagerului ucis, comuniunea deja formată între zeul Zalmoxis și discipolii săi.

Comuniunea dintre Zalmoxis și supușii săi din palierul material este reflectată și în obiceiul menționat de Herodot, care afirma că atunci “când tună și fulgeră, traciile despre care este vorba trag cu săgețile în sus, spre cer, și își amenință zeul, căci ei nu recunosc vreun alt zeu decât al lor”.

Comentând acest fragment, Mircea Eliade se întreba, pe bună dreptate “dacă Herodot a înțeles bine sensul

ritualului. E foarte probabil că nu zeul era cel amenințat, ci puterile demoniace întruchipate în nori.” Într-adevăr, sensul textului lui Herodot este că cei pe care i-a denumit geți își ajutau zeul în răstimpul confruntărilor războinice din văzduh, duse împotriva celorlalți zei; geții menționați de Herodot erau convingși de faptul că, atunci când tună și fulgeră, zeul lor se luptă cu alți zei, astfel că-l ajutau trăgând săgeți spre cer. Poate nu este inoportun de remarcat că, din punct de vedere spiritual, nu puteau să trimită cu eficacitate săgeți spre cer decât acei inițiați a căror putere spirituală le permitea aceasta. Tragerea unor săgeți spre cer nu era un act profan, așa cum țin să precizeze istoricii materialști, ci unul magic. Săgețile trase de inițiați aveau eficacitate magică, întrucât puteau răni și scoate din luptă ființele transfizice cu care se lupta zeul lor.

Menținerea legăturii dintre Zalmoxis și discipolii săi din palierul material s-a realizat ulterior prin procesul inițierii. Toți preoții și inițiații săi întrupați purtau, adăugat la numele propriu, și numele Zalmoxis; mării preoți ai cultului erau, la rândul lor, numiți Zalmoxis, la fel ca zeul însuși. De aici provine confuzia ce s-a perpetuat până în timpul lui Herodot, care nu mai știa dacă cel ce purta numele Zalmoxis era vreun inițiat cu acest nume care făcuse o călătorie în Egipt și fusese sclavul lui Pythagoras (care a trăit între 570 și 495 înainte de Iisus Hristos), ori dacă fusese, într-adevăr, un zeu care a trăit cu mult timp înainte. De fapt, Herodot a intuit în mod corect că cel denumit Zalmoxis a fost un zeu transfizic care a trăit cu mult timp înainte de epoca lui Pythagoras; “socot că acest Zalmoxis a trăit cu multă vreme mai înaintea lui Pythagoras” - afirma Herodot. (8)

Zeul transfizic Zalmoxis a fost imortalizat în statuia gigantică a Sfînxului de pe Platoul Babele din Munții Bucegi. Precum a fost menționat, Sfînxul prezintă trei

chipuri immortalizate în piatră. Cele trei chipuri înfățișează familia lui Zalmoxis. Primul chip al Sfinxului (cel mai fotografiat) este chiar al zeului transfizic Zalmoxis. Al doilea chip al Sfinxului a immortalizat-o în piatră pe soția lui Zalmoxis, despre care nu există informații. Cât despre al treilea chip al Sfinxului, se poate deduce că a fost fiul lui Zalmoxis. Despre fiul lui Zalmoxis se poate afirma că a făcut parte din categoria semizeilor, adică a progeniturilor rezultate din împreunarea directă dintre un zeu și o muritoare. Numele său a fost Zamolxis.

Așadar, ambele denumiri, Zalmoxis (*zalmos* înseamnă “blană de urs”) și Zamolxis (*zamol*, *zam*, *zemelen zemelo*, *samol* cu derivat *zemlia* înseamnă “pământ”) au fost reținute de istoriografie, dar au desemnat ființe diferite; Zalmoxis a fost zeu transfizic, iar Zamolxis a fost progenitura acestuia, adică un semizeu născut în lumea materială (adică pe pământ - *zamol*). Cele două nume nu au fost atribuite aceleiași ființe, astfel că nu sunt fondate opiniile istoricilor care afirmă că prezența ambelor denumiri s-a datorat confuziei vreunui copist din antichitate. Platon, Herodot, Apuleius, Porphiros și Iordanes s-au referit la zeul transfizic Zalmoxis, în timp ce Diogene Laertios și Lucian s-au referit la semizeul Zamolxis.

Totuși, deși au rezistat mult timp în istorie, cele două culte au avut inamici redutabili. Altfel nu s-ar putea explica faptul, vizibil și în ziua de astăzi, că statuilor ce compun Sfinxul li s-au scos ochii prin demantelare.

☞ Meșteșugul de a se face nemuritori ☞

Precum a fost menționat, Sfinxul din Bucegi se înscrie într-un model arhitectural folosit pe scară largă în epoca megalitică; statuia gigantică era amplasată în imediata proximitate a templului - cel mai adesea în fața sa.

Date fiind caracteristicile cultului lui Zalmoxis, în perioada sa de glorie, Sfînxul din Bucegi era amplasat în fața unui templu format dintr-o parte supraterană și o parte subterană. Partea supraterană servea cultului exoteric, iar partea subterană servea cultului esoteric.

Partea supraterană a templului era cel mai probabil o construcție din trunchiuri de copaci acoperită cu șindrilă, fiind compusă doar din câteva încăperi: un vestibul, o sală ce servea banchetelor rituale (agapelor), o cameră a zeului și câteva încăperi auxiliare. În partea supraterană a templului, marele preot, reprezentantul direct al zeului (care, invariabil, purta numele zeului), în cadrul unor banchete (agape), explica invitaților săi principalele idei ale concepției promovată în cadrul cultului. Ca aspect, templul suprateran nu era prea diferit de casele din zonele de munte.

În schimb, partea subterană a templului era (evident) situată sub nivelul solului, într-o grotă sau cavitate destul de spațioasă în care se pătrundea printr-un culoar înclinat. În templul subteran trebuie să fi existat un *adyton* unde se afla statuia zeului și o sală de inițiere, în mijlocul căreia se afla un pat din lemn de forma unui altar sau chiar un altar din piatră, acoperit cu blana unui urs. Totul era învăluit în simplitate.

Ambele aspecte au fost menționate în mod explicit de istoricul Herodot. Referitor la partea supraterană, Herodot a consemnat următoarele: Zalmoxis “a pus să i se clădească o sală de primire unde-i găzduia și-i ospăta pe cetățenii de frunte; în timpul ospetelor, îi învăța că nici el, nici oaspeții lui și nici urmașii acestora în veac nu vor muri, ci se vor muta numai într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea parte de toate bunățile”. Cu privire la partea subterană a templului, Herodot e la fel de explicit: “în tot timpul cât își ospăta oaspeții și le cuvânta astfel, puse să i se facă o

locuință sub pământ. Când locuința îi fu gata, se făcu nevăzut din mijlocul tracilor, coborând în adâncul încăperilor subpământene, unde stătu ascuns vreme de trei ani”. (8)

Cel denumit Zalmoxis de Herodot își învăța așadar invitații că nemuirea este accesibilă. Nu este însă vorba despre o nemuire generală, valabilă pentru toți oamenii - ceva de genul: “toți oamenii sunt nemuritori”, așa cum greșit a fost interpretat textul. Expunerea lui Herodot este explicită: “nici el (Zalmoxis), nici oaspeții lui (participanții la agapă), și nici urmașii acestora în veac nu vor muri”. Din text reiese așadar că invitații erau informați că enclava zeului din văzduh (reședința transfizică a lui Zalmoxis) este deschisă doar celor enumerați, care se vor muta după moarte “într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea parte de toate bunățile”. (8)

Este de la sine înțeles că cel denumit Zalmoxis de istoricul grec nu era zeul însuși, ci marele preot al templului, adică un om întrupat; marele preot (care purta același nume cu zeul său) ținea discursuri înflăcărâte în fața “cetățenilor de frunte” la agapele din sala de primire din templul suprateran.

Este evident că, de-a lungul timpului, la conducerea templului trebuie să se fi succedat destul de mulți mari preoți, dar istoricul grec s-a referit, în mod firesc, la cel care a fost contemporan cu el, pe care l-a numit (cât se poate de firesc) Zalmoxis. Preotul purta același nume cu zeul și se identifica cu el. Identificarea presupunea posedarea totală a preotului de către zeu. Zeul vorbea prin gura preotului său, auzea cu urechile sale, acționa cu brațele sale.

Așadar, nu este nici o neconcordanță în textul istoricului din Halicarnas. Herodot era în deplină cunoștință de cauză; știa foarte bine ce este un zeu și cum se manifestă, astfel că și-a exprimat mirarea cu privire la relatările elenilor din Hellespont și Pont, care în mod evident nu se refereau la

zeul însuși, ci la un preot denumit Zalmoxis. “Nici nu pun la îndoială, nici nu cred pe deplin câte se spun despre el”, afirma Herodot.

Există cu siguranță paralelisme și chiar aspecte similare între concepția despre nemurire zalmoxiană și concepția pithagoriciană și, mai mult decât atât, între doctrina zalmoxiană și mai toate vechile religii de misterii grecești și egiptene, dar acestea nu presupun faptul că cel denumit Zalmoxis în textul lui Herodot s-ar fi inițiat în vreuna dintre ele, că ar fi călătorit în Egipt și că ar fi fost sclav al lui Pythagoras. N-ar fi avut cum, pentru că dacă s-ar fi inițiat în unul dintre aceste sisteme inițiatice și-ar fi pierdut calitatea de mare preot (de inițiat sau chiar de simplu enoriaș) al zeului Zalmoxis. Și-ar fi trădat zeul. Este ca și cum un preot creștin din ziua de astăzi ar face un voiaj în arealul musulman și s-ar “iniția” și apoi s-ar boteza în religia islamului. Fiecare zeu avea proprii săi supuși. Niciunui supus, fie preot, fie simplu cetățean, fie chiar și “cetățean de frunte”, nu i-ar fi trecut prin minte să se inițieze în tainele altui zeu. Și-ar fi trădat propriul zeu. Consecința era pierderea nemuririi promise, pe care doar zeul său i-o putea asigura.

Deloc întâmplător, Herodot afirma că tracii “nu recunosc vreun alt zeu afară de al lor.” Tocmai pentru a-i învăța pe “cetățenii de frunte” acest aspect esențial, cel denumit Zalmoxis “a pus să i se clădească sala de primire” din templul suprateran.

Mulți istorici moderni tratează informațiile furnizate de Herodot în cel mai pur stil materialist, adică în sensul că cel denumit Zalmoxis, la o șuetă în jurul unei ulcele cu vin, le relatea băștinașilor “barbari” o teorie cu iz pythagorician despre nemurire. De fapt, după cum precizează istoricul grec, prezentarea concepției despre nemurire se realiza în cadrul

unei agape, a unui ospăț ritual. Urmarea era că cei care erau deschiși și receptau cum se cuvine principalele idei ale doctrinei deveneau neofiți (candidați la inițiere) și erau invitați să participe la aspectul esoteric al cultului, adică erau invitați să participe la procesul de inițiere în tainele zeului, care se realiza însă în “locuința subterană”, departe de orice privire indiscretă.

Despre “locuința subterană” (templul subteran) Herodot oferă două indicii importante. Primul indiciu este că era formată din mai multe încăperi. Al doilea indiciu este că “locuința subterană” nu era amplasată într-o grotă naturală sau într-o peșteră, ci într-o cavitate săpată de mâini omenești, la porunca expresă a lui Zalmoxis. În “locuința subterană”, “cetățenii de frunte” deveniți neofiți se supuneau procesului inițierii, în urma căruia aflau prin propria lor experiență că ideile comunicate de marele preot sunt adevărate. Marele preot expunea neofiților în prima etapă doar aspectul teoretic cu privire la nemurire, dar în etapa a doua aceștia trebuiau să experimenteze teoria pe “pielea” lor. Iar cel mai bun mijloc de a experimenta teoria era de a se supune procesului inițierii.

Inițierea neofiților în “locuința subterană” a templului lui Zalmoxis se realiza sub supravegherea marelui preot, care era în același timp supremul hierofant al cultului. În locuința subterană, inițierile se realizau într-o cameră specială denumită *camera inițierii*, unde se afla fie un pat din lemn, fie un altar din piatră acoperit cu blana unui urs. Neofiții se întindeau pe pat sau pe altar ca și cum ar fi murit - de fapt, inițierea era înțeleasă ca o moarte urmată de o nouă naștere.

Marele preot și ajutoarele sale, preoții mai mici în rang, aveau rolul de a induce neofiților întinși pe patul inițierii o transă; această transă se realiza fie prin hipnoză, fie prin ingerarea unor poțiuni magice realizată din plante de

tipul mătrăgunei, fie prin inspirarea fumului de cânepă, fie prin repetarea unor formule rituale de tipul mantrelor. Transa avea rolul de a permite sufletului neofitului să se separe de trup. Din punct de vedere parapsihologic (psihotronic), transa implica la neofiți fie fenomenul de decorporare voluntară - “*out of body experience*” (ieșire în afara trupului), fie ceea ce poartă numele de *traveling clarvoyance* (clarvedere călătoare). În starea de suflet decorporat neofiții aflau că au un suflet (“dublu” eterat), care se poate separa de trup, iar aceasta era prima învățătură importantă cu caracter transcendental pe care o obțineau. În a doua etapă, neofiții îl întâlneau (ca suflete decorporate) pe zeul transfizic Zalmoxis, iar în etapa a treia se translatau, printr-un fel telescopare a sufletului, de-a lungul găurii de vierme, în enclava personală din văzduh a acestuia. Prin gaura de vierme zeul cobora la nivelul palierului cuantic material pentru a se materializa în *adyton*, iar neofiții urcau, ca suflete decorporate, în enclava din văzduh. Senzația neofiților era de urcare rapidă de-a lungul unui horn îngust, ca într-un lift de mare viteză din zilele noastre.

Neofiții nu puteau accesa decât enclava zeului propriu, astfel că nu aveau acces în enclavele altor zei. Aflați în stare decorporată, neofiții stăteau față în față cu zeul Zalmoxis, îl vedeau, vorbeau în mod direct cu el, auzeau sfaturile sale. Și, aspect foarte important, cu acest prilej aflau istoria personală a zeului; aflau, povestit chiar de zeu, ce a făcut acesta pentru supușii săi de-a lungul timpului, aflau cine sunt dușmanii săi, aflau cine sunt zeii aliați, aflau motivul pentru care au fost făcute alianțe între zei și altele asemenea. Într-un cuvânt, aflau “mersul lumii”. Nu în cele din urmă, neofiții învățau prin ce mijloace pot lupta în mod eficient împotriva zeilor inamici; totodată învățau prin ce mijloace pot lupta în mod eficient împotriva slujitorilor acestora din planul material.

Promisiunea finală din partea zeului era accederea tuturor supușilor săi după moarte în enclava din văzduh, ceea ce echivala cu obținerea “nemuririi”. Nemurirea implica unirea în suflet cu zeul (unyo mystica), ceea ce înseamnă că zeul se cala cu duhul său peste sufletul neofitului, acțiune care este echivalentă cu o posedare. Așadar, neofiii aflau că nemurirea se dobândește în urma unei inițieri.

Herodot a exprimat cât se poate de limpede, în deplină cunoștință de cauză, adevărata dimensiune a aspectelor metafizice aflate în discuție, dar comentatorii și traducătorii moderni nu s-au situat întotdeauna la înălțimea exprimării sale. Mircea Eliade a fost printre pușinii comentatori moderni care a semnalat faptul că traducerea unor cuvinte din textul lui Herodot nu este corectă, remarcând în acest sens cuvântul grecesc *áthanatizein*, folosit în fraza “geții se cred nemuritori”. Verbul *áthanatizein*, afirmă autorul citat, nu înseamnă *a se crede*, ci *a se face*, ceea ce modifică radical sensul frazei. Așadar, cei denumiți geți de Herodot *se făceau nemuritori*, sau, după cum se exprima Mircea Eliade, “stăpâneau meșteșugul de a se face nemuritori”. Evident, nemurirea era dobândită în urma unei inițieri, ceea ce apropie cultul instaurat de Zalmoxis de misteriile grecești. Mircea Eliade nu a precizat însă ce presupunea în antichitate o inițiere din punct de vedere spiritual, mulțumindu-se să se mențină în limitele disciplinei care l-a făcut celebru: istoria religiilor. A semnalat însă asemănările dintre concepția lui Zalmoxis și religiile de misterii din Grecia antică, în special cu Misteriile de la Eleusius, care în opinia sa prezentau un proces de “ocultare și de epifanie (înviere) a unui zeu”. (58)

În cadrul inițierii zalmoxiene nu era însă vorba despre ocultarea și epifania zeului, ci doar despre moartea rituală și renașterea mistică a unor “cetățeni de frunte”, care, deveniți neofii, se supuneau procesului inițierii în tainele zeului.

O inițiere putea dura o noapte, fiind începută cel mai probabil la lăsarea întunericului și încheiată dimineața, la primele raze ale soarelui, când neofiții erau treziți din transă de marele preot și de ceilalți sacerdoți. După trezire neofiții deveneau inițiați cu drepturi depline, primind în cadrul unei ceremonii speciale un nou nume, adică numele zeului, și un semn distinctiv - cel mai probabil o blană de urs.

Acesta a fost de altfel sensul istorisirii lui Porfiros că la naștere peste Zalmoxis a fost aruncată o blană de urs. Nu este exclus însă ca anterior inițierii propriu-zise, neofiții să fi fost supuși unor încercări inițiatice care să le testeze curajul, inteligența, temeritatea, îndemânarea. Printre acestea trebuie să fi figurat uciderea unui urs. Este foarte puțin probabil să fi vânat altcineva ursul pentru vreun neofit; fiecare neofit se prezenta în fața sacerdoților cu blana obținută singur. Ucigând ursul în mod ritualic, neofitul își însușea puterea acestuia, devenind la rândul său urs. Așadar, neofitul se identifica cu ursul (devenit astfel animalul-totem) și cu Zalmoxis, care se manifesta sub formă de urs. Nu este exclus ca neofiții deveniți inițiați să fi purtat tot restul vieții cojoace și căciuli confecționate din blană de urs.

Faptul că, cel puțin în perioada de glorie, animalul-totem principal al zeului Zalmoxis era ursul este demonstrat nu numai de folosirea unei blăni de urs în procesul de inițiere, ci și de prezența particulei *zal* în numele zeului, care înseamnă *urs*; concluzia este că numele zeului Zalmoxis se traduce prin *Zeul-Moș care se manifestă sub înfățișarea de urs*. Probabil că expresia neaoșă *Moș Martin* este o formă coruptă a străvechii denumiri a lui Zalmoxis.

Spre deosebire de zeul Zalmoxis, numele semizeului Zamolxis, fiul său, a avut o etimologie diferită, care a fost descifrată în mod optim de lingviști: *zamol*, *zam* sau *zemelen* care s-ar traduce prin “pământ”, din care a derivat peste

veacuri cuvântul slav *zemlia*, care este folosit și astăzi în limbile slave cu sensul de “țară” sau “pământ”. Așadar, semizeul Zamolxis a aparținut *pământului*, fiind un semizeu născut din împreunarea zeului Zamolxis cu o muritoare.

Tradiția identificării cu ursul (sau a învingerii unui urs în luptă dreaptă) s-a perpetuat aproape neschimbată o lungă perioadă de timp în arealul carpato-danubiano-pontic, fiind reflectată, destul de surprinzător, de marele povestitor Ion Creangă în basmul cu tentă esoterică Harap Alb. În prima parte a basmului, craiul, tatăl lui Harap Alb, și-a așteptat fiii sub un podeț, fiind înveșmântat într-o blană de urs pentru a le testa curajul; dintre cei trei fii, doar Harap Alb a avut temeritatea de a-l înfrunta pe tătâne-su, craiul, camuflat în urs. La rândul său, când i-a venit sorocul, Harap Alb, ajutat de Sfânta Duminică, s-a confruntat cu ursul ce păzea Grădina salăților. Confruntarea lui Harap Alb cu ursul din basmul lui Ion Creangă a fost mult mai domoală decât cea din inițierile zalmoxiene, având chiar câteva accente comice: Sfânta Duminică a preparat un somnifer pe care Harap Alb l-a pus în fântâna din care obișnuia să bea ursul. După ce ursul a adormit, Harap Alb a cules salățile, dar când să plece, s-a trezit cu ursul pe urmele lui, astfel că i-a aruncat în cap vechea piele de urs pe care o avea de la tătâne-su, craiul.

Concluzia este că basmul cu tentă esoterică Harap Alb, narat de inegalabilul povestitor Ion Creangă, se constituie a fi o reminiscență tardivă a vechii inițieri zalmoxiene. De fapt, tocmai practicile inițiatice au generat în antichitate apariția miturilor, basmelor, legendelor și a altor forme de exprimare populare (strigături, bocete, colinde etc). Miturile și legendele nu sunt fabulații ale unor ciobani speriați de dezlănțuirea forțelor oarbe ale naturii, precum afirmă concepția materialistă, ci scrieri ce descriu, într-o formă adaptată acelor timpuri, informațiile furnizate de inițiați.

Inițierea zalmoxiană practică în antichitate nu a avut doar un caracter contemplativ-mistic, ci și un caracter militar. Este cert că, de-a lungul timpului, Zalmoxis și-a constituit o preoțime care deservea locurile de inițiere, o administrație care le menținea în stare de funcționare, dar și o armată necesară apărării teritoriului. În locurile de inițiere, care erau situate cu precădere în regiunile muntoase și mai ales pe crestele inaccesibile ale munților, erau inițiați în tainele zeului atât preoți, cât și războinici. Marele preot și ceilalți hierofanți care deserveau locurile de inițiere aveau grijă ca tot mai mulți “cetățeni de frunte” să se inițieze în tainele zeului patron; în funcție de aptitudini, unii alegeau calea contemplativ-mistică, iar alții alegeau calea militară, devenind războinici.

Armata zeului era formată din acei inițiați care nu numai că ajunseseră să stăpânească “meșteșugul de a se face nemuritori”, ci și meșteșugul de a se manifesta, la fel ca zeul lor, prin intermediul unui animal-totem: ursul.

❧ Marele lup alb ❧

Tradiția orală din arealul carpato-danubiano-pontic nu a reținut totuși manifestarea unor inițiați prin intermediul unor urși; basmul Harap Alb, menționat anterior, narat într-o formă cultă de Ion Creangă, este o excepție notabilă.

În schimb, tradiția orală din arealul carpato-danubiano-pontic a reținut manifestarea unor inițiați prin intermediul unor lupi. Lupii au fost puși în legătură cu unul dintre cele mai numeroase triburi care au locuit arealul carpato-danubiano-pontic: dacii.

După informațiile lui Strabon, dacii își spuneau *daoii*. Tribul dacilor a locuit Banatul, o bună parte din Transilvania și, în special, zona Munților Orăștiei. Dacii au fost cunoscuți

de istoricii greci și latini după anul 150 înainte de Iisus Hristos. La rândul lor, geții au locuit un areal delimitat de Munții Balcani, Marea Neagră, partea de sud a Moldovei, iar tribul carpilor a locuit o bună parte din Muntenia, nordul Moldovei, nordul Mării Negre până aproape de Crimeea.

Relația dintre daci și lupi a fost analizată pe larg de Mircea Eliade, care remarca existența în antichitate a unei confrerii mistico-războinice a dacilor “care se identifica în mod ritualic cu lupii”. Mircea Eliade remarca de asemenea că numele dacilor trebuie pus în legătură cu lupul. Potrivit vechilor lexicoane, denumirea de *dac* derivă fie din termenul indoeuropean *dhawo-s* sau *dhau-ko-s*, care înseamnă “lup”, fie din termenul *dhau* - care înseamnă “a sugruma”, conchide autorul citat. Unii cercetători mai recentți au mai adus în discuție formele indoeuropene *davus*, *dakoi*, *daos* și *dauna*, care au cam același sens. Această etimologie l-a determinat pe Mircea Eliade să considere că la origine, dacii erau o confrerie inițiativă-războinică de “oameni-lupi”. Această confrerie era de fapt “o minoritate care și-a impus superioritatea și, de-a lungul timpului, chiar numele, asupra populației autohtone. Dacă inițial, această minoritate și-a impus dominația asupra restului populației, în cele din urmă populația în întregul ei a ajuns să poarte acest nume”. (58)

Totuși, în mod firesc, la fel ca celelalte linii genealogice, dacii se identificau în primul rând cu întemeietorul liniei genealogice din care făceau parte. Identificându-se cu întemeietorul liniei genealogice, dacii se identificau automat și cu lupii, dat fiind faptul că Întemeietorul se manifesta sub acest aspect.

Istoricii de orientare materialistă acceptă cu jumătate de gură (sau eventual prin note dispuse “strategic” la subsolul cărților) faptul că identificarea dacilor cu lupii se realiza la nivel mental și psihologic, în urma unor ritualuri

mistico-războinice. Nimic eronat: ritualurile se făceau cel mai adesea ostașilor, astfel că presupuneau un antrenament militar prealabil. Ritualurile, ce se realizau în cadru solemn, imprimau la nivelul psihismului celor implicați un comportament ultra-agresiv care era foarte util în războaie. Ostașii erau învățați să se identifice mental și psihologic cu lupii și să adopte comportamentul acestora, astfel că în cadrul luptelor le dispărea frica de moarte și luptau cu vitejie.

Totuși, identificarea psihologică a războinicilor daci cu lupii este doar un aspect al problemei. Mai precis spus, este doar aspectul profan al problemei, care poate fi explicat destul de ușor. Identificarea rituală cu lupii implica însă mult mai mult; implica manifestarea magică a inițiaților cu forma animalieră aleasă. El se realiza datorită identificării mistice a inițiaților cu zeul lor și presupunea, destul de uimitor pentru istoriografia materialistă, transformarea magică a inițiaților în animalul ales ca totem.

Fenomenologia transformării magice a unor oameni în lupi nu este lesne de elucidat și nu poate fi explicată corespunzător în mod științific; totuși, cu limitele inerente unei astfel de încercări, merită punctate câteva aspecte de natură spirituală ce pot duce, în final, la elucidarea parțială a subiectului. Fenomenul destul de straniu al transformării magice a unei ființe umane în lup este denumit în ziua de astăzi *lycantropie*. În epoca modernă acest fenomen se produce mai ales la unii oameni din satele izolate, evident că nu cu aceeași frecvență precum în trecut, când era ceva mai răspândit, din moment ce Herodot însuși vorbea în Istoriile sale despre fenomenul de *lycantropie* pe teritoriul vechii Dacii, afirmând textual că a fost informat de elinii și sciiții din zona pontică că există la nordul Dunării oameni denumiți **neuri**, care, o dată pe an, “se schimbă în lup, pentru puține zile, și apoi își recapătă forma”.

Cel puțin teoretic, transformarea unui inițiat în lup se putea realiza prin proiecția “dublului eteric” (în sens larg, a sufletului). În antichitate, factorul declanșator al transformării unei ființe umane într-un animal-totem era fără nici o îndoială identificarea prealabilă cu zeul patron. Identificându-se cu zeul patron, inițiatul se identifica automat cu animalul totem prin intermediul căruia se manifesta acesta. De fapt, inițiatul repeta ceea ce făcuse zeul.

Acest ultim aspect a fost remarcat de Mircea Eliade care observa că esența ritualului consta în repetarea de către inițiați a acțiunilor pe care le săvârșise o ființă transfizică sau un zeu în “timpurile începuturilor” - în ceea ce autorul citat a numit “illo tempore”. (61)

Telescoparea “dublului eterat” sau a unei părți a sufletului unui om într-un animal, în cazul de față într-un lup, era apanajul exclusiv al unei categorii destul de restrânse de inițiați. Procesul se realiza cel mai adesea în temple, în camera inițierii, sub supravegherea unui hierofant. În timp ce era întins pe o rogojină, pe un pat sau pe un altar din piatră, fiindu-i indusă o stare de transă, inițiatul își telescopa “dublul eterat” (sufletul) în afara trupului. Aflat în afara trupului, inițiatul în cauză sau, mai exact spus, dublul său eterat căuta un nou vehicul prin intermediul căruia să se manifeste. Datorită identificării mistice a inițiatului cu zeul patron, lupul era vehiculul predilect de manifestare. Astfel că inițiatul ajungea să se caleze pe structura aurică a animalului.

Calându-se peste structura aurică a lupului, inițiatul nu-l putea influența decât în limitele comportamentale ale acestuia, conform naturii sale de carnișier; bunăoară, nu putea influența lupul să nu sfâșie o oaie sau ceva de acest gen. Lupul rămânea stăpân pe instinctele sale, potrivit naturii cu care a fost înzestrat. În schimb, inițiatul simțea ce simte lupul: simțea foamea sau setea lupului, simțea efortul lupului

când aleargă, simțea durerea acestuia când era rănit. Lucrurile se complicau în momentul în care lupul era ucis; în acest caz, inițiatul trebuia să-și retragă rapid proiecția “dublului eterat” de pe structura aurică a lupului.

Deși concepția materialistă tratează acest subiect ca pe un basm de adormit copiii neascultători, există relatări și în prezent cu privire la acest aspect. Un astfel de caz, care a fost destul de mediatizat în ultimii ani, a fost cel al “omului-lup din Burtuca”, pe numele său real Sămionu' a Ilenii a lu' Marica, cu privire la care există o relatare a unui sătean dintr-un sat depopulat din Munții Dacilor, pe nume Aron Truță. Relatarea interviuatului Aron Truță a fost consemnată de ziaristul Bogdan Lupescu de la periodicalul Fomula As (nr. 1034 / 2012).

Zona de locuire a interviuatului Aron Truță, afirmă jurnalistul citat, este “ținutul dacic, cu cetăți străvechi, peste tot, împrejur, puținii oameni risipiți pe culmi se mândresc că sunt urmași direcți de-ai bătrânilor daci, de aceea încă mai cred în apariții de oameni lupi și-n alte magii ancestrale. Aron îmi zice că toți cei de-o vârstă cu el de pe aici încă au prins pe viu vremea vârcolacilor, a strigoilor și a “oamenilor lupchi”. Despre omul-lup din Burtuca, interviuatul Aron Truță afirma: “Îl chema Sămionu' a Ilenii a lu' Marica și lumea zicea despre el că se face lup. Pur și simplu. Acum vreo cincizeci de ani, încă mai putea fi văzut coborând în sat de prin munți. Un om sălbatic, misterios. Avea pe lume doar o mamă foarte săracă, pe care-o mai ajuta la muncă, la bordeiul ei. În rest, trăia numai afară, prin păduri. Dormea sub cerul liber, chiar și iernile. Pleca singur. Dispărea luni de zile. Nu vorbea cu oamenii. Nimeni nu-i mai știa vârsta. Greu îi puteai ghici anii, sub pletele și barba cea lungă, care-i acopereau chipul, căci trupul i-a fost mereu ca de fecior - vânjos, alb, nesticat, cu o agerime în mișcări extraordinară.”

Intervievatul Aron Truță susține că l-a văzut pe Samoilă când “făcea baie într-o baltă mare de pe un pârâu, așa ca o mlaștină. Atunci l-am văzut cu ochii mei în pielea goală. Avea păru' pă spate ca pă câne, ca pă lupc. Na, mai sunt bărbați păroși, da' nu așa. Țsta era păr de fiară. Puteai ca-n cap să prinzi de păr. Păr mare, sburlit. Și avea... poate n-o să credeți! Coadă. Așa, o coadă mică, îmblănită. M-am uitat la el și parcă m-o luat frica. Cum făcea el baie acolo singur, în secret.” În articolul citat, interviueatul Aron Truță mai afirmă că, nu cu mulți ani în urmă, satul era plin de asemenea prezențe: “o mulțime de animale, umbre, semne, ademeniri femeiești. Trebuia să fii atent, oriunde te-ai fi dus. Oriunde îți puteau apărea în cale. Priculici, iele, zâne. Dar mai ales animale. Vulpi, cai, câini, nevăstuici, iezi de capră. Lupi, cel mai des. Se preschimba în strigoi.” (62)

Datorită antecedentelor biografice, nu s-ar putea afirma că Sâmbionu' a Ilenii a lu' Marica, ultimul om-lup din Munții Metaliferi (care a murit prin anul 1961 la vârsta probabilă de 60-70 de ani) ar fi fost angrenat într-un proces inițiat, ceea ce demonstrează faptul că nu doar inițierea în tainele unui zeu poate permite transformarea magică într-un animal-totem. Uneori, transformarea magică se producea chiar și în absența oricărei inițieri, ceea ce constituie într-adevăr un fenomen aproape de neînțeles prin intermediul rațiunii. În acest caz, factorul declanșator al fenomenului de transformare magică nu trebuie căutat în antecedentele omului în cauză, ci în existența unor structuri fizice declanșatoare. Structurile declanșatoare sunt acele locuri de incidență dintre palierul material și palierul transfizic, unde pot fi contactate de oamenii întrupați fluxuri atipice de energii modulate informațional. Aceste locuri, denumite în vechime “porți” sau “porticuri”, se comportă ca niște supape sau introdeshideri energetico-informaționale, prin

intermediul cărora se scurge din palierele superioare o energie foarte înaltă ce activează potențele latente ale ființelor umane ce trec prin vecinătatea lor. La trecerea printr-un astfel de loc, unii oameni își activează brusc potențialitățile latente ce declanșează transformarea magică într-un animal totem - în cazul de față în lup. Transformat magic în lup, omul are instincte și comportament de carnasier, dar dincolo de acestea își păstrează identitatea.

Transformarea inversă, din lup în om, se produce când energiile asimilate își diminuează forța. Dacă dorește să rămână lup mai multe ore sau zile, omul alege să nu se depărteze prea mult de zona respectivă pentru a rămâne în contact cu energiile ce au declanșat transformarea; dacă dorește să se transforme în om, atunci se depărtează de arealul în care aceste energii sunt puternice.

Evident că toate aceste elemente nu anulează factorul inițierii; inițierea poate să survină și după ce aceste potențialități au fost activate. În acest caz, poate fi vorba fie despre o autoinițiere, în care omul în cauză învață singur care sunt etapele pe care trebuie să le parcurgă pentru a-și activa potențialitățile, fie despre o inițiere propriu-zisă, realizată de o altă persoană, caz în care omul respectiv este învățat de un semen de-al său ce trebuie să facă. Este aproape imposibil ca un om cu potențialități de un anumit fel să nu întâlnească un om de același gen (“cei care se atrag se adună”). De fapt, una din preocupările celor deja avansați este găsirea unor novici, care prezintă “semnele” ce indică faptul că au potențialități ce se cer activate. Ei oferă sfaturi prețioase începătorilor, ferindu-i să bătâie în întuneric.

Povești similare celei povestite de Aron Truță există și în satele din jurul muntelui denumit “Codrul Moma”, Munții Apuseni. Astfel, Nicolae Florea (care avea în jur de optzeci de ani în momentul interviului), din satul Finiș relata o

întâmplare al cărei subiect era o femeie-lup. Fiind angajat cioban la oile satului, intervievatul, însoțit de încă două persoane, s-a alarmat când a auzit câinii de pază lătrind. Unul dintre însoțitori a mers să vadă ce declanșase reacția furibundă a câinilor și a descoperit în acea pustietate o femeie. “Femeia stătea în picioare lipită de un stejar, se uita la noi și nu scotea o vorbă. Era o femeie slăbuță, cam la vreo 35-40 de ani, îmbrăcată doar cu o ie și poale din cânepă și era desculță. Eu m-am uitat la ea și-am văzut că avea un păr negru, așa ca niște țepi, pe picioare. Atunci m-am gândit că nu-i lucru curat cu femeia aceea, am chemat câinii și le-am spus și ortacilor să-i dăm pace, să merem noi în treaba noastră, că nu-i a bună. Când o venit noaptea, cam pe la trei, așa către dimineață, ne trezim deodată c-o haită de lupi, care ne atacă stâna din mai multe părți deodată.” (63)

Un alt caz insolit de transformare magică, dar aplicată unei ciori, a fost menționat de antropologul american Carlos Castaneda în cărțile sale bazate pe informațiile unui vrăjitor mexican pe nume Don Juan. De fapt, cercetătorul american s-a inițiat ani de-a rândul în cunoașterea “celeilalte realități” prin intermediul unei “arte a visatului” sub îndrumarea directă a vrăjitorului Don Juan. Pregătirea unei astfel de stări atipice a fost realizată de autorul citat în urma inhalării, prin fumat, a unor plante halucinogene. La început, pentru a se identifica magic cu cioara și pentru a dobândi capacitatea de a zbura, autorul relatării a trebuit să se deprindă să vadă ca o cioară. “Îmi spuse că ciorile văd în lături și-mi porunci să-mi întorc capul și să mă uit la el cu un ochi. Adăugă că dacă voiam să mă uit cu celălalt ochi, era nevoie să-mi scutur ciocul în jos și că această mișcare mă va face să pot privi cu celălalt ochi. Pe urmă îmi zise că eram gata să zbor.” În cele din urmă, antropologul Carlos Castaneda a reușit experimentul, transformându-se în cioară, iar experiențele

sale de transformare magică sunt un exemplu semnificativ pentru cei care doresc să înțeleagă felul în care inițiații reușeau să se transforme într-un animal-totem. (64)

Dar poate că aceste informații nu sunt pentru urechile sensibile ale celor ce promovează concepția materialistă, nici pentru urechile celor ce promovează euhemerismul și au impresia că erau “primitivi” cei care au construit în vremuri de mult uitate artefacte impresionante, ale căror vestigii nu încetează să uimească și în ziua de astăzi. Dar asta este totuși o altă problemă !

Revenind la transformarea magică în lupi a unor inițiați din vechime, există o probabilitate foarte mare ca aceasta să fi generat, de-a lungul timpului, diferite legende, printre care și legenda Marelui Lup Alb. Potrivit legendei Marelui Lup Alb, Zalmoxis și-a transformat unul dintre cei mai apropiați preoți-războinici într-un lup alb, pentru a lupta mai eficient împotriva invadatorilor. De-a lungul secolelor ce au urmat, Lupul Alb a fost ajutat în lupta contra invadatorilor de toți lupii de pe teritoriul Daciei; în cele din urmă, afirmă legenda, lupii au fost trădați de oameni, astfel că s-au retras pe muntele sfânt, Kogaionon, împreună cu Zalmoxis.

Mai trebuie menționat că la sudul Dunării, în localitatea Sveštari (Regiunea Razgrad, Bulgaria), au fost descoperite de arheologi cimitire întinse în care au fost înmormântați mii de lupi, unii dintre ei chiar mumificați sumar. Locația unde au fost descoperite cimitirele a fost redenumită în mod metaforic *Daosdava* (“Orașul Lupilor”).

În acest context nu trebuie considerat ca fiind o coincidență nici faptul că, după creștinarea unei bune părți din arealul carpato-danubiano-pontic, ucenicul lui Iisus Hristos, Apostolul Andrei, a fost desemnat prin expresia “Stăpânul Lupilor” sau “Apostolul Lupilor”. Etnologii afirmă, nu fără temei, că, de fapt, după creștinare, imaginea

Apostolului Andrei s-a suprapus peste imaginea mult mai veche a unui zeu autohton care se manifesta sub formă de lup; datorită faptului că toți ceilalți lupi erau sub comanda sa, zeul respectiv avea capacitatea de a “lega gura lupilor” și de a-i apăra de oameni. (65)

Încă sunt de notorietate în mediul sătesc din Dobrogea sărbătorile arhaice dedicate lupilor de la sfârșitul lunii noiembrie, denumite generic “Filipii de Toamnă”, care culminează cu sărbătoarea Apostolului Andrei, denumită popular Sântandrei. Explicația materialist-profană ce se acordă sărbătorilor menționate este că acestea coincid cu perioada de împerechere a lupilor și cu debutul formării haitelor, însă din punct de vedere spiritual este evident că sărbătorile sunt dedicate protecției împotriva lupilor-strigoi, denumiți vârcolaci sau pricolici de înțelepciunea populară.

În afara descântecelor, localnicii recurgeau la nenumărate obiceiuri de protecție: legau cu sfoară obiectele metalice, precum ceaunul de deasupra focului, foarfecele și cleștele, iar crăpăturile vetrei și ușile sobelor le lipeau cu lut; de asemenea, femeile nu aruncau afară gunoiul și reziduurile focului din vatră pentru a nu atrage lupii și, în special, lupoaicele care căutau tăciuni aprinși pentru a-i înghiți. De fapt, aceste obiceiuri considerate “superstiții” aveau rolul de “lipi” gura și ochii oamenilor-lup, pentru a-i împiedica să se manifeste potrivit naturii de carnasier.

În cadrul tradițiilor populare arhaice, lupului i s-a acordat un rol psihopomp important, de ghidare a defuncțiilor pe întortochiatele cărări ale “lunii de dincolo”, precum este precizat admirabil în următorul bocet rostit la înmormântare: “Și-ți va mai ieși / Lupul înainte / Ca să te înspăimânte / Să nu te înspăimânți / Frate bun să-l prinzi / Că lupul mai știe / Seama codrilor / Și-a potecilor / Și el te va scoate / La drumul de plai / La un fecior de crai / Să te duci în rai”. (65)

SARMIZEGETUSA

Tronul Străbunilor

Până în momentul formării efective a regatului dac sub Burebista, fiecare trib din arealul carpato-danubiano-pontic a avut propriul său zeu, propriul său centru de putere spiritual - propria sa capitală religioasă -, care, nu numai din motive strategice, nu a coincis cu capitala politico-militară.

Fiecare zeu a avut propriul său templu, precum și proprii săi enoriași. Istoria nu a reținut numele acestor zei și nici localizarea exactă a capitalelor religioase ale triburilor.

Nu este exclus ca toate capitalele religioase ale triburilor din arealul carpato-danubiano-pontic să fi avut denumirea *sarmizegetusa*. Este mai mult decât plauzibilă în acest sens ipoteza formulată de cercetătoarea Alexandra Furdui care afirmă că *sarmizegetusa* nu a fost inițial un nume propriu, ci un substantiv comun (la fel ca denumirea *kogaionon*) ce desemna o capitală, astfel că nu ar trebui să surprindă prea mult descoperirea în viitor a încă cel puțin patru sau cinci locații cu acest nume. (71)

Motivul amplasării unei capitale religioase într-un anumit loc (considerat “sacru”) a fost deja menționat: în acel loc culoarele energetice (“găurile de vierme”) provenite din văzduh intersectau palierul material, iar zeii se puteau manifesta în *adytonurile* templelor.

Ceea ce se petrece la nivel material nu poate fi separat de ceea ce se petrece la nivel transfizic, iar istoria oamenilor trebuie analizată în consecință. Toate templele din antichitate, fără excepție, au fost construite în folosul unui zeu considerat patron și, implicit, în scopul perpetuării contactului dintre acesta și oameni. Cultul dedicat zeului-patron era motorul ce punea în mișcare întregul proces; absența cultului sau dărâmarea templului era un dezastru atât pentru zeu, cât și oameni.

Așadar, locul amplasării unui centru de putere spiritual nu era ales de oameni în funcție de necesități militare, strategice, economice sau politice, așa cum afirmă istoriografia materialistă, ci în funcție de necesități de ordin spiritual. De cele mai multe ori, zeul indica supușilor săi, uneori în vis, alteori în stări de conștiință modificată, locul amplasării templului. Constructorii se conformau, indiferent de dificultățile întâmpinate. În epoca megalitică, artefactele au fost construite din piatră, dar ulterior au fost construite din cărămizi, lemn sau orice alt material aflat la dispoziție.

Templul dedicat unui zeu-patron avea, invariabil, o statuie gigantică a acestuia amplasată în imediata sa proximitate. Constructorii amplasau templul în așa fel încât “gaura de vierme” provenită din enclava zeului-patron să intersecteze palierul material chiar în “camera zeului” denumită *adyton* sau *sanctuorum*.

În *adyton* nu aveau voie să pătrundă decât preoții de rang înalt. *Adytonul* era locul de care nici un “civil” nu se putea apropia (bunăoară, la vechii egipteni *adytonul* era “locul care nu trebuie cunoscut niciodată” - cu referire la oamenii obișnuiți). Trebuie făcută precizarea esențială că poate fi denumit templu doar acel edificiu care avea incorporat *adyton-ul*. Un edificiu lipsit de *adyton* nu era templu, ci servea altor scopuri.

De cele mai multe ori, într-o capitală religioasă, alături de templul principal dedicat zeului-patron, erau construite unul sau mai multe edificii auxiliare, ce serveau unor activități cu caracter cultic, precum ospețelor rituale (agapelor), scriptorium-ului și bibliotecii, unde se întocmeau, se scriau, se copiau și se depozitau textele considerate sacre, precum și un edificiu destinat depozitării obiectelor de cult, care erau confecționate cel mai adesea din aur. De asemenea, exista un edificiu în care se realizau inițieri individuale.

Invariabil, într-o capitală spirituală trebuia să existe un drum sacru ce servea procesiunilor publice, un altar central unde erau jertfite animalele și o vatră. Capitala spirituală trebuia înconjurată cu ziduri ce o delimitau nu numai din punct de vedere militaro-strategic, ci și magic. În antichitate, zidurile serveau și delimitării magice a teritoriului: în interiorul zidurilor era situat “cosmosul”, iar în exterior se întindea “haosul” sau “pustia”.

Nici expresia “zeu-patron” nu este o simplă figură de stil, ci o realitate concretă. Fiecare trib sau uniune de triburi avea zeul său patron, templul său și preoții săi. Precum a fost menționat, între zei - și implicit între preoții ce conduceau templele - era o concurență acerbă pentru convingerea a cât mai multor supuși și pentru ocuparea unui spațiu vital cât mai întins. De aceea, din punct de vedere spiritual, sunt eronate și nu pot fi luate în considerare opiniile istoricilor care afirmă că zeii popoarelor pan-mediteraneene, precum Saturn, Zeus, Jupiter, Hermes sau Osiris au domnit asupra arealului carprato-danubiano-pontic. Autohtonii din arealul carprato-danubiano-pontic au avut proprii lor zei.

Dacă, inițial, fiecare trib a avut propriul său zeu-patron, în urma formării uniunilor de triburi, zeii s-au împuținat, astfel că s-a ajuns ca un teritoriu destul de întins să fie stăpânit de un singur zeu.

Astfel, în cazul dacilor, opinia aproape unanimă a istoricilor moderni este că l-au avut ca zeu principal pe Zalmoxis, iar capitala religioasă și politică au stabilit-o la Sarmizegetusa Regia (Grădiștea Muncelului) în Munții Orăștiei. Totuși, și această opinie a istoricilor de orientare materialistă trebuie până la un punct amendată.

Deși despre tribul dacilor există mențiuni sporadice în operele scriitorilor greci și latini doar începând cu anul 150 înainte de Iisus Hristos, cele mai multe informații au început să apară abia după debutul domniei regelui Burebista (anul 82 înainte de Iisus Hristos) și după formarea regatului dac cu capitala la Sarmizegetusa Regia.

Informațiile referitoare la istoria dacilor din perioada anterioară domniei lui Burebista fie lipsesc cu desăvârșire, fie sunt sporadice; în orice caz, nu există informații concrete cu privire la amplasarea capitalei dacilor înainte de domnia lui Burebista și, implicit, înainte de alegerea Sarmizegetusei Regia ca centru de putere politic, militar și religios. Se știe doar faptul că primele temple au fost construite la Sarmizegetusa Regia câțiva ani după debutul domniei lui Burebista - cel mai probabil începând cu anul 66 sau 65 înainte de Iisus Hristos.

Despre zeul-patron al dacilor și despre amplasarea capitalei religioase înainte de domnia lui Burebista se pot face doar câteva deducții care, evident, sunt mai mult sau mai puțin relative. Înainte de toate, trebuie ținut cont de faptul că înaintea construirii templelor de la Sarmizegetusa Regia, toate triburile din arealul carpato-danubiano-pontic și-au construit templele dedicate zeilor-patroni după modelul epocii megalitice, iar dacii nu au făcut excepție.

Precum a fost menționat, modelul epocii megalitice presupunea construirea unui artefact litic în fața fiecărui templu dedicat zeului-patron. Este de la sine înțeles că, dat

fiind faptul că au fost construite cel puțin parțial din lemn, vestigiile unui astfel de templu nu au nici o șansă să fie descoperite în prezent, precum nu au fost descoperite bunăoară templele străjuite de artefactele litice din Munții Bucegi. În Munții Bucegi au fost descoperite doar artefactele litice ce străjuiau templele: Babele, Sfinxul etc.

Astfel, precum în cazul artefactelor din Munții Bucegi, pentru a detecta locul unde a fost amplasat principalul templu dedicat zeului-patron al dacilor înaintea construirii capitalei de la Sarmizegetusa Regia trebuie descoperită locația artefactului litic ce-l străjuia. Ceea ce nu este prea complicat, întrucât un astfel de artefact litic există în partea de est a orașului Hațeg (zona satului Subcetate, în apropierea “rezervației zimbrilor”), la aproximativ 15 kilometri de Ulpia Traiana Sarmizegetusa și la aproximativ 20 de kilometri (în linie dreaptă) de Sarmizegetusa Regia. Numele (acordat în epoca contemporană) acestui artefact litic este “Tronul Străbunilor” sau, după alte denumiri, “Patul Jidovilor” (jidov: uriaș) sau “Piatra Sacrificiului”.

“Tronul Străbunilor” este un megalit de aproximativ șase metri lungime, patru metri înălțime și doi metri lățime care prezintă toate caracteristicile unui artefact litic care a fost cioplit cândva “cu intențiune”. Chiar dacă eroziunea și-a pus amprenta iremediabil asupra pietrei, astfel că nu se mai poate detecta semnificația sa cu prea mare exactitate, “Tronul Străbunilor” prezintă într-o parte o adâncitură curbată, motiv pentru care a fost denumit în acest fel.

Totuși, denumirea acordată în epoca modernă poate duce la interpretări eronate. Artefactul megalitic nu are nimic de-a face cu un tron de domnie, ci înfățișează mai degrabă partea superioară a unei făpturi atipice - a unui șarpe cu cap de bour, a unui șarpe cu cap de taur sau a unui alt animal asemănător. Această făptură cioplită direct în stâncă privește

spre vest, spre Hațeg. Capul de taur, bour sau ce va fi fost pare a fi avut două coarne mici, unul dintre ele având aspectul vag al unui mic șarpe. Între coarne există o mică adâncitură.

Foarte importat este faptul că în apropierea “Tronului Străbunilor” sunt împrăștiate mai mulți astfel de megaliti, dintre care unul prezintă mare importanță: se prezintă ca un fel de lighean sau poate ca un altar în care se poate întinde fără probleme un om de înălțimea medie.

La fel de important este faptul că artefactul litic denumit “Tronul Străbunilor” prezintă, precum Sfinxul și Babele din Bucegi, cel puțin două straturi compacte de pietricele, ceea ce i-a determinat pe unii cercetători să conchidă că sunt rezultatul unei eroziuni îndelungate. Acest aspect a fost remarcat de profesorul clujean Ioan Romeo Mânzală, doctor inginer și expert în construcții hidroenergetice (Universitatea din Cluj-Napoca), inventator și autor a numeroase studii de specialitate, care împreună cu o echipa de experți a analizat megalitul începând cu anul 2016; în urma expertizei, profesorul clujean a conchis că artefactul litic este alcătuit din roci magmatice, roci metamorfice și gnaise. Cu ajutorul experților specializați în mineralogie de la universitatea Sighet din Ungaria, autorul citat a concluzionat că megalitul denumit Piatra Străbunilor a apărut în epoca cenozoică, după retragerea Mării Sarmatice, în urma ridicării lanțului Alpino-Carpato-Himalayan.

De fapt, precum a fost precizat anterior, nu este vorba despre o eroziune chiar atât de îndelungată, ci despre impactul celui de-al doilea potop (produs destul de recent), în răstimpul căruia valuri de tip tsunami ce conțineau mâl și pietriș au lovit năpraznic centrul și estul Europei.

Ceea ce a frapat călătorii ce vizitează în număr tot mai mare “Tronul străbunilor” este energia extrem de puternică

pe care o emite. Studii recente au stabilit că megalitul emite câmpuri energetice și electromagnetice mult mai mari decât marea piramidă de pe platoul Giza, Egipt. Unii călători au afirmat că uneori, în jurul artefactului se formează o ceață albăstruie, iar alții menționează existența unor curcubeie.

În mod cert, artefactul litic denumit “Tronul Străbunilor” străjuia în antichitate un templu; de fapt, artefactul litic “Tronul Străbunilor” trebuie să fi fost construit chiar în fața templului. Și, precum în cazul artefactelor din Munții Bucegi, templul străjuit de “Tronul Străbunilor” nu avea de ce să fie realizat după modelul celor grecești sau romane, ci după modelul autohton, astfel că semăna mai degrabă cu o casă țărănească ceva mai mare, construită din truchiuri de copaci și acoperită cu șindrilă.

Încă din anul 1937, un cercetător temerar pe nume Constantin Zagoriț, topograf militar, considera în urma unor studii topografice amănunțite începute încă din anul 1920 că “adevărata” Sarmizegetusa, capitala religioasă, politică și militară a dacilor, trebuie localizată chiar pe dealul satului Subcetate, în partea de est a orașului Hațeg. Într-o broșură intitulată “Sarmizegethusa” și publicată în 1937, Constantin Zagoriț afirma că în antichitate cetatea Sarmizegethusa se întindea pe aproape 370 hectare, ocupând mare parte a dealului din apropierea satului Subcetate, a cărui înălțime este de 500 metri. Autorul citat afirma de asemenea că cetatea avea forma unui trapez, fiind prevăzută cu șase porți de intrare, fiind înconjurată cu palisade și șanț de apărare.

Pentru a argumenta rolul important al cetății de pe dealul Subcetate, topograful militar Constantin Zagoriț afirma nu fără temei că aceasta se afla la întretăierea mai multor drumuri principale; unul dintre drumuri venea din Banat prin Poarta de Fier a Transilvaniei, al doilea venea din Oltenia prin pasul Vulcan sau prin defileul Jiului, iar al

treilea venea din Câmpia Tisei, intersectând Valea Mureșului. Dealul avea ca sursă de apă două izvoare, fiind străbătut de râurile Strei și Fărcădin.

Topograful militar Constantin Zargoț a fost primul cercetător care a atras atenția asupra energiei emise de “Tronul Străbunilor”, afirmând că, în perioada în care a cartografiat dealul Subcetate, nu a obosit deloc, simțindu-și trupul foarte ușor. Acesta este, într-adevăr un prim aspect al problemei, fiind raportat și de turiștii care au mărturisit că energiile emise de artefact sau de zona respectivă le-au ameliorat întrucâtva durerile reumatismale. Al doilea aspect al problemei, mai puțin cercetat, este că în general astfel de energii considerate electromagnetice sau electrice nu acționează doar asupra trupului fizic, ci și asupra aspectului psiho-mental și mai ales spiritual. Energiile de acest fel sunt mai totdeauna purtătoarele unui aspect informațional subliminal ce penetrează subconștientul vizitatorilor, astfel că unii dintre cei astfel impregnați pot avea retrocogniții.

Uneori, energiile modulate informațional se pot manifesta ca flashuri cognitive cu privire la natura sau, uneori, istoria artefactului sau a locului care le-a generat. Astfel că intuiția sclipitoare a topografului militar Constantin Zagoriț cu privire la faptul că pe dealul Subcetate a fost “adevărată” Sarmizegethusa s-ar putea să nu se fi datorat doar analizelor sale topografice, ci în primul rând prezenței sale un timp mai îndelungat în acest loc. Acesta este motivul pentru care afirmațiile sale merită tratate cu cea mai mare atenție, deși nu pot fi confirmate sau susținute parțial de cercetarea istoriografică de sorginte materialistă, care este total opacă la astfel de aspecte.

Până în prezent nu s-au realizat cercetări arheologice amănunțite ale dealului de lângă satul Subcetate, dar nu este exclus (și chiar există motive întemeiate) ca acesta să fi fost

locul unde se va fi aflat capitala religioasă a dacilor înainte de epoca lui Burebista și, implicit, de construirea templelor de la Sarmizegetusa Regia. Așadar, chiar și doar ca o simplă ipoteză de lucru, se poate afirma că prima Sarmizegetusa (cu sensul de capitală religioasă) sau, mai exact spus, “adevărata” Sarmizegetusa (pentru a folosi exprimarea topografului militar Constantin Zagoriț) a fost amplasată pe dealul Subcetate din proximitatea Hațegului.

Cât despre zeul-patron al dacilor, acesta nu a fost Zalmoxis, iar motivele acestei afirmații vor fi argumentate treptat, în paginile următoare. Deocamdată se poate afirma doar că zeul patron al tribului dacilor (nu neapărat al tuturor triburilor din arealul carpato-danubiano-pontic, ci doar al dacilor) a avut aspectul unui dragon (șarpe) cu cap de taur, de bour, de oaie și, în final, de lup.

Transpus într-un limbaj cât de cât comprehensibil, motivația acestei afirmații (ce pare surprinzătoare) este următoarea: precum a fost menționat, zeii se manifestau la nivelul palierului material sub forma unor fantome mai mult sau mai puțin consistente. Zeii se manifestau în fața oamenilor prin materializări uneori totale, alteori parțiale (ca un fel de imagini holografice), având înfățișări conforme cu caracteristicile lor ființiale; tocmai prin aceste înfățișări erau recunoscuți de oameni. Un zeu avea cel puțin două forme de manifestare și, implicit, se prezenta prin două înfățișări: una de formă umanoidă și cealaltă de formă animalieră. Au existat însă zei, foarte puțini de altfel, care nu aveau o formă umanoidă de manifestare. Unul dintre aceștia a fost chiar zeul patron al Sarmizegetusei și al întregii Dacii.

Zeul Daciei a fost un zeu a cărui înfățișare originară a fost de dragon, așa cum apare de altfel pe steagul de luptă al dacilor. Abia ulterior, datorită unor metamorfoze specifice zeilor, a început să se manifeste sub ipostază de lup. Dacii au

cunoscut ambele forme de manifestare prin care se manifesta zeul lor și le-au reprodus sintetic pe steagul de luptă: dragon cu chipul de lup. De fapt, pe Columna lui Traian sunt reprezentate două tipuri de stindarde de luptă ale dacilor: unul cu corp de șarpe și cap de lup, altul cu corp de șarpe și cap ușor alungit, cam ca de oaie.

Dragonii au fost primii zei care s-au manifestat la începutul istoriei umanității și, de fapt, au fost cei mai puternici dintre toți. Un contact spiritual sau mental de doar un minut al unei ființe omenești întrupate - al unui inițiat - cu un zeu-dragon presupunea accesarea unui flux informațional de o extraordinară bogăție. Pe de altă parte însă, cunoașterea indusă oamenilor de un zeu-dragon este considerată astăzi o cunoaștere prohibită. Precum a fost menționat, la o astfel de cunoaștere prohibită s-a referit înțeleptul antic Sanchoniathon, care trăit în Fenicia pe timpul reginei babiloniene Semiramida, atunci când afirma că promovează o doctrină “secretă” provenită de la un șarpe denumit *Agathodaemon* (“șarpele cel bun”). (72)

Aspectul zeului imortalizat pe stindardul dacilor (*draco* sau *dracon*) este asemănător până la un punct cu statuia șarpelui Glycon, descoperită la Constanța în anul 1962, realizată în jurul anului 160 al erei creștine, ce înfățișa un șarpe încolăcit, cu cap ca de oaie, păr și urechi de om și coadă de leu. Despre reprezentarea șarpelui Glycon circula în antichitate o legendă sintetizată și pusă în circulație de poetul grec Lukianos din Samosata, potrivit căreia într-un oraș riveran Mării Negre, denumit Abonotichos (Turcia actuală), un zeu cu formă umanoidă și trăsături omenești a ieșit dintr-un ou de șarpe. În doar câteva zile, zeul a crescut până ce a atins maturitatea, iar apoi a început să vindece oamenii. În cele din urmă, zeul născut din ou de șarpe a fost considerat manifestarea zeului medicinei, Asclepios. În onoarea acestui

zeu a fost instituit un oracol, iar apoi a fost instituit un cult care s-a extins rapid în toate țările mediteraneene. Arheologii consideră că acest cult a fost promovat la Tomis de coloniștii greci, dar încă mai trebuie făcute cercetări amănunțite pentru a fi probat pe deplin acest aspect. (73)

Zeul-dragon cu cap de lup, patronul Sarmizegetusei și al întregii Dacii, nu trebuie însă identificat ori confundat cu zeii-dragoni din alte arealuri; în antichitate s-au manifestat mai mulți astfel de zei. Totodată, zeul-dragon cu cap de lup nu trebuie identificat sau confundat cu Zalmoxis. Zeul-dragon al Daciei era cu mult mai bătrân decât cei mai vechi zei din mitologia grecilor, Kronos, Saturn sau Jupiter. Implicit, zeul-dragon reprezentat pe steagul de luptă al dacilor era mult mai vechi decât Zalmoxis, care a făcut parte cu aproximație din generația lui Zeus - a patra generație.

Cât despre numele zeului patron al Sarmizegetusei, acesta nu trebuie să fi fost prea diferit de numele dacilor: *daoi*. Cel mai probabil, numele său avea aceeași rădăcină etimologică ca și numele dacilor: un cuvânt asemănător fonetic numelui *Dakia* sau *Dokhia*. Precum în cazul numelui Zalmoxis, dar și în cazul numelui altor zei care s-au manifestat în vechime, nu acesta era numele său real. Numele său real era cunoscut doar de către preoți. Numele prin care era cunoscut de public reflecta doar o caracteristică ființială; probabil că prin *daoi* era desemnată caracteristica de a se manifesta sub înfățișarea unui dragon cu cap de lup. Trebuie reamintit doar faptul că Zalmoxis se manifesta prin ipostaza de urs (*zal*: “blană de urs”), nu prin cea de lup. De asemenea, nu este exclus ca zeul dacilor să fi fost acel misterios Gebeleizis (Beleizis sau Beleixis), menționat de istoricul Herodot.

Din punct de vedere spiritual, problema manifestării zeilor în antichitate este extrem de complexă, astfel că iese

total din tiparele concepției materialiste. Uneori, într-un templu dedicat unui singur zeu, arheologii pot descoperi două, trei sau mai multe statui cu înfățișări diferite, și, în consecință, pot trage concluzia greșită că acel templu era dedicat mai multor zei. Însă din punct de vedere spiritual, statuile îl reprezentau pe același zeu, dar în ipostaze diferite.

Un model demn de luat în considerare a fost în antichitate cuplul Ra-Osiris; preoții egipteni considerau că zeul Ra se manifestă prin Osiris (ceea ce egiptologii denumesc identificarea Ra-Osiris). Zeul Ra nu se putea manifesta în mod direct datorită diferenței de rezonanță energetică și spirituală cu palierul material, dar se putea manifesta printr-o altă entitate. Și exemplele ar putea continua.

În acest context, trebuie evidențiată și precizarea tranșantă a istoricului Herodot că tracii “nu recunosc vreun alt zeu decât al lor”, care întărește opinia că într-o capitală spirituală nu era loc decât pentru un singur zeu.

Și, da, într-adevăr, nu este exclusă o identificare *sui generis* între Zalmoxis și Gebeleizis (considerat de istoricii religiilor “zeu al văzduhului”), astfel că același Herodot nu se înșela atunci când afirma că pe Zalmoxis “unii îl cred același cu Gebeleizis.” Modelul, și de această dată, a fost cuplul Ra-Osiris (două individualități reunite în una singură). Dar această identificare are o explicație diferită de cea promovată de istoriografia de orientare materialistă.

❧ Epoca lui Burebista ❧

Un autor celebru al antichității târzii care a transmis posterității informații despre autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic a fost Strabon, care a trăit la începutul erei creștine (născut în jurul anilor 64 sau 63 înainte de Iisus

Hristos, decedat în jurul anilor 24 sau 26 după Hristos). Deși Strabo era o poreclă ce înseamnă “cel ce privește cruciș” (avea strabism), cărturarul grec a văzut destul de bine realitatea înconjurătoare, călătorind aproape în toată lumea civilizată din vremea sa.

Informațiile lui Strabon despre autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic sunt extrem de valoroase, astfel că au devenit sursă de inspirație pentru multe generații de istorici. Epoca analizată de istoricul grec a fost, firește, cea în care a trăit. În cartea sa, *Geographica*, Strabon a făcut o descriere a arealului carpato-danubiano-pontic: “neamul geților, care se înălțase atât de mult sub Burebista, a decăzut (apoi) cu totul din pricina dezbinărilor lăuntrice și din pricina romanilor. Totuși, ei sunt încă în stare și astăzi să trimită la luptă patruzeci de mii de oameni. Prin țara lor curge râul Marisos, care se varsă în Dunăre. Ei numeau Danubius partea superioară a fluviului și cea dinspre izvoare până la cataracte. Ținuturile de aci se află, în cea mai mare parte, în stăpânirea dacilor. Partea inferioară a fluviului, până la Pont - de-a lungul căreia trăiesc geții - ei o numesc Istros”. (11)

Strabon afirma că “dacii au aceeași limbă cu geții. Aceștia sunt mai bine cunoscuți de eleni, deoarece se mută des de pe o parte pe alta a Istrului și totodată mulțumită faptului că s-au amestecat cu tracii și cu misii. Același lucru s-a petrecut și cu tribalii, ei fiind de neam trac. Căci ei au primit imigrări, întrucât vecinii lor îi cotopeau, fiind mai slabi. Ba chiar cei de dincolo de Istru - și anume sciții, bastarnii și sarmații -, după ce îi învingeau, treceau și fluviul o dată cu cei alungați de ei, statornicindu-se chiar, unii dintre aceștia, fie în insule, fie în Thracia. Cei care locuiau de cealaltă parte a fluviului erau biruiți mai ales de illiri. Cât despre geți și daci, după ce numărul lor crescuse neînchipuit de mult, într-atât încât puteau să trimită la luptă până la două

sute de mii de oameni, ei s-au împuținat și au ajuns în zilele noastre cam la vreo patruzeci de mii și sunt acum pe cale de a se supune romanilor. Nu se află încă de tot sub stăpânirea lor, pentru că își mai pun nădejdea în germani, dușmanii romanilor”. (11)

Despre Burebista, Strabon are numai cuvinte de laudă: “ajungând în fruntea neamului său - scrie istoricul grec -, care era istovit de războaie dese, Burebista, bărbat get, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani. Căci trecând plin de îndrăzneală Dunărea și jefuind Thracia - până în Macedonia și Illyria -, a pustiit pe celții care erau amestecați cu tracii și cu illirii și a nimicit pe de-a întregul pe boii (ramură a celților) aflați sub conducerea lui Critasiros și pe taurisci”. Strabon mai afirmă că Burebista “a pierit din pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmașii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărâmițând puterea în mai multe părți. De curând, când Caesar Augustus a trimis o armată împotriva lor, puterea era împărțită în cinci părți. Atunci însă stăpânirea se împărțise în patru. Astfel de împărțiri sunt vremelnice și se schimbă când într-un fel, când într-altul”. (11)

Într-un alt fragment, Strabon preciza că Burebista “și-a luat ca ajutor pe Deceneu, un magician care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de prorocire, mulțumită cărora susținea că tâlmăcește voința zeilor. Ba încă de un timp fusese socotit și zeu, așa cum am arătat când am vorbit despre Zamolxis. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau (geții), este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița de vie și să trăiască fără vin”. Burebista, afirmă Strabon, “lucra în înțelegere cu el (Zamolxis) fiindcă vedea

că oamenii ajunseseră (datorită lui) mult mai ascultători decât înainte. Căci supușii lui credeau că (regele) dă poruncile sfătuit de zei. Obiceiul acesta a continuat până în zilele noastre, pentru că mereu se găsea cineva gata să-l sfătuiască pe rege - și acelui om geții îi spuneau zeu”. În scrierea sa, istoricul grec afirmă că sfetnicul regelui locuia pe un munte sacru: “muntele (cu peștera) a fost socotit sfânt și s-a numit așa. I se zicea Kogaionon și la fel a fost și numele râului care curgea pe lângă el. Pe când domnea asupra geților Burebista - împotriva cărora s-a pregătit să pornească divinul Caesar -, cinstirea mai sus amintită o avea Decaineos”. Strabon precizează că “și profeții erau cinstiți, încât erau socotiți vrednici de domnie, astfel Orfeu, Musaios și zeul la geți, în vechime Zamolxis, un pitagoreu, iar în vremea noastră Decaineos care proorocește lui Burebista”. (11)

Bazându-se pe informațiile culese de un contemporan al său pe nume Posidonius, care a trăit în perioada 135-80 înainte de Iisus Hristos, Strabon îl descrie pe Deceneu ca pe un “magician, un bărbat care nu numai că făcuse o călătorie în Egipt, dar învățase, de asemenea, în mod temeinic unele semne prin intermediul cărora pretindea că cunoaște voința divină, și la puțină vreme după aceea a fost socotit zeu”. (11)

La rândul său, în cartea *Getica*, istoricul Iordanes, care a trăit în secolul al șaselea al erei creștine, compilând surse mai vechi, relatează cam aceleași evenimente: “în timpul domniei la goți a regelui Buruista, a venit în Gothia Dicineus, pe vremea când Sylla a pus mâna pe putere la Roma. Primindu-l pe Dicineus, Buruista i-a dat o putere aproape regală. După sfatul acestuia, goții au început să pustiască pământurile germanilor pe care acum le stăpânesc francii”. Tot în *Getica*, Iordanes a scos în evidență cariera excepțională a lui Deceneu, care a devenit în ochii poporului “o ființă miraculoasă, încât a condus nu numai pe oamenii de

rând, dar chiar și pe regi. Iar după moartea lui Deceneu, ei au avut aproape în aceeași venerație pe Comosicus, fiindcă era tot așa de iscusit. Acesta era considerat la ei și rege și preot și ca judecător, datorită priceperii sale, și împărțea poporului dreptatea în ultima instanță.” (66)

Comentând fragmentele lăsate posterității de Strabon, Mircea Eliade observa că acesta prezintă *o nouă versiune a cultului lui Zalmoxis*: “caracterul lui Zalmoxis se arată sensibil modificat. Există, mai întâi, identificarea zeului Zamolxis cu marele-preot, care a sfârșit prin a fi divinizat cu același nume. În plus, nu se află nici o aluzie la un cult de structură mistică, așa cum ni-l prezentase Herodot. Pe scurt, cultul lui Zalmoxis este dominat de un mare-preot care trăiește solitar pe vârful muntelui, fiind totodată asociatul și sfetnicul regelui”. (58)

Istoriografia consemnează că regele Burebista a venit la putere în jurul anului 82 înainte de Iisus Hristos, scopul său principal fiind unificarea triburilor și a teritoriilor locuite de acestea, aflate în pericol de a fi înghițite în urma expansiunii triburilor celtice și a extinderii Imperiului Roman. Unificarea a atins apogeul în jurul anului 60 înainte de Iisus Hristos. Capitala politică a regatului a fost stabilită în cele din urmă în Munții Orăștiei, la Costești.

În cele din urmă, după cum afirmă Strabon, Burebista a format o armată de aproximativ 200000 de soldați. “După cum precizează istoricul Constantin Giurescu, cifra de 200000 de soldați pe care o indică Strabon ca putere militară maximă a lui Burebista, deși este uriașă pentru vremurile acelea, nu trebuie să ne mire. Dacii au putut ridica o asemenea armată. Mulțumită ei, regele lor ajunsese stăpânitorul de necontestat al răsăritului și centrului european, rămas în afară de dominația romanilor și cel mai de seamă adversar al acestora din urmă”. (49)

Bazându-se pe armata sa numeroasă, Burebista a cucerit succesiv cetățile grecești de pe țărmurile vestice ale Mării Negre: Olbia, Tyras, Histria, Tomis, Callatis, Dionysopolis, Odessos, Mesembria și Apollonia. În acea perioadă, afirmă la rândul său istoricul Florin Constantiniu, hotarele regatului lui Burebista “s-au extins spre răsărit, atingând litoralul vestic al Mării Negre, de la gurile Bugului și până în lungul coastei tracice, iar spre miazăzi au ajuns la Balcani. În acest mare spațiu ajuns sub autoritatea lui Burebista se aflau - pentru prima dată unificate sub o conducere unică - triburile geto-dacice, traci, greci, celți. În decretul dionysopolitan dat în cinstea lui Acornion, Burebista e numit “cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia, care stăpânea tot teritoriul de dincoace de fluviu și de dincolo.” (67)

Cercetările arheologice realizate începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea au confirmat faptul că în perioada domniei lui Burebista au fost construite sau consolidate nenumărate cetăți, majoritatea fortificate. Numărul total al cetăților depășea trei sute (cele mai importante au fost în jur de optzeci).

Cele mai bine legendate din punct de vedere arheologic sunt cetățile din Munții Orăștiei, Costești, Blidaru, Piatra Roșie, cele din Munții Apuseni precum Tilișca, Piatra Craivii, Căpâlna, cele de la Bănița și Polovragi (Muntele Padeș), cele din Moldova, precum și cetățile din județul Harghita, cetățile din zona Dejului, cetățile din Dobrogea sau cetățile bănățene, precum cele de la Cornești, lângă Timișoara și Sântana, lângă Arad.

De asemenea, au fost legendate din punct de vedere arheologic mai multe cetăți la sudul Dunării, în vestul Europei - până pe teritoriul Poloniei sau Slovaciei de astăzi -, și în partea de est, până pe linia Niprului.

❧ Sanctuarele de la Grădiștea Muncelului ❧

Cu ajutorul lui Deceneu, care a venit singur pentru a se pune în slujba sa, Burebista a inițiat reforme politice, militare, economice, morale și religioase. Nu este prea greu de dedus că rolul lui Deceneu nu a fost doar decorativ, din moment ce, după cum afirmă Iordanes în *Getica*, Burebista i-a dat “o putere aproape regală”.

Sfătuit de Deceneu, Burebista a decis întemeierea unei noi capitale politico-militare și religioase a regatului în Munții Orăștiei, la Sarmizegetusa Regia (Grădiștea Muncelului), o locație amplasată la altitudinea de 1200 metri, situată în linie dreaptă la aproximativ 30 de kilometri de dealul Subcetate. Construirea unei noi capitale a devenit o necesitate din motive etnice, politice, economice, strategice și, mai ales, religioase. Regatul lui Burebista era alcătuit din mai multe triburi; probabil că fiecare trib avea zona sa de reședință, propriul areal de locuire, propria sa capitală spirituală și politică, propria sa armată. Istoriografia confirmă bunăoară că Burebista fost get, iar Deceneu a fost dac, deci au făcut parte din triburi diferite. În condițiile unirii celor patru sau cinci uniuni de triburi, menționate de Strabon, la care s-au adăugat alte triburi mai mici, era nevoie, firește, de o capitală a întregului regat, iar aceasta a fost aleasă de comun acord în Munții Orăștiei, la Grădiștea Muncelului - Sarmizegetusa Regia. Așadar, Sarmizegetusa Regia a fost capitala întregului regat (alcătuit din daci, geți și alte triburi), pe când Sarmizegetusa de pe dealul Subcetății a fost doar capitala dacilor. Cea de pe dealul Subcetății a continuat să existe și să fie funcțională, dar centrul de putere al regatului a fost mutat în Munții Orăștiei.

Construcția templelor de la Sarmizegetusa Regia (Grădiștea Muncelului) a debutat cel mai probabil în jurul

anului 66 înainte de Iisus Hristos. Cercetările arheologice au evidențiat faptul că, pentru a ridica templele de la Sarmizegetusa Regia în condiții optime, constructorii au escavat și terasat dealul, ceea ce a constituit un efort uriaș, care a fost eșalonat de-a lungul unei perioade mai lungi de timp. Terasele pe care se află amplasate templele sunt susținute de ziduri de mari dimensiuni, construite în tehnica *murus dacicus*. Înălțimea lor atinge uneori 12 metri. Scopul lor era de a împiedica prăbușirea dealului sub greutatea construcțiilor. Pentru ridicarea zidurilor ce susțineau terasele au fost aduse blocuri de piatră din carierele de la Măgura Călanului. Cantitatea de piatră transportată și folosită la Sarmizegetusa Regia pentru terasarea dealului a fost mai mare decât cea necesară la construirea mării piramide de pe platoul Giza, Egipt.

Cetatea Sarmizegetusa Regia avea trei zone distincte: zona sacră, unde se află templele, cetatea propriu-zisă și zona civilă. În jurul cetății, dar la poalele dealului, pe o rază de mai mulți kilometri, se aflau așezări. După cum afirma istoricul Ioan Horațiu Crișan, care a lucrat nemijlocit în campania de decopertare desfășurată la Sarmizegetusa după mijlocul secolului al XX-lea, “construcțiile civile constau din locuințe, hambare, ateliere, conducte de apă, canale de drenaj, drumuri pavate, scări. Planul locuințelor era diferit: rectangular (cu două - trei încăperi grupate sau în șir), poligonal sau circular. Construcțiile cu plan rectangular aveau pereți din lemn ridicați pe o bază de piatră (calcar). Acoperișul era din șindrilă. Inventarul era extrem de bogat: ceramică, vase pictate, unelte din fier”. (10)

Pentru alimentarea cu apă a cetății Sarmizegetusa Regia, constructorii au captat apa a trei izvoare; după ce era purificată prin decantoare de mari dimensiuni, apa era transportată prin conducte de teracotă în întreaga cetate.

Pentru evacuarea apei pluviale constructorii au săpat canale de drenaj. Perimetrul cetății a fost înconjurat de ziduri de apărare pigmentate cu foișoare (turnuri de formă patrulateră) din lemn. Zidurile, a căror lungime totală a fost de aproximativ 1000 de metri lineari și a căror înălțime atinge uneori 5-6 metri, au fost construite în stilul *murus dacicus*, urmând detaliile de planimetrie ale terenului.

Din punct de vedere arheologic, templele de la Sarmizegetusa prezintă două etape constructive: în prima etapă, constructorii au folosit calcarul adus de la carierele de la Măgura Călanului, iar în etapa a doua au folosit roca dură de origine vulcanică denumită andezit, care a fost extrasă din dealurile aflate în proximitatea Devei. Arheologii consideră că fundațiile de calcar ale edificiilor au fost realizate în perioada domniei lui Burebista, iar cele de andezit au fost realizate cu precădere în perioada domniei lui Decebal.

Existența fundațiilor de calcar a fost remarcată mai greu de arheologi datorită faptului că, la un moment dat, constructorii daci le-au demontat și le-au înlocuit cu structuri de andezit. De altfel, analizele istoricilor referitoare la construirea și aspectul templelor sunt destul de aproximative datorită faptului că, pe de-o parte, construcțiile au fost ridicate în mai multe etape, de-a lungul unei perioade mai lungi de timp, iar de cealaltă parte datorită distrugerilor provocate de legiunile romane în războaiele din anii 101-102 și respectiv, 105-106, era creștină.

Sanctualele de la Sarmizegetusa Regia sunt în număr de șapte: două rotunde și cinci dreptunghiulare. Ele sunt masate în partea de nord-est a cetății. Terasile pe care sunt amplasate sunt susținute de ziduri construite în tehnica "murus dacicus".

Primul sanctuar (S1) din zona sacră de la Sarmizegetusa Regia evidențiat de cercetările arheologice,

cunoscut sub denumirea “sanctuarul mare vechi” sau “sanctuarul patruleter de calcar”, este de departe cel mai misterios. După cum afirmă istoricul Ioan Horațiu Crișan, temelia acestui sanctuar era amplasată pe un șir de grupuri a 3 - 4 blocuri de calcar, dispuse în cruce, “fiecare grup având o bază în forma unei semicalote lucrată din pietre și lut”. După demolarea vechiului sanctuar, în același loc a fost construit ulterior un alt sanctuar, a cărui fundație avea 60 de discuri de calcar dispuse pe patru șiruri, ce măsura cu aproximație 30 x 15 m, înălțimea coloanelor era de 6 -7 m, iar spațiul interior era împărțit în două nave de șirul de coloane. Pereții erau din lemn, iar acoperișul, în două ape, din șindrilă. Pentru a-l ridica, constructorii au înălțat terasa cu 1,50 m. Istoricul Ioan Horațiu Crișan descrie astfel acest edificiu: “pătrunzând în zona sacră pe drumul actual, în dreapta lui se afla un sanctuar patruleter, mărginit de pilaștri și având pe mijloc, la descoperire, șapte plinte de calcar care susțineau coloane de lemn. Întrarea în sanctuar se făcea dinspre nord pe un zid scurt construit în maniera zidurilor dacice.” (10)

Sanctuarul a fost închis cu două ziduri masive, ce mărgineau o monumentală scară de piatră din care s-au păstrat doar treptele alcătuite din dale. Zidul de pe latura de sud - afirmă istoricul Ioan Horațiu Crișan -, “se termină spre vest într-o platformă cu patru laturi. Platforma este de lățimea zidului ce închide latura de sud. Grosimea redusă a discurilor dovedește că n-au servit de baze unor coloane, ci erau plinte (temelii) așezate direct pe sol, ceea ce presupune că ne găsim în prezența unei construcții la nivelul solului. Dar, lucru cu totul ciudat și neexplicat, lipsește orice fel de pardoseală.” Misterul nu se oprește aici, întrucât scara monumentală, lucrată din lespezi de calcar, urca până la nivelul platformei. Ceea ce înseamnă că platforma respectivă

reprezenta o “întoarcere de scară”, ceea ce demonstrează faptul, destul de evident, că edificiul avea două nivele. O altă ciudățenie semnalată de istoricul Ioan Horațiu Crișan este zidul de pe latura de sud, care “se termină spre vest (spre pantă) într-o platformă cu patru laturi, având toate cele patru fețe frumos lucrate din blocuri mari de calcar și fiind cu mult mai ridicată decât nivelul sanctuarului”; “dacă toate acestea - afirmă istoricul citat - ar fi fost doar simple ziduri de susținere a terasei și deci îngropate, nu era nevoie ca fețele lor să fie lucrate îngrijit”. Concluzia istoricului citat este că “sanctuarul nu este altceva decât un sanctuar de tip grecesc, ușor modificat”. (10)

Primul sanctuar era alimentat cu apă de o conductă din țevi de teracotă. La fel de important de semnalat este faptul că în perimetrul sanctuarului a fost descoperit un medalion de lut ars, “aproximativ rotund cu diametrul de 10,3 cm și 1,05 cm grosime. Medalionul are reprezentată o figură feminină ușor în relief. Spatele medalionului este neted, fără nici un ornament, iar marginile sunt zimțate. Lutul din care a fost lucrat medalionul conține mică, ceea ce dovedește că a fost lucrat pe undeva pe Dealul Grădiștii.” (10)

Al doilea sanctuar (S2), cunoscut și sub numele “sanctuarul vechi mic”, situat chiar lângă drumului pavat, a fost construit în același timp cu primul sanctuar, având 18 discuri-plinte de calcar dispuse pe trei șiruri. În partea de nord a fost descoperit un canal din blocuri de calcar, care au aceleași dimensiuni cu cele ale primului sanctuar.

Al treilea sanctuar (S3) a fost construit în aceeași perioadă cu primul sanctuar; sanctuarul avea 37,5 metri lungime și 26 metri lățime. Între sfârșitul domniei lui Burebista și începutul domniei lui Decebal, sanctuarul al treilea a fost înlocuit cu unul identic, dar cu temeliiile de andezit, astfel că a fost denumit de arheologi “sanctuarul

mare de andezit”. Acest sanctuar avea 60 de coloane, fiind amplasat pe 40 de discuri de andezit așezate pe patru șiruri. Pe discurile de andezit au fost așezate coloanele de andezit.

În noua întocmire arhitectonică, sanctuarul al treilea (S3) era mărginit de ziduri masive. Istoricul Ioan Horațiu Crișan consideră că “sanctuarul mare de andezit” era prevăzut cu acoperiș de lemn, iar învelitoarea din șindrilă. Despre *cella* (*adytonul*) celui de-al cincelea sanctuar, Ioan Horațiu Crișan afirmă că “avea pereți de lemn și a putut fi amplasată în centrul edificiului, între șirurile intermediare de coloane. Intrarea ori intrările în această încăpere au putut fi flancate de stâlpi masivi din andezit ce suportau o boltă lucrată din aceeași piatră, descoperiți în zidurile cetății”. Modelul unei astfel de dispuneri sunt templele grecești. Autorul citat consideră că monumentalitatea “sanctuarului mare de andezit” nu mai este nevoie să fie subliniată. El este, fără îndoială, cel mai reprezentativ edificiu al incintei sacre, pe măsura uriașelor ziduri de calcar care susțineau de o parte și de alta terasa pe care s-a construit”. (10)

Următoarele două sanctuare, al patrulea (S4) și al cincelea (S5), au forme rotunde. Al patrulea sanctuar este “marele sanctuar circular” sau “rotonda mare”, iar al cincelea sanctuar este “sanctuarul mic rotund” sau “rotonda mică”; ambele sanctuare rotunde au suscitât polemici îndârjite încă de la descoperirea lor.

Astfel, al patrulea sanctuar, denumit “marele sanctuar circular” (S4), este alcătuit, afirmă Ioan Horațiu Crișan, din trei cercuri concentrice și dintr-o construcție absidală situată central. Primul cerc este alcătuit “din blocuri mari de andezit, alăturate ce formează un inel închis. Lipit de acesta, se găsește un al doilea cerc. Cel de al treilea cerc, cu diametrul de 20 m nu mai are stâlpi de piatră, ci de lemn. La baza fiecărui stâlp a fost așezat câte un bloc de calcar. De data

aceasta cercul nu mai este continuu, ci prevăzut cu patru intrări marcate fiecare prin lespezi de calcar. În interiorul cercului a fost descoperită o vatră de foc, de formă dreptunghiulară, cu o crustă nu prea puternică. Vatra pare a fi mai târzie decât sanctuarul”. Istoricul Ioan Horațiu Crișan afirmă că “marele sanctuar circular” era un edificiu acoperit cu șindrilă, ce avea două încăperi concentrice; încăperea din interior, care avea acoperiș mai înalt, era de fapt *cella* templului, fiind despărțită de încăperea exterioară de un zid format din stâlpi groși de lemn, grinzi și scânduri; “sub streășină trebuie să fi fost practicate ferestrele. Cel de-al doilea acoperiș avea în vedere atât încăperea circulară cât și acoperirea galeriei exterioare, deschisă”. (10)

Numărul total de stâlpi și dispunerea acestora i-a determinat pe unii cercetători ai domeniului să constate că marele sanctuar circular era un templu-calendar. Astfel, cercul exterior al marelui sanctuar circular are 104 blocuri de andezit, cercul al doilea are 180 de stâlpi și 30 de lespezi de separare, iar al treilea cerc are 68 de stâlpi și 14 lespezi. În absida centrală sunt în total 34 de stâlpi și patru lespezi. Analiza dispunerii stâlpilor i-a determinat pe istorici să constate că dacii aveau un calendar bazat pe cicluri de 13 ani astronomici, că anul dacic avea 47 de săptămâni, iar numărul de zile într-un an oscila între 364 și 367 de zile. Corecțiile se realizau la fiecare al 104-lea an, cât se presupune că dura secolul la daci (cercul exterior avea 104 blocuri de andezit).

Al cincelea sanctuar, denumit și sanctuarul mic rotund (S5), este compus din 114 piese: “13 lespezi separă 13 grupuri de stâlpi, în total 104 stâlpi și 13 lespezi. De data aceasta este vorba despre un cerc perfect, cu diametrul de 12,50 m alcătuit din stâlpi de andezit dintre care 101 sunt înguști, de același tip cu cei de la sanctuarul al șaselea și 13 blocuri, tot de andezit, așezate pe lung”. (10)

Sanctuarul al șaselea (S6), denumit “sanctuarul mic patrulater de andezit”, măsoară 12 x 9,20 m și “este mărginit pe toate cele patru laturi de stâlpi înguști și scunzi de andezit. În fiecare colț există câte un stâlp mai mare”. În interior existau 18 coloane de andezit, așezate pe trei rânduri. Coloanele de andezit - afirmă Ioan Horațiu Crișan - “erau menite să suporte greutatea acoperișului. Șarpanta clădirii era tot de lemn, iar învelitoarea de șindrilă. Nu se poate preciza unde anume a fost amplasată *cella*”. (10)

Despre sanctuarul al șaptelea (S7), situat în colțul de nord-vest, nu există prea multe informații întrucât nu a fost dezvelit integral din punct de vedere arheologic. Era alcătuit din stâlpi de andezit identici cu cei ai sanctuarului anterior.

Un element arhitectonic important al incintei sacre este postamentul circular de andezit, cu diametrul de 7,10 m și 0,30 m grosime, unic în lumea geto-dacă, denumit “soarele de andezit”. Totuși, după cum constata Ioan Horațiu Crișan, “forma de soare este doar aparentă. În antichitate dalele de andezit erau perfect alăturate, încât așa-numitele raze nu se vedeau. Construirea unui pavaj rotund, cu diametrul de peste 7 m, nu era posibilă dintr-o singură lespede de andezit și de aceea s-a recurs la dale. Este foarte verosimil ca pe marele disc de andezit să se fi practicat jertfirea unor animale, al căror sânge să se fi scurs în canal”. (10)

Un alt element important este drumul pavat cu lespezi de calcar, care era acoperit, formând de fapt o galerie lungă (denumită *propilee*). Drumul acoperit lega poarta de vest de cea de est, a fost imortalizat chiar și pe Columna lui Traian.

Mai trebuie menționat că relativ recent, în campania de săpături arheologice desfășurată între anii 2017 -2020 a fost descoperită fundația unui nou templu în aria sacră de la Sarmizegetusa Regia. Într-un comunicat remis presei de Consiliul Județean Hunedoara (finanțatorul săpăturilor) se

afirmă că începând cu anul 2017, arheologii “au scos la iveală un edificiu de cult cu arhitectură monumentală. Planul său includea 60 de baze de calcar dispuse pe cinci șiruri a câte douăsprezece rânduri”. În anul 2020 au fost scoase la iveală “rămășițe ale drumului antic pavat, cu o cromatică aparte în antichitate și cu un aspect luxos, format din blocuri de calcar, dar împodobit pe unele secțiuni și cu andezit și gresie aduse din carierele aflate la peste 50 de kilometri depărtare, cel mai probabil de la Bejan (Deva). A mai fost scos la iveală o ramificație a drumului antic pavat care era, de fapt, un drum în trepte pe care strămoșii noștri coborau de la intrarea în cetate spre templele acesteia. Ar fi avut aproape 200 de metri în vremea dacilor”. (93)

Dat fiind faptul că, pe de-o parte au fost construite din materiale perisabile, iar de cealaltă parte că au fost distruse complet de romani, scopul edificiilor din aria sacră de la Sarmizegetusa Regia este dificil de decelat doar în urma analizei fundațiilor. Istoricul Ioan Horațiu Crișan este de părere că edificiile de la Sarmizegetusa nu se deosebeau prea mult de cele ale popoarelor europene ale acelor vremuri, dar modelele sunt cele ale locuințelor autohtone. (10)

Așadar, la Sarmizegetusa Regia sunt legendate din punct de vedere arheologic toate elementele ce caracterizează o capitală spirituală: edificiile destinate cultului, un altar pentru aducerea ofrandelor, conducte pentru scurgerea apei, un drum sacru, o vatră centrală și ziduri de protecție.

❧ Geții nu recunosc alt zeu decât al lor ❧

Reforma lui Deceneu a fost reflectată atât în ceea ce privește concepția religioasă propriu-zisă, cât și în ceea ce privește arhitectura templelor. Trecerea de la vechea artă

megalitică, menționată anterior, la arhitectura “modernă” a epocii în care au trăit Burebista și Deceneu este evidentă în aria sacră de la Sarmizegetusa Regia.

Deceneu a apelat la arta arhitecturală a grecilor pentru a ridica un nou tip de sanctuare. Influența grecească este într-adevăr vizibilă, dar acest aspect nu certifică în vreun fel concluzia că dacii au preluat de la greci zeii și concepțiile religioase, ci doar elemente de arhitectură ale templelor. De fapt, la construirea templelor din aria sacră de la Sarmizegetusa, pe lângă autohtoni, au participat numeroși constructori greci proveniți cel mai probabil din cetățile de pe țărmurile Mării Negre. De asemenea, au participat și constructori refugiați din Imperiul roman.

Totuși, cu toată influența grecească în arhitectură, dacii au dat dovadă nu numai de maturitate artistică, ci și de originalitate. Istoricul Ioan Horațiu Crișan avea perfectă dreptate când afirma că sanctuarele dacilor nu se deosebesc de cele ale popoarelor europene ale vremii, dar modelele ce au stat la baza sanctuarelor erau cele ale locuințelor dacice. De fapt, modelele grecești ale templelor au fost preluate de mai multe popoare.

Din punct de vedere spiritual, este însă exclus ca sanctuarele de la Sarmizegetusa să fi fost dedicate mai multor zei. Edificiile din zona sacră de la Sarmizegetusa Regia au fost dedicate unui singur zeu-patron. Acest zeu, precum a fost menționat, nu a avut nimic în comun nici cu zeul transfizic Zalmoxis, cel imortalizat pe platoul Bucegilor și nici cu templele sale subterane (realizate după modelul megalitic) din Bucegi sau din alte părți. Dacă templele lui Zalmoxis de pe platoul Bucegilor aveau *adytonul*, camera zeului, amplasat într-o grotă subterană, la Sarmizegetusa templele erau amplasate la suprafață, iar *adytonul* era dispus după model grecesc, în partea din spate a templului.

Orice templu avea un pronaos denumit astăzi vestibul, un naos și o “cameră a zeului”, adică un *adyton*, denumit de greci *opisthodomus*. Unii arheologi identifică naosul cu *adytonul*, camera secretă a zeului, ceea ce din punct de vedere spiritual este inexact. *Adytonul* era situat în partea din spate a naosului, precum este altarul în bisericile creștine. Statuia sacră a zeului era amplasată în “camera zeului”, unde nu avea voie să pătrundă decât marele preot și unul sau doi hierofanți.

Precum a fost menționat, în antichitate, scopul construirii unui sanctuar era de a facilita conexiunea energetică-informațională dintre o populație (trib) și zeul-patron ce-și avea sălașul în văzduh. Prin puterea zeului-patron se realiza un culoar energetic ca o gaură de vierme între enclava din văzduh și palierul material. Locul de incidență al culoarului energetic cu palierul material era situat invariabil în *adyton* (camera secretă a zeului).

Mai întâi constructorii detectau cu maximă precizie locul de incidență al găurii de vierme, iar în locul respectiv construiau *adytonul* templului. De cele mai multe ori, locul de incidență al găurii de vierme cu palierul material era indicat chiar de zeu; pur și simplu, zeul se manifesta printr-o materializare totală sau parțială de mai multe ori în acel loc, iar oamenii înțelegeau că acela este punctul fix de unde trebuie să înceapă construirea templului.

Sarmizegetusa nu a făcut excepție. Cel puțin în faza inițială, la Sarmizegetusa Regia a existat un singur zeu-patron: zeul patron (“național”) al Daciei. Precum a fost menționat, zeul patron al Daciei se manifesta ca un dragon cu chip de lup sau, în timpurile mai vechi, ca un dragon cu chip de taur, bour sau oaie (precum apare pe steagurile de luptă ale dacilor pe Columna lui Traian). Nu este exclus ca numele zeului-dragon să fi fost Gebeleizis. Pentru a

argumenta faptul că geto-dacii au avut un singur zeu-patron trebuie reamintită doar mențiunea istoricului Herodot că “geții nu recunosc vreun alt zeu decât al lor”. De aceea, la Sarmizegetusa trebuie să fi existat doar un singur templu principal (orice templu are *adyton*; edificiile lipsite de *adyton* nu sunt temple), care a fost dedicat în exclusivitate zeului-patron al Daciei; restul edificiilor din aria sacră nu erau temple, ci edificii-anexă (lipsite de *adyton*).

Aceste afirmații pot fi argumentate în mod corespunzător doar din punct de vedere spiritual; mai exact spus, aceste afirmații pot fi argumentate în mod corespunzător doar în urma unei analize realizată din punctul de vedere al *funcționalității spirituale* a edificiilor. De aceea, în continuare vor fi analizate doar vestigiile cu caracter religios din aria sacră de la Sarmizegetusa Regia, făcându-se abstracție de cele cu caracter civil sau militar (foișoare, ziduri de apărare, construcții civile).

Din punctul de vedere al funcționalității spirituale, nu poate fi valabilă afirmația că edificiile din aria sacră de la Sarmizegetusa Regia au fost temple dedicate mai multor zei. Pentru daci ar fi fost pur și simplu o trădare în cazul în care ar fi dedicat temple altor zei; și-ar fi trădat zeul. Iar dacă dacii au avut un singur zeu principal, înseamnă că acestuia i-a fost dedicat un singur templu (dotat cu *adyton*); nu ar fi avut rost să construiască mai multe temple identice pentru același zeu. Ceea ce înseamnă că la Sarmizegetusa a existat un singur templu; restul edificiilor (denumite “sanctuare” de arheologi; termen impropriu dar care va fi folosit în continuare pentru evitarea unor confuzii nedorite) din aria sacră nu au fost temple, ci edificii anexă (fără *adyton*) care au servit într-un fel sau altul practicării cultului. Trebuie doar analizat ce edificiu din aria sacră la Sarmizegetusa Regia se potrivește cel mai bine funcționalității unui templu principal.

Poate surprinzător, la Sarmizegetusa Regia nu trebuie căutat prea mult pentru a descoperi locul exact al amplasării templului principal. Restrângând aria cercetărilor, cele mai multe indicii arheologice conduc la concluzia că templul principal dedicat zeului-patron trebuie să fi fost unul dintre cele două edificii situate în partea dreaptă a drumului sacru - adică fie “sanctuarul mic vechi” (S2), fie “sanctuarul mare vechi” (S1). Aceste sanctuare au fost primele construite, iar când s-au uzat dată fiind precaritatea plintelor de calcar, a pereților din lemn și a acoperișului de șindrilă, au fost demolate, iar în locul lor au fost construite temple cu plinte de andezit.

Primul edificiu susceptibil de a fi fost templul principal al Sarmizegetusei este așadar “sanctuarul mic vechi” (S2), care avea 18 discuri-plinte de calcar dispuse pe trei șiruri și un canal propriu de scurgere a apei; apa era necesară spălării sângelui animalelor jertfite, motiv pentru care se poate presupune că sanctuarul avea un altar propriu. Sângele animalelor jertfite juca un rol extrem de important, esențial chiar, în ritualul de invocare a zeului. Istoricul Ioan Horațiu Crișan, participant direct la decopertarea arheologică a “sanctuarului mic vechi”, consemna că, în anul 106 era creștină, furia legiunilor romane s-a revărsat cu precădere asupra acestui templu, ceea ce demonstrează importanța sa deosebită. “S-au putut determina, afirmă autorul citat, puternice urme de incendiu, care, pe alocuri, a dus la înroșirea solului”. (10)

Și edificiul alăturat, denumit “sanctuarul mare vechi” (construit în același timp cu “sanctuarul mic vechi”), este de luat în considerare în stabilirea identificării templului principal care, invariabil, trebuia să aibă *adyton*. Este de la sine înțeles că “sanctuarul mare vechi” (S1) a funcționat o lungă perioadă de timp în întocmirea sa primară. În mod

firesc, dată fiind importanța sa, străvechiul sanctuar a fost dărâmat atunci când a dat semne de uzură (nu avea de ce să fie dărâmat înainte de a prezenta semne de uzură), iar în același loc a fost construit un alt sanctuar, identic cu primul. Pentru a ridica noul sanctuar pe același loc, constructorii au înălțat terasa cu 1,50 m.

Arhitectura atipică a “sanctuarului mare vechi” (S1) i-a surprins pe arheologi. Sanctuarul nu avea pardoseală, dar avea etaj, ceea ce înseamnă că la parter nu exista o amenajare. Sanctuarul avea în schimb o scară monumentală, lată 2,55 metri, acoperită, lucrată din lespezi, ce urca la etaj, precum în mod remarcabil a dedus istoricul Ioan Horațiu Crișan. Spus în termeni profani, etajul “sanctuarului mare vechi” se prezenta ca o “sală de ședințe” mai lungă. Datorită dimensiunilor sale, se poate deduce că sala de la etaj - un etaj de altfel foarte spațios (30 x 15 m) - era destinată enoriașilor care veneau în pelerinaj la date fixe în capitala spirituală a regatului. Enoriașii erau de fapt “cetățeni de frunte” (pentru a folosi expresia lui Herodot) adică reprezentanții aleși pe sprânceană ai moșiilor, obcinelor, davelor și triburilor din compunerea regatului dac. Iar dacă “cetățenii de frunte” aveau acces nestingheriți în această sală de ședințe, înseamnă că acest edificiu nu a fost templu. Raționamentul este următorul: în mod sigur, publicul nu avea acces în *adytonul* templelor, iar dacă “cetățenii de frunte” aveau acces neîngrădit în “sala de ședințe” de la etaj, lungă de 30 de metri și lată de 15 metri, înseamnă implicit că “sanctuarul mare vechi” (S2) nu a fost prevăzut cu *adyton* și în consecință, nu era templu.

Așadar, la o primă analiză realizată din punctul de vedere al funcționalității spirituale, în ciuda dimensiunilor sale impresionante, “sanctuarul mare vechi” (S2) nu îndeplinește condițiile necesare pentru a fi fost templul

principal al zeului-patron al Sarmizegetusei și al Daciei, acest rol revenindu-i “sanctuarului mic vechi” din imediata sa vecinătate. “Sanctuarul mic vechi” (S1) îndeplinește toate condițiile de funcționare ale unui templu dotat cu *adyton*, unde doar câteva persoane aveau acces - marele preot și câteva ajutoare.

MISTERIILE DE LA SARMIZEGETUSA

❧ Plăcuțele de la Sinaia ❧

Pentru a argumenta în mod optim acest subiect, trebuie făcut apel la un set de documente care în ultima perioadă de timp a generat nesfârșite controverse: plăcuțele de plumb de la Sinaia.

Plăcuțele de plumb de la Sinaia, considerate pe nedrept falsuri de majoritatea istoricilor, au fost aduse pentru prima dată în atenția publicului de inginerul Dan Romalo, un cercetător temerar care le-a fotografiat pentru prima oară în anii 40 ai secolului trecut. Fotografierea plăcuțelor a devansat cu un deceniu primele săpături arheologice realizate la Sarmizegetusa. Rezultatele cercetării inginerului Dan Romalo au fost publicate în volumul sugestiv intitulat “Cronică apocrifă pe plăci de plumb?”, apărut în anul 1994.

Despre plăcuțele de la Sinaia, tradiția urbană (“gura lumii”) afirmă că au fost descoperite de muncitorii tocmiți în anul 1875 de Regele Carol I al României pentru a săpa fundația castelului Peleş din Sinaia. Plăcuțele originale, afirmă aceeași “tradiție urbană”, erau din aur, dar regele Carol le-ar fi topit, iar din banii obținuți ar fi susținut financiar războiul de independență din anii 1877-1878, nu înainte însă de a fi ordonat realizarea unor copii din plumb la

fabrica de cuie din Sinaia. O altă tradiție urbană (tot “gura lumii”) afirmă că de fapt plăcuțele au fost descoperite pe teritoriul mănăstirii Sinaia, de unde, la finele secolului al XIX-lea, au fost depozitate la Muzeul National de Antichități din București, pe când acesta era condus de reputatul istoric și arheolog Grigore Tocilescu. În mod evident, a doua tradiție urbană pare mult mai veridică, cea referitoare la regele Carol I având un damf pătrunzător de fabulație.

Cercetătoarea Aurora Pețan, care a realizat mai multe studii pertinente referitoare la plăcuțele de la Sinaia, consideră că toate indiciile conduc la concluzia că acestea nu sunt falsuri. Mai mult decât atât, după cum afirmă într-un interviu autoarea citată, plăcuțele s-au aflat inițial “în posesia Mănăstirii Sinaia care, ca multe alte așezăminte creștine, a fost ridicată pe locul unui altar păgân.” Bazându-se pe informații obținute în mod privat de la o persoană din Republica Moldova, Aurora Pețan mai afirmă în interviul menționat că astfel de plăcuțe există și în Rusia. “Fiecare mare trib geto-dacic avea o astfel de arhivă de texte, care se reînnoia periodic. Textele erau scrise de marele preot și aveau caracter sacru, magic, erau închinare zeilor și, ca atare, erau foarte, foarte bine păstrate. În preajma războaielor cu Traian, câteva ramuri ale neamului daco-get s-au desprins și au luat-o spre Răsărit, împreună cu arhivele lor”. (79)

Autoarea citată confirmă așadar că a doua versiune a originii plăcuțelor este cea corectă, varianta în care era implicat Regele Carol fiind simplă fabulație. În opinia persoanei intervievate de autoarea citată, misterul existenței unor astfel de plăcuțe pe teritoriul actual al Rusiei este de asemenea elucidat: s-a datorat migrației unor triburi geto-dace spre răsărit. Explicația ar putea fi valabilă dacă nu cumva tăblițe de acest fel au fost transportate fraudulos din România în defuncta Uniune Sovietică în perioada neagră a

comunismului de tip bolșevico-stalinist, care a fost instaurat după anul 1947. În interviul menționat, Aurora Pețan mai afirmă că, actualmente, pe teritoriul României, există trei depozite de tăblițe de acest tip: “unul la Mănăstirea Tismana, altul în Munții Bucegi și unul chiar lângă Sarmizegetusa”. Deocamdată, doar cel de la Sinaia (unde au fost descoperite inițial 240 de piese) a fost scos la lumină”. (79)

În același interviu, Aurora Pețan menționa un aspect esențial pentru definirea importanței plăcuțelor - cel referitor la limba în care au fost scrise. Limba de pe plăcuțe, afirma autoarea citată, “nu este o limbă indo-europeană. Acesta este lucrul senzațional pe care îl pot spune. Este o limbă care nu are desinențe, care nu face distincție de gen, de persoană, de număr, de caz. Nu știm când avem plural, când avem singular, când avem feminin. Aproape toate cuvintele se termină în “o”, nu în “a”, așa cum le știm noi din izvoarele grecești și latinești (de exemplu, Boerobiseto, Vezino), chiar și femininele se termină în “o”: Napoco, Genuclo. Există elemente care se regăsesc și în limba română, dar care, paradoxal, în limba română nu sunt atribuite substratului, ci limbii latine”. Concluzia autoarei citate este că limba în care au fost scrise plăcuțele este fie o limbă pre-indoeuropeană din care s-a format limba dacă, fie este o limbă sacră, “folosită numai de preoți, în vreme ce poporul folosea o limbă comună, diferită. Plăcuțele ar putea fi, deci, scrise într-o limbă sacră, care să se fi conservat în casta preoților”. (79)

Totuși, limba de pe plăcuțe nu pare a fi o limbă sacră, folosită doar de preoți. Pur și simplu, era limba arhaică a autohtonilor din arealul carpato-danubiano-pontic. Dintre plăcuțele de la Sinaia, extrem de importante pentru analiza dispunerii edificiilor de la Sarmizegetusa sunt plăcuțele nr. 021, nr. 052 și nr. 084. Aceste tăblițe prezintă situația de la Sarmizegetusa în prima parte a domniei lui Burebista.

După cum afirmă Aurora Pețan, plăcuța nr. 021 prezintă o vedere de ansamblu a cetății Sarmizegetusa pe timpul regelui Burebista. Cetatea dacică imprimată pe tăbliță - scrie autoarea citată - "ar putea fi Sarmizegetuza. Și totuși, traseul actual al zidurilor nu corespunde cu cel din plăcuța 021. Diferențele sunt mari. Dar un arheolog priceput ar trebui să recunoască faptul că tocmai aceste deosebiri fac din acea imagine o mărturie vrednică de crezare. În imaginile de pe placa de plumb exista un zid, înspre sud, care mărginește un drum care lega poarta de vest de cea de est. Acest drum, acoperit de o galerie, duce la două temple - unul cu acoperiș plat, hipostil, cu trei rânduri de coloane, aflat chiar în continuarea galeriei, și un al doilea reprezentat mai în dreapta, cu acoperișul în două ape și părând să aibă niște statui grandioase în față - posibil cariatide". (75)

O altă plăcuță, cea cu numărul 052, înfățișează - afirmă Aurora Pețan - "un templu tetrastil cu două statui de o parte și de alta a șirurilor exterioare de coloane. Intrarea se face prin partea vestică, printr-o arcadă, pe o scară monumentală. Treptele urcă spre dreapta, unde se vede clar o întorsătură de scară și o platformă, de unde pornește o galerie. Se observă că templul avea două nivele, scara ducând direct către cel de-al doilea, care pare să fie adosat templului propriu-zis, pe o terasă din spatele acestuia. Este interesant de remarcat că, în partea de răsărit a templului (sau în spatele său?) se află o structură asemenea unui cerc alcătuit din pietre, în mijlocul căruia se află o potcoavă. În sfârșit, nu există nici o reprezentare a vreunui mare templu circular acoperit". (75)

Evident, primul edificiu imortalizat pe plăcuța nr. 052 este "sanctuarul mic vechi" (S2) cu acoperișul plat, hipostil și cu trei rânduri de coloane, iar al doilea edificiu este chiar "sanctuarul mare vechi" (S1) cu acoperișul în două ape care este prezentat în mod surprinzător ca având două statui chiar

în fața intrării situată în partea de vest. Plăcuța nr. 052 confirmă așadar deducțiile remarcabile ale istoricului Ioan Horațiu Crișan, care a reconstituit admirabil “sanctuarul mare vechi” (S1).

Dar, de departe, elementul senzațional adus de plăcuța nr. 052 este inexistența așa-zisului “sanctuar circular acoperit” (S4), care a generat în ultimii ani mai multe teorii. Exista doar “o structură asemenea unui cerc alcătuit din pietre, în mijlocul căruia se află o potcoavă”. Așadar, “marele sanctuar circular” (S4) nu era acoperit, ci era un sanctuar “sub caelo”, adică fără acoperiș. Concluzia este că “marele sanctuar circular” (S4) nu a fost templu.

Rolul “marele sanctuar circular” pare să fi fost legat atât de calcularea timpului, cât și de “geografia” aspectului spiritual al cosmosului. De fapt, “marele sanctuar circular” immortaliza în piatră o hartă spațială și temporală a cosmosului. Numărul pietrelor și dispunerea pe trei cercuri concentrice avea o semnificație precisă. Precum a fost menționat, cercul exterior are 104 blocuri de andezit, cercul al doilea are 180 de stâlpi și 30 de lespezi de separare, cercul al treilea are 68 de stâlpi și 14 lespezi, iar în absida centrală sunt 34 de stâlpi și patru lespezi. Cele trei cercuri delimitate de pietre reflectă probabil cele trei “ceruri” supapuse ale aspectului spiritual al cosmosului cunoscute în acea perioadă de daci, iar stâlpii reflectă un sistem calendaristic. În mijlocul celor trei cercuri exista o vatră.

În orice caz, plăcuța nr. 052 confirmă faptul că în perioada de început a domniei lui Burebista, ansamblul arhitectural din aria sacră de la Sarmizegetusa era compus doar din “sanctuarul mic vechi” (S2) și din “sanctuarul mare vechi” (S1), alături de care exista structura circulară (S4) alcătuită din trei cercuri concentrice marcate cu stâlpi de piatră, neacoperită, în mijlocul căreia era dispusă o vatră.

Toate celelalte edificii din aria sacră de la Sarmizegetusa Regia - inclusiv “marele sanctuar de andezit” (S3) - au fost ridicate ulterior (între mijlocul domniei lui Burebista și sfârșitul domniei lui Decebal).

❧ Eleusius ❧

Istoricii consideră că cultul practicat la Sarmizegetusa Regia era relativ asemănător cu cel practicat în cadrul cultelor de misterii, mai ales cu cel practicat la Eleusius.

Pentru comparație, trebuie precizat că la Eleusius, cultul comporta două aspecte: un aspect exoteric și un aspect esoteric. Nucleul central al cultului de misterii de la Eleusius este mitul zeiței Persephona, fiica zeiței Demeter, care, potrivit mitologiei grecești, a fost răpită de zeul Pluton și dusă în infern.

După cum afirmă Mircea Eliade, fiind “copleșită de tristețe și mânioasă pe regele zeilor” datorită răpirii fiicei sale, zeița Demeter nu s-a mai întors în Olimp, acolo unde locuiau ceilalți zei. “Luând înfățișarea unei femei bătrâne”, zeița Demeter a poposit la Eleusis unde a devenit doică ultimului născut al regelui Celeos și al reginei Metaneira, pe nume Demophon. Devenită doică, zeița Demeter “nu l-a alăptat pe Demophon, ci îl freca cu ambrozie și în timpul nopții îl ascundea ca pe un tăciune în foc”. Drept pentru care, copilul Demophon a început să semene din ce în ce mai mult cu un zeu. De fapt, zeița Demeter “voia să-l facă pe Demophon nemuritor și veșnic tânăr. Dar într-o noapte, regina-mamă, surprinzând-o pe zeița care îi ținea pe Demophon, ca de obicei, în flăcări”, s-a speriat și a scos un țipăt. “Oameni neștiutori și smintiți, care nu vă cunoașteți nici norocul, nici nefericirea !” i-a reproșat zeița Demeter reginei. “Demophon nu va mai putea obține nemurirea”.

Atunci zeița s-a revelat în toată splendoarea sa de zeiță, într-o lumină orbitoare. A cerut să i se ridice “un mare templu cu un altar dedesubt”, în care îi va învăța riturile pe oameni. Apoi a părăsit palatul.” (32)

În onoarea zeiței Demeter, la Eleusius a fost construit un templu unde au fost instituit un cult de misterii. Templul de la Eleusius este situat la aproximativ 20 de kilometri de centrul Atenei, fiind legat în antichitate de aceasta printr-un drum sacru (*exempaeos*), care se termina chiar în fața porților templului. Templul, denumit Telesterion, era alcătuit dintr-o sală hipostilă pătrată de 52 x 54 metri, închisă pe toate părțile, care avea 42 de coloane. În mijlocul sălii hipostile era o mică construcție ce adăporea obiectele ce serveau cultului. În perioada de glorie, la Eleusius, cultul era oficiat de patru secerdoți: Hierofantul suprem, Purtătorul de făclie, Crainicul sfânt și Preotul celebrant. (70)

Misteriile de la Eleusius erau compuse din două ceremonii: “micile misterii” și “marile misterii”. “Micile misterii” se țineau primăvara, iar “marile misterii” (în grecește *teletai*) se țineau la începutul lunii octombrie, timp de nouă zile. Cele mai importante erau “marile misterii” când neofiții participau la purificări, ceremonii și ritualuri. În prima zi din cele nouă cât durau “marile misterii”, neofiții se supuneau unor purificări rituale. În zilele următoare, neofiților le erau prezentate pe o scenă de teatru istoria celor două zeițe, în care actorii purtau pe chipuri măștile personajelor. În ziua a treia aveau loc sacrificiile, în noaptea de dinaintea zilei a șaptea aveau loc inițierile propriu-zise, iar în ultimele două zile participanții aduceau ofrande celor două zeițe. Ultimul act al marilor misterii era “viziunea finală”, denumită *epopteia*, în care zeița Demeter “apărea în fața celor prezenți într-o lumină intensă, revelându-le tainele cosmosului și ale sufletului omenesc”. (32)

Participanții la misterii se legau prin jurământ să păstreze tăcerea cu privire la cele văzute și trăite. Puținele relatări dezvăluie însă impactul emoțional avut asupra lor. Astfel, poetul grec Pindar, exclama: “Fericit cel ce a văzut aceasta înainte de a pleca sub pământ!” El cunoaște sfârșitul vieții ! El îi cunoaște începutul ! O, de trei ori fericiți sunt acei muritori, care după ce au contemplat aceste mistere au plecat la Hades; numai ei vor putea trăi; pentru ceilalți totul va fi suferință”. (68)

Experiențe similare au avut și alți participanți la Misterii. Un inițiat celebru a fost scriitorul latin Lucius Apuleius Platonius (123-280 după Iisus Hristos), care în romanul autobiografic “Măgarul de aur” (“Metamorfoze”) a dezvăluit câteva informații cu privire la festivitățile ce se desfășurau în cadrul Misteriilor zeiței Isis, care erau întrucâtva asemănătoare cu cele de la Eleusius, comportând spectacole teatrale, procesiuni, aduceri de ofrande și, în final, inițieri individuale. “Am pătruns - scrie Lucius Apuleius Platonius - până în preajma frontierelor morții, punând piciorul până în pragul Proserpinei; am fost transportat prin toate elementele. Apoi am revenit pe pământ. Am văzut soarele strălucitor, magnific, în mijlocul nopții. M-am apropiat de zeii de sus și de cei de jos; i-am adorat față în față.” (69)

Așadar, prin participarea la cultele de misterii, neofiții nu numai că aveau posibilitatea de a-i contacta pe zei în mod direct, ci și de a afla răspunsuri cu privire la marile taine ale existenței. De asemenea, participarea la cultele de misterii presupunea aflarea de către fiecare neofit, prin experiență directă, a unor informații esențiale referitoare la lumea de dincolo și la destinul post-mortem.

În mod cert, amplasarea edificiilor la Sarmizegetusa era în concordanță cu structura cultului, precum și cu scopul

general. Precum la Eleusius, amplasarea edificiilor de la Sarmizegetusa denotă o structură duală a cultului: o parte avea un caracter esoteric, iar cealaltă parte avea un caracter public, semiesoteric (nu neapărat exoteric).

Acesta este motivul pentru care nu trebuie respinsă opinia că la Sarmizegetusa au fost întemeiate Misterii precum la Eleusius. Misteriile de la Sarmizegetusa Regia au fost evident, dedicate zeului-patron al Daciei: dragonul cu cap de lup (figurat pe steagul dacilor).

Datorită faptului că ritualul de invocare al zeului-patron al Daciei era obligatoriu să se desfășoare în *adytonul* templului principal - adică în “sanctuarul mic vechi” (S2) -, doar în prezența marelui preot și a doi sau trei hierofanți, se poate afirma că cultul propriu-zis avea un caracter esoteric. Tot astfel, inițierile individuale aveau un caracter esoteric.

În schimb, aspectul public al cultului comporta procesiuni periodice la date calendaristice fixe ale “cetățenilor de frunte” (pentru a folosi expresia lui Herodot) și participarea la misterii. Acesta este motivul pentru care în perimetrul incintei sacre de la Sarmizegetusa au fost construite mai multe tipuri de edificii.

Primul tip de edificiu a fost dedicat cultului propriu-zis, care avea un caracter esoteric, la care participa doar marele preot și cel mult două-trei ajutoare; de aceea trebuie să fi existat un singur edificiu de acest tip: acesta era “sanctuarul mic vechi” (S2), care avea incorporat *adytonul*.

Al doilea tip de edificiu era destinat inițierilor la care erau supuși neofiții; cel mai probabil, “sanctuarul mic rotund” (S5) era destinat inițierilor. La Sarmizegetusa, “sanctuarul mic rotund” (S5) avea un diametru de 10 metri, astfel că nu era o problemă să-și desfășoare înăuntru activitatea un număr mic de persoane - adică neofitul care era supus procesului inițierii și doi-trei hierofanți.

Al treilea tip de edificiu a fost construit pentru cultul cu caracter public, exoteric sau poate semiesoteric, la care participau “cetățenii de frunte” care veneau în pelerinaj; pentru aceștia au fost construite atât “sanctuarul mare vechi” (S2), care avea 30×15 metri, cât și, ulterior, “marele sanctuar de andezit” (S3), care avea $37,5 \times 26$ metri. Din punct de vedere funcțional (al funcționalității spirituale), “marele sanctuar de andezit” (S3) pare să fi fost, cel puțin până la un punct, o copie modernizată a “marelui sanctuar vechi” (S2). El a fost construit datorită faptului că vechiul sanctuar nu mai făcea față aflului pelerinilor. La marile sărbători religioase, în “sălile de ședințe” ale ambelor edificii trebuiau să intre simultan destul de mulți oameni. Acesta a fost motivul pentru care edificiile respective au avut dimensiuni mari; erau destinate mulțimii “cetățenilor de frunte” aflați în pelerinaj la date calendaristice fixe.

În fine, al patrulea tip de edificiu avea un caracter profan, fiind probabil destinat depozitării obiectelor de cult sau prăzilor de război. În această categorie intrau “sanctuarul mic patrulater de andezit” (S6), care avea $12 \times 9,20$ m și “sanctuarul al șaptelea” (S7), situat în colțul de nord-vest.

La toate aceste tipuri de edificii s-au adăugat, firește, “marele sanctuar circular” (S4) care avea în mijloc o vatră, care nu era însă acoperit, și “soarele de andezit” care avea funcția de altar ce servea sacrificiilor de animale ce precedau orice ritual, precum și drumul pavat acoperit de tip *propilee*. Scopul final al tuturor edificiilor din aria sacră era desfășurarea cultului care, precum a fost menționat, era de două feluri: esoteric și exoteric (public). Precum la Eleusius.

Cultul cu caracter esoteric consta în invocarea zeului patron de către marele preot și de doi-trei hierofanți chiar în *adytonul* templului principal - “templul mic vechi” (S2). Nu există nici un motiv pentru care templul principal să aibă

dimensiuni fastuoase, din moment ce acolo nu avea voie să pătrundă publicul. Templul principal era alcătuit din două sau trei încăperi: un mic pronaos, un vestibul mai larg (naosul) la capătul căruia, despărțit de un perete de lemn sau șindrilă, se afla o încăpere micuță, *adytonul*.

Camera zeului, *adytonul*, nu era prea mare și de fapt în nici un templu din antichitate nu era prea mare. *Adytonul* era o încăpere micuță în care se afla o masă, cel mai adesea de piatră, ce juca rolul unui altar și statuia considerată sacră a zeului-patron. În *adyton* aveau loc maximum trei-patru persoane: marele preot și două-trei ajutoare.

Orice ritual începea invariabil cu jertfirea animalelor pe altar, iar când sângele acestora se scurgea pe pământ, în momentul culminant al ritualului, fiind invocat în mod direct, zeul își manifesta puterea la nivelul palierului material. Invocarea trebuia să conțină rostirea numelui secret al zeului, de cel puțin trei ori, cu voce tare sau în șoaptă, de marele preot. Datorită ritualurilor de invocare, zeul, aflat în enclava sa din văzduh, devenea atent că este chemat și se translata instantaneu la nivelul material. Translația se realiza “alunecând pe-o rază”, adică de-a lungul “găurii de vierme” ce făcea legătura dintre enclava din văzduh și *adyton*.

În *adyton*, zeul patron se manifesta printr-o apariție (la Eleusius era denumită *epopteia*), adică printr-o materializare (denumită *aport* sau *asport* de parapsihologia modernă), apărând celor prezenți într-o lumină orbitoare. Participanții observau în cadrul materializării că zeul patron seamănă perfect cu reprezentarea sa imortalizată în statui și basoreliefuri. Zeul nu atingea solul, ci levita cumva deasupra acestuia. Fiind un zeu foarte vechi, zeul patron al dacilor evita astfel să se contamineze de “păcatele” acestei lumi. În cadrul materializării, glasul zeului patron se făcea auzit ca un bubuit în timp ce oferea sfaturi preoților săi.

Sfaturile zeului au fost sintetizate ulterior de scribii templului într-un compendiu în care erau notate, spre aducere aminte, informații de natură cosmogonică și antropogonică, dar și preceptele morale pe care trebuie să le respecte orice om. Aceasta a fost sursa principală a “Legilor frumoase”, denumite *Belagine*.

La sfârșitul ritualului, zeul dispărea subit, întorcându-se de-a lungul găurii de vierme în enclava din văzduh, precum venise. Pe toată durata ceremoniei, în *adytonul* templului principal nu aveau voie să pătrundă decât principalii hierofanți ai cultului. La ușa templului și în zona sacră erau dispuse străji concentrice care nu lăseau să pătrundă intruși; orice perturbare a ritualului avea consecințe nedorite, ce ar fi culminat cu stricarea echilibrului energetico-informațional fragil dintre oameni și zeu.

La rândul lor, inițierile individuale, care aveau de asemenea un caracter esoteric, se realizau în edificiul rotund (S5) sub directă supraveghere a hierofanților. Elementul arhitectonic principal al edificiului era “camera inițierii”, în care se afla un “pat al misterelor”, pe care se întindeau neofiții. Camera inițierii era echivalentă *adytonului* din temple. Sub supravegherea hierofanților, în cadrul etapei finale a procesului inițierii, neofiții realizau o ieșire a duhului în afara trupului (o.b.e: *out of body experience*), ceea ce echivala cu o “moarte inițiativă”, apoi călătoreau în duh până în enclava zeului din văzduh (considerată “lumea de dincolo”), dialogau cu zeul, iar apoi reveneau la viață prin “înviere”. Promisiunea finală din partea zeului era obținerea nemuririi, ce asigura accesul în enclava sa după deces.

Plăcuța nr. 130 de la Sinaia pare să reflecte chiar faza finală a procesului inițierii. Plăcuța nr. 130 a fost analizată de Aurora Pețan în studiile sale. Pe plăcuță - notează autoarea - este reprezentat un personaj scheletic “ce pare să iasă dintr-

un mormânt, învelit într-un giulgiu care îi dă aspectul unei mumii. Personajul pare să se sprijine în două toiege. În dreapta lui se află un sacrificator cu cuțitul ridicat deasupra animalului. Toate aceste aspecte par să indice o divinitate a morților, a lumii subpământene, dar poate și a nemuririi, o divinitate care moare și reînvie”. (22)

Totuși, cel astfel reprezentat nu era zeul morții, ci era chiar neofitul în staza finală a procesului inițierii. Neofitul era învelit fie într-un giulgiu de pânză, fie în blana animalului-totem al zeului, care de la depărtare semăna cu un giulgiu. Preotul care făcea sacrificul doar îndeplinea ritualul prescris; sângele animalului ucis trebuia să se scurgă pe pământ. Orice inițiere avea ca suport sângele jertfei ucise în mod ritualic. Animalul era un substitut al neofitului: neofitul era ucis în mod ritualic pentru a învia, devenind inițiat.

O altă plăcuță, și anume plăcuța nr. 002, infirmă în mod aparent afirmația prezentată în paginile anterioare că, la Sarmizegetusa, Zamolxis nu era zeul principal; în mod cu totul inedit și excepțional, Zamolxis apare pe plăcuța nr. 002, cu trimitere directă la Sarmizegetusa. Firește, plăcuțele de la Sinaia au dreptate, întrucât reflectă realitatea de pe teren din perioada de început a domniei lui Burebista.

Subiectul prezenței celui denumit Zamolxis pe tăblițe nu este însă prea greu de soluționat. În studiul citat, cercetătoarea Aurora Peșan a făcut câteva remarci pertinente cu privire la plăcuța menționată. Prima remarcă este că pe plăcuțele de la Sinaia “Zamolxe este întotdeauna redat sub forma Zamoixio, așa cum apare la Strabon. Zamolxe-Zamoixio nu pare să fie zeul suprem pe care îl știm de la Herodot”, conchide autoarea. A doua remarcă este că pe plăcuță, Zamolxe este reprezentat în “portret din profil, asemenea muritorilor, nu din față precum zeii; el are pe frunte un triunghi echilateral”. (22)

Într-adevăr, este cunoscut faptul că în antichitate zeii erau reprezentați doar din față, astfel că este simplu de dedus că pe tăbliță nu este menționat zeul transfizic Zalmoxis, ci doar un om (portret din profil). Acest om a fost, fără nici o îndoială, un inițiat, care a devenit pentru contemporanii săi un model de urmat. Acesta este motivul pentru care avea pe frunte desenat un triunghi echilateral (inițiatul desăvârșit).

Toți cei care s-au inițiat de-a lungul timpului în tainele zeului primeau numele acestuia, adică Zamolxis. Pentru inițiații săi, Zamolxis era, dacă se poate spune astfel, nașul de bottez, în sensul că inițierea era o naștere din nou, iar inițiatul primea numele zeului-patron. Un astfel de inițiat a fost reprezentat pe plăcuța nr. 002 de la Sinaia.

Doxografii Greciei antice au făcut mai mereu confuzie între zeul Zalmoxis și inițiații săi (sau marii preoți, care s-au succedat la conducerea cultului), care purtau același nume. Singurul care și-a dat seama că este vorba despre o neconcordanță a fost Herodot, care considera “că acest Zalmoxis a trăit cu multă vreme mai înainte lui Pitagora. Fie că Zalmoxis n-a fost decât un om, fie că o fi fost vreun zeu de prin părțile Getției, îl las cu bine”. Textul este limpede atât prin ceea ce afirmă, cât și prin ceea ce doar insinuează, semn că Herodot era abil în manevrarea informațiilor, iar la sfârșit s-a cam spălat pe mâini de subiect.

Concluzia este că inițiatul Zamoixio de pe tăblițele de la Sinaia nu trebuie confundat cu zeul transfizic Zalmoxis. De fapt, chiar etimologia numelui Zamoixio (*zamol*, *zam*, *zemelen*, *zemelo*: “pământ”), folosită pe plăcuță, care desemna un om inițiat, era diferită de etimologia numelui zeului Zalmoxis (*zalmos*: “blană de urs”). Concluzia este, și de această dată, destul de clară. A existat într-adevăr la Sarmizegetusa un inițiat sau preot Zamoixio, dar acesta nu a fost zeul transfizic Zalmoxis. Inițiatul sau preotul Zamoixio

s-a pus în slujba zeului-dragon cu chip de lup, stăpânul Daciei, care nu pare să fie altul decât cel denumit Gebeleizis de același Herodot.

Rămâne de elucidat o enigmă pe care textul lui Herodot a lăsat-o posterității. Pe de-o parte Herodot afirma că “unii îl consideră pe Zalmoxis același cu Gebeleizis”, iar de cealaltă parte afirma că geții “nu recunosc vreun alt zeu decât al lor”. În prima frază Herodot menționează doi zei diferiți, iar în a doua frază lasă să se înțeleagă că geții erau monoteiști, fără să menționeze numele acestuia. Enigma poate fi rezolvată într-un singur fel: la un moment dat al istoriei dacilor s-a produs o *asociere mistică* între cei doi zei, Zalmoxis și Gebeleizis, astfel că nu poate constitui o surpriză prea mare că inițiatul sau preotul denumit Zamoixio pe tăblițele de la Sinaia s-a pus de bunăvoie și nesilit de nimeni în slujba zeului-dragon cu chip de lup, Gebeleizis.

Modelul acestei asocieri mistice dintre Gebeleizis și Zalmoxis a fost deja enunțat: asocierea dintre Ra și Osiris la vechii egipteni. Deși Ra era o entitate, iar Osiris era o altă entitate, inițiatii egipteni considerau că Ra se manifestă ca Osiris fără a înceta să fie ceea ce este. În acest sens *Cartea egipteană a morților* preciza că “sufletul Ba al lui Osiris este Ra”. În mod asemănător trebuie înțeleasă *asocierea mistică* dintre Gebeleizis și Zalmoxis. Gebeleizis, dragonul cu cap de lup (lipsit așadar de formă umanoidă), se manifesta prin zeul transfizic Zalmoxis, care avea formă umanoidă. Herodot era informat și cu privire la faptul că doar *unii* îl consideră pe Zalmoxis același cu Gebeleizis; probabil că *alții* nu împărtășeau această opinie. Este posibil ca între *unii* și *alții* să fi existat de-a lungul timpului dispute serioase.

O altă enigmă ce trebuie descifrată este ce rol avea zeul autohton al războiului, echivalentul zeului Marte din panteonul grecilor și romanilor, referitor la care majoritatea

istoricilor antichității afirmau că a fost zeul “național” al dacilor ? Sursele antice precizează că, înainte de a pleca la război, dacii se spală și beau din apa sfântă a fluviului Dunărea (Fisonul) și se roagă zeului Marte.

Istoricul Iordanes afirma bunăoară că zeul Marte s-a născut în Geția: “se spune că la ei s-a născut Marte, pe care înșelăciunea poezilor l-a făcut zeu al războiului. De aceea spune și Vergilius: “Neobositul părinte, care stăpânește câmpiile geților”. Pe acest Marte, goții totdeauna l-au înduplecat printr-un cult sălbatec (căci victimele lui au fost prizonierii uciși), socotind că șeful războaielor trebuie împăcat prin vărsare de sânge omenesc. Lui i se jertfeau primele prăzi, lui i se atârnavă pe crengile arborilor prăzile de război cele dintâi și exista un simțământ religios adânc în comparație cu ceilalți zei, deoarece se părea că invocația spiritului său era ca aceea adresată unui părinte”. (66)

Totuși, opinia că Marte a fost zeul principal al geto-dacilor este departe de adevăr. La nici un popor antic, zeul războiului, indiferent de nume, nu era considerat zeu principal sau “național”. Enigma poate fi rezolvată foarte simplu: atât grecii, cât și romanii l-au identificat pe zeul principal al dacilor, dragonul cu cap de lup, cu zeul Marte printr-o *identificatio greaca* și respectiv, *identificatio romana*. Dragonul cu cap de lup avea și caracteristici războinice, astfel că “trebuia împăcat prin vărsare de sânge omenesc”. Aspectul războinic și sângeros era doar o ipostază a dragonului cu cap de lup cu care dacii se identificau. Așadar, când autorii antici s-au referit la zeul Marte l-au avut în vedere chiar pe zeul “național” al dacilor: dragonul cu cap de lup. Acestuia i se aduceau jertfe. Nici n-ar fi putut fi altfel în condițiile monoteismului geto-dacilor”.

Cât privește steagul de luptă al dacilor, șarpele (dragonul) cu cap de lup, acesta era un important obiect de

putere cu caracter magic. Deloc întâmplător dragonul cu cap de lup era stindardul de luptă al dacilor, după cum deloc întâmplător acvila, ca manifestare a principalului zeu al Capitoliului, Jupiter, era reprezentată pe stindardul de luptă al legiunilor romane. Fiecare dintre armatele combatante folosea în lupte obiecte de putere cu caracteristici magice ale stăpânului nevăzut. Faptul că în războaie, la nivel material s-au înfruntat oamenii, iar la nivel subtil s-au luptat zeii între ei, nu trebuie interpretat ca o figură de stil. Explicația oferită de concepția istoriografică materialistă stindardului de luptă al dacilor este cât se poate de comică; aceasta afirmă că șuieratul șarpelui cu cap de lup, datorat trecerii vântului prin gura deschisă a lupului, avea darul de a stârni groază printre inamici. A crede așa ceva este echivalent cu a-i confunda cu copiii de grădiniță pe cruzii luptători ai legiunilor romane, pentru care viața unui om nu avea nici cea mai mică valoare.

De fapt, atât stindardul dacilor, cât și cel al romanilor erau obiecte de putere magic. Prin intermediul lor se manifestau forțele corespondente. La romani, zeul Jupiter se manifesta prin acvilă. Deloc întâmplător, deasupra legiunilor romane aflate în marș plana uneori o acvilă. La daci, se manifesta în mod direct dragonul cu cap de lup. N-ar constitui vreo surpriză deosebită informația că armata dacilor era uneori sprijinită de haite de lupi.

❧ Focul sacru ❧

Cât privește cultul cu caracter public, ce se desfășura la Sarmizegetusa Regia, acesta comporta, precum a fost menționat, pelerinaje ale “cetățenilor de frunte” - “urcări la munte”- , care aveau loc la date fixe.

Pelerinii veniți din toate colțurile regatului dac străbăteau în procesiune drumul sacru (propileea), treceau pe

lângă “templul vechi mic” (S1), în *adytonul* căruia aveau permisiunea să intre doar marele preot și, probabil, unul-doi hierofanți de rang înalt, pentru a pătrunde în “sanctuarul mare vechi” (S2), care le era destinat.

La o analiză superficială, care ar trebui să fie suficientă dar nu este, s-ar putea deduce că cei mai mulți dintre pelerini erau oameni în vârstă, care trebuiau protejați de intemperiiile iernilor aspre din Munții Orăștiei. Concluzia, la fel de superficială dar nu suficientă, ar fi că pentru protecția acestora a fost construit drumul sacru acoperit cu șindrilă, care era de fapt o *propilee* - o galerie acoperită. Chiar și scările de calcar pe care pelerinii urcau la etajul “sanctuarului mare vechi” (S2) erau acoperite.

Mai trebuie menționat doar faptul că în mai toate edificiile din aria sacră - inclusiv în “sala de ședințe” de la etajul “sanctuarului mare vechi” (S2) - tronau statuile, artistic lucrate și de dimensiuni mari, ale zeului-patron: dragonul cu cap de lup. Totuși, aceste statui nu trebuie confundate sau identificate cu statuia aceluiași zeu din *adytonul* templului principal (“templul mic vechi” - S1); în ciuda dimensiunilor mari, statuile din celelalte edificii nu aveau caracterul sacru al statuii din *adytonul* templului principal. În acest punct se impune o comparație cu ritualurile din Egiptul antic, unde statuile zeilor aflate în *adytonurile* templelor erau diferite de statuile aflate în curțile templelor sau în alte locuri; la egipteni, statuile din *adytonuri*, care de cele mai multe ori erau aurite, erau scoase din temple doar o dată pe an sau la intervale mai mari și purtate de preoți cu un fel de brancarde în mici bărcuțe solare pentru a fi văzute de populație.

Probabil că un ritual mai mult sau mai puțin similar avea loc și la Sarmizegetusa. Este posibil ca la marile sărbători religioase care erau ținute la date fixe dictate de calendarul “sanctuarului circular de andezit” (S4), care astfel

își găsește justificarea constructivă, statuia zeului-patron era scoasă din *adytonul* templului principal (“sanctuarului mic vechi” - S1) și purtată în pelerinaj de-a lungul ariei sacre pe drumul pavat acoperit (propileea) pentru a fi văzută de “cetățenii de vază” adunați în număr mare. Acesta este motivul pentru care drumul pavat era acoperit cu șindrilă: statuia considerată sacră a zeului nu trebuia deteriorată de intemperii, astfel că motivul pueril susținut de unii istorici că trebuiau protejați cetățenii vârsnici cade de la sine; oricum, cetățenii vârstnici erau obișnuiți cu ninsorile și cu viscolul de la altitudinea Munților Orăștiei.

După ce era purtată de-a lungul propileii (drumul pavat acoperit), probabil de la est la vest și înapoi (urmând drumul Soarelui pe cer), statuia zeului patron era urcată în “sala de ședințe” aflată la etajul “sanctuarului mare vechi” (S2). Și de această dată, faptul că treptele ce urcau la etaj erau acoperite își găsește justificarea: încărcătura prețioasă nu trebuia deteriorată de intemperii. Probabil că, în prezența statuii zeului-patron, la etajul “templului mare vechi” (S2) se desfășura în cadrul marilor sărbători religioase ritualuri importante la care participau toți cetățenii de vază prezenți.

Este dificil de estimat dacă, și de această dată, dragonul cu cap de lup era invocat pentru a se manifesta în fața supușilor printr-o materializare (*epopteia*). Este foarte posibil ca unele dintre detaliile ritualului desfășurat în “templul mic vechi” (S1) de către preoți să se fi repetat în cadrul ceremoniilor cu public desfășurat în “sala de ședințe” din “templul mare vechi” (S2), dar în mod sigur, pelerinii erau martori la unele fenomene cu caracter transcendental.

Cele mai importante ceremonii cu public desfășurate în aria sacră de la Sarmizegetusa se desfășurau la date calendaristice fixe, care erau legate de mișcarea soarelui pe cer. Era nevoie doar de respectarea datelor calendaristice

indicate în calendarul figurat în “sanctuarul circular de andezit” (S4). Este binecunoscut faptul că, în antichitate, inițiații de pe tot mapamondul considerau că, din punct de vedere spiritual, cosmosul are trei etape: creația, menținerea și disoluția. Creația lumii era celebrată la echinocțiul de primăvară, apogeul sau maturizarea creației era celebrată la solstițiul de vară, debutul perioadei de disoluție era celebrat la echinocțiul de toamnă, iar pregătirea pentru un nou ciclu la solstițiul de iarnă. Cele mai grandioase pelerinaje aveau loc însă la echinocțiul de primăvară, fiind legate de stingerea și aprinderea focului sacru. Echinocțiul de primăvară avea o importanță deosebită la toate popoarele antichității; pentru a-i sublinia importanța acordată în antichitate trebuie subliniat doar faptul că egiptenii au construit Sfinxul de pe platoul Giza în așa fel încât acesta privește exact în punctul în care soarele răsare la echinocțiul de primăvară.

Cu particularitățile de rigoare, echinocțiul de primăvară era celebrat și la Sarmizegetusa, cu mențiunea că vremea nu era prea prietenoasă în acea perioadă. Însă indiferent de asprimea vremii, pelerinii veniți din toate colțurile regatului dac urmau în procesiune statuia zeului de-a lungul drumului acoperit (*propileea*), iar în cele din urmă participau în “templul mare vechi” (S2) la invocarea zeului-patron. Invocarea era realizată de marele preot în prezența statuii zeului, care era scoasă din *adytonul* “templului mic vechi” (S1) doar pentru acest eveniment solemn.

Aceasta era însă doar prima etapă a ritualului. A doua etapă se desfășura în perimetrul în formă de potcoavă din mijlocul “sanctuarului circular de andezit” (S4), care nu era acoperit și nici nu avea de ce să fie acoperit. Acolo se afla vatra centrală, unde, în punctul culminant al ritualului, avea loc aprinderea focului considerat sacru. Pentru a vedea ritualul, la echinocțiul de primăvară pelerinii alegeau un loc

situat în imediata vecinătate a vetrei, de unde puteau să observe ritualul desfășurat de preoți. La rândul lor, pentru a săvârși ritualul în mod optim și pentru a supraveghea tot procesul, preoții principali (probabil doar marele preot și încă doi hierofanți care-l asistau) se urcau pe un postament mai înalt. Acest postament era fără nici o îndoială platforma amplasată pe zidul situat pe latura de sud și declarată ciudățenie de arheologii moderni.

Despre zidul situat pe latura de sud, istoricul Ioan Horațiu Crișan afirma că, “în chip cu totul ciudat, se termină spre vest (spre pantă) într-o platformă cu patru laturi de lățimea zidului ce închide latura de sud, având toate cele patru fețe frumos lucrate din blocuri mari de calcar și fiind cu mult mai ridicată decât nivelul templului”. Misterul este astfel elucidat: platforma de pe zidul de sud era de fapt locul de unde preoții săvârșeau ritualul aprinderii focului sacru, întrucât acesta se desfășura câțiva metri mai departe, în spațiul în formă de potcoavă din mijlocul celor trei cercuri concentrice ale “sanctuarului circular de andezit” (S4), unde se afla vatra sacră.

Focul din vatra sacră se stingea și se aprindea o singură dată pe an, la echinocțiul de primăvară, care corespundea cu ceea ce se înțelege astăzi prin Anul Nou. Focul din vatră era stins înaintea echinocțiului de primăvară, pentru a fi reaprins în primele momente ale acestuia. Stingerea focului semnifica întoarcerea cosmosului la starea de haos, iar reaprinderea semnifica creația lumii. Aprinderea focului sacru nu trebuie însă interpretată metaforic sau simbolic: focul din vatra de la Sarmizegetusa nu era aprins de vreo mână omenească, ci chiar de către zeu, iar acest aspect nu are cum să fie acceptat de istoriografia materialistă. De aceea, istoriografia materialistă nu va putea descifra niciodată structura cultului și, implicit, nici esența arhitecturii edificiilor de la

Sarmizegetusa sau din orice alt loc considerat în antichitate sacru. Pentru a îndeplini cu succes ceremonialul aprinderii focului, mai întâi preoții templului jertfeau animale, iar când sângele animalelor se scurgea pe pământ, invocau aprinderea focului sacru.

În momentul culminant al ritualului, sub privirile pelerinilor adunați pe platformă, un fulger orbitor de natură eterică străbătea văzduhul și aprindea focul din vatra centrală, situată în spațiul sub formă de potcoavă din mijlocul celor trei cercuri concentrice ale “sanctuarului circular de andezit” (S4). Sursa razei de lumină ce aprindea focul din vatra centrală era chiar zeul-patron aflat în enclava sa din văzduh. Așadar, focul sacru era un foc transcendent, de natură eterică. După ce focul eteric începea să pâlpâie și se transforma într-un foc material, pelerinii prezenți își aprindeau torțele direct din vatra amplasată, deloc întâmplător, în perimetrul în formă de potcoavă din mijlocul “sanctuarului circular de andezit” (S4), care nu era acoperit și nici nu avea de ce să fie acoperit. Vatra era “punctul zero” al Sarmizegetusei.

Urma probabil conducerea solemnă a statuii zeului înapoi în *adytonul* templului principal (acolo unde era locul ei), în “sanctuarul mic vechi” (S1), iar apoi pelerinii se așezau la ospățul ritual, agapa. Locul unde se desfășura agapa era, cel mai probabil “marele sanctuar de andezit” (S3), cel mai spațios edificiu din aria sacră. Apoi pelerinii se încolonau în procesiune pe drumul sacru. Cu torțele aprinse pelerinii străbăteau propileea, ieșeau din aria sacră, iar apoi se îndreptau spre casele lor.

Ritualul de aprindere a focului sacru a avut un caracter general în antichitate. La acest ritualul s-a referit și scriitorul roman de origine greacă Diodor din Sicilia (Diodorus Siculus; care a trăit între anii 80-21 înainte de Iisus Hristos),

care afirma în lucrarea sa intitulată *Biblioteca istorică* (scrisă în 40 de volume, care au fost păstrate fragmentar), că “la așa-numiții geți, care se cred nemuritori, Zamolxis susținea și el că a intrat în legătură cu zeița Hestia (zeița focului la vechii greci n.n.), iar - la iudei - Moise, cu divinitatea căreia i se spune Iahve.” (76)

Diodor precizează de fapt că ritualul aprinderii focului sacru a fost practicat atât în templele grecești dedicate zeiței Hestia, cât și în templele lui Zalmoxis; cu atât mai mult, a fost practicat de Moise. Ceea ce, din punctul său de vedere, era absolut corect, cu mențiunea că în cazurile menționate a fost vorba despre surse și naturi diferite ale focului sacru.

La greci, Hestia a fost una dintre cele mai populare zeițe. Deși a fost prima fiică a zeului Kronos și a consoartei acestuia, Rhea, fiind - potrivit mitologiei grecești - soră cu Zeus, cu Poseidon, cu Demetra, cu Hera și cu Hades, zeița Hestia a fost identificată de vechii mitografi greci cu principiul focului sacru și, implicit, cu ritualul aprinderii acestuia. Consecința a fost că, atunci când aflau de existența folosirii ritualului aprinderii focului sacru la vreun popor exotic și implicit “barbar”, mitografii grecilor se grăbeau să-i atribuie zeiței Hestia originea ritualului, ceea ce în final a dus la identificarea ei cu principiul Focului sacru.

Zeița Hestia a fost menționată și de Herodot care, referindu-se la războiul regelui persan Darius cu sciții, a reprodus afirmațiile regelui acestora din urmă, pe nume Idanthyrsos, care își prezenta crezul personal astfel: “ca stăpân, recunosc doar pe Zeus, strămoșul meu și pe Hestia, regina sciților”. Cu aceste cuvinte, regele afirma că regina sciților practica ritualul aprinderii focului sacru, motiv pentru care era denumită Hestia, la fel ca zeița omonimă a grecilor.

Unii istorici s-au grăbit să concluzioneze că zeița grecească Hestia a fost venerată deopotrivă de sciți, greci,

traci, daci și perși, ceea ce este o eroare: nu zeița, ca persoană, a primit onoruri, ci principiul aprinderii focului sacru. Precum grecii au personificat principiul printr-o zeiță, tot astfel au procedat dacii; fiecare popor a avut zeul sau zeița proprie, ce întrupa acest principiu atemporal. Mitografii greci n-au făcut altceva decât să prezinte subiectul folosind o interpretare grecizată (*interpretatio greaca*) a informațiilor la care au avut acces, pentru a fi înțeleși de cititorii lor.

Diodor din Sicilia mai afirma că “Zalmoxis a fost aducătorul Belaginelor (Legilor Frumoase) pe care le primise de la regina fecioară Hestia”, tot astfel cum, la perși, Zarathustra a primit legile “de la o zeităte bună” (denumită în scrierile persane Ahura Mazda) de aceeași natură cu zeița grecilor. Includerea în ecuație a lui Zarathustra are însă bătaie lungă și lămurește în bună măsură subiectul: adepții lui Zarathustra, marele profet și reformator al perșilor care a trăit în secolul al VI-lea înainte de Iisus Hristos, au fost caracterizați adeseori ca fiind adoratori ai focului tocmai datorită faptului că au practicat ritualul aprinderii sale.

Totuși, numitorul comun la greci, la daci și la adepții lui Zarathustra nu a fost însă credința în aceeași zei și nici importul acestora de la unii la alții, întrucât fiecare populație și trib își avea zeul său patron, ci ritualul aprinderii focului sacru. Focul sacru - denumit uneori focul viu, alteori focul eteric - era mijlocul prin care fiecare trib sau populație intra în contact cu zeul propriu.

Procedura comunicării legilor și preceptelor de către o ființă transcendentă a fost aceeași pe tot mapamondul, dar protagoniștii au fost diferiți. Cu atât mai mult în cazul lui Moise, care a primit legile (Decalogul) de la Dumnezeu cel Adevărat pe Muntele Sinai, care “fumega”.

Este foarte posibil ca plăcuța nr. 130 de la Sinaia, menționată atât de Dan Romalo în studiile sale, cât și de

Aurora Peșan, ce prezintă un “zeu ce purta pe piept luna și soarele” și care “uneori era reprezentat cu o stea deasupra capului, alteori cu un fulger despicat în șapte”, pare să se refere la ritualul aprinderii focului sacru. Nu este greu de dedus că fulgerul reprezentat pe plăcuța nr. 130 era chiar raza de lumină prin intermediul căreia zeul patron al Daciei aprindea focul în vatra centrală din mijlocul celor trei cercuri concentrice ale “sanctuarului circular de andezit” (S3), care nu era acoperit pentru că nu avea de ce. “Sanctuarul circular de andezit” nu era acoperit întrucât nu exista o astfel de necesitate arhitecturală; focul din vatră era aprins chiar de zeu, iar acoperișul ar fi constituit un impediment.

După ce pelerinii își aprindeau torțele direct din vatra centrală, se încolonav în procesiune cu torțele în mână pe drumul sacru pentru a părăsi aria sacră a Sarmizegetusei. La poarta de vest pelerinii se dispersau. Fiecare participant se întorcea în moșia sa, în obcina sa, în dava sa, ducând focul sacru al zeului. Fiecare moșie avea la rândul ei o vatră centrală unde era aprins focul sacru cu ajutorul torțelor aduse de pelerini, iar de acolo era preluat și ajungea la fiecare colibă. Păstrătoarele focului sacru erau consoartele moșilor, denumite moașe sau moșoaie, care aveau grijă ca acesta să nu se stingă de-a lungul anului, până la următorul echinocțiu.

În templele antice de pe tot mapamondul, păstrătoarele focului sacru erau preotese alese special în acest scop, care trebuiau să fie fecioare. La romani, de exemplu, sărbătoarea anuală a Saturnaliilor presupunea aprinderea rituală a focurilor de către preotesele-fecioare denumite vestale; la romani, zeița focului era numită Vesta, fiind echivalentă cu Hestia, zeița focului sacru la greci.

Dacă în cazul etniilor, triburilor și seminițiilor din antichitate, sursa focului sacru au fost zeii-patroni (fiecare areal cu zeul său), în cazul creștinilor sursa focului sacru a

fost și este Adevăratul Dumnezeu, care se manifestă prin intermediul Duhului Sfânt. Astfel, potrivit unei tradiții foarte vechi, prima ființă omenească care primit focul sacru direct de la Dumnezeu a fost chiar Adam.

După cum este scris într-o carte considerată astăzi apocrifă (apocrif: *apo-cripto*: secretă), intitulată *Cartea lui Adam și Eva*, la scurt timp după ce au fost alungați din Eden, Adam și Eva au luat grâne, le-au dus pe un munte unde anterior ridicaseră un altar și le-au adus jertfă lui Dumnezeu. Scopul era perpetuarea contactului direct cu Dumnezeu, chiar în condițiile alungării din Eden. Răspunsul lui Dumnezeu la jertfa adusă de Adam și Eva este edificator: “De vreme ce ați făcut această jertfă și Mi-ați adus-o Mie, o voi face trupul Meu, atunci când voi coborî pe pământ ca să vă mântuiesc; și voi face să fie adusă mereu pe un altar, întru iertarea și îndurarea celor care se împărtășesc din ea așa cum se cuvine. Și Dumnezeu a trimis un foc strălucitor peste jertfa lui Adam și a Evei și a umplut-o de strălucire, har și lumină; și Duhul Sfânt s-a pogorât asupra acelei jertfe.” (22)

Așadar, prima ființă transfizică care a trimis focul sacru în lumea oamenilor - și, implicit, prima ființă transfizică care a instituit acest ritual - a fost Adevăratul și Unicul Dumnezeu, iar prima ființă omenească care a primit acest foc a fost chiar Adam. Focul niciunui zeu nu se poate compara cu Focul Sacru trimis de către Dumnezeu. Focul trimis de zei era un foc particular, de natură eterică, creat prin puterea lor, care nu are nimic în comun cu Focul Sfânt trimis de către Dumnezeu.

Zei doar l-au copiat pe Dumnezeu fără a-i fi respectat Poruncile (marele și principalul lor păcat), iar raza lor de lumină nu putea să aibă aceleași caracteristici și aceeași calitate ca cea trimisă de către Dumnezeu.

URMA LUI DECENEU LA SARMIZEGETUSA

❧ Inițiații ❧

Deși își arogă dreptul exclusiv de a elucidă trecutul, istoricii de orientare materialistă nu cred că zeii au existat, ori că cosmosul are și o structură nevăzută, deși folosesc “în orb” informațiile furnizate de scriitorii antici.

Istoricii de orientare materialistă consideră că zeii sunt fantezii mitice ale unor strămoși pe care nu-i înțeleg. Nu numai că majoritatea dintre ei strâmbă din nas când primesc informații de natură spirituală, dar nici măcar nu le pot analiza corespunzător datorită faptului că mintea lor este “setată” în conformitate cu preceptele concepției materialiste, marea minciună a epocii moderne și principala maladie a minții omenești din aceste vremuri.

Incontestabil, o dată cu Deceneu a început o nouă eră în istoria spirituală a dacilor. Aportul lui Deceneu a fost întrucâtva identic cu cel al lui Burebista; ceea ce a realizat Burebista din punct de vedere militar și politic, a realizat Deceneu din punct de vedere spiritual și religios. Dacă Burebista a realizat unirea politică și militară a triburilor din arealul carpto-danubiano-pontic, Deceneu a realizat o unificare a concepțiilor spirituale, iar urmașii săi au dus mai departe opera.

Deceneu și-a pus amprenta atât asupra cultului, cât și asupra arhitecturii edificiilor de la Sarmizegetusa. Urma lui Deceneu la Sarmizegetusa este evidentă, în sensul că atât cultul, cât și arhitectura edificiilor sunt asemănătoare cu cele grecești - în special cu cele în care se desfășurau culte de Misterii, precum cel de la Eleusius. Cu toate acestea, zeul celebrat la Sarmizegetusa a fost autohton.

Singura diferență dintre templele grecești și templele dacilor a fost dimensiunea. Templele grecești erau de dimensiuni colosale; în schimb, templele dacilor erau de dimensiuni medii sau mici, împrumutând caracteristicile caselor autohtone. Ca funcționalitate spirituală însă, nu era nici o diferență între templele dacilor și templele grecești. Tot astfel, cultul era relativ similar. Atât la daci, cât și la greci, cultul era de două feluri: esoteric și exoteric (public).

La geto-daci, cultul esoteric se desfășura în *adytonul* templului principal, unde se afla statuia zeului-patron, fiind săvârșit de marele preot și de un număr restrâns de hierofanți; populația avea interdicția expresă de a pătrunde în *adytonul* templului. Oamenii obișnuiți aveau doar posibilitatea de a aduce ofrande pe altarul amplasat în fața templului. În cadrul cultului, zeul-patron era invocat magic în *adytonul* templului său, manifestându-se printr-o materializare de scurtă durată. Materializarea era însoțită de epifenomene cu caracter transcendental: lumină intensă, zgomote puternice, voci ca bubuitul de tunet.

Aceeași funcționalitate spirituală o aveau și templele egiptene. Astfel, templele egiptene erau alcătuite din trei zone: sala hipostilă (*stylpos*: coloană), naosul și *adytonul*. *Adytonul* era, de obicei o încăpere nu prea mare aflată în partea din spate a templului, ce contrasta cu spațialitatea vastă a sălii hipostile și a naosului. În *adyton*, într-o nișă special construită, se afla statuia aurită a zeului-patron. În

cazul unui templu egiptean, cultul zeului-patron se desfășura în felul următor: dis de dimineață, la primele raze ale soarelui, marele preot al templului, care era însoțit de câțiva preoți de rang înalt, pătrundea în templu și deschidea în mod solemn ușile *adytonului*, rostind formula “se deschid porțile cerului”. Apoi se prezenta în fața statuii zeului, o tămâia, îi schimba veșmintele, rostea formulele rituale, aducea ofrandele prescrise (“masa de dimineață”). La finalul ceremoniei, fără să se întoarcă cu spatele la statuie, marele preot părăsea *adytonul*. Tot astfel se desfășura protocolul în cazul grecilor și, mai mult ca sigur, în cazul dacilor.

O posibilă obiecție ar fi că atât egiptenii, cât și grecii erau politeiști, astfel că templele lor erau închinat mai multor zei - ceea ce, evident, este adevărat. Cu un singur amendament însă: în cazul în care un templu era dedicat mai multor zei (era templu-panteon), fiecare zeu avea *adytonul* său. Bunăoară, în templul egiptean de la Abydos, existau nu mai puțin de șapte *adytonuri*, fiecare fiind dedicat unui singur zeu. Tot astfel, iar acest aspect este valabil atât în cazul egiptenilor cât și în cazul grecilor, dacă erau onorați mai mulți zei într-un singur templu, unul singur era considerat principal, adică zeu-patron, ceilalți erau doar invitați, astfel că *adytonul* era dedicat doar acestuia.

În cazul geto-dacilor, obiecția nu se justifică întrucât exista o tendință monoteistă extrem de puternică, remarcată și de Herodot. Așadar, invocarea zeului-patron de către marele preot în *adytonul* templului principal din aria sacră de la Sarmizegetusa Regia era esența cultului esoteric.

În schimb, în cadrul cultului exoteric erau invitați să participe și “cetățenii de frunte” ai obștei dacilor. Cultul exoteric se desfășura doar în cadrul sărbătorilor publice, la date calendaristice fixe. Momentul de maximă sacralitate la care participau “cetățenii de frunte” era scoaterea statuii

zeului din *adytonul* templului principal. Statuia era apoi purtată de preoți în procesiune. Tot astfel, la vechii egipteni, statuile erau scoase din *adytonul* templului și purtate în procesiune, astfel că populația avea ocazia de a le vedea, uneori de a le atinge, de a le pune întrebări directe și de a le cere tămăduiri; cea mai importantă ceremonie avea loc la Teba, când statuia zeului Amon era scoasă din *adytonul* templului de la Luxor și era purtată de preoți cu ajutorul unei bărcuțe solare de-a lungul drumului străjuit de sfinți până la templul de la Karnak. În mod asemănător, în cadrul Misteriilor de la Eleusius, statuile zeitelor Demeter și Persephona erau aduse în procesiune de la Atena la templul Telestion din Eleusius.

La Sarmizegetusa s-a desfășurat un ritual mai mult sau mai puțin similar. Existența drumului sacru acoperit din aria sacră de la Sarmizegetusa indică faptul că dacii scoteau statuia zeului-patron din *adytonul* templului principal (“templul mic vechi”- S2) pentru a fi arătată “cetățenilor de frunte”. Statuia trebuia să fie protejată de intemperii în condițiile iernilor aspre din Munții Orăștiei, motiv pentru care drumul sacru a fost acoperit, iar scara de acces la etajul “sanctuarului mare vechi” (S2) a fost la rândul ei acoperită.

Prelungirea zidului de sud au devenit astfel platforma unde statuia zeului era arătată mulțimii de pelerini. Nu este exclus ca în ultima fază a ceremoniei să se fi produs un fenomen transcendent: zeul invocat să se fi manifestat prin materializare, precum în *adytonul* templului. Și, firește, precum la Eleusius, unde zeița Demeter se manifesta într-o lumină (*epoptea*).

Tot de pe platformă, marele preot invoca focul eteric (considerat sacru) trimis de zeul din văzduh să coboare în vatra aflată în mijlocul celor trei cercuri concentrice de pietre a “sanctuarului circular de andezit” (S4).

Toate aceste ritualuri erau însă foarte vechi, fiind practicate într-un fel sau altul în mai toate templele din epoca megalitică, astfel că efortul reformator al lui Decenau trebuie să fi fost îndreptat spre o nouă revalorizare a cultului, date fiind condițiile existenței ansamblului arhitectonic de la Sarmizegetusa Regia și mai ales în condițiile participării unui număr din ce în ce mai mare de “cetățeni de frunte”. Pelerinajul “cetățenilor de frunte” s-a înscris așadar într-un cult de misterii ce a avut ca scop familiarizarea acestora cu acele taine ale zeului-patron care erau cunoscute până atunci doar de preoți.

Este firesc ca, după încheierea ceremoniei aprinderii focului sacru, cei mai vrednici dintre “cetățenii de frunte” să fi primit permisiunea din partea marelui preot de a se supune unei inițieri individuale. Precum în cazul Misteriilor de la Eleusius patronate de zeița Demeter și precum în cazul Misteriilor zeiței Isis istorisite de scriitorul Apuleius, cei mai vrednici dintre pelerini care participaseră la Misteriile de la Sarmizegetusa aveau deschisă calea către inițierea individuală, care se desfășura în edificiul denumit “rotonda mică” (S5), sub supravegherea unor hierofanți specializați.

Atât la egipteni și la greci, cât și la daci, inițierea individuală presupunea decorporarea voluntară - *out of body experience*” (ieșire în afara trupului) -, cunoașterea propriului suflet, investigarea lumii de dincolo prin *traveling clarvoyance* (clarvederea călătoare), contactarea zeului propriu. Doar astfel geto-dacii “se făceau nemuritori”, precum afirma Herodot în cunoștință de cauză. Trebuie reamintit doar că verbul *áthanatizein* folosit de Herodot nu înseamnă *a se crede*, ci *a se face*.

Așadar, în epoca lui Decenau, accentul a început să fie pus pe activitatea oamenilor inițiați. La acest aspect s-au referit în mod explicit pe de-o parte biografiul antic Strabon,

iar de cealaltă parte plăcuțele de la Sinaia, în special plăcuțele nr. 002 și nr. 130. Bunăoară, Strabon afirma că în vechime regele Burebista “lucra în înțelegere” cu Zamolxis, “un pitagoreu”, care locuia într-o peșteră pe un munte sacru căruia i se zicea Kogaionon. După aceea, aceeași cinstire “a fost acordată lui Decaineos care procește lui Burebista”. Strabon nu a uitat să precizeze că “și profeții erau cinstiți, încât erau socotiți vrednici de domnie”. Același autor afirma că, deși inițial Deceneu era doar “un magician” care tălmăcea voința zeilor, ulterior *a fost socotit zeu*. La rândul său, Iordanes afirma că Deceneu a devenit în ochii “goților o ființă miraculoasă, încât a condus nu numai pe oamenii de rând, dar chiar și pe regi”.

Tot astfel, pe plăcuța nr. 002 cel denumit Zamoixio a fost un om inițiat astfel că nu trebuie să constituie o surpriză faptul că a fost prezentat în “portret din profil, asemenea muritorilor, cu un triunghi echilateral pe frunte”. Detectând această schimbare de paradigmă, cercetătoarea Aurora Peșan a concluzionat în mod just că Zamoixio de pe tăblița de la Sinaia nu are nimic de-a face cu “zeul suprem pe care îl știm de la Herodot”, iar Mircea Eliade constata că pe timpul lui Strabon, dată fiind “identificarea zeului Zamolxis cu marele-preot, a sfârșit prin a fi divinizat cu același nume”. Autorul citat mai constata că în epoca lui Strabon cultul lui Zalmoxis este dominat de un mare-preot care trăiește solitar pe vârful muntelui, fiind totodată asociatul și sfetnicul regelui”. (22)

Inițiatii din arealul carpato-danubiano-pontic erau faimoși în antichitate, iar acest fapt a ajuns și la urechile istoricului evreu Ioseph Flavius, care-i denumea *pleistoi* și-i compara cu esenienii. Strabon îi denumea *theosebei* pe “evlavioșii zeului”, iar pe acei inițiați care foloseau fumul de cânepă pentru a intra în stări de transă îi denumea *kapnobatai* (trad: “cei care “merg prin fum”).

“Meșteșugul” celor denumiți *kapnobatai* era de a călători “pe aripile vântului”, prin nori sau prin văzduh, adică ceea ce parapsihologia modernă denumește *traveling clarvoyance* (“clarvedere călătoare” care presupune atât decorporarea de tip *out of body experience*, cât și obținerea de informații prin clarvedere); tocmai acest “meșteșug” a fost preluat în Evul Mediu de solomonari, despre care se spune că aveau putere asupra fenomenelor meteorologice și implicit, că aveau puterea de a porunci dragonilor atmosferici. Deloc întâmplător, *kapnobataii* erau subordonați marelui dragon cu cap de lup, care a fost zeul “național” al dacilor, stăpânul Sarmizegetusei.

❧ Zeii vii ❧

Problema existenței zeilor este mult mai complexă datorită faptului că în arealul carpato-danubiano-pontic s-au manifestat două categorii de ființe care au fost considerate zei: prima categorie a fost formată din zeii transfizici deja menționați, care se manifestau doar în *adytonul* templelor, iar a doua categorie era alcătuită din cei care vor fi denumiți în continuare “zei vii”. Zeii vii au fost ființe întrupate în lumea materială.

Precum a fost menționat, zeii transfizici, a căror reședință era situată în enclavele din văzduh (fiecare cu enclava sa), s-au manifestat în cadrul ritualurilor de invocare din *adytonul* templelor prin materializări de scurtă durată - parțiale sau totale. Zeii transfizici nu se puteau manifesta la nivelul lumii materiale dacă nu erau invocați magic de preoții templelor. Fiindu-le invocate numele, ei se translatau de-a lungul găurilor de vierme din enclavele lor de reședință (văzduh) pentru a se manifesta prin materializări. Spre deosebire de zeii transfizici, zeii vii erau ființe întrupate.

Ca particularitate esențială, zeii vii aveau staturi uriașe de cel puțin trei - patru metri și, foarte probabil, capacități spirituale redutabile (puteri magice). Cel mai adesea, zeii vii locuiau pe crestele munților, în deplină solitudine. Uneori, zeii vii erau împărțiți în grupuri destul de mici; alteori erau însoțiți de un mic alai de ființe omenești. Locuind pe versanții greu accesibili ai munților, în condiții de izolare și austeritate, zeii vii nu interacționau prea des cu oamenii obișnuiți. Până în epoca lui Deceneu, zeii vii nu s-au amestecat nici în istoria politică și militară a locuitorilor din arealul carpato-danubiano-pontic.

Zei vii nu trebuie însă confundați sau identificați cu Întemeietorii denumiți Babe, care trăiseră cu mult timp în urmă. Totuși, nu este exclus ca zeii vii să fi fost urmașii urmașilor de trup ai Babelor (care, de asemenea, aveau trupuri de uriași). Nu este, de asemenea, exclus ca zeii vii să fi fost progeniturile unor zei transfizici cu muritoare (precum a fost fiul lui Zalmoxis), caz în care pot primi titulatura de semizei. Nu este clar câți zei vii mai supraviețuiau în timpul domniei lui Burebista și, ulterior, pe timpul domniei lui Decebal pe teritoriul Daciei. Probabil nu prea mulți.

Numele generic prin care zeii vii erau cunoscuți de daci era *ktasai*, adică "întemeietori". De fapt, vechii daci îi desemnau prin termenul *ktasai* atât pe Întemeietorii-Babe (despre care auziseră din mituri și legende), cât și pe zeii vii, cu care erau contemporani.

Precum *kogaionon* și *sarmizegetusa*, termenul *ktasai* era un substantiv comun. Substantivul comun *ktasai* desemna orice întemeietor, la fel cum substantivul comun *sarmizegetusa* desemna orice capitală spirituală, iar substantivul comun *kogaionon* desemna orice pisc muntos pe care era amplasat un artefact litic care marca locul unde gaura de vierme a vreunui zeu intersecta palierul material.

Zei vii nu trebuie însă confundați cu acei inițiați denumiți *pleistoi* de istoricul Ioseph Flavius, nici cu cei pe care Strabon îi denumea *theosebei* (“evlavioșii zeului”), după cum nu trebuie confundați cu cei denumiți *kapnobatai* (“cei care “merg prin fum”), inițiați care foloseau fumul de cânepă pentru a intra în transe. Zeii vii aveau staturi uriașe, iar *pleistoi* și toți ceilalți aveau staturi obișnuite. Evident, niciunul dintre zeii vii nu trebuie identificat cu Zalmoxis, dar nici cu zeul-patron al dacilor, dragonul cu cap de lup, care cu toții făceau parte din categoria zeilor transfizici.

Zei vii nu locuiau la Sarmizegetusa sau în cetăți de tip dava; zeii vii locuiau izolați, pe înălțimile munților în condiții de puritate. În munți, zeii vii aveau locuințe de formă circulară, care, evident, erau acoperite. Locuințele circulare aveau podeaua din lut, pereții din lemn, acoperișul din șindrilă și, uneori, un mic pridvor în fața ușii. Locuințele rotunde, acoperite, ale zeilor vii sunt prezentate chiar pe Columna lui Traian - de exemplu, în scena nr. 62.

Nu este exclus ca reforma lui Deceneu să fi inclus cooptarea zeilor vii în viața politică, socială și religioasă a dacilor. Deși locuiau pe înălțimile munților în condiții de izolare, asceză și puritate, Deceneu pare să-i fi convins pe zeii vii (sau cel puțin pe câțiva dintre ei) să coboare în aria sacră de la Sarmizegetusa la marile sărbători religioase.

Zei vii care au acceptat invitația lui Deceneu coborau împreună cu alaiul lor de pe înălțimile munților din jur, unde în restul timpului locuiau în condiții de izolare și austeritate, iar oamenii obișnuiți urcau din zonele joase. Sarmizegetusa Regia era situată chiar la mijloc. La marile sărbători, zeii vii se adresau în mod direct pelerinilor prezenți și realizau ritualuri. Cel mai important ritual pentru zeii vii era aprinderea focului sacru. Doar câțiva zei vii par să fi acceptat invitația lui Deceneu de a coborî de pe înălțimile munților

unde-și aveau reședința; ceilalți au preferat să nu se implice în viața politică, militară și spirituală a cetății. Oamenii obișnuiți îi considerau ceea ce de fapt erau: zei vii, astfel că îi onorau în consecință. Nu trebuie uitat că zeii vii aveau staturi copleșitoare (trei - patru metri înălțime) pentru oamenii obișnuiți și, foarte probabil, capacități magice redutabile.

Spre deosebire așadar de religiile celorlalte popoare ale antichității, care invocau doar ființe decorporate (zei transfizici), dacii aveau în mijlocul lor zei vii. În consecință, dacii își vedeau proprii zei, pentru că aceștia, fiind vii, se aflau în mijlocul lor. Tocmai în aceste aspecte constă diferența enormă dintre religia dacilor și religiile celorlalte popoare ale antichității. Religiile egiptenilor, sumerienilor, hitiților, fenicienilor, grecilor și romanilor se bazau pe invocarea de către preoți, în temple, prin intermediul ritualurilor, a unor zei transfizici. Acești zei nu se puteau manifesta la nivelul lumii materiale dacă nu erau chemați - invocați - magic de preoții templelor. Fiindu-le invocate numele, zeii transfizici coborau de-a lungul găurilor de vierme din enclavale lor aflate în văzduh și se manifestau în temple.

Este foarte posibil - iar vestigiile arheologice par să confirme acest aspect - ca în perioada cuprinsă cu aproximație între anii 80 de dinaintea erei creștine și anul 106 după Iisus Hristos, templele și locuințele circulare ale zeilor vii să se fi aflat pe versanții Munților Orăștiei, la Meleia, Pustiosu, Rudele și, mai ales, la Fețele Albe. La Fețele Albe chiar locuiau "fețe albe", adică zei vii cu o radiație specială a chipului; oricum, expresia nu se referă la oameni de culoarea albă a pielii, întrucât toți erau albi.

În afara Munților Orăștiei, au existat multe alte locații susceptibile a fi fost locuite de zei vii. Printre acestea se

numără cetatea dacică de la Polovragi, care a fost identificată cu cetatea Arcina, menționată de geograful antic Ptolemeu ca fiind una din cele mai strălucite cetăți din Dacia. Cetatea Polovragi era amplasată deasupra peșterii cu același nume, pe muntele Padeș, la o altitudine de aproximativ 1000 de metri, pe malul stâng al Oltețului.

Pe Muntele Padeș, cu 150 de ani înaintea erei creștine, locuitorii au construit o fortificație și o cetate tip “dava” pe platoul denumit astăzi *Crucea lui Ursache* (în jurul anului 1808 un căpitan de plai denumit Ursache a ridicat o cruce din piatră care există și astăzi). Pentru amplasarea cetății de pe Muntele Padeș, constructorii, cu mari eforturi, au consolidat terenul prin intermediul unor ziduri masive de piatră de calcar nefasonată, formând astfel opt terase, șapte pe versantul nordic și una pe cel sudic. Datorită faptului că fortificațiile au fost realizate din blocuri de piatră fasonate, arheologii au tras concluzia că au fost construite după model grecesc.

Pe una din terasele cetății Arcina, arheologii au descoperit o plăcuță dreptunghiulară din bronz, realizată probabil în perioada domniei lui Burebista sau puțin mai târziu, cu basoreliefuri pe ambele fețe. Pe o față este redat, din profil, un personaj bărbos, cu pantaloni strânși pe picior, o mantie ce flutură în vânt și cu un fel de bonetă pe cap, călare pe un cal mult mai mic (ca dimensiune) decât el; alături, în partea stângă și în partea dreaptă, personajul este salutat cu mâna ridicată de doi supuși (mult mai scunzi decât el) îmbrăcați după modelul cam cosmopolit (influențe grecești) ce caracteriza epoca lui Burebista. Pe cealaltă față a plăcuței dreptunghiulare era redat în basorelief un vas încadrat de doi (probabil) cocoși, ce aveau ca fundal două semicalote ca două jumătăți de ou. Nu trebuie să surprindă faptul că personajul central al basoreliefului era uriaș în

comparație cu calul, întrucât legendele locului menționează că deasupra peșterii, pe versantul denumit Piatra Polovragilor, au locuit odinioară jidovii, adică “urieșii”, care “stăteau cu un picior pe un munte și cu un picior pe celălalt și se spălau cu apa Oltețului”, motiv pentru care locația a primit numele popular “Oborul Jidovilor”. De asemenea, nu trebuie să constituie o surpriză existența, chiar pe Oborul Jidovilor, a unui artefact uimitor de tip portal, o arcadă din piatră cu înălțimea de aproximativ 6 metri, cu semne ciudate săpate în pereți, denumită în ziua de astăzi “Șura Haiducilor”.

Legende menționează că în apropierea cetății Polovragi existau tunele subterane unde se refugiau războinicii autohtoni pentru a reapărea în alt loc. De asemenea, legendele afirmă că exista o galerie subterană între cetatea de pe vârful muntelui și peștera Polovragi, precum și între aceasta și Sarmizegetusa, situată la aproximativ 40 de kilometri în linie dreaptă.

De asemenea, legendele precizează că există o rețea de tunele ce face legătura între cele mai cunoscute peșteri situate pe teritoriul României: Peștera Ialomicioarei, Peștera Muierii, Peștera Polovragi, Peștera Cioclovina, Peștera Bolii, Peștera Vântului din Pădurea Craiului, Peștera Cetățile Ponorului, Peștera Huda lui Papara (Munții Apuseni, jud Alba), Peștera Limanu din Dobrogea.

Bunăoară, unii istorici au identificat Peștera Limanu cu peștera Keirys, menționată de istoricul roman Dio Cassius în “*Istoria Romană*”, în care s-ar fi ascuns, după ce au fost înfrânți într-un război desfășurat pe timpul regilor dobrogeni Rholes și Dapix, locuitorii unei comunități autohtone, împreună cu vitele și cu tot avutul lor.

Peșterile aveau o notorietate foarte mare în antichitate, nu pentru că acolo ar fi locuit zeii, ci datorită faptului că

acolo existau porți sau porticuri (introdeshideri energetice ca niște supape), identice ca funcționalitate cu cele de pe culmile munților, prin intermediul cărora inițiații puteau contacta enclavele transfizice ale unor zei foarte vechi (necunoscuți mitologiei, iar de istoriografie nici nu poate fi vorba). În peșteri nu locuiau oamenii inițiați, dar nici măcar zeii vii. Este o evidență că nu poate locui nimeni într-o peșteră la o temperatură constantă de 12 grade Celsius.

Cât despre cavernele și tunelele subterane despre care unii autori contemporani afirmă că străbat nu numai Munții Carpați, ci și diverse alte locuri situate la câmpie, trebuie spus că acestea nu pot fi analizate în mod corespunzător prin intermediul concepției materialiste. Există în acest sens doar relatări mai mult sau mai puțin veridice ale unor oameni care au pătrus recent în astfel de peșteri, cavități sau tunele. Cel puțin teoretic, oamenii care pot să pătrundă în astfel de peșteri sau tunele trebuie să aibă o structură aurică compatibilă cu structura aurică a constructorilor din vechime, altfel ar suferi distorsiuni aurice ce le-ar afecta grav chiar și trupul material.

Dacă reușesc să pătrundă în interiorul peșterilor și tunelelor, astfel de oameni nu doar că ar putea descoperi urme ale unor civilizații de mult apuse, obiecte de putere, arme, cristale și alte artefacte, dar ar putea observa un fel de porticuri ca niște ferestre (introdeshideri), dincolo de care nu pot trece, dar prin care pot observa cerul înstelat. La fel de uimitor, dacă nu de-a dreptul stupefiant, este faptul că stelele și constelațiile ce pot fi observate de temerari prin acele introdeshideri sunt diferite de cele ce pot fi observate de pe pământ: sunt stele mult mai puține, iar cele ce pot fi zărite emit luminozități foarte stranii.

De asemenea, la fel de uimitor pentru concepția materialistă, oamenii respectivi ar putea observa că pe pereții

peșterilor și tunelelor există aur. Existența aurului se datorează, la fel de uimitor pentru concepția materialistă, strămoșilor din străvechime: Începătorilor-Babe. Existența aurului nu poate fi explicată din punct de vedere materialist, ci doar din punct de vedere spiritual. Cauza este următoarea: datorită purității strămoșilor, materia din jurul lor s-a transformat în modul cel mai concret, devenind aur.

În acest context se poate afirma că alchimiștii din Evul Mediu au procedat întrucâtva corect atunci când au încercat să transforme plumbul în aur și să descopere "piatra filosofală". Alchimiștii Evului Mediu știau că pe măsură ce se transformă ei înșiși în ceea ce privește ființa lor interioară, iar sufletul lor se transformă în aur spiritual, materia ordinară întruchipată de plumb se transformă în aur la nivel material.

În consecință, aurul dacilor, care a generat atâtea legende, nu a provenit din exploatări aurifere, ci din astfel de catacombe, peșteri și tunele. Deloc întâmplător, Dunărea a fost identificată cu Fisonul, iar arealul carpato-danubiano-pontic a fost identificat cu Țara Havillah (anagrama Vlahiei), unde se găsește "aur bun", "bedelion și piatră de onix". precum afirmă Moise în Geneza.

De altfel, cercetările arheologice au indicat faptul că nu au existat chiar atât de multe exploatări aurifere antice în munții dacilor, iar cele ce au fost descoperite nu au prezentat caracteristici deosebite. Cu toate acestea, romanii au capturat o cantitate impresionată de aur și argint după cucerirea Daciei, astfel că și-au relansat economia.

Informațiile cu privire la cantitatea imensă de aur și argint capturată de romani în Dacia sunt tratate ca simple fantezii ori ca exagerări infantile de concepția istoriografică materialistă, tocmai datorită faptului că nu s-a descoperit până în prezent locul sau locurile din care a fost extras aurul pe care l-au confiscat romanii din cetățile dacilor.

Precum a fost menționat, zeii vii locuiau izolați pe înălțimile munților. Locuind pe versanții greu accesibili ai munților, zeii vii nu interacționau prea des cu oamenii obișnuiți. Se pare însă că au existat câteva excepții notabile. Astfel, cel puțin în perioada domniei lui Burebista, la Sarmizegetusa Regia au acționat două ființe redutabile, de aproximativ trei- patru metri înălțime, ce par să fi făcut parte din categoria zeilor vii. Este greu de dedus dacă cele două ființe au făcut parte din categoria urmașilor direcți ai Începătorilor-Babe (deci au făcut parte din categoria zeilor vii propriu-zisi) ori au fost urmașii direcți ai vreunui zeu transfizic, caz în care au făcut parte din categoria semizeilor.

Între zeii vii propriu-zisi (urmași ai Întemeietorilor-Babe) și semizei (progenituri directe ale unui zeu transfizic) este o diferență foarte mare, care însă scapă și celei mai riguroase analize cu caracter spiritual. Cele mai multe indicii conduc la concluzia că cele două ființe care s-au manifestat la Sarmizegetusa Regia aveau statutul de semizei.

Acest deducții (sau mai degrabă speculații) par să fie confirmate chiar de Plăcuțele de la Sinaia, care astfel dobândesc o credibilitate sporită. Astfel, pe plăcuța nr. 021, care prezintă o “fotografie” de ansamblu a ariei sacre de la Sarmizegetusa în perioada de debut a domniei lui Burebista, sunt înfățișate două statui gigantice ce flancau intrarea ce ducea la scara monumentală pe care pelerinii urcau pe platforma de la etajul “sanctuarului mare vechi” (S1). Nu este exclus ca cele două statui să-i fi înfățișat pe cei doi semizei în mărime naturală, la scara 1:1 (dacă într-adevăr este vorba despre două statui și nu despre două ființe vii).

Nu pot fi făcute speculații referitoare la rolul celor doi zeii vii în cadrul cultului. Este foarte posibil ca rolul lor să fi fost legat fie de ritualul aprinderii focului sacru, fie să fi fost considerați gardieni ai ariei sacre.

Chiar dacă subiectul poate fi taxat ca pură fantezie de cei care au adoptat concepția istoriografică de orientare materialistă, cei doi semizeii există și în ziua de astăzi la nivel infraeteric în zona Sarmizegetusei Regia; dacă au o sensibilitate metafizică mai aparte, uneori, vizitatorii sitului arheologic Sarmizegetusa Regia îi pot observa (dacă sunt mai sensibili) sau chiar îi pot visa noaptea următoare.

Faptul că vizitatorii sitului arheologic îi pot visa pe cei doi zei vii se datorează faptului că, în răstimpul vizitei, intră sub influența lor aurică (energetică), care este extrem de mare, astfel că aceasta se imprimă - se impregnează - la nivelul aurei (la nivelul sufletului); pe timpul nopții, din structura aurică a fiecărui vizitator, informațiile impregnate defulează la nivelul subconștientului, concretizându-se în cadrul unor vise atipice.

❧ Statuile dacilor “prizonieri” ❧

Revenind la zeii vii, este mai mult decât uimitor faptul că încă există și în zilele noastre reprezentări statuare ale acestora. Nu numai că există, dar sunt răspândite în întreaga Europă. Și nu numai că sunt răspândite în întreaga Europă, dar sunt afișate la loc de cinste prin marile muzee.

Și mai uimitor este faptul că reprezentările statuare ale zeilor vii au fost realizate chiar pe timpul împăratului Traian, cu particularitatea extraordinară, total opacă concepției materialiste, că au fost realizate după model real, chiar în mărime naturală, la scara 1:1.

Pe scurt, este vorba despre cel puțin o sută de statui de daci afișate la locuri de cinste prin marile muzee ale Europei. Leonard Velcescu este primul cercetător al statuilor dacilor din muzeele lumii; de fapt, el a fost primul cercetător care a atras atenția asupra acestor statui (începând cu teza sa de

doctorat), în special asupra statuilor de la Vatican (Muzeul Vatican) și de la Roma. Într-un interviu acordat acum câțiva ani, Leonard Velcescu afirma următoarele: “am început cu ani în urma această cercetare a imaginilor de daci în sculptură, căutând prin sălile muzeelor și prin rezervele lor. Aceste sculpturi de daci, păstrate acum în muzee și colecții particulare, au fost găsite în mare parte în Forul lui Traian și au fost făcute de artiștii antici romani (oficiali, de la “curte”) în perioada lui Traian. Există însă și statui de daci făcute într-o perioadă mai târzie, posterioară lui Traian (în timpul împăratului Hadrian), care au cu totul altă origine și o altă istorie. Cred că au fost la origine în jur de o sută de statui de daci”. (78)

Specialiștii occidentali consideră că este vorba de reprezentări de daci “prizonieri”, dar această interpretare a fost respinsă, pe bună dreptate, încă de la început de Leonard Velcescu, care afirma că statuile de daci reflectă o postură relaxată și demnă. Mai mult decât atât, Leonard Velcescu afirma că au fost realizate nu una, ci trei serii de statui: prima a fost realizată din marmură albă cu vinișoare vișinii, a doua din marmură albă de Carrara, iar a treia din porfir roșu. Este “surprinzător că au ales să facă și a treia serie, și anume din porfir roșu. Porfirul roșu era o rocă extrem de dură, adusă din Egipt. Pe atunci, porfirul era monopol imperial, adică era rezervat pentru a fi sculptați în acest material doar împărații romani și anumite zeități. Cum de au făcut și statui de daci în acest material, este deocamdată un mister. Practic, i-a ridicat la statut de zei” - afirmă Leonard Velcescu. (78)

Este remarcabilă constatarea scilipitoare a autorului citat, că prin aceste statui, romanii i-au ridicat pe daci la rangul de zei. De fapt, statuile îi înfățișează chiar pe zeii vii ai dacilor, iar romanii știau aceasta, astfel că i-au sculptat din porfir roșu. În orice caz, zeii vii ai dacilor n-au ajuns

niciodată la Roma ca “prizonieri”, pentru a servi ca model sculptorilor romani. Și mai surprinzător este că zeii vii n-au ajuns la Roma nici ca oameni liberi. Zeii vii n-au părăsit niciodată teritoriul Daciei. Ceea ce înseamnă că artiștii romani care l-au însoțit pe împăratul Traian (conduși de Apollodor din Damasc, constructorul podului de la Drobeta și al Columnei) le-au făcut portretele (pe materialele de care dispuneau) chiar la ei acasă, iar apoi le-au cioplit statuile când au ajuns la Roma. Probabil că artiștii romani care au însoțit legiunile i-au rugat pe zeii vii să accepte imortalizarea în schițe, iar aceștia au acceptat. Altfel nu poate fi explicată existența statuiilor. Nu este la fel de evident de ce au acceptat zeii dacilor să “pozeze” pentru artiștii romani, care erau invadatori. Zeii vii erau suficient de puternici încât să spulbere legiunile romane (aveau “puteri” magice); puteau oricând să intervină în război cu un rezultat dezastruos pentru romani, dar n-au făcut-o. De fapt, în metopa 62 de pe Columna lui Traian legionarii romani sunt reprezentați cum se apropie cam cu teamă de locuințele circulare ale zeilor vii (care n-au fost reprezentați), fără însă a le ataca, căci știau de ce sunt în stare zeii vii când erau stârniți. Dacă nu-i ataca nimeni, zeii vii nu făceau rău; de fapt zeii vii erau pașnici.

Nu este exclus ca zeii vii ai Daciei să fi fost rugați de artiștii ce însoțeau legiunile romane să fie lăsați să le facă schițe, care ulterior au servit ca modele pentru statuile din marmură sau din porfir roșu, care au fost apoi amplasate în Forul roman. Zeii vii au acceptat, astfel că în ziua de astăzi statuile lor împânzesc marile muzee ale lumii (Italia - Roma, Napoli, Florența; Franța - Paris, Versailles; Anglia - Londra, Cambridge, Dunham; Germania - Berlin; Austria - Viena; Spania - Madrid; Danemarca - Copenhaga; Israel - Ierusalim; Turcia - Efes, Izmir; Rusia - Petrograd, SUA - New York, Boston; Grecia - Atena; Cehia - Praga etc).

Faptul că zeii vii erau blajini este demonstrat de faptul că “prizonierii” daci au fost înfățișați ținându-și mâna stângă cu mâna dreaptă sau ținându-și un braț “suspendat”, înfășurat într-un fel de eșarfă, cu mâna stângă blocată de dreapta. Ei stau semeți, stăpâni pe sine, cu privirea îndreptată înainte și uneori cu piciorul drept împins înainte. Mâna stângă “suspendată” într-o eșarfă sau blocată de dreapta pare să indice că ilustrele personaje imortalizate de artiștii romani au renunțat la “calea” ce implica folosirea forței; pentru zeii vii securea războiului a rămas îngropată. Semnificația piciorului drept pus în fața celui stâng este similar mâinii drepte așezate peste mâna stângă: erau blajini, dar stăpâni ai arealului de locuire. Absolut remarcabil este însă faptul că statuile au fost realizate la scara 1:1, adică zeii vii au fost înfățișați de artiștii romani în mărime naturală. Acesta este motivul pentru care mai toate statuile de daci “prizonieri” din muzeele lumii au cel puțin 3 metri înălțime.

Romanii au ținut statuile zeilor la loc de cinste în Forul lui Traian probabil pentru a demonstra că i-au înfrânt pe uriașii zei vii ai dacilor, ceea ce evident era o minciună sfruntată, specific romană. La acest aspect s-a referit poetul latin Marțial, care afirma că victoriile lui Domițian au fost “un triumf asupra gigantilor (*Giganteus triumphus*)”. De fapt, istoria romanilor prezentată în anale conține multe neadevăruri. Minciunile au fost făcute nu neapărat pentru posteritate, ci pentru Senat, care dădea banii pentru războaie și pentru mulțimea care nu dorea decât pâine și circ.

Este foarte posibil ca înălțimea, frumusețea și puterea zeilor vii ai dacilor să fi constituit una din cauzele ocultării vechilor scrieri despre Dacia. Documentele și artefactele ce le-au menționat existența au fost fie ocultate, fie distruse. Totuși, dintr-un motiv sau altul, statuile au supraviețuit intacte, astfel că în prezent sunt expuse în marile muzee.

CÂNTECUL DE LEBĂDĂ

☞ Ianus, cel cu două fețe ☞

Era creștină i-a găsit pe daci într-o luptă pe viață și pe moarte cu legiunile Imperiului roman. Nu a fost o întâmplare faptul că romanii și-au pus în minte de timpuriu să-i înfrângă pe daci. Nu a fost o întâmplare nici faptul că, în bună parte, zeii romanilor, cei care erau venerați pe Capitoliu, erau dușmanii de moarte ai zeilor daci.

Istoria zeilor romani a început cu mult timp înainte de distrugerea Troiei în războiul narat de Homer și a avut (cel puțin) trei mari etape. Prima etapă, ce poate fi denumită hiperboreică, a debutat când mai mulți zei de la nordul Dunării au migrat în Peninsula Italică. A doua etapă a debutat în momentul poposirii eroului troian Aeneas în Latium, iar a treia etapă a început pe timpul lui Romulus, când a avut loc întemeierea Romei (753 înainte de Iisus Hristos).

Despre prima etapă nu există prea multe informații concrete; potrivit tradiției, principalul zeu care s-a afirmat în acea perioadă a fost cel denumit Ianus. Despre Ianus, tradiția romană afirmă că a fost inițial un rege care a domnit în plină eră de aur în zona Latium, iar după moarte a fost “divinizat”. Ianus, zeul “cu două fețe”, una în față, iar cealaltă în spate, a fost considerat protectorul Romei datorită faptului că, în

timpul invaziei sabinilor, a făcut să țâșnească în fața lor un șuvoi fierbinte, care i-a oprit. Ulterior, secole de-a rândul, în timp de război, romanii lăsau deschise porțile templului lui Ianus, pentru a permite zeului să le vină în sprijin.

În a doua etapă, Aeneas a instituit în Peninsula Italică cultul zeilor troieni: Zeus și Compania. În perioada războiului troian o bună parte din arealul mediteranean (teritoriile Turciei și Greciei) era sub stăpânirea celui denumit Zeus de mitografii greci; centrele sale de putere erau situate pe Muntele Ida din Turcia, pe Muntele Ida din Creta, pe Muntele Olimp din Grecia continentală (lângă Dion), în partea de vest a Peloponezului, lângă Olimpia (lui Zeus i-au fost dedicate Jocurile Olimpice) etc.

Războiul troian a fost un război fratricid, desfășurat între două facțiuni formate din supuși ai aceluiași zeu. După cum precizează miturile grecești, troienii l-au avut ca strămoș pe Dardanus, fiul lui Zeus și al Electrei, originar din Arcadia, care a întemeiat Dardania. După moartea lui Dardanus, regatul a fost condus de regele Tros, care a redenumit regatul Troada după numele său. Fiul lui Tros, pe nume Ilus a fondat orașul Ilium (Ilion), adică Troia. Peste ani, unul din urmașii acestuia, regele Priam, printre alte cincizeci de progenituri, a avut un fiu pe nume Paris care, în urma unor manipulări ale zeilor, a răpit-o pe frumoasa Elena și a dus-o la Troia, ceea ce în final a declanșat războiul troian narat de poetul grec Homer.

Cetatea Troiei a fost descoperită și cercetată arheologic datorită genialei intuiții a renumitul arheolog german Heinrich Schliemann între anii 1871-1879, iar apoi a fost decopertată de Wilhelm Dorpfeld și Carl Blegen (1932-1938), care au constatat că orașul a cunoscut mai multe perioade de înflorire și distrugere; mai precis, nouă. Fiecare din cele nouă perioade de înflorire corespunde unui nivel

arheologic. După estimările arheologilor, cetatea Troiei descrisă în celebrele epopei ale poetului Homer, corespunde fie nivelului VI, fie nivelului VII.

Războiul Troiei a fost datat diferit de istoricii antichității: filosoful Platon afirma că a avut loc în 1193 înainte de Iisus Hristos, geograful Eratostene afirma că a avut loc în anul 1183, istoricul Ephorus considera că s-a produs în anul 1135, iar Herodot afirma că s-a produs în anul 1250. Arheologii consideră că Troia VI a fost distrusă în jurul anului 1275 în urma unui cutremur, iar Troia VII, identificată cel mai adesea cu cetatea spectaculoasă descrisă de Homer, a fost distrusă în jurul anului 1180, printr-un incendiu devastator. Sub numele Wilusa, cetatea Troiei a fost menționată în scrierile hittite (într-o scrisoare a regelui hittit Mursili al II-lea, dataată 1320 înainte de Iisus Hristos), ca fiind capitala statului Ahhiyawa. (59)

În spatele istoriei lumești a Troiei s-au aflat mai totdeauna zeii, în frunte cu Zeus, al căror centru de putere principal se afla în acea perioadă pe Muntele Ida (situat aproape de Troia, în Asia Mică, Turcia actuală, care este diferit de Muntele Ida din Creta, un alt centru de putere al aceluiași Zeus). Înainte de războiul troian, zeii au pregătit atent terenul înfruntării dintre oameni, neprecupețind nici un efort în acest sens. Homer afirmă că zeii priveau de pe Muntele Ida (1774 metri altitudine, denumit în Iliada “muntele cu multe izvoare” sau “muntele cu o mie de izvoare”) desfășurarea ostilităților dintre oameni, intervenind doar atunci când considerau că este cazul.

În perioada războiului troian, zeii s-au împărțit în două grupări: unii i-au sprijinit pe troieni, iar alții pe ahei. De-o parte a baricadei, Zeus, Apollo, Afrodita, Artemis și Ares i-au sprijinit pe troieni, iar cealaltă parte, formată din Poseidon, Atena, Hera și Hermes, i-a sprijinit pe ahei.

Printre războinicii care au apărat Troia s-au numărat, evident, troienii conduși de Hector, fratele lui Paris, dardanii conduși de Aeneas, pelasgii - urmașii regelui Pelasgos -, tracii și mulți alții. Asediatorii Troiei, proveniți în special din Peloponez, Creta și Ithaca, conduși de regele Agamemnon, au fost denumiți în Iliada ahei, danaani sau argivi. Aheii și danaanii erau locuitori ai Peloponezului, continuatori ai civilizației miceniene, care au dominat peninsula cu același nume înainte de formarea propriu-zisă a poporului grec. Tot astfel și argivii, al căror nume derivă de la capitala regatului, Argos. Pe timpul războiului troian, Ahaia era numele regatului condus de regele Agamemnon.

Pentru a asedia Troia, regele Agamemnon a avut la dispoziție aproape 1200 de corăbii și 130000 de luptători. Dintre războinicii cu renume care au participat la războiul împotriva troienilor se numără Ulyse, Ahile, Ajax, Patrocle etc. Asediul Troiei a durat nouă ani, încheindu-se printr-un vicleșug: la sugestia lui Ulyse, armata grecilor s-a prefăcut că se retrage, trimițând în dar locuitorilor cetății un imens cal de lemn, în burta căruia erau ascunși soldați. La adăpostul nopții, aceștia au deschis porțile, permițând celorlalți războinici să pătrundă în cetate, să o cucerească, să o incendieze și să masacreze populația.

Personajul care a contribuit la instalarea zeilor Troiei pe teritoriul roman a fost Aeneas (Enea). Fiul unui muritor pe nume Anchises și al zeiței Afrodita, Aeneas s-a născut pe Muntele Ida, unde a fost crescut și educat de nimfe. Aeneas s-a căsătorit cu una dintre fiicele regelui Priam al Troiei, și a avut un fiu pe nume Ascanius. În timpul războiului troian, Aeneas s-a luptat cu vitejie, dar a trebuit să se încline în fața evidențelor: troienii au fost zdrobiți, iar cetatea distrusă. Templele au fost profanate, ceea ce evident, a stârnit reacția violentă a zeilor, care s-au răzbunat punctual pe făptași; nici

unul dintre ei nu a ajuns acasă după război. Chiar în timpul ultimelor clipe ale bătăliei finale, Aeneas a luat vasele ceremoniale și principalele artefacte prin intermediul cărora se manifestau zeii Troiei și a fugit împreună cu fiul său Ascanius și cu câțiva tovarăși credincioși. Unde sunt vasele ceremoniale și artefactele magice, acolo se manifestă și zeii; prin intermediul vaselor ceremoniale zeii se conectează la lumea materială. Dacă zeii nu sunt chemați prin acte magice (ritualuri de invocare) și prin intermediul unor obiecte ceremoniale, nu se pot manifesta la nivelul lumii materiale.

Poetul Vergiliu (Publius Vergilius Maro; 70 - 19 înainte de Iisus Hristos) afirmă în scrierea sa *Aeneis* (Eneida) că Aeneas a rătăcit pe mare mai mulți ani împreună cu tovarășii săi de suferință, până când a ajuns pe coasta de vest a peninsulei italiice, în Latium, în apropiere de gurile fluviului Tibru, unde în cele din urmă s-a căsătorit cu fiica regelui Latinus, Lavinia, urmându-i acestuia la tron. În cinstea soției sale, Aeneas a întemeiat cetatea Lavinium; scurt timp după aceea, fiul său, Ascanius a întemeiat cetatea Alba Longa. Ascanius a avut doi fii: Amulius și Numitor; fiica lui Numitor, Rhea Silvia, preteasă în templul zeiței Vesta (echivalenta zeiței Hestia a grecilor, zeița focului sacru), i-a conceput, împreună cu zeul Marte, pe Romulus și Remus, care ulterior au fost protejați de o lupoaică (probabil din aceeași categorie cu lupii menționați de legenda Lupului alb). În anul 753 înainte de Iisus Hristos, Romulus a întemeiat Roma. (82)

Deși zeii Troiei au fost instalați în Latium de către Aeneas, peste câteva sute de ani, pe timpul domniei lui Romulus, aceștia au fost detronați. Este cert că după anul 753 înainte de Iisus Hristos, locul acestora a fost luat de alți zei, care au avut în frunte o triadă formată din Jupiter, Marte și Quirinus. Originea zeului Jupiter este incertă, dar este

foarte probabil să fi fost un zeu local propulsat în fruntea panteonului în perioada domniei lui Romulus. Triada formată din Jupiter, Marte și Quirinus era onorată doar în inima Romei, într-un spațiu sacru denumit *pomerium*, care era circumscris de un cerc marcat din pietre. Ceilalți zei erau venerați *extra-pomerium*, pe colina Aventinului.

În perioada regilor Tarquini, vechea triadă a fost înlocuită de o triadă formată din Iupiter-Maximus, Iunnona și Minerva. Dinastia Tarquinilor, care a început cu Lucius Tarquinius Priscus (616 - 579 înainte de Iisus Hristos), al cincilea rege legendar al Romei, a promovat o serie de reforme administrative, politice și religioase; de altfel, tradiția consemnează că, provenit din zona Corintului - via Etruria -, primul rege al dinastiei Tarquinilor a avut parte de un eveniment "miraculos" când a ajuns la Roma; un vultur (manifestarea lui Jupiter) i-a luat boneta de pe cap, s-a rotit în aer de mai multe ori, iar apoi i-a pus boneta la loc pe cap.

În acest context, trebuie reiterat că se înșală toți cei care se străduiesc să-i identifice pe zeii Daciei cu zeii greci sau romani, cu Zeus, Saturn, Jupiter, Poseidon etc, după cum se înșală toți cei care încearcă să explice istoria străveche a poporului român - inclusiv artefactele litice ciclopice de pe culmile munților - cu ajutorul informațiilor furnizate de scrierile antice grecești sau romane. Precum a fost menționat, în arealul carpato-danubiano-pontic au existat forme religioase autohtone, fără corespondent în culturile greacă sau romană. Deși vechii mitografi l-au identificat pe zeul Zalmoxis cu Zeus al grecilor sau cu Jupiter al romanilor, a fost vorba despre entități (persoane) diferite. Chiar și Jupiter a fost un zeu diferit de Zeus.

Tot astfel, Ianus a fost un zeu diferit de Jupiter și de Zeus. În ciuda preeminenței zeilor Jupiter, Marte și Quirinus, care erau onorați doar în inima Romei, în *pomerium*, zeul

Ianus a continuat să aibă temple și adepți numeroși, deși nu totdeauna a jucat un rol decisiv. O reușită a discipolilor lui Ianus a fost formarea unei *caste* atipice, casta celor cu “sânge albastru”, a regilor și a prinților - pe scurt, casta aristocrației, ai cărei membri s-au perpetuat în circuit închis din antichitate până în ziua de astăzi.

Mare parte dintre familiile domnitoare ale Europei - regii, prinții și domnițele -, din antichitate până în prezent, au făcut parte din această castă. Pentru a câștiga supremația asupra Europei, membrii castei aristocratice a lui Ianus - care s-au constituit încă din antichitate într-o puternică și foarte influentă aristocrație transfrontalieră - au intrat în conflict cu regii și nobilii “pământeni” (autohtoni) din fiecare areal (din fiecare țară), dar de cele mai multe ori s-au impus în fața acestora.

Dorința de ascensiune a discipolilor lui Ianus a constituit principala cauză a majorității războaielor desfășurate în ultimele mii de ani - inclusiv în Evul Mediu și în epoca modernă. Cam toate “războaiele pentru succesiunea la tron” duse de regii Europei au avut drept cauză dorința castei lui Ianus de a se impune prin interpuși.

❧ Tropaeum Traiani ❧

La finele primului secol al lumii creștine a venit rândul Daciei să fie cucerită nu numai militar, ci și religios. Împăratul Traian a pregătit foarte bine campania de cucerire a teritoriului stăpânit de daci, atât din punct de vedere militar, cât și religios.

La sfârșitul războiului, Traian a demantelat templele din Sarmizegetusa Regia (le-a distrus cu barosul). Oricum, la Sarmizegetusa Regia s-a produs unul dintre cele mai mari masacre din istoria lumii antice.

Nu trebuie să surprindă nici faptul că, aparent fără legătură cu desfășurarea războiului daco-roman și cu locurile unde acesta se desfășura, în iarna anului 102 s-a dat o bătălie cruntă în localitatea Adamclisi (în limba turcă Adamklisi sau Adam Klisi: “Biserica Omului” sau “Casa lui Adam”), situată în Dobrogea. Pentru a purta această bătălie, dacii au străbătut munții pe timp de iarnă. Istoricii militari se străduiesc și astăzi să descopere cauzele strategice ale acelei confruntări, mai cu seamă că războiul s-a dat pe timp de iarnă, ceea ce nu prea figura în strategia dacilor, dar nici a romanilor. Care să fie cauza ? Ce era de apărut în Dobrogea, în apropiere de Adamclisi, pentru a necesita deplasarea unei întregi armate dace din Munții Orăștiei până în Dobrogea, deplasare ce implica traversarea munților pe timp de iarnă ?

Din punct de vedere militar, strategic și tactic, nu pot fi oferite explicații suficiente și satisfăcătoare; de aceea, trebuie recurs la informațiile de ordin spiritual. Din punct de vedere spiritual, răspunsul este evident: lângă Adamclisi se afla o capitală religioasă similară Sarmizegetusei Regia. Dacă dacii și-au părăsit pe timpul iernii habitaturile din Munții Orăștiei, pe care le-au lăsat relativ neapărate, înseamnă că au primit vestea că romanii intenționează să atace capitala religioasă de la Adamclisi. Aceasta este un indiciu în plus că războiul a avut în primul rând cauze spirituale. Abia apoi se poate vorbi despre cauze economice (explicația ce se dă în mod curent este că romanii auziseră de aurul dacilor și doreau să-l captureze, ceea ce este perfect adevărat, dar nu trebuie redus totul doar la acest aspect) sau militare (extinderea Imperiului roman). Bătălia de la Adamclisi demonstrează faptul că printre obiectivele vizate de romani se numărau, în primul rând, capitalele Sarmizegetusa și Adamclisi.

Din varii motive, istoriografia de orientare materialistă glorifică victoria legiunilor romane împotriva dacilor de la

Adamclisi, aducând ca argument decisiv existența monumentului triumfal denumit *Tropaeum Traiani*. Totuși, și de data aceasta, concluziile istoriografiei sunt departe de ceea ce ar fi trebuit să fie.

Monumentului de la Adamclisi a fost descoperit de patru ofițeri prusaci în anul 1837. După războiul de independență (1877-1878), autoritățile române au trecut la inventarierea ruinelor de pe teritoriul țării. Printre acestea s-a numărat și monumentul de la Adamclisi, care în anul 1882 era o ruină acoperită cu pământ. Inițial, ruinele formau o movilă cu diametrul de 30 de metri și înălțimea de 12 metri. Cel desemnat de Casa regală a României să se ocupe de degajarea monumentului a fost istoricul Grigore Tocilescu. După decopertare, forurile decizionare ale Regatului (în frunte cu Regele și Parlamentul) au decis să transporte ruinele de la Adamclisi la București, unde au stat depozitate o lungă perioadă de timp. (54)

După mai bine de șaptezeci de ani, în anul 1960, autoritățile s-au răzgândit și, cu mari eforturi, au transportat artefactele înapoi la Adamclisi. Apoi au reconstruit mausoleul. Lucrările de restaurare s-au încheiat prin anul 1976. Dar la reconstrucție au apărut erori grave, care au fost sintetizate astfel de scriitorul Silviu Dragomir: “gruparea pieselor a fost realizată într-un mod ipotetic și arbitrar din cauza marelui număr de pietre lipsă, precum și a curenților ivite la corelarea lor”. Unele elemente, afirmă autorul citat, nu au fost amplasate în poziția lor originală, ci într-un mod aleatoriu și “din anumite interese de estetică generală; în monument au fost înglobate doar 50 metope, cu una în plus față de cele identificate de Grigore Tocilescu -, din totalul celor 54 probabile”. Concluzia autorului citat este că “restaurarea de la Adamclisi nu poate folosi studiului, ea servește numai ca o pură impresie turistică”. (54)

Interpretarea actuală a monumentului se bazează pe o idee preconcepută: că a fost construit de împăratul Traian. Cel care a dat tonul acestei concepții a fost istoricul și arheologul Grigore Tocilescu, care a publicat încă din anul 1885 la Viena o lucrare dedicată acestui subiect. Deși interpretarea istoricului Grigore Tocilescu a fost criticată aproape imediat după apariție, a continuat să fie promovată în mod oficial până în prezent. Printre criticii teoriei istoricului Grigore Tocilescu se numără arheologul german Adolf Furtwangler (1853-1907), care considera încă din anul 1890 că monumentul a fost construit pe timpul domniei împăratului roman Augustus. (54)

Virgiliu Oghină, un cercetător contemporan care a dedicat mai multe studii monumentului de la Adamclisi, consideră că Tropaeum Traiani nu a fost ridicat după războaiele dintre daci și romani, ci este mult mai vechi, fiind ridicat în cinstea regelui dac Burebista; metopele de pe monument reflectă de fapt luptele dacilor conduși de Burebista împotriva unei armate invadatoare, venită din Orient. Printre argumentele autorul citat se numără faptul că luptătorii prizonieri, reprezentați pe metopele mausoleului cu mâinile legate la spate și pe care istoricii i-au identificat ca fiind de neam germanic, au fost aliați, nu inamici ai romanilor, astfel că nu ar fi avut sens să fi fost luați prizonieri; un alt argument este că imaginile de pe Tropaeum Traiani folosesc simboluri dacice, nu romane: brâul în formă de funie răsucită, șarpele, vița de vie, pătratul, romb, octogonul și cercul. Concluzia este că imaginile de pe Tropaeum Traiani prezintă evenimente anterioare războaielor daco-romane. Cel mai probabil, pe Tropaeum Traiani au fost prezentate scene din perioada domniei lui Burebista. Mai trebuie consemnat faptul că nici un scriitor roman sau grec nu a menționat Tropaeum Traiani. (84)

După victoria din cele două războaie, romanii au construit pe teritoriul Daciei castre și orașe, apoi și-au instalat zeii în templele nou construite, dar nu le-a folosit la nimic. Oricum, dacii de rând nu s-au sinchisit de templele romanilor, iar faptul că s-au găsit nenumărate vestigii religioase ale romanilor pe cuprinsul Daciei cotropite nu a însemnat, așa cum consideră istoriografia de orientare materialistă, abandonarea credinței populației autohtone în vechii zei. Templele construite de romani au servit doar coloniștilor aduși să populeze orașele.

Coloniștii au fost aduși în Dacia de pe tot cuprinsul Imperiului roman nu pentru că zona era depopulată datorită războaielor, ci datorită faptului că romanii nu avea cu cine să se înțeleagă; dacii s-au retras adânc în pădurile aproape impenetrabile. Romanii, la rândul lor, nici nu i-au mai căutat pe daci prin păduri. Astfel s-a făcut că după războaiele daco-romane și mai ales după moartea Împăratului Traian (anul 117 era creștină), autohtonii și-au continuat existența în moșiile și satele ascunse în codrii aproape impenetrabili ce acopereau cam 90% din arealul carpato-danubiano-pontic, perpetuând tipul tradițional de civilizație a lemnului - cu case din lemn, unelte din lemn, blide și linguri din lemn etc.

De altfel, din punct de vedere teritorial, romanii n-au cucerit nici măcar 17% din arealul carpato-danubiano-pontic, iar din punct de vedere demografic n-au stăpânit nici măcar 3% din populația autohtonă. De aceea a fost nevoie de un import masiv de coloniști aduși din toate colțurile Imperiului Roman. În Dacia, romanii n-au avut pe cine să stăpânească. Dacii s-au retras rapid din fața coloniștilor romani, pentru că au avut unde să se refugieze: în păduri sau, mai exact, în codrii foarte deși, ce acopereau 90% din arealul carpato-danubiano-pontic. Dacă, în jurul anului 100, un străin pătrundea în teritoriul de astăzi al României și urma ruta

Drobeta - Craiova - Pitești - Ploiești - Buzău - Galați nu apuca să vadă de prea multe ori lumina soarelui - atât de deasă era pădurea.

De asemenea, presupusa simbioză a populației dace cu romanii este un neadevăr grosolan; probabil că acei istorici care au lansat această ipoteză au o imaginație extrem de bogată. Trebuie să ai o fantezie debordantă pentru a te gândi la faptul că, după ce le-au fost masacrați tații, soții și fiii, femeile dace au așteptat nerăbdătoare, cu paturile deja pregătite, venirea soldaților romani pentru a realiza “simbioza”. Cu atât mai mult cu cât la daci exista o interdicție de ordin mistic, care interzicea cu desăvârșire relații sexuale cu străinii, mai ales cu cei de altă seminție și de altă religie. Această interdicție s-a perpetuat la poporul român până la începutul secolului al XX-lea al erei creștine; tinerele din satele românilor nu se căsătoreau nici măcar cu cei din alte zone ale țării; ce să mai spunem despre străinii de neam. Dacă o femeie se căsătorea cu un străin de neam era instantaneu alungată, iar numele ei era șters din cartea neamului respectiv; pierdea chiar și zestrea. Așadar, nu a existat nici o simbioză daco-romană.

După retragerea legiunilor romane, autohtonii nu s-au înghesuit să locuiască satele (fossatum), orașele și municipiile acestora, după cum nu au aderat la formele religioase aduse de romani din Peninsula Italică sau din Orientul Apropiat. Templele construite de romani au fost doar pentru uzul invadatorilor. Prea puțini autohtoni au aderat la ele, dacă o fi aderat vreunul. Autohtonii nu s-au sinchisit de religia romanilor pentru că nu aveau ce învăța de la ea; era vorba despre zeii romanilor, nu ai lor.

Ocuparea unei părți a arealului carpato-danubiano-pontic de legiunile romane nu pare să fi afectat activitatea inițiatilor autohtoni, chiar și în condițiile demantelării

templelor. Chiar și în lipsa templelor, inițiații autohtoni au descoperit modalitățile optime de a-și continua activitatea. Inițierile au continuat în locuri izolate: în păduri sau în munți. Chiar dacă nu s-a mai desfășurat în temple, inițierile s-au realizat în colibe circulare realizate din lemn, precum în epoca de dinaintea războaielor daco-romane.

Deși nu s-au păstrat vestigii arheologice din perioada imediat următoare războaielor daco-romane, activitatea inițiaților autohtoni a fost reflectată cu precădere în heraldică. Totuși, vechile embleme ale animalelor-totem ce-i reprezentau pe zeii Daciei, de exemplu emblemele ursului, lupului sau al dragonului cu cap de lup au căzut în uitare, locul lor fiind luat de emblema lebedei.

Lebăda a fost considerată încă din antichitate o regină a păsărilor, datorită faptului că își desfășoară existența atât în văzduh, pe pământ și pe apă. Lebăda nu se dă bătută niciodată, fiind singura pasăre ce poate rezista cu succes atacurilor unor răpitori înaripați cu o talie mai mare, precum vulturul. După ce-și pierde partenerul, lebăda văduvă alege să moară, astfel că refuză să mai mănânce. Dar înainte de a muri, lebăda își cântă ultimul cântec: cântecul de lebădă

Emblema lebedei a fost atestată în arealul carpato-danubiano-pontic atât arheologic, cât și documentar. Astfel, încă din perioada neolitică (anul 3500 înainte de Iisus Hristos) se păstrează emblema lebedei stilizată pe care de luptă votive, lucrate din bronz, descoperite la Orăștie și la Bujoru - Teleorman (cultura Basarabi). De asemenea, în sanctuarul destinat inițierilor, sactuatul mic rotund (S5) de la Sarmizegetusa Regia a fost descoperită o toartă de bronz în formă de lebădă, iar la Fețele Albe, pe un vas de ceramică, a fost pictată o pasăre dublă ce aduce a lebădă. (54)

Emblema lebedei era extrem de răspândită și la alte popoare în antichitate. De exemplu, inițiații egipteni afirmau

că lebăda (sau găscanul) are un rol cosmogonic foarte important: lebăda a clocit oul primordial (Oul Lumii), din care s-a născut Soarele copil - zeul Ra. La rândul lor, vechii înțelepți indieni desemnau prin termenul *hamsa* (simbolizat printr-o lebădă sau printr-un găscan), atât spiritul individual al omului, cât și spiritul universal (care sunt unul și același). Și vechii celți considerau că ființele provenite din lumea de dincolo iau adeseori înfățișarea unor lebede; dat fiind faptul că vin perechi, lebedele sunt legate cu un lanț de aur, astfel că rămân împreună tot restul vieții.

Tot astfel, în mitologia grecilor emblema lebedei a fost prezentă în mai multe ipostaze. Bunăoară, Zeus s-a transformat în lebădă pentru a o seduce pe muritoarea Leda, cu care a avut mai mulți copii. Unele variante ale mitului menționează că copiii Ledei au ieșit din unul sau două ouă (un soi de parthenogeneză); printre copiii Ledei se numără frații Castor și Pollux (denumiți dioscuri). Este interesant că deși cei doi dioscuri erau nemuritori, puteau fi uciși doar de cei din aceeași seminție cu ei, ceea ce de altfel s-a întâmplat. De asemenea, despre zeul Apollo, fiul lui Zeus, întemeietorul oracolului din Delphi, mitografiile antichității afirmă că are un car de aur tras de lebede.

Emblema lebedei mai poate fi regăsită în concepția despre călătoria sufletelor în lumea de dincolo relatată de filozoful grec Platon în *Republica*, în care personajul Er afirmă că a văzut sufletul lui Orfeu alegând după moarte “o viață de lebădă”. Totuși, pentru a avea “o viață de lebădă după moarte”, oamenii trebuiau să fi fost inițiați. Filozoful Platon preciza în dialogul *Phaidros* că abia atunci “când sufletul este desăvârșit și bine înaripat se ridică în văzduhuri”. Altcumva spus, au “o viață de lebădă după moarte” doar acei oameni care s-au inițiat în timpul existenței întrupate.

Tot astfel, la autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic, lebăda semnifica sufletul omului inițiat, care este destinat să se întrupeze în lumea materială iar după deces să-și continue călătoria în “cer”. De aici a provenit la poporul român obiceiul bocirii copiilor la naștere și manifestării bucuriei la deces. La naștere, copilul era bocit pentru că vine dintr-o lume mult mai bună, pentru a poposi în valea plângerii care este lumea materială. La deces manifestarea bucuriei se realiza printr-un “priveghi vesel”, pentru că se considera că sufletele se reîntorc în “cer” - adică “acasă”.

Este sugestivă în acest sens continuitatea emblemei lebedei în arealul carpato-danubiano-pontic; o lebădă cu cap de femeie a fost descoperită în mormântul deschis în 1920 la Biserica Domnească Curtea de Argeș, pe paftaua din aur masiv a domnitorului înmormântat acolo, pe care unii istorici l-au identificat cu Vlaicu Vodă. Mai trebuie consemnat că în Evul Mediu unii cneji români din regiunea Hațegului au avut ca emblemă lebăda.

Ulterior, emblema lebedei a fost luat de emblema “păsării sufletului” ce era figurată pe monumentele funerare. Și astăzi, în zona Munților Orăștiei, dar și în zonele limitrofe, se așează la capătul mortului un stâlp funerar decorat cu motive geometrice, iar deasupra o pasăre de lemn.

❧ Un nou început ❧

Încă din anii 60 sau 70 ai erei creștine, o dată cu venirea Sfântului Apostol Andrei, pe teritoriul Dobrogei au început să se coaguleze în arealul carpato-danubiano-pontic primele comunități creștine.

În jurul anului 100, comunitatea creștină de pe teritoriul Daciei crescuse substanțial; ea coabita cu comunitățile care încă erau supuse zeilor - comunitatea lui

Zalmoxis și a zeului-dragon cu cap de lup. Tradiția populară afirmă că înaintea războaielor cu romanii, reprezentanții comunității creștine s-au prezentat în fața lui Decebal, cerându-i să treacă la religia creștină, adică să-l adopte pe Iisus Hristos ca Domn Suprem, împreună cu tot poporul său. Decebal a fost avertizat și de faptul că în cazul unei înfrângeri, va fi un dezastru nu numai pentru el și pentru tribul său, ci și pentru celelalte triburi din arealul carpato-danubiano-pontic. Decebal a refuzat. Acest refuz a fost plătit foarte scump o lungă perioadă de timp.

La începutul celui de-al doilea război desfășurat între anii 105-106, trupele romane au pătruns pe teritoriul dacilor pe la Drobeta Turnu Severin, au trecut podul lui Apolodor din Damasc, au traversat Jiul pe la Pelendava (Craiova), unde s-au despărțit în două coloane: una dintre ele a luat-o spre nord, a străbătut Pasul Vâlcan și a atacat Sarmizegetusa dinspre sud. A doua coloană a pornit de la Pelendava spre est, a traversat Oltul în apropierea Balșului, apoi a campat la Stolniceni, unde s-a format o mare tabără militară cunoscută sub numele de “Câmpul lui Troian”. Acolo, legiunile din prima coloană s-au unit cu trupele venite din sudul Dunării. Coloana astfel întărită a urcat pe Valea Oltului în sus, a traversat Țara Loviștei, apoi a luat-o spre vest, atacând cetățile dacilor din Munții Orăștiei. Toate cetățile importante ale dacilor au fost distruse, iar templele au fost demantelate. Câțiva ani mai târziu, în Transilvania de nord, legiunile romane au construit una dintre cele mai puternice cetăți din arealul carpato-danubiano-pontic: Porolissum, cetatea de la “capătul lumii” sau de la “marginea pământului”.

Datorită erorii fundamentale a lui Decebal de a nu fi adoptat pe Iisus Hristos ca Domn Suprem, după anul 106 populația ce locuia și locuiește aceste meleaguri a intrat sub stăpânire străină o lungă perioadă de timp. Decebal nu a

acceptat ceea ce, două sute de ani mai târziu, a acceptat împăratul roman Constantin. Înaintea bătăliei de la Podul Milvius (Podul Șoimului) din anul 312, împăratul Constantin a văzut semnul Crucii pe cer, l-a visat pe Iisus Hristos, l-a adoptat ca Domn și Stăpân și a învins. Consecințele se cunosc.

Totuși, după războaiele daco-romane, autohtonii nu s-au întors în totalitate la vechea religie datorită faptului că vechile temple și artefacte religioase au fost distruse. Autohtonii nu s-au întors în totalitate la vechea religie mai cu seamă datorită faptului “mersul lumii” s-a modificat într-un sens diferit de cel dorit de romani, dar și într-un sens diferit de cel dorit de inițiații și preoții daci. Evenimentul care a modificat radical “mersul lumii” a fost jertfa lui Iisus Hristos pe cruce: patimile, moartea și învierea.

Prin Apostolul Andrei, creștinismul a fost adus în Dacia cu mult timp înainte de a pătrunde în multe alte colțuri ale lumii. Apostolul Andrei, care a poposit în Dobrogea cu aproximativ patruzeci de ani înaintea războaielor daco-romane, a început să boteze oamenii în Numele lui Iisus Hristos. În momentul botezului, noii convertiți au intrat în conexiune aurică directă cu Iisus Hristos înviat.

Totuși, Apostolul Andrei nu i-a contactat mai întâi pe oamenii obișnuiți (nu a făcut băi de mulțime), precum afirmă unii istorici, ci pe preoții vechilor culte ale zeilor din arealul carpato-danubiano-pontic, inclusiv pe cei ai lui Zalmoxis. Unii dintre preoții vechilor culte au fost botezați rapid în noua religie, ceea ce a permis ca, prin intermediul lor, în scurt timp, să fie botezați mulți oameni de rând.

Faptul că preoții vechilor culte din arealul carpato-danubiano-pontic, inclusiv cei ai cultului lui Zalmoxis, au trecut atât de ușor la creștinism nu a avut la bază vreo naivitate sau credulitate exagerată, după cum nu a avut la

bază nici cine știe ce mare putere de convingere din partea propovăduitorului, precum a fost cazul în multe alte zone ale lumii. Creștinarea s-a produs rapid acolo unde oamenii erau ori “fierbinți” (înțelepți), ori erau “săraci cu duhul”. Preoții vechilor culte din arealul carpato-danubiano-pontic erau “fierbinți” dacă se poate spune astfel, pentru că, datorită capacităților pe care le aveau, ca inițiați în tainele lumilor invizibile, puteau detecta cu foarte mare claritate despre ce este vorba. Astfel că nu a fost nevoie să vină vreun refugiat din Imperiul roman, care nici nu știa limba dacilor, pentru a explica inițiaților autohtoni despre ce este vorba. Inițiații daci știau mai bine decât orice refugiat despre ce este vorba.

Acest aspect a fost adus recent în atenția publicului de ieromonahul Gheorghe Ghelasie (aflat în acea perioadă la Mănăstirea Frăsinei), care - bazat pe o veche tradiție orală transmisă din generație în generație - a menționat modul dramatic în care s-a produs schimbarea de paradigmă la vechii daci. “Se vorbește de o tradiție referitoare la ultimul preot-mag al dacilor, după cucerirea Daciei de către romani” - afirmă autorul citat. După moartea lui Decebal, marele preot-mag a fost acuzat de ceilalți preoți daci că și-a trădat zeul și că în templul lui Zalmoxe a făcut biserică închinată lui Hristos. Preotul mag a recunoscut că “a dezbrăcat haina de mag și a primit haina nouă de preot al lui Hristos”. Dar, i-a avertizat preotul mag pe cei care l-au acuzat de trădare, însuși Zalmoxe a lăsat cuvânt că atunci “când va veni Dumnezeu pe pământ”, chipul său va trece în alt chip”. Trădarea a fost pedepsită cu moartea, astfel că preotul mag a fost aruncat în sulite, nu însă înainte de a lăsa un înlocuitor pe pământ. Preotul-mag a murit împăcat, convins fiind că va merge după moarte la Zalmoxe, căruia îi va duce “haina de creștin”. “Solul mag a fost primit de zeul Zalmoxe - afirmă ieromonahul Gheorghe Ghelasie -, ca ultim urmaș al lui,

devenit preot al lui Hristos, chip probat cu însăși jertfirea sa. Astfel, ultimul urmaș al lui Zalmoxe a devenit primul mucenic dac creștin, sângele lui sfințit ridicând acest pământ la cer, care s-a făcut haina lui Zalmoxe, care de acum nu va mai fi zeu și înțelept, ci preotul lui Hristos, pentru că doar Hristos este Adevărul și Unicul Dumnezeu al Cerului și Pământului”. (91)

Așadar, “convertirea” autohtonilor la credința creștină nu s-a realizat prin propagandă, ci prin experiența directă. Ulterior, creștinismul s-a răspândit datorită eforturilor vechilor preoți ai lui Zalmoxis, deveniți prin botez preoți ai lui Hristos. Prin intermediul acestora, în secolele următoare numărul creștinilor a crescut simțitor. Evident, creștinismul a conviețuit o perioadă cu cultele celorlalți zei ai dacilor care, la rândul lor s-au perpetuat de-a lungul timpului.

Mai trebuie precizat în acest context că speculațiile unor cercetători cam exaltați cu privire la existența unui soi de monoteism al dacilor care să fi precedat religia creștină, sunt simple fantezii. Nici într-un caz, preoții vechilor culte din arealul carpato-danubiano-pontic nu au propovăduit existența unicului Dumnezeu, astfel că nu pot fi bănuți că ar fi manifestat veleități “precreștine”. Tot astfel, cei care consideră că Zalmoxis a fost un predecesor al lui Iisus Hristos se înșală. Zalmoxis a fost un zeu ca oricare altul, la fel ca Dragonul cu cap de șarpe.

Zei Daciei nu au avut de-a face cu Dumnezeu sau cu Iisus Hristos, dar trebuie vorbit despre ei pentru că, pe de-o parte au scris istoria unei perioade îndelungate din istoria umanității și, implicit, a poporului român, iar pe de altă parte, în ultima perioadă de timp, existența lor a fost interpretată în mod unilateral, lăsând loc multor comentarii eronate. De asemenea, este necesară trecerea în revistă a manifestării zeilor Daciei pentru că fiecare om este dator să

cunoască, fără prejudecăți și fără implicare emoțională excesivă, istoria poporului din care face parte, cu bunele și relele care au fost, într-un mod obiectiv.

Tot astfel, locurile considerate odinioară “sacre”, precum locațiile Babelor, Sfînxului și Sarmizegetusei, nu mai sunt chiar atît de sacre în ziua de astăzi; degeaba le vizitează unii exaltați să se “încarce energetic”. În aceste locuri persistă într-adevăr influențe energetice din vremuri de mult apuse, dar acestea nu mai sunt în concordanță cu “mersul istoriei”. Vremurile s-au schimbat, astfel că nu mai este cazul să se încerce în ziua de astăzi resuscitarea unor vechi zei, precum Zalmoxis, în condițiile în care aceștia nu mai sunt ceea ce au fost. Zalmoxis nu mai are cum să răspundă la “rugăciunile” unor exaltați induși în eroare.

Istoria trebuie înțeleasă doar prin raportare la Etalonul Suprem, care este Iisus Hristos. Prezentul și viitorul omenirii este Iisus Hristos, care este “Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”, iar orice întoarcere la trecut sau la vreunul dintre zeii din străvechime este păgubitoare.

“POTOP DUPĂ POTOP”

(PRELUARE M. ȚICLEANU, P. CONSTANTIN, R. NICOLESCU) (52)

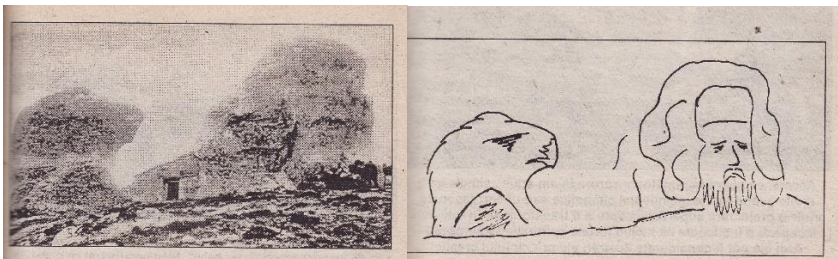

PE ACOPERIȘUL LUMII

VÂRFUL OMU

(PRELUARE SILVIU DRAGOMIR) (54)

PODUL BABELOR - BUCEGI

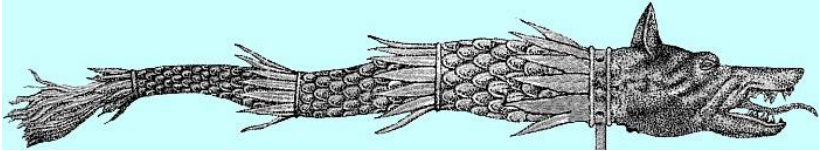
MEGALITUL DIN PIATRA CRAIULUI - "DEGETUL LUI ANGHELIDE" BABA (MOȘUL) DE LA RÂMEȚI

PLĂCUȚELE DELA TĂRTĂRIA

STEAGUL DACILOR (VARIANTE)

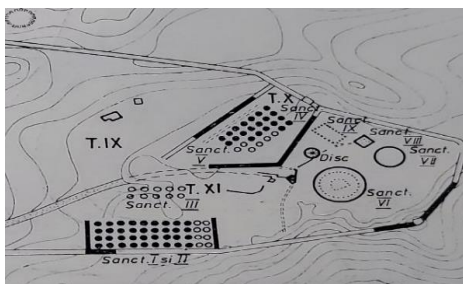
ȘARPELE GLYCON

SARMIZEGETUSA REGIA

(DISPUNEREA EDIFICIILOR - PRELUARE IOAN HORAȚIU CRIȘAN) (10)

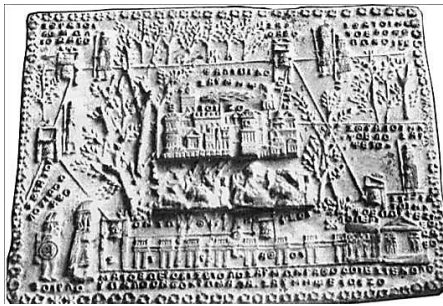

MEDALIONUL DIN SANCTUARUL MARE VECHI
(PRELUARE IOAN HORAȚIU CRIȘAN) (10)

URIAȘI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ ...

PLĂCUȚELE DE LA SINAIA (APUD - DAN ROMALO) (74)

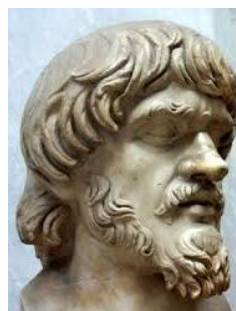
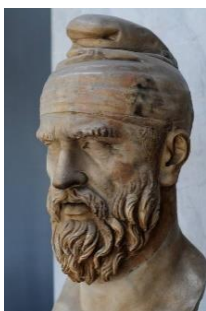
TRONUL STRĂBUNILOR

DACII DE PE ARCUL DE TRIUMF
AL ÎMPĂRATULUI CONSTANTIN - ROMA

STATUILE DACILOR DIN MUZEELE EUROPEI (78)

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și a Noului Testament; Traducerea: Dumitru Cornilescu, 1924
2. Pierre Riffard: Dicționarul esoterismului; Ed. Nemira. 1998
3. Immanuel Kant: Critica rațiunii pure; Ed. IRI, 1996
4. Serafim Rose: Sufletul după moarte; Ed. Sophia, 2007
5. Jami Lin: Manual de Feng Shui, Ed. Teora, 1999
6. Jakob Lorber: Marea Evanghelie a lui Ioan, Vol. 5, Capitolul 225 ; Ed. Ganesha; 2018
7. Platon: Opere, 7 volume; editie Petru Creția și Constantin Noica; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1983-1989 (Banchetul, Timaios, Republica etc)
8. Herodot: Istorii; ediție bilingvă; Ed Teora; 1998
9. Neagu Djuvara: O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri; Ed. Humanitas; 1999
10. Ioan Horațiu Crișan: Spiritualitatea geto-dacilor; Ed Albatros; 1986
11. Strabon : Geografia; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1974
12. Bogdan Murgescu: Istoria României în texte; Ed. Corint; 2001
13. Al. Papadopol-Calimah; Scrieri vechi pierdute atingătoare de Dacia; prefață Aurora Pețan; Ed Dacica; 2007
14. Katia Moskvitch; Fluviile ce curg pe fundul mărilor; articol; Scientia; 2014
15. Teodora Bodeanu; Un râu uriaș a fost găsit pe fundul Mării Negre; articol; 2010
16. S. Coryll ; Valahia în Cartea Genezei; Editura Promedia Plus; 1996.
17. Mădălina Bănică: Manastirea Sfanta Ecaterina - Muntenii valahi ai Sinaiului; articol; Formula As, nr 976; 2011
18. Homer; Iliada; trad. G. Murnu, studiu de D.M. Pippidi, Ed. de Stat pentru Literatură și Artă; 1955
19. Constantin Daniel; Misteriile lui Zalmoxis; Ed Herald; 2013
20. Elena Niculiță Voronca; Datunile și credințele Poporului Român; Ed. Saeculum IO; 2008
21. Marcel Olinescu: Mitologie românească; Ed Saeculum IO; 2001
22. Cartea lui Adam și Eva; Ed Herald; 2008
23. Henry M. Morris: Bazele biblice ale științei moderne ; Societatea Misionară Română; Wheaton, Illinois; 1993.
24. Graham Hancock: Amprentele zeilor; Aldo Press; 2000

25. Henry M. Morris: Creaționism Științific; Societatea Misionară Română; Wheaton, Illinois; 1993.
26. Walter Pitman & William Ryan; Potopul din vremea lui Noe; Ed. Dacica; 2010
27. Costel Crangan; Știința, față în față cu Biblia; articol; 2016
28. Aurora Peșan: Potopul lui Noe a avut loc la Marea Neagră; articol Formula As nr. 903; 2010
29. Jakob Lorber: Casa Domului vol 5; Ed Vidya; 2005
30. Nicolae Densușianu: Dacia Preistorică; Ed Meridiane; 1986
31. Gheorghe Chedrinul: Hronograful; trad. Gheorghe Bărbuț; Ed. Mănăstirii Portărița; publicat Ed. Pelerinul Român; Oradea; 2005
32. Mircea Eliade: Istoria ideilor și credințelor religioase; vol. 1-3; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1986
33. Ovidiu Drâmba: Istoria culturii și civilizației vol 1; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1985
34. Alexandru Tănase: O istorie a culturii în capodopere; Univers; 1984
35. Mircea Eliade: Aspecte ale mitului; Univers; 1978
36. Horia Matei: Enigmele Terrei; Ed Saeculum IO; 1997
37. Constantin C. Giurescu: Istoria Românilor; Ed BIC ALL; 2007
38. Șerban Papacostea, M. Bărbulescu - Istoria României; Ed Corint; 2007
39. M. Constantinescu, C. Daicoviciu, Șt. Pascu; Istoria României; Compendiu; 1969
40. Romulus Vulcănescu: Mitologie română; Ed Academiei; 1985
41. Marija Gimbutas: Civilizație și cultură; Vestigii preistorice în sud estul european; Ed Meridiane; 1989
42. Ranko Vucovic - Povestea scrisului, articol; Formula As, nr 889; 2009
43. Victor Kernbach : Dicționar de mitologie generală; Editura Științifică și Enciclopedică; 1989
44. Adrian Pătruț: De la normal la paranormal; Vol 1-2; Ed. Dacia; 1993
45. Brian Inglis: Enciclopedia fenomenelor paranormale; Ed Aldo Press; 1999
46. Nicolae Pintilie: Coliva, între tradiție și actualitate; articol; 2017
47. Victor Kernbach : Miturile esențiale; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1978
48. Cosmin Pătrașcu Zamfirache; Momentul crucial al formării popoarelor europene; articol; ziarul Adevărul, 2020
49. Iordanes: Getica; în A. Berciu Drăghicescu, Liliana Trofin: Culegere de documente privind istoria românilor; Ed universității București; 2000

50. Cronica Moldo-rusă în Ștefan Starețu: Considerații asupra legendei lui Roman și Vlahata; articol variantă electronică; 2014
51. Joseph Flavius: Antichități iudaice; Vol 1; Ed Hasefer, 2000
52. M. Țicleanu, P. Constantin, R. Nicolescu. “The second international conference: Atlantis hypothetys” – Athena 2008 ; Harta geologică
53. Revista Hyperion, nr. 6; 1931
54. Silviu Dragomir: Enigme în jurul nostru; Ed Enmar 1998
55. Alexandru Vlahuță: România pitorească; Ed Cartex; 2016
56. Constantin Daniel: Gândirea feniciană în texte; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1979
57. Mioara Călăușiță Alecu: Zalmoxis; Ed Gemenii; 1993
58. Mircea Eliade: De la Zalmoxis la Gengis Khan; Ed. Științifică și Enciclopedică; 1980
59. Dorothee Koechlin de Bizemont: Universul lui Edgar Cayce; Ed Sagittarius; Iași. 1995
60. Ion Creangă: Harap Alb; Ed Gramar; 2012
61. Mircea Eliade: Mituri, vise, mistere; Ed. Științifică; 1991
62. Bogdan Lupescu: Omul lup din Burtuca; articol, revista “Formula As”; Nr 1034/2012
63. Mariana Gavrilă: Munții Ielelor. Povești adevărate din Codrul Moma; Revista “Formula As”, Nr 1039; 2012
64. Carlos Castaneda: Cealaltă realitate; Ed. RAO; 1995
65. Dumitru Manolache; Andrei, apostolul lupilor; Ed Dacica; 2008,
66. Iordanes: Getica; A. Berciu Drăghicescu, Liliana Trofin: Culegere de documente privind istoria românilor; Ed. Universității 2000
67. Florin Constantiniu: O istorie sinceră a poporului roman; Ed. Univers Enciclopedic; 1999
68. Jean M. Riviere: Istoria doctrinelor esoterice; Ed. Symposion; 1996
69. Apuleius: Metamorfoze sau Măgarul de aur; Ed. Corint; 2005
70. Maurice Briant: Misteriile de la Eleusius; Ed Herald; 2009
71. Alexandra Furdui; Plăcile de plumb ale geților; articol; 2012
72. Constantin Daniei, Athanasie Negoită: Gândirea feniciană în texte, Ed. Științifică și Enciclopedică; 1979
73. Zaharia Covacef: Șarpele Glykon, Un artefact unic în lume; articol Historia, 2020
74. Dan Romalo : Cronică getă apocrifă pe plăci de plumb?”, Ed Alcor; 2005
75. Aurora Peșan; Comentariu la Cronica daco-getă de pe Tăblițele de la Sinaia; Revista “Formula As”; 2008
76. Diodor din Sicilia: Biblioteca istorică; Ed. Sport-Turism; 1981

77. Grigore V. Grigore; Repere strămoșești; articol; National; 2015
78. Matricea Românească: Interviu cu Leonard Velcescu realizat de Nicolae Dima; 2019
79. Dumitru Mihalache; Interviu Aurora Pețan; publicat pe websitul Certitudinea.ro ; 2011
80. Henrich Zimmer: Introducere în arta și civilizația indiană; Ed. Meridiane, 1983
81. N. A. Kun: Legende și miturile Greciei antice; Ed Lider; 2003
82. Eugen Cizek; Istoria Romei; Ed Paideia; 2010
83. Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu: Dicționar al religiilor; Ed. Humanitas; 1993
84. Virgil Oghină: Traian sau Burebista ?; articol; Almanah Anticipația; 1983
85. Constantin Daniel ; Civilizația sumeriană ; Ed. Sport-Turism; 1983
86. Vladimir Dumitrescu: Legende celebre în fața științei; Ed Sport-Turism; 1988
87. Mircea Eliade: Nostalgia originilor; Ed. Humanitas; 1994
88. Constantin Daniel: Cultura spirituală a Egiptului antic; Ed. Cartea Românească; 1985
89. Tudor Pamfilie - Mitologia Poporului Român; Ed Vestala; 2006
90. Fustel de Coulanges; Cetatea antică; Meridiane; 1984
91. Ieromonah Gheorghe Ghelasie: Moșul din Carpați- Neofit Pustnicul; Ed Platytera; 2013
92. Cristian Gănescu: Ținutul oamenilor cerului. Ed. Alaya 2019
93. Cristian Gănescu: Triumful Luminii. Ed. Alaya 2019

CUPRINS

HAVILAH, ANAGRAMA VLAHIEI / 7

☞ Fisonul ☞

☞ Potop după potop ☞

☞ Terra incognita: Hiperboreea ☞

DACO-CARPO-GEȚII / 39

☞ Karpodacii ☞

☞ Oecumena arhetipală ☞

☞ Tăblițele de la Tărtăria ☞

☞ Vatra vechii Europe ☞

PELASGII, CEI NĂSCUȚI DIN PĂMÂNTUL NEGRU / 64

☞ Euhemerismul ☞

☞ Deschizător de drumuri ☞

“DESCHIDEREA CARE RĂMÂNE DESCHISĂ” / 81

☞ Despre zei, numai de bine ☞

☞ Glissanda ☞

☞ Întemeietorii: Babele și Moșii ☞

EPOCA MEGALITICĂ / 112

☞ Înainte și după cel de-al doilea potop ☞

☞ Brazda lui Novac ☞

☞ Termini Liber Patris ☞

ÎN CĂUTAREA LUI ZALMOXIS / 132

☞ Pe acoperișul lumii ☞

☞ Platoul Bucegilor ☞
☞ Sfinxul ☞
☞ Meșteșugul de a se face nemuritori ☞
☞ Marele lup alb ☞

☞ ✽ ☞

SARMIZEGETUSA / 169

☞ Tronul Străbunilor ☞
☞ Epoca lui Burebista ☞
☞ Sanctuarele de la Grădiștea Muncelului ☞
☞ Geții nu recunosc decât pe zeul lor ☞

☞ ✽ ☞

MISTERIILE DE LA SARMIZEGETUSA / 201

☞ Plăcuțele de la Sinaia ☞
☞ Eleusius ☞
☞ Focul sacru ☞

☞ ✽ ☞

URMA LUI DECENEU LA SARMIZEGETUSA / 227

☞ Inițiatii ☞
☞ Zeii vii ☞
☞ Statuile dacilor prizonieri ☞

☞ ✽ ☞

CÂNTECUL DE LEBĂDĂ / 246

☞ Iannus, cel cu două fețe ☞
☞ Tropaeum Traiani ☞
☞ Un nou început ☞

CRISTIAN GĂNESCU UN ALT FEL DE CURRICULUM VITAE

Consider expresă “**experiență de cunoaștere**” cât se poate de potrivită pentru a desemna ansamblul de trăiri și de cunoștințe asimilate și metabolizate de conștiința unui om. Nu este o

noutate pentru nimeni faptul că prin asimilarea și metabolizarea unor trăiri și informații noi, proces ce presupune mai mult decât o simplă acumulare, orice ființă omenească se modifică din punct de vedere psiho-mental, sufletesc și spiritual.

În contextul dat, termeni precum *asimilare* și *metabolizare* au același sens ca în biologie, deși sunt aplicați la nivelul psiho-mental, sufletesc și spiritual. Schema modificării este destul de simplă:

trăirile și experiențele noi penetrează conștiința, fiind refulate în ceea ce putem desemna prin termenul de subconștient, adică în suflet (de fapt, strict

vorbind, ceea ce poartă numele de subconștient este doar o mică parte a sufletului). În subconștient are loc un proces de asimilare și de metabolizare a trăirilor, experiențelor,

informațiilor. Firește, nu toate experiențele pot fi asimilate și metabolizate rapid în suflet. Uneori procesul este rapid, alteori este lent. După asimilare și metabolizare are loc o defulare: experiențele și informațiile revin la nivelul conștientului, manifestându-se apoi în viața de

zi cu zi, atât în actele comportamentale, cât și în realizarea unor producții materiale și spirituale - de exemplu, în realizarea unor cărți etc. În cazul producătorilor de bunuri materiale și spirituale, asimilarea unor noi experiențe de cunoaștere se reflectă în calitate. O dată cu sporirea experienței de cunoaștere, bunurile materiale și cele spirituale cresc calitativ - devin din ce în ce mai bune. Creșterea

calității are, firește, o limită și, dacă ar fi să dăm crezare celebrelor legi ale lui Murphy, fiecare om crește calitativ până ce atinge "nivelul optim de incompetență".

"Nivelul optim de incompetență" este, în opinia lui Murphy, punctul maxim până la care poate crește calitativ un om (atât din punct de vedere psiho-mental, cât și social). Este totuși mai confortabil să credem că nici un om nu poate atinge, de-a lungul vieții sale, un "nivel optim de incompetență" decât în

cazul în care se complăce în stagnare. Procesul creșterii calității poate fi urmărit în cazul scriitorilor, la fel ca în cel al muzicienilor, al pictorilor etc.

Dacă în cazul unui scriitor nu se observă o creștere de calitate de la o carte la alta, care să indice asimilarea și metabolizarea experiențelor de

viață, înseamnă că respectivul are o problemă serioasă: nu este capabil să învețe din experiențele vieții. Se spune adesea că, oricât de prolific ar fi, un scriitor nu scrie decât o singură carte - cel mai adesea, pe prima. În restul cărților, nu face altceva decât să repete, sub o altă formă, ceea ce deja a spus.

Există însă și excepții de la regulă: scriitori - este drept, destul de puțini -, care reușesc să nu se repete și să aducă ceva nou în fiecare carte. Același lucru se poate spune - poate surprinzător - și despre cititori. Foarte mulți cititori au citit în esență doar o singură carte, deși în mod

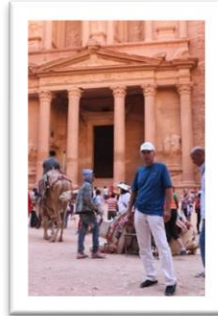
real au citit zeci sau chiar sute. În cazul cititorilor, procesul este similar celui din cazul scriitorilor. Cândva, încă din perioada copilăriei sau a adolescenței, fiecare cititor a descoperit “cartea” și, firește, subiectul cu care este în rezonanță. Cărțile citite ulterior nu fac altceva decât să repete ceea ce cititorul a găsit în prima carte; subiectul este cam același, diferă doar gradul de complexitate al prezentării, al elucidării sau, adeseori, al mistificării sale. Toate cărțile citite ulterior sunt variațiuni pe aceeași temă. Excepțiile de la regulă, ce apar atât în cazul scriitorilor cât și în cel al cititorilor, apar doar în urma efortului fiecăruia de a metaboliza experiențele de cunoaștere. Întotdeauna, o

experiență nouă de cunoaștere presupune o “ruptură de nivel”. Orice ruptură de nivel presupune producerea unui eveniment dramatic. Un exemplu elocvent: o lungă perioadă de timp,

un om citește doar lucrări științifice (de popularizare a științei) ce reflectă concepția materialistă. La un moment dat, omul în cauză are o criză existențială, indiferent de ce natură - criza existențială poate să fie generată de o boală, de un deces al unui membru al familiei, de o decepție etc. După

o anumită perioadă de timp scursă de la acel eveniment dramatic, omul se schimbă: începe să citească și alt tip de lucrări, iar cele ce-i hrăniseră ființa interioară până în acel moment nu mai prezintă nici un interes. Le consideră, dintr-o dată, puerile. Același fenomen se petrece, dar la un nivel mult mai profund, la persoanele care trec prin accidente ce presupun moartea clinică.

Dacă, anterior, au fost materialiste convinse, după producerea accidentului astfel de persoane încep, dintr-o dată, să fie interesate de religie, de parapsihologie, de aspectele spirituale ale vieții etc. În acest context, poate că ar fi util pentru orice cititor să-și reamintească ce evenimente din existența sa l-au determinat să fie interesat de anumite subiecte sau, eventual, ce evenimente

I-au determinat să schimbe subiectul preferat de lectură (aceiași lucru poate fi spus despre emisiunile TV, despre filme, despre ziare etc). Va remarca, poate nu fără surprindere, că nu cu mult timp înaintea schimbării subiectului preferat s-a produs un eveniment atipic – uneori, un eveniment dramatic. Evident, va remarca și faptul că experiența de cunoaștere generată de evenimentul respectiv a fost refulată, asimilată și metabolizată la nivelul sufletului - sau al subconștientului. Ulterior, după o perioadă de timp mai lungă sau mai scurtă, rezultatul asimilării și al metabolizării a defulat la nivelul conștientului, manifestându-se în existența cotidiană prin schimbarea comportamentului, a subiectului preferat de lectură.

Sucesiunea, de-a lungul vieții unui om, a tuturor experiențelor de cunoaștere poate fi desemnată prin expresia “biografie spirituală”.

Biografia spirituală a unui om se îngemănează, pe baza relației cauză-efect, cu biografia materială, dar nu poate fi redusă, într-un mod simplist, la ea. Biografia spirituală a unui om reprezintă *un alt fel de curriculum vitae*. Un *curriculum vitae* care, din păcate, nu figurează în nici un dosar oficial. Revenind la subiectul propriu-zis, se cuvine spus că un astfel de

eveniment s-a produs și în cazul autorului acestor rânduri. Noi experiențe de cunoaștere au generat, în mod cumulativ, un anumit tip de mentalitate, un anumit tip de comportament și, în cele din urmă, realizarea unui tip particular de producții materiale și spirituale. Pentru autorul acestor rânduri, biografia spirituală (“un alt fel de curriculum vitae”) sau, mai exact spus, acumularea unei experiențe de cunoaștere de ordin spiritual a început destul de devreme și a continuat toată viața. Tocmai cunoștințele acumulate de-a lungul acestei căutări îndelungate i-au folosit semnatarului acestor rânduri la scrierea unor cărți; ele formează “experiența sa personală de cunoaștere”.

**CĂRȚI DE
CRISTIAN GĂNESCU**

*

FORȚĂ CONTRA FORȚĂ

*

OMUL ÎN AFARA TRUPULUI

*

UN MARE MISTER: OMUL CETĂȚEAN AL COSMOSULUI

*

ÎN FAȚA ETERNITĂȚII

*

KOSMOS

*

JOCURILE SORȚII - VIAȚA ȘI MOARTEA

*

TRIUMFUL LUMINII

TAINELE INIȚIAȚILOR VECHIULUI EGIPT

*

GARDIANUL MARI PIRAMIDE

*

ȚINUTUL OAMENILOR CERULUI

*

ROHMANII DIN OSTROAVELE ALBE

*

DACIA PRIMORDIALĂ

*

ISTORIA CRUCILOR DE PE DEALURILE AMARADIEI

*

CRAIOVA – PERLA VALAHIEI

*

DINASTIA NEGRU VODĂ

*

EXCALIBUR – IEȘIREA DIN MATRIX

*

EXAMPAEOS - CĂILE ZEILOR DIN ORIENTUL ANTIC

*

AGORA - DE LA SOPHIA LA PHILOSOPHIA

*

EXCELSIOR - MOȘTENIREA LUI ENOCH

CĂRȚI DE CRISTIAN GĂNESCU

